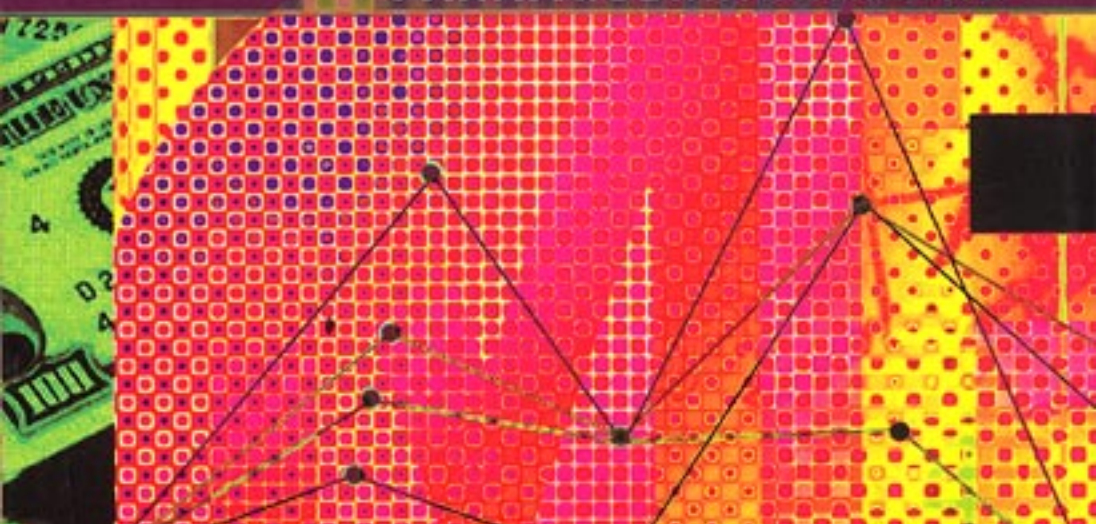

โมลิต ปิ่นเปี่ยมรัชฎ์
ดร.วีรพงษ์ รามางกูร
ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
ดร.สมภพ มานะรังสรรค์
สมเกียรติ โอสตสภา
ชัยสิริ สมุทาทิษ

อัมรินทร์ คอมนันท์
บัณฑิต คำซ่า
แก้วสรร อติโพธิ
ดร.วุดมิพงษ์ เพรียบจรรย์วัฒน์
ดร.เน้นทวัฒน์ บรมมาเนนท์

ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับ

แนวทางแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ-การเมืองไทย

สถาบันนโยบายศึกษา
INSTITUTE OF PUBLIC POLICY STUDIES

สนับสนุนโดย

Konrad
-Adenauer-
Stiftung

ปทุมธานี ๒๕๖๒

**แนวทางแก้ไขปัญหา
เศรษฐกิจ-การเมืองไทย**

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ-การเมืองไทย. -- กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายศึกษา,
2543.

188 หน้า

1. ไทย -- ภาวะเศรษฐกิจ 2. ไทย -- ปกครอง. I. ชื่อเรื่อง.

330.9593

ISBN 974-7215-63-2

ชื่อหนังสือ	แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ-การเมืองไทย
ปีที่พิมพ์	ธันวาคม 2543
จำนวนพิมพ์	1,000 เล่ม
เจ้าของ	สถาบันนโยบายศึกษา : 99/146 ซอยหมู่บ้านงามวงศ์วาน ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 9411832-3 โทรสาร 9411834 E-mail : ipps@ksc.th.com www.fpps.or.th/ipps.htm
สนับสนุนโดย	มูลนิธิคอนราด อเดนาวร์
ออกแบบปก	ชัยวุฒิ แก้วเรือน
ดำเนินการพิมพ์	บริษัท พี. เพรส จำกัด โทร. 7424754-5
พิมพ์ที่	บริษัท สุขุมและบุตร จำกัด
จัดจำหน่ายโดย	ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 ศาลาพระเกี้ยว โทร. 255-4433, 218-7000 โทรสาร 255-4441 สยามสแควร์ โทร. 251-6141, 218-9888 โทรสาร 254-9495 E-mail : cubook@chula.ac.th www.cubook.chula.ac.th
ราคา	100.- บาท

คำนำ

จากสถาบันนโยบายศึกษา

ในปลายปี 2539 ประเทศไทยได้เกิดปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้รัฐบาลใหม่ที่มาโดยนายชวน หลีกภัย ซึ่งเข้ามารับตำแหน่งตั้งแต่วันที่ 9 พฤศจิกายน 2540 ได้ตั้งงบประมาณภาครัฐรวม 60,000 ล้านบาท การขาดดุลบัญชีเดินสะพัดลุกลามทำให้ค่าเงินบาทลดลง รัฐบาลจึงได้ใช้นโยบายกระตุ้นการใช้จ่ายเพื่อให้เกิดอุปสงค์เพิ่มขึ้น เนื่องจากในขณะนั้นการส่งออกมีปัญหามากจนถึงระดับที่เป็น Zero Growth

ปัญหาของสถาบันการเงินในการปล่อยสินเชื่อส่งผลให้มีการปิดกิจการหลายแห่ง รัฐบาลได้แก้ปัญหาโดยการตั้งบริษัทบริหารสินทรัพย์เพื่อรับซื้อหนี้ที่ก่อปัญหาเหล่านั้นเอาไว้ ธุรกิจขนาดใหญ่ของเอกชนหลายแห่งที่ผูกพันกับสถาบันการเงินเหล่านั้นต้องปิดกิจการลง ส่งผลให้เกิดการว่างงานและบานปลายต่อไปกระทบต่อเศรษฐกิจในภาคอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการผลิตที่เป็นจริงหรือ Real Sector ในที่สุดธนาคารพาณิชย์ก็ได้ชะลอการปล่อยสินเชื่อและต้องตั้งสำรองหนี้สูญเพื่อไว้สำหรับหนี้ที่อาจจะเป็น Non-performing Loan

ตลอดเวลา รัฐบาลได้ใช้มาตรการกู้เงินจากต่างประเทศเข้ามาเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ แม้จะมีคำวิจารณ์ว่าบางอุตสาหกรรมนั้นจะอยู่ต่อไปได้อีก 3-4 ปีเท่านั้น ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาจะอยู่ที่การปรับเปลี่ยนย้ายแรงงานไปสู่ภาคอุตสาหกรรมใหม่ โดยการฝึกฝนทักษะและพัฒนาฝีมือแรงงาน ทั้งในภาครัฐและเอกชน ดังนั้น การใช้มาตรการทางเศรษฐกิจหลายๆ ด้าน ที่ปราศจากแผนหรือองค์การทั้งของรัฐและเอกชนที่จะรองรับ จึงส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถจะปรับตัวเข้ากับกระแสเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ความกดดันทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งได้แก่สถาบันเงินทุนต่างๆ ที่ได้ให้เงินกู้แก่ไทยส่งผลให้ค่าเงินบาทในปลายปี 2540 ต่อดันปี 2541 ลดลงไปถึงระดับ 56-57 บาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ ยิ่งเมื่อภายในประเทศมีปัญหาเสถียรภาพทางการเมือง ประเทศไทยจึงเปรียบเสมือนหนึ่ง “เสี่ยศูนย์” GDP ของประเทศลดต่ำลง รายได้คนทั่วไปลดลง การว่างงานสูงขึ้น มีการเลิกจ้างงานมากขึ้น ผู้คนเกิดอาการตื่นกลัว ลดค่าใช้จ่ายต่างๆ ส่งผลให้อุปสงค์โดยรวมลดลงอีก

หลังจากที่ประเทศไทยได้ลงนามในหนังสือสัญญาแสดงเจตจำนง (LOI) กับองค์การการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ฉบับที่ 1-4 สภาพเศรษฐกิจโดยรวมได้เปลี่ยนแปลงไปในทางลบเกินกว่าที่ได้คาดการณ์ไว้ หลังจากการลงนามใน LOI ฉบับที่ 5 รัฐบาลได้ออกมาตรการที่เรียกว่า มาตรการ 14 สิงหาคม เพื่อกอบกู้เศรษฐกิจไทย แต่ในเกือบทุกตัวแปรที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ปล่อยออกมานั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ทำให้เศรษฐกิจกระตุ้มขึ้นมาแล้ว ยังกลับทำให้ลดต่ำลงอีกด้วย ดังเห็นได้จากดัชนีตัวแปรในภาคต่างๆ ที่ได้จัดทำขึ้นมา ตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งที่คาดว่าจะได้ผลดีคือการลดดอกเบี้ยเงินฝากเพื่อหวังว่าประชาชนจะบริโภคมากขึ้น กลับกลายเป็นว่าทำให้เกิดการเก็งกำไรในตลาดหุ้นขึ้นมาอีกครั้ง อันเนื่องมาจากการแสวงผลกำไรในระยะสั้น ตลาดหุ้นฟื้นตัวเพราะปัจจัยเท็มไปกระตุ้ม ก่อให้เกิดปัญหาใหม่แทรกซ้อนเข้ามา

การที่รัฐชี้นำส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยเงินกู้และดอกเบี้ยเงินฝาก ก่อให้เกิดลักษณะเขาวงกตของ NPL เนื่องจากผู้ประกอบการกลายเป็นผู้ประกอบการไม่ดีไปในที่สุดเพราะดอกเบี้ยแพง แม้จะมีความพยายามทำให้ดอกเบี้ยลดลง แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นก็มากเกินกว่าที่จะกอบกู้ภาค Real Sector ได้ ในสิบเดือนแรกของปี 2541 มีบริษัทที่จดทะเบียนไว้ที่กรมทะเบียนการค้าเลิกกิจการไปถึง 37% แม้ว่าจะยังมีกรมจดทะเบียนบริษัทใหม่อยู่ แต่ไม่มีอัตราเพิ่มเช่นที่เคยเป็นมาในอดีต เมื่อดูจากตัวแปรของการมีสัดส่วนของ NPL ที่สูงถึง 40% จะเห็นว่าเศรษฐกิจหดตัวไปถึง 1 ใน 3

ในปลายปี 2541 การแก้ไขปัญห เศรษฐกิจบางเรื่องได้ผลเป็นที่พอใจ เช่น ค่าเงินบาทแข็งขึ้น ดุลบัญชีเดินสะพัดไปได้ดี เราได้เปรียบดุลการค้ารวม 9% ของ GDP การบริหารหนี้ต่างประเทศระยะสั้นดี ลดความกดดันลงได้ แต่ตราบิตที่ยังไม่

สามารถจะกระตุ้นภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่เป็นแหล่งส่วนใหญ่ของภาคการผลิตที่แท้จริง จึงเป็นที่กังขาว่าการฟื้นตัวของเศรษฐกิจเป็นเพียงภาพลวงตาหรือไม่

หลังจากที่รัฐได้เข้ามาตรึงการตั้งกองทุนฟื้นฟูฯ เข้าไปถือหุ้นธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจ มีคำวิจารณ์ว่าเป็นลักษณะของอุบายยื้อชนมายุ ทำให้ภาคการเงินตึงเครียดและขยายวงกว้างออกไปอีก การปรับหนี้ ประenomหนี้ทำให้ NPL ขยายตัวออกไปอีก รัฐต้องถมเงินเข้าไปเรื่อยๆ ในรูปแบบต่างๆ เช่น พันธบัตร เป็นต้น

การปรับลดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากส่งผลกระทบที่สำคัญยิ่งต่อผู้ออมมรายย่อยมากที่สุด วิกฤติที่ผ่านมาเกิดเพราะการออมในครัวเรือนไทยต่ำมาก ทำให้เราต้องกู้เงินจากต่างประเทศ เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ เงินทุนซึ่งเป็นเงินกู้เหล่านี้ไหลออกทำให้เศรษฐกิจของเราเกือบล่มสลาย แต่เมื่อถึงจุดที่ดอกเบี้ยต่ำการออมของเอกชนก็แย่ ในขณะที่การออมภาครัฐติดลบเนื่องจากต้องไปกู้หนี้สาธารณะมาจุนเจือกองทุนเศรษฐกิจ จึงเป็นการซ้ำเติมไม่ให้เศรษฐกิจฟื้นตัว

ความพยายามในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับทำให้ภาคการเมืองได้ถูกดึงเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ในการแก้ไขกฎหมายรัฐจะต้องมีวิสัยทัศน์และวางแผนการไว้ดี เพราะเป็นเรื่องที่มีผลประโยชน์เป็นเดิมพันสูง การดำเนินการที่ผ่านจะเนื่องจากขาดการเตรียมการหรือขาดการประชาสัมพันธ์หรือเป็นทั้งสองประการ เมื่อประกาศว่าจะมีการแปรรูปหรือขายรัฐวิสาหกิจ จึงเกิดเสียงวิพากษ์อย่างกว้างขวางว่ารัฐบาลกำลังขายชาติใช่หรือไม่

ปัญหาเศรษฐกิจเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองตั้งแต่เมื่อใดไม่ทราบได้ แต่มาปรากฏชัดเมื่อเกิดกรณีบอร์คของธนาคารกรุงไทย นำทีมโดยนายมีชัย วีระไวทยะ ได้ลาออก ย้อนหลังไปจากนั้นได้มีการนำเอกสารของบริษัทที่ปรึกษาทางการเงินมาเปิดเผย และส่งถึงมือคณะกรรมการวิสามัญของวุฒิสภา เอกสารระบุชื่อลูกหนี้คนสำคัญที่คาดเดากันว่าเป็นสาเหตุสำคัญของ NPL ของธนาคาร ประเด็นนี้ได้ถูกเชื่อมโยงไปสู่การเมืองว่าใครทำให้ธนาคารกรุงไทยเสียหาย ความขัดแย้งในประเด็นกรุงไทยทำให้ปัญหานี้เสียลูกกลม การแก้ปัญหานี้สินทำโดยการนำเงินของประชาชนมาถมทับเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในที่สุดปัญหาเศรษฐกิจได้กลายเป็นปัญหาการเมืองไปในที่สุดอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ในปลายปี 2542 ดัชนีหลายประเภทแสดงว่าเศรษฐกิจไทยกำลังกระเตื้องดีขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่บางภาคเอกชนคำนวณว่าไม่เป็นจริง ภาคประชาชนทั่วไปได้ลดความสนใจในปัญหาเศรษฐกิจลงชั่วคราว เนื่องจากในวันที่ 4 มีนาคม 2543 ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเป็นครั้งแรกในประเทศ การรณรงค์ให้ประชาชนไปเลือกตั้ง ประกอบกับการถกเถียงในเรื่องตัวผู้สมัครและกฎระเบียบ ทำให้ประเด็นเศรษฐกิจได้ตกเป็นรองลงไปจากการเมือง

ก่อนที่จะมีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ประชาชนทั่วไปตั้งความหวังกับวุฒิสมาชิกเลือกตั้งเอาไว้สูงมากว่าจะเป็นผู้ที่อยู่เหนือการเมือง และจะเป็นที่พึ่งในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล อีกทั้งรัฐธรรมนูญก็ให้อำนาจวุฒิสภาในการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ แต่การที่ผู้สมัครส่วนหนึ่งกระทำการทุจริตเลือกตั้งซ้ำซาก ทำให้ต้องมีการเลือกตั้งถึง 5 ครั้งในบางจังหวัด ประกอบกับข่าวการชงชิงตำแหน่งประธานวุฒิสภา ทำให้เกิดมีคำถามว่าบนเส้นทางทางการเมืองที่ผ่านมานั้น เราเดินมาได้เพียงจุดนี้เท่านั้นหรือ

ในช่วงสุดท้ายของรัฐบาลชุดปัจจุบัน ก่อนที่จะถึงการเลือกตั้งทั่วไปที่จะมาถึงในเวลาอันใกล้นี้ ปัญหาสังคมหลายเรื่องกำลังรุมเร้าอยู่ เช่น ปัญหาคนยากจนในชนบทดังเช่นที่มีอบปากมูลได้พากันมาประท้วงที่หน้าทำเนียบรัฐบาลเป็นเวลานานต่อเนื่องกัน มีปัญหาสาธารณสุขติดระบาดไปทั่วทุกภาค ที่น่าห่วงที่สุดคือการระบาดเข้าไปในโรงเรียน มีเสียงเล่าลือเรื่องการคอร์รัปชันในโครงการต่างๆ ปัญหาการว่างงานยังไม่ดีขึ้นแม้รัฐจะพยายามจ้างงานเพิ่มในชนบท แต่ก็ก็เป็นเพียงการจ้างงานชั่วคราว ปัญหาในกรรมสิทธิ์ที่ดินและการสูญเสียพื้นที่ป่า และท้ายที่สุดมีการเล่าลือถึงเรื่องธุรกิจการเมืองว่าเป็นสาเหตุสำคัญให้ประเทศชาติเสียหาย

มีการแยกประเด็นปัญหาทางเศรษฐกิจออกมาให้ชัดเจน เพื่อที่จะได้หาทางแก้ไขตรงเป้า เช่น ปัญหา NPL และหนี้สาธารณะ ปัญหาโครงสร้างเศรษฐกิจที่ต้องพึ่งสินค้านำเข้าสูง ในขณะที่เดียวกับที่ภาคเกษตรอ่อนแอ ปัญหาต้นทุนการผลิตสูงและซ้ำเติมด้วยการขึ้นราคาน้ำมันเชื้อเพลิง ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ที่ยังไม่ได้รับการเยียวยา ทำให้มีเสียงเรียกร้องให้ทบทวนมาตรการต่างๆ ที่รัฐได้ดำเนินการไปในเรื่องเหล่านั้น

และในที่สุดเรื่องเศรษฐกิจก็เข้าไปเกี่ยวพันกับการเมืองอย่างแยกไม่ออก เพราะผู้ที่ออกมาตราการและดำเนินโครงการเป็นฝ่ายการเมือง และในหลายประเด็นรัฐบาลได้บอกว่ามีผู้อยู่เบื้องหลังการคัดค้านไม่เห็นด้วยในโครงการและมาตรการต่างๆ ที่กำลังดำเนินการอยู่

ล่าสุดเมื่อต้นเดือนสิงหาคม 2543 สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ประกาศว่ากำลังอยู่ระหว่างการทบทวนปรับลดเป้าหมายตัวเลขเศรษฐกิจใหม่ โดยคาดว่าเศรษฐกิจปีนี้จะขยายตัวไม่ถึง 4.7% ตามที่ตั้งเป้าเอาไว้ โดยให้เหตุผลว่าเงินบาทอ่อนตัวและราคาน้ำมันสูงขึ้น นอกจากนี้ยังจะมีการปรับตัวเลขบัญชีเดินสะพัดจากเดิมที่คาดว่าจะเกินดุลประมาณ 6.8% ให้เหลือประมาณ 6-6.5% ในปีนี้ และยังคงคาดว่าจะลดลงอีกในปีหน้าและปีต่อไปเป็น 2.5-3% และเป็นค่าติดลบตามลำดับ

ในฐานะที่เป็นองค์กรเอกชนที่ทำงานด้านการเมืองมาตลอดระยะเวลา 15 ปี นับแต่ก่อตั้ง สถาบันนโยบายศึกษาเห็นว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม-เศรษฐกิจ-การเมือง ที่วิกฤติอยู่ในขณะนี้ โดยการจัดเวทีสาธารณะภาคประชาชนเพื่อระดมความคิดและข้อคิดเห็นจากกลุ่มบุคคลที่เป็นกลาง ไม่ฝักใฝ่พรรคการเมือง ในวันที่ 21 กันยายน 2543 โดยได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิและมีประสบการณ์จากภาคสังคม-เศรษฐกิจ-การเมือง ดังมีรายนามต่อไปนี้ คือ

1. คุณโฆสิต บั่นเปี่ยมราษฎร์
2. คุณอัมรินทร์ คอมนันท์
3. รศ.ดร.วีรพงษ์ รามางกูร
4. คุณบัณฑิต ล่ำซำ
5. ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
6. รศ.ดร.สมภพ มานะรังสรรค์
7. คุณชัยสิริ สมุทวณิช
8. ดร.วุฒิพงษ์ เพ็ริยบจริยวัฒน์
9. รศ.สมเกียรติ โอสถสภา
10. รศ.แก้วสรร อติโพธิ
11. รศ.ดร.นันทวัฒน์ บรรมานันท์

ทั้งนี้ ผู้ดำเนินรายการ คือ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ประธานสถาบันนโยบายศึกษา

การสัมมนาครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ภาค คือ ภาคเช้าจะเป็นการสัมมนาเสนอความคิดเห็นจากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ และภาคบ่ายเป็นการแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสัมมนาได้แสดงความคิดเห็นใน 4 ประเด็น โดยมีผู้นำกลุ่มและสรุปความเห็นของกลุ่มเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ คือ

1. การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางรัฐสภา
นำกลุ่มโดย รศ.แก้วสรร อติโพธิ
นำเสนอโดย อาจารย์ตระกูล มีชัย
2. การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย
โดย รศ.ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์
3. การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจและการเงิน-การคลัง
โดย รศ.สมเกียรติ ไอสถสภา
4. การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางสังคม
โดย คุณชัยสิทธิ์ สมุทวณิช

สถาบันฯ ได้นำข้อความจากเทปที่อัดในการสัมมนาทั้งภาคเช้าและบ่ายมาเรียบเรียงโดยย่อ พร้อมทั้งบทความที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้มอบให้ มาจัดพิมพ์เป็นเล่มขึ้นเพื่อเผยแพร่ข้อคิดเห็นและข้อสรุป ข้อเสนอแนะ จากการสัมมนาและหนังสือเล่มนี้คงจะสามารถจุดประกายจิตสำนึกในภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและสังคมในครั้งนี้ได้บ้างไม่มากก็น้อย

สถาบันฯ ขอขอบพระคุณวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลามาร่วมการสัมมนาในครั้งนี้ อีกทั้งยังได้มอบบทความให้จัดพิมพ์เผยแพร่ และขอขอบคุณมูลนิธิคอนราด อเดนาวร์ ที่ได้มีส่วนสนับสนุนทั้งการจัดสัมมนาและการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สารบัญ

หน้า

คำนำของสถาบันนโยบายศึกษา	i
แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ-การเมืองไทย	1
ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหากจากการประชุมกลุ่มย่อย	27
บทสรุปจากการสัมมนา	35
คำวินิจฉัยของ ศ.ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช	39
<i>ในกรณี หนังสือแจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการ และการเงินที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ</i>	
กฎหมายเศรษฐกิจในยุควิกฤติเศรษฐกิจ	65
<i>รศ.ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์</i>	
เส้นทางเศรษฐกิจไทย	97
<i>รศ.สมเกียรติ ใสสกุล</i>	
การขยายตัวและการถดถอยของพลังทางสังคม	151
<i>ชัยศิริ สมุทวณิช</i>	
แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ-การเมืองไทย	167
<i>อัมรินทร์ คอมันตร์</i>	

แนวทางแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ-การเมืองไทย

ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ประธานสถาบันนโยบายศึกษาได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการสัมมนาในวันนี้ว่า ตลอดระยะเวลา 15 ปีที่ได้ดำเนินกิจกรรมมา สถาบันฯ ได้พยายามที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยการให้การศึกษาศึกษาและเปิดเวทีที่บุคคลทั่วไปจะได้ร่วมกันคิดและแสดงข้อคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ขณะนี้เห็นว่ามีปัญหาในเรื่องเศรษฐกิจของประเทศที่ยิ่งใหญ่กว่าที่จะจัดให้เป็นในระดั้วาระแห่งชาติ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพของปัญหานั้นได้เป็นวาระข้ามชาติซึ่งมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจโลก จึงได้จัดเวทีการสัมมนาขึ้นโดยเชิญบุคคลต่างๆ ที่เคยมีบทบาทสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตามบุคคลเหล่านี้ล้วนแต่ได้เคยแสดงความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมาและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด จึงขอทำความเข้าใจตั้งแต่ต้นว่าการสัมมนาในวันนี้ไม่ใช่การเปิดเวทีถล่มรัฐบาล ไม่ว่าจะป็นรัฐบาลนี้ หรือรัฐบาลหน้า หรือรัฐบาลไหนทั้งสิ้น

บุคคลแรกที่ขอให้แสดงความคิดเห็น คือ คุณโชติ บันเปี่ยมราษฎร์ ประธานกรรมการบริหารธนาคารกรุงเทพฯ โดยขอให้แสดงความคิดเห็นว่า อีก 5 ปีนับจากนี้ประเทศไทยจะมีสภาพการณ์เช่นไร และควรจะวางตำแหน่งของประเทศอย่างไร

คุณโชติ บันเปี่ยมราษฎร์ กล่าวว่า ได้มองว่าวันนี้สภาพเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในลักษณะสับสนมีคำถามเสมอว่า เศรษฐกิจกำลังฟื้นตัวหรือจะเกิดวิกฤติครอบสองในความเห็นแล้วสาเหตุของความสับสนเพราะการไปตั้งเจตนาว่าทำอะไรเศรษฐกิจจึงจะฟื้น ซึ่งที่จริงแล้วควรจะต้องตั้งเจตนาว่า ทำอย่างไรจึงจะให้เศรษฐกิจกลับเข้มแข็งเหมือนเดิม

เมื่อมีการตั้งโจทย์ผิดเช่นนั้นจึงมีการนำมาตรกรต่าง ๆ มาเร่งเข้า มาตรการดังกล่าว คือ มาตรการด้านการเงินการคลัง แต่ไม่ได้แตะในปัญหาพื้นฐานและปัญหาโครงสร้างที่เป็นความอ่อนแอ ดังนั้นจึงเป็นที่ประจักษ์ว่าไม่ควรจะมองว่าทำอย่างไรเศรษฐกิจจึงจะฟื้นตัว แต่ควรจะมองว่าทำอย่างไรจึงจะให้โครงสร้างของเศรษฐกิจของประเทศเข้มแข็ง

การดูตัวเลขในเชิงปริมาณ เช่น GDP การส่งออก ฯลฯ ไม่ควรจะเป็นประเด็นที่ถกเถียงกัน เพราะตั้งแต่ปี 2542 มาประเทศไทยมีอัตราการเจริญเติบโตถึง 4% ดังนั้นความวิตกว่าเศรษฐกิจไม่เข้มแข็งจึงเป็นความคิดเชิงคุณภาพ เพราะการเจริญเติบโตเท่าไรไม่สำคัญเท่ากับการเจริญเติบโตที่ยั่งยืน

ประเด็นจึงอยู่ที่ว่าเศรษฐกิจของไทยจะเติบโตต่อไปอย่างยั่งยืนได้หรือไม่ เพราะโลกมีการเปลี่ยนแปลง กระแสโลกาภิวัตน์แรงขึ้น กระแสเศรษฐกิจเสรีแรงขึ้น มีการเปิดตลาดมากขึ้นทุกที่ เกิดการผลักดันจากต่างประเทศมากขึ้น จึงต้องมีการปรับตัวในประเทศมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ในขณะเดียวกันเรามีความอ่อนแอของพื้นฐาน เพราะเกินขีดความสามารถในการปรับตัวเนื่องจากไม่มีการดูแลในเรื่องการปรับตัวเข้าสู่มาตรฐานสากลมาโดยตลอดทำให้ความสามารถในการปรับตัวของไทยต่ำนี้คือประเด็นที่สร้างความวิตกอยู่ในขณะนี้

เมื่อมองไปข้างหน้าไม่มีอะไรดีกว่าการสำรวจพื้นฐานของตนเองให้ดี หากเศรษฐกิจของไทยอ่อนแอจริงก็จำเป็นต้องปรับตัวกันอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง แต่หากมองว่าเข้มแข็งดีแล้วก็ต้องมองว่ามีผลต่อส่วนรวมอย่างไร ซึ่งจะโยงไปสู่เรื่องของการพึ่งพาตนเอง ซึ่งเป็นทิศทางที่หลายคนกำลังเชื่ออยู่ในขณะนี้

แต่อย่างไรก็ตาม หากเราตั้งโจทย์ผิดหรือพิจารณานโยบายจากสิ่งที่ไม่เป็นความจริง เป็นสิ่งที่เกินกำลังความสามารถของชาติ เช่น บอกว่าไทยอยากจะเป็นผู้นำโลกเสรี เป็นต้น ก็ลำบากเพราะทำไม่ได้ง่าย ไม่พอดีกับความสามารถของตนเอง จะต้องทำงานหนักอีกมาก ใช้เวลาอีกนาน เป็นลักษณะที่เกินตัว ไม่เข้าใจตนเอง

เราจะนำความรู้เกี่ยวกับตนเองมาใช้กับการดำเนินงานให้ประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนได้อย่างไร ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ตนมีความเห็นว่ายิ่งไปตั้งเป้าให้ฟื้นตัวเร็ว แรงความเจริญเติบโตเป็นปริมาณมากเท่าไร ความวิตกกังวลก็จะ

มากขึ้น ในความเห็นของตนควรจะตั้งเป้าให้เศรษฐกิจเติบโตปีละ 4% ไปประมาณ 5-6 ปี และให้พึ่งตัวเองได้ รักษาการเกินดุลการชำระเงินไว้ในระดับที่ไม่ลดลงก็เพียงพอแล้ว นอกนั้นก็ใช้สติปัญญา ฝีมือ ความรู้ ความเข้าใจ ช่วยเหลือกันและกัน ก็จะสามารถฟื้นตัวได้

ดร.วีรพงษ์ รามางกูร กล่าวว่า ในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีโอกาสไปสัมมนา กับนักเศรษฐศาสตร์ นักวิชาการและนักคิดอิสระในภูมิภาคอาเซียน เอเชียใต้ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ล้วนกังวลเรื่องแนวโน้มระบบเศรษฐกิจของโลกที่สามที่จะกระทบต่อเอเชียในทศวรรษหน้า ที่สำคัญ คือ กระแสโลกาภิวัตน์ หรือ Globalization

ขณะนี้หลายคนคิดว่าเศรษฐกิจสหรัฐฯ จะไม่ตก เพราะอเมริกาเป็นผู้นำทาง ตลาดอิเล็กทรอนิกส์ พัฒนาอย่างรวดเร็วใน 15 ปีที่ผ่านมา เพราะเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอวกาศก้าวหน้ามาก ขณะเดียวกันก็ใช้อำนาจทางการเงินและเศรษฐกิจผลักดันในเวทีการค้า ให้ประเทศต่างๆ เปิดตลาดมากขึ้น ทำให้ตลาดเงิน ตลาดทุนมีการไหลไปมาอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการทำธุรกรรมแบบส่งจ่ายเงินซื้อได้ทันที real-time transaction ผ่านอินเทอร์เน็ต มี electronic banking ตลาดทุนพัฒนาไปในรูปแบบของตลาดอนุพันธ์ที่ต่อเนื่องจากทุนไปเรื่อยๆ

หากเทคโนโลยีนี้ไม่เกิด ไม่มีการพัฒนา ตลาดของเราจะไม่เกิด เราจะถูกบีบไปเรื่อยๆ แต่ประเทศในเอเชียล้าหลังสหรัฐฯ และยุโรปมากในเทคโนโลยีเหล่านี้ เราเก่งแต่เรื่องการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นแบบสินค้า ไม่ใช่บริการเรื่องตลาด อิเล็กทรอนิกส์ ตลาด E [Electronics] จึงสู้เขาไม่ได้ ทำให้ไม่เก่งในเรื่องตลาดเงินและตลาดทุน แม้แต่ญี่ปุ่นที่ก้าวหน้าที่สุดในเอเชียก็ยอมรับว่าถ้าจัดการเรื่องนี้ไม่ได้ โอกาสที่จะฟื้นตัวมีน้อย เช่นเดียวกับจีน ส่วนอาเซียนนั้นไม่ต้องพูดถึง ถ้าเราก้าวไม่ทันภูมิภาคนี้ยากที่จะฟื้นในเรื่องเศรษฐกิจ ไม่ว่าเราจะผลิตสินค้าและบริการอะไรชนะ ตะวันตกก็ตาม ถ้าอะไรจะถูกบีบไปหมดผ่านทางกรโยกย้ายของเงินทุนของอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ของการโยกของตลาดหุ้น ของการโยกราคาตราสารต่างๆ นิดเดียวก็กวาดกำไรที่ทำเกือบตายในโรงงานในท้องไร่ท้องนาไปหมด

ขณะนี้ความกดดันหรือแนวโน้มของตลาด E คืบเข้ามาใกล้ตลาดสินค้าจริง

อีกระดับ เราเริ่มได้ยินเรื่องอีคอมเมิร์ซ พุดกันถึง B to C จากธุรกิจไปสู่ผู้บริโภค B to B จากธุรกิจไปสู่ธุรกิจ ซึ่งจะทำให้เกิดตลาดใหม่ และที่ห่วงกัน คือ ไม่ว่าจะเป็ นตลาดอะไรก็ตามผู้ที่พร้อมที่สุดคืออเมริกา ซึ่งจะเกิดตลาดล่วงหน้า ตลาดในอนาคต ที่จะมี deliverative ของตลาด ไทยเรายังล้าหลังในเรื่องนี้อยู่มาก

หากเกิดตลาดที่กล่าวนี้ขึ้นมา ตัวกำไรที่เป็นกอบเป็นกำคือการปั่นตลาด บั่นราคาสินค้า เก็งกำไร ซึ่งตะวันตกก็มีความพร้อมอีกนั่นแหละ กำไรจากสิ่งเหล่านี้จะ ไปชดเชยในส่วนที่เขามีความสามารถในการแข่งขันน้อยลง นักเศรษฐศาสตร์ใน ภูมิภาคนี้จึงหวังว่าหากเราล้าหลังตะวันตกในเรื่องเหล่านี้ เราจะสู้เขาไม่ได้ ในที่สุด เราจะเป็นคนผลิตและเขาเป็นคนขาย เหมือนเราเป็นชาวนา เขาเป็นโรงสี

แม้เรื่องนี้จะไม่ง่ายเหมือนการพัฒนาตลาดเงินตลาดทุนผ่านระบบ อิเล็กทรอนิกส์ แต่ก็วางใจไม่ได้ และมันเป็นหมากบังคับเดินด้วย เราไม่ยุ่งด้วยไม่ได้ เพราะภูมิภาคนี้เกือบทุกประเทศผลิตสินค้าได้เกินกำลังการบริโภคภายใน จึงต้อง ค้าขายกับตะวันตก ในที่สุดการขายส่งจะเป็นของตะวันตกที่เป็นเจ้าของเทคโนโลยี ตลาด E เป็นเจ้าของทุนที่เข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมทางธุรกิจ วัฒนธรรมการเงิน วัฒนธรรมสินค้า วัฒนธรรมในการค้าขาย ปัญหาคือเราจะทำอย่างไร คงลำบากที่ จะฟันตัวทางเศรษฐกิจอย่างจริงจังและเป็นภูมิภาคที่มีการขยายตัวสูงของโลก

มีข้อเสนอว่าเอเชียต้องการเวลาอย่างน้อย 10 ปี ที่จะพัฒนาระบบอย่างนี้ เรา จะหยุดก็ไม่ได้ จะเปิดตามกระแสตะวันตกก็เสียเปรียบ ทำอย่างไรจึงจะพัฒนาให้ทัน แม้ในประเทศที่มีทุนมากๆ เช่น ญี่ปุ่นหลังสงครามที่เกินดุลมาตลอด หรือจีน ได้หัวน ฮ่องกง ที่ขณะนี้ก็เกินดุลเยอะ แต่ผู้บริหารเงินทุนไม่ได้อยู่ในประเทศ เป็นบริษัท ต่างๆ ในวอลสตรีท

ในเรื่องตลาดสินค้ายิ่งหนักไปกว่าตลาดทุน เราจึงต้องมีกรร่วมมือกัน ใน ระหว่างภูมิภาค แต่จะร่วมมือกันอย่างไร

มีข้อเสนอที่ยังไม่ชัดเจนว่า จีน ญี่ปุ่น อาเซียน จะต้องหารือกันใกล้ชิดขึ้นว่า จะต้องป้องกันตัวเองจากภัยพิบัติของการเคลื่อนย้ายและการผันผวนของเงินทุนก่อน และทางตะวันตกก็ต้องเข้าใจว่าหากปล่อยให้ไปเช่นนั้น ในที่สุดตะวันตกเองก็จะ ไปได้ไม่ไกล ทั้งโลกจะผันผวน เกิดปัญหาทางการเมือง ปัญหาสังคม

หากไม่ได้รับความร่วมมือจากตะวันตก ความร่วมมือในการพัฒนาตนเอง

ระหว่างอาเซียนและตะวันตกก็จะไม่สำเร็จได้ เพราะเราเดินกันมาไกล หลงระเริงกันมานาน

แนวคิดที่เสนอกันมาว่าทำอย่างไรจึงจะลดความผันผวนของการไหลของเงินตราระหว่างประเทศ ประการแรก ควรจะเปลี่ยนจากระบบที่ใช้เงินตราสกุลเดียวของโลก (คือ ดอลลาร์สหรัฐฯ) มาเป็นหลายสกุล อาจจะมีอีก 2 สกุล คือ ยูโรและเยน มาช่วยลดความผันผวนของการไหลได้ ทางญี่ปุ่นเห็นด้วยแล้ว แต่ไม่ทราบว่ายุโรปจะเห็นด้วยหรือไม่

ประการที่สอง ต้องถอยกลับมาหน่อย เพราะไปต่อไปเราก็สู้ไม่ได้ ถอยกลับมาทำตัวเองให้เข้มแข็งแล้วจึงค่อยก้าวต่อไป แต่จะถอยอย่างไรไม่ใช่เรื่องที่จะเจรจา กันได้ง่าย

ประการที่สาม ต้องมีผู้นำในภูมิภาคนี้ที่จะเป็นเวทีในการเจรจาและร่วมมือกัน ญี่ปุ่นพร้อมเพราะรวยที่สุด แต่หากไม่ได้รับความร่วมมือด้วยดีจากจีนและเกาหลี ด้วยเหตุผลทางประวัติศาสตร์ก็ลำบากและหากญี่ปุ่นไม่ได้รับการเห็นชอบจากสหรัฐฯ ก็ลำบากอีก เพราะตลาดใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่นคือสหรัฐฯ และใครจะเป็นเจ้ามือในการจัดเวทีก็ลำบากอีก อาเซียนนั้นเล็กเกินไป

ข้างหน้าน้ำมันจะต้องขึ้นราคาอีก เพราะต่อมา 20 ปีแล้ว เพราะ supply คือ อุปทานมาก แต่ตอนนี้กลุ่มผู้ผลิตน้ำมันเพื่อการส่งออกมีความสามารถที่จะแก้ไขได้แล้ว ถ้าเป็นเช่นนั้นเงินจะไหลไปที่สหรัฐฯ และกลุ่มผู้ผลิตน้ำมันอีก อาเซียนจะทำอย่างไรไม่ใช่เรื่องที่จะต้องคุยกันเฉพาะในประเทศเท่านั้น จะต้องคุยกันในระดับภูมิภาค

ประเด็นใหญ่ของภูมิภาคเราคือจะร่วมมือกันป้องกันตนเอง จะร่วมมือกันพัฒนาให้ก้าวต่อไปได้อย่างไร

ดร.ชัยอนันต์ ได้ถาม**คุณบัณฑิต ล่ำซำ** กรรมการผู้อำนวยการธนาคารกสิกรไทย ว่า ประเทศไทยควรจะวางตำแหน่งของตนเองอย่างไร ซึ่งคุณบัณฑิต กล่าว ว่า ก่อนจะตอบคำถามนี้ขอชี้แจงว่า ตนไม่สนิทหรือมีความผูกพันในกลุ่มการเมืองใดไม่เคยช่วยรณรงค์นโยบายให้ใครหรือพรรคใด ไม่เคยมีความทะเยอทะยานในทางการเมือง และคิดว่าตนไม่มีคุณสมบัติที่จะสามารถเสนอแนะเพื่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ ใน

ระบบการเมืองไทย และไม่เคยมคิดที่จะทำเช่นนั้น ตนยังคิดว่ากำลังแหวกว่ายในปัญหาต่างๆ ทั้งเศรษฐกิจและสังคมมา 3 ปีแล้ว ซึ่งก็ยังมองไม่เห็นฝั่ง

จากนั้น **คุณบัณฑิต ล่ำซำ** ได้กล่าวต่อว่า การล่มของเศรษฐกิจไทยที่เกิดขึ้นเมื่อ 3 ปีที่แล้ว พร้อมกับปัญหาสังคมได้แผ่ออกไปในทุกระดับชั้นของสังคม ทุกจุดของประเทศไทย แต่การแก้ปัญหาที่ผ่านมาใช้ภูมิปัญญามาตรฐาน (ของฝรั่ง) คือ conventional wisdom เท่านั้นเอง

แม้จะมีการเปลี่ยนทีมผู้จัดการเศรษฐกิจของชาติ โดยได้นำมาตรการต่างๆ มาใช้ แต่ก็ต้องยอมรับว่าทุกคนล้วนแต่ได้รับการศึกษาในระบบตะวันตก จึงใช้สูตรมาตรฐานในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสถาบันการเงิน โดยการเพิ่มทุนแก้ไขปัญหาสินทรัพย์ที่มีปัญหา หนี้ที่มีปัญหา โดยการเปิดเสรี ล้วนแต่เป็นสูตรมาตรฐานทั้งสิ้น เมื่อสามปีที่แล้วทุกคนเห็นว่าดี และโลกก็สรรเสริญว่าไทยได้เดินถูกทางแล้ว

แต่สามปีผ่านไป ในประเทศมีความเห็นต่างไปจากเดิม ต่างประเทศขายหุ้น (ในไทย) ทิ้ง ถอยออกไปมองจากภายนอก แต่ในขณะที่เดียวกันก็ได้กำไรจากทรัพย์สินในไทยไปมากในขณะที่คนไทยเสียหาย ทำให้ตนเกิดความกังขาในสิ่งที่เรียกว่า ภูมิปัญญามาตรฐาน ที่ใช้ได้ดีมาแล้วในตะวันตกจะนำมาใช้ในไทยได้หรือไม่

ความเสียหายทางเศรษฐกิจไทยถ้าเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์สูงกว่าสหรัฐฯ มาก ทรัพย์สินที่เสียหายไม่สามารถจะขายใครได้ เพราะคนไทยไม่สามารถจะซื้อได้ จึงต้องขายถูกให้ฝรั่ง ซึ่งต่อมาได้นำมาขายเอากำไรได้ประโยชน์มากบนความเสียหายของผู้เสียภาษีไทย

ประการที่สอง ไทยไม่มีความรู้ในการเปิดเสรี ไม่สามารถจะสู้ได้ ไม่สามารถจะคิดค้นอะไรขึ้นมาขายได้ แต่เราสร้างพันธะนี้ขึ้นมาเพื่อให้ต่างชาติเข้ามาแข่งตามกติกาที่เขาู้ดีกว่า ยกตัวอย่างเช่น ธนาคารซึ่งตั้งทำงานอยู่ในระบบนี้ ได้พยายามปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ทันระบบโลกมาตลอด แต่ก็ต้องยอมรับว่ายังห่างจากระบบตะวันตกอีกมาก ดังนั้นหากจะมาเร่งแก้ไขกันตอนนี้จะลำบากมากยิ่งขึ้นเพราะเป็นช่วงที่อยู่ในระยะอ่อนเปลี้ยจากความเสียหาย หากจะต้องรี้อระบบเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งเป็นกระดูกสันหลังของสถาบันการเงินก็เท่ากับการรี้อระบบใหม่ทั้งหมด

อีกประการ คือ บุคลากร ปัจจุบันคนเก่งถูกดึงตัวไปทำงานกับบริษัทต่างชาติเกือบหมด ทำให้การแก้ปัญหาของภาคธุรกิจยิ่งยากขึ้นเพราะความรู้ไม่เพียงพอ

ประการที่สาม คือ กฎ กติกาต่างๆ ซึ่งโลกตะวันตกถือเป็นสูตรมาตรฐาน แต่ไทยเราไม่มีหรือบางทีก็อยู่ในช่วงการแก้ไข เช่น กฎหมายเรื่องการเงิน เป็นต้น คดีเศรษฐกิจมีมากเราปรับแก้มาบ้างแต่ยังไม่หมด และทางด้านศาลก็ใหม่ในเรื่องเหล่านี้

การเพิ่มทุนของสถาบันการเงินไทยในขณะนี้ไม่สามารถจะทำได้เพราะไม่มีใครเอาด้วย ในมุมมองของภาคเอกชนมีความเสี่ยงสูง มีทางเป็นไปได้สองประการ คือ ถ้าตั้งสมมติฐานว่าแก้ปัญหาสถาบันการเงินแล้วเศรษฐกิจจะดีขึ้น สามปีมาแล้ว พิสูจน์ที่ธนาคารกสิกรไทยแล้วว่าไม่จริง เพราะธนาคารได้เพิ่มทุนมากที่สุด แต่ไม่ได้อยู่ในสภาพที่ดีที่สุด อยู่ในสภาพที่เลวน้อยที่สุดในบรรดาสถาบันการเงินในประเทศไทยเท่านั้น ธนาคารได้เพิ่มทุนจนมีเงินทุนพอสมควรแต่ไม่สามารถจะดูดเศรษฐกิจให้ฟื้นได้

ดังนั้น หากภูมิปัญญามาตรฐานจะบอกว่าต้องเพิ่มทุนต่อไปจึงไม่ถูกต้อง ทางออกที่สอง คือ ไปขายตัวเองให้ทุนต่างชาติ มีสถาบันการเงินต่างชาติที่ต้องการซื้อธนาคารไทยใหญ่ๆ เพื่อจะได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของแผนสู่เอเชียของเขา เขาจะนำเงินทุนและเทคโนโลยีเข้ามา ธนาคารกสิกรไทยเองก็ได้รับการทาบทามเช่นนี้เหมือนกัน เสนอขอถือหุ้น 25-30% บอกว่าจะนำทุกอย่างมาให้หมด

อีกแนวทาง คือ ยึดไปเป็นของรัฐ ออกกฎหมาย nationalize bank หากทำเช่นนี้ไม่ต้องเสียเวลาบอกว่าดอกเบี้ยเท่าไรจึงเหมาะสม ปรับโครงสร้างหนี้ซ้ำเกินไป เพราะรัฐสั่งได้ทุกอย่าง แต่เราต้องคิดว่าผลกระทบที่จะตามมาคืออะไร จะทำทั้งระบบหรือเลือกบางส่วน ความถูกต้องทางกฎหมายมีอย่างไร สำหรับตนเองแล้วยังไม่มีคำตอบแต่คิดว่าการตั้งกติกาเข้มในเรื่องทุนขณะนี้ไม่สามารถจะแก้ปัญหาเศรษฐกิจได้

สาเหตุของการที่ธนาคารไม่ปล่อยกู้เพราะประเมินแล้วว่าปล่อยแล้วคงจะไม่ได้คืน ถ้าตั้งสมมติฐานว่าทุนของธนาคารกสิกรไทยเป็น 6% ไม่ใช่ 11% เช่นในปัจจุบันเมื่อมีคนมาขอู้ ดูแล้วสามารถปล่อยได้ แต่เมื่อปล่อยแล้วระบบการชำระระบบการ

ผลิตของทั้งประเทศอ่อนเปลี้ยกันหมด ผู้คนหมดแรงจากความเสียหายในอดีต ล้มสลายหมดตัว ทุกวันนี้ยังมี NPL ใหม่อยู่เรื่อยๆ ตัวเลขนี้ยืนยันตรงกันหมดแม้กระทั่งแบงก์ชาติก็ยอมรับ NPL ใหม่ไม่ได้มาจากการปรับโครงสร้างหนี้แล้วไหลเข้ามาใหม่ แต่เป็นของใหม่จริงๆ เมื่อสามปีที่ผ่านไม่เป็นเช่นนี้ แต่วันนี้บอกว่าเศรษฐกิจโต 5% แต่ทำไมกลับมี NPL

พอจะอนุมานเหตุผลได้ว่าแต่ก่อนผู้กู้ใช้เงินส่วนตัวจ่ายดอกเบี้ยเพราะยังมีทุนเดิมอยู่ แต่ตอนนี้เงินออมหมดแล้ว ธุรกิจไม่หมุนพอจะจ่ายเงินให้ธนาคารได้ และเสียหายก็แพงขึ้น ต้นทุนสูงขึ้น ในขณะที่ไม่สามารถจะขึ้นราคาสินค้าได้ ส่วนประเด็นสุดท้าย คือ เพราะคิดว่าไม่จ่ายก็ไม่เสียหายอะไร คนที่ไม่จ่ายยังอยู่ได้ ฟ้องเป็นฟ้อง มีคดีนับแสนอยู่ในศาล ศาลพิจารณาไม่ทัน

โจทย์ของเศรษฐกิจไทยจึงไม่ได้อยู่ที่สถาบันการเงิน แต่อยู่ที่ทุกส่วนด้วยกันทั้งหมด และยังต้องมีมาตรการหรือกระบวนการที่จะไปช่วยในภาคธุรกิจค้าขาย ภาคการผลิต เป็นมาตรการที่บอกว่าจะต้องทำอะไร

หนึ่ง ช่วยอย่างไรจึงจะได้ผล เพราะการอัดฉีดเงินลงไปในที่ที่ขาดความรั้งอ้อมไร้ผล เงินสูญ

สอง ช่วยอย่างไรจึงจะยุติธรรมทั้งประเทศ ไม่ใช่ช่วยคนโกง คนผิด แต่ช่วยคนที่พยายามทำดีแต่ไม่มีแรง โจทย์นี้ไม่ง่าย แก่ไม่ได้ด้วยการหว่านเงินลงไปเฉยๆ โครงการกระตุ้นทางการคลังที่ต่างชาติให้เงินมาพอใส่ลงไปเครื่องหมุนไปสักพักพอน้ำมันหมดก็หยุด เข้าใจว่าขณะนี้มันนโยบายและข้อเสนอที่จะให้เครื่องหมุนอีกรอบไม่ทราบว่าจะได้ผลหรือไม่

ที่ตนไม่สบายใจ ก็คือ ทำอย่างไรจึงจะให้เศรษฐกิจเดินหน้าไปพอสมควร ในขณะที่เดียวกันก็สามารถจะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ การจะยอมหมดทุกอย่าง ให้ต่างชาติมาซื้อธุรกิจใหญ่ๆ ไปหมดเป็นเรื่องสบาย ทุกวันนี้มีคนพร้อมจะซื้อ แต่ทำอย่างไรคนเล็กคนน้อยในชนบทที่กำลังแย้อยู่ในขณะนี้จะไม่ล้มตายไปก่อนในช่วงที่กำลังมีการพยายามแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ

มาตรการที่ควรทำพร้อมกัน คือ หนึ่ง ต้องอุ้มคนล้ม แต่ต้องยุติธรรม อุ้มพอให้มีแรงทำต่อไป สอง ต้องยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้พอที่จะแข่งในเวทีโลก

ใครก็ตามที่อาสาเข้ามาแก้ไขปัญหาระดับชาติจะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติ การเลือกปฏิบัติทำลายกำลังใจคนดี บั่นทอนกำลังของสังคม คนที่มีอำนาจเท่านั้น จึงจะมีสิทธิเลือกปฏิบัติได้ สถาบันทั้งหลายที่จะไม่ขอเอ่ยชื่อมีผลของการเลือกปฏิบัติทั้งสิ้น มีเพียงสถาบันเดียวที่มองเห็นว่าไม่เลือกปฏิบัติ คือ ก.ล.ต. คนจึงมองด้วยความเกรงขาม เกรงใจ

ดร.ชัยอนันต์ ได้สรุปว่า เหตุการณ์ขณะนี้ทำให้ประเทศไทยตกอยู่ในสถานะที่จะไปข้างหน้าก็ลำบาก จะถอยก็ลำบาก จึงถาม **ดร.สมภพ มานะรังสรรค์** ว่า มีความเห็นอย่างไร

ดร.สมภพ มานะรังสรรค์ มองว่าปัญหาอยู่ที่การลดขนาดของเศรษฐกิจที่เรียกว่า downsizing management เพราะภาคเศรษฐกิจมี 2 ด้าน ด้านหนึ่ง คือ real sector ที่ 7-8 เดือนมาใช้กำลังการผลิตเพียง 54.5 % เท่านั้น แม้ว่าการส่งออกจะดูว่าดี มีการขยายตัวถึง 20% เพราะการส่งออกชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ที่ปัจจุบันโรงงานทำงานที่ 90% ของ capacity และต้อง outsourcing จ้างผู้ผลิตรายเล็กให้ทำต่ออยู่แล้ว ดังนั้นอุตสาหกรรมนี้ที่เรียกว่าเป็น new economy จึงไม่เป็นปัญหา ที่เป็นปัญหา คือ old economy

Old economy เป็นแหล่งทำกินของคนส่วนใหญ่ในประเทศ มีทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและการบริการต่างๆ กำลังอยู่ใต้พลวัตรของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ e-commerce ที่ถูกเร่งด้วยตัวแปร 3 ประการ คือ

หนึ่ง พัฒนาการของ information technology

สอง การปฏิวัติทางการเงิน financial revolution ที่จะทำให้ภาคการเงินไร้พรมแดนและขยายตัวอย่างกว้างขวาง

สาม free economic agreement ที่มาพร้อมกับหลายรูปแบบของข้อตกลงในระดับโลกและระดับภูมิภาค เช่น WTO, AFTA, NAFTA เป็นต้น

New economy ที่เติบโตมาก คือ ภาคบริการ เช่น การสื่อสาร และการเงิน มีคำถามว่าปัจจุบันนี้อินเทอร์เน็ต การสื่อสารและการเงินสามารถให้บริการภาคอื่นได้ดีไหม ในความเห็นของ **ดร.สมภพ** คิดว่ามีช่องว่างระหว่างสองตัวแปรข้างต้นมาก

ขึ้นเรื่อยๆ และนำไปสู่อาการ “ทวิลักษณะ” duolism ทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ ช่องว่างที่เกิดขึ้นมีทั้งระหว่าง new economy และ old economy ระหว่าง real sector และ financial sector และระหว่างภาคเกษตรกรรมและที่ไม่ใช่ภาคเกษตรกรรม ปัญหา คือ จะทำอย่างไรจึงจะอยู่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ภายใต้ข้อกำหนดที่ว่าปัจจุบันเศรษฐกิจของไทยเป็น open economy ซึ่งได้เกิดมานานแล้ว นับตั้งแต่เราเปิดเสรี BIFB จึงมีการขยายตัวด้านการลงทุนอย่างมากมาย

ในภาคการเงิน ปัจจุบันมีการปล่อยสินเชื่อทั้งระบบประมาณ 5 ล้านล้านบาท ในกลางปี 2541 สินเชื่อทั้งระบบเคยอยู่ที่ 6.4 ล้านล้านบาท ที่หายไปในช่วงเวลาสองปี คือ 1.4 ล้านล้านบาท ในขณะที่ระยะเดียวกันเงินฝากยังคงอยู่ในระดับ 4.66 ล้านล้านบาทเช่นเดิมแม้สินเชื่อจะปรับลงมามาก คำถามคือ ยังไปพองเกินไปหรือไม่ นักการเงินญี่ปุ่นบอกว่าลักษณะเศรษฐกิจของญี่ปุ่นเหมือนของไทยมาก ครั้งหนึ่ง การปล่อยสินเชื่อในภาคการเงินใหญ่กว่า GDP ของประเทศหลายเท่าตัว คือ ประมาณ 200-300 % ทั้งที่ตัวเลขที่เหมาะสมควรจะอยู่ที่ 70 % ของ GDP

หากจะเอาตัวเลขของญี่ปุ่นเป็นตัวตั้ง ขนาดของสินเชื่อไทยควรจะอยู่ที่ 70 % ของ GDP เราจึงจะต้องทำการ downsizing management ในภาคการเงิน แต่คำถามคือจะทำอย่างไรเพื่อให้สามารถต่อสายกับภาค real sector ได้ เพราะขณะนี้ real sector และ financial sector ไปกันคนละทางทำให้ช่องว่างห่างขึ้นทุกที

ปัญหานี้ควรจะได้รับความสนใจเป็นพิเศษ

อีกจุดที่ต้องคำนึงในปัญหาระยะสั้น คือ ภาคธุรกิจต้องทำการปรับโครงสร้าง หนีไปในขณะเดียวกับที่ปรับโครงสร้างธุรกิจ การทำเพียงอย่างเดียวก็ยากมากแล้ว และยิ่งขณะนี้อยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่รุนแรงและต่อเนื่อง ทุกอย่างลอยตัวหมด โดยเฉพาะดอกเบี้ย ค่าเงินบาท ราคาพลังงาน ราคาหุ้น สินค้าโภคภัณฑ์ และ แม้แต่การบริหารความเสี่ยงที่ใช้เป็นปราการในการป้องกันตัว

ในสภาพการณ์เช่นนี้การบริหารจัดการกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ จะต้องวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อสร้างรูปธรรม ที่ผ่านมามีแต่คิดว่า what and why แต่ไม่คิดว่า how ซึ่งเป็นทางปฏิบัติว่าจะทำอย่างไร how เป็นเรื่องที่สำคัญมาก และเมื่อได้คำตอบแล้วต้องคิดว่า when คือ จะลงมือทำเมื่อไร ตรงไหนก่อน และให้ใครทำ

กลยุทธ์ข้อแรก คือ จะต้องสร้างความชัดเจนในสิ่งเหล่านี้และวางกลยุทธ์เพื่อปรับตัวให้อยู่ในกระแสของโลกได้

ถ้าตั้งใจที่ว่ามัดเด็ดของเศรษฐกิจไทยอยู่ตรงไหน เพื่อจะวางกลยุทธ์ให้มีความเข้มแข็ง สิ่งแรกที่พิจารณา คือ ภาคเกษตรที่มีหลายรูปแบบ ทำอย่างไรจะให้บรรลุเป้าหมายในหลายๆ เป้าหมาย ทั้งความพอเพียง การพึ่งตนเอง และแม้แต่การเปิดเกมรุกในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นต้น มีหลายรูปแบบ model เช่น การลดหนี้เกษตรกร การสร้างโซโล่ จ่ายเงินค่าชดเชยน้ำมันให้เกษตรกร ทุกอย่างเป็นกระแสแต่ไม่เคยมีการวางยุทธศาสตร์และไม่มีกลยุทธ์ ไม่มี time frame และไม่มี(assign) ที่ชัดเจนว่าใครจะเป็นคนดำเนินการ เมื่อไร อย่างไร

การท่องเที่ยวอาจจะเป็นอศวินม้าขาวที่กอบกู้เศรษฐกิจไทยได้ ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นเกิดปัญหาอะไร ไทยยังสามารถบรรลุจุดคุ้มทุนได้อยู่ แต่แม้ว่ายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจะไปได้ดีพอสมควร แต่ก็ต้องทำให้ได้ดีกว่านี้และทำให้เชื่อมโยงกับตัวแปรอื่นๆ ได้ด้วย เช่น การท่องเที่ยวกับภาคเกษตรในรูปแบบต่างๆ เช่น เกษตรพอเพียง เกษตรอนุรักษ์ เกษตรเชิงพาณิชย์

สอง คือ การท่องเที่ยว จะต้องสามารถสร้าง package ขึ้นมาและสร้างความเชื่อมโยงให้เป็น network ต่างๆ ขึ้นมา

สาม คือ การพัฒนาด้านสาธารณสุข ปัจจุบันไทยมีศักยภาพและแรงงานที่ดี แต่ใช้น้อยกว่าขีดความสามารถ เช่น มีโรงพยาบาลเอกชนมากมาย มีหมอและบุคลากรที่เก่งจำนวนมาก หากทำการรณรงค์สร้าง package คนมารักษาโรคบางอย่างที่ไม่รุนแรงและท่องเที่ยวด้วย ก็จะเป็นการเปิดตลาดใหม่ได้

ขณะนี้เศรษฐกิจสังคมไทยมีตัวแปรจากภายนอกประเทศมาก ตัวแรกได้แก่เศรษฐกิจของสหรัฐฯ ดร.สมภพ เห็นด้วยกับ ดร.วีรพงษ์ รามางกูร ที่ว่า เศรษฐกิจสหรัฐฯ ยังจะแข็งแกร่งไปอีกนาน แต่ก็ยังมีปัจจัยเสี่ยงในเรื่องของ new economy ที่เป็นผู้นำด้าน information technology ในแง่ของการเป็นผู้นำใน internet revolution นั้นยังมีสภาพคล่องของ capital flow management ล้นอยู่มากที่จะต้องบริหารจัดการให้ดี

ในต้นศตวรรษที่ 80 สหรัฐฯ ก็มีสภาพคล่องล้นเกินอันเนื่องมาจากนโยบายเรแกน ที่ปรับลดดอกเบี้ยมากทำให้เงินไหลเข้าประเทศมาก เขาผ่องถ่ายเงินนั้นเข้าไป

ในละตินอเมริกา ทำให้เศรษฐกิจของละตินอเมริกาเกิดสภาพฟองสบู่ หลังจากปี 1987 สหรัฐฯ เจอปัญหา Black Monday ตลาดหุ้นตกมาก จึงผ่องถ่ายมาหา emerge market ตลาดใหม่ใน East Asia ทำให้ตลาดหุ้นทางภูมิภาคนี้รวมทั้งประเทศไทย ด้วยเติบโตอย่างมาก

หลังปี 1995-96 ตลาดหุ้นเอเชียตะวันออกตกลงอย่างต่อเนื่อง เงินทุนจากสหรัฐฯ จึงย้ายไปทางยุโรปตะวันออกและละตินอเมริกา มูลค่าตลาดหุ้นในรัสเซีย และยุโรปตะวันออกเติบโตมากเป็นร้อยๆ เปอร์เซ็นต์ หลังรัสเซียล้มสลายเงินกลับประเทศไม่ได้จึงโยกไปลงในตลาดน้ำมันแทน ทำให้ราคาแกว่ง ไม่ว่าจะโอบปะจะออก มาปรามหรือคลื่นตัน จะเตือนอย่างไรก็ไม่เป็นผล ตลาดหุ้นสหรัฐฯ จึงมี market cap เกือบสองเท่าของ GDP สหรัฐฯ

เฉพาะตลาดหุ้นนิวยอร์กอย่างเดียวมี market cap เกือบ 12 trillion อเมริกาจะ ดำเนินการอย่างไรในการทำให้เกิดสภาพคล่องทางการเงิน สภาพคล่องนี้มีต้นทุน สูงกว่าที่อื่นเพราะอัตราดอกเบี้ยในสหรัฐฯ สูง จะบริหาร capital flow management อย่างไรจึงจะเป็น soft landing ได้ เพราะขณะนี้ไม่สามารถจะกลับไปสู่ตลาดยุโรปได้อีก เนื่องจากขณะนี้เงินยูโรต่ำมาก จะกลับมายังเอเชียหรือไม่ก็ยังไม่เป็นคำถาม

จาก Report of The President ที่คลื่นตัน รายงานต่อสภาคองเกรสเมื่อ 2 ปีที่แล้ว ประมวลแล้วว่า มี 8 ตัวแปรที่ทำให้เศรษฐกิจสหรัฐฯ เติบโตมากในช่วงเวลาที่ ผ่านมา คือ หนึ่ง Merger and Acquisition ที่ปัจจุบันสูงถึง 30-40 % ของ GDP สอง Net Capital Flow สาม Fiscal Surplus การเกินดุลงบประมาณ สี่ Private Consumption การบริโภคของเอกชน ห้า Stock Market ที่ขยายตัวอย่างมาก หก Real Sector ขยายตัวอย่างมาก เจ็ด Productivity แปด Financial Sector

จากตัวแปรทั้งหมดนี้ดูแล้วว่าเป็น bubble sector ไม่น้อยกว่า 60-70 % ที่เหลือ จึงเป็น real sector จริงๆ ในช่วงที่ผ่านมา internet revolution information technology ได้ขยาย productivity ให้สหรัฐฯ อย่างมาก ในช่วงปี 1999 นั้น IT sector ทำให้ productivity ขยายเกือบถึง 2.8 % เทียบกับช่วงก่อนหน้านั้นที่ขยายเพียง 1.4 % และเมื่อ IT sector เป็นตัวแปรแบบ service sector จึงต้องเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของโลกที่อยู่ นอกสหรัฐฯ ด้วย

IT sector และ financial sector จึงนำไปสู่เศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ (duolism)

ที่ทำให้เกิดความแตกต่างอย่างมากในทางเศรษฐกิจ-สังคม ของทั้งระดับโลกและระดับประเทศ การขยายตัวอย่างมากทำให้เกิดช่องว่างที่นำไปสู่ปัญหาทางสังคม-การเมือง-วัฒนธรรมและเศรษฐกิจอย่างมาก

ดร.ชัยอนันต์ ได้ตั้งประเด็นว่า ขณะนี้มีสภาพการณ์ที่ชัดเจนว่าสังคมไทยมีชีวิตสองรูปแบบที่มีความแตกต่างกันอย่างมากในลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นทวิลักษณะ ดังนั้นสมควรที่เราจะมีทวิรัฐสองรูปแบบในการจัดการดูแลสังคมแต่ละรูปแบบหรือไม่ และหากมีจะต้องมีกลยุทธ์ที่แตกต่างกันอย่างไร จึงขอให้ **ดร.วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์** ให้ความเห็น

ดร.วุฒิพงษ์ เปรียบจรรย์วัฒน์ กล่าวว่า รู้สึกสะกิดใจกับคำที่คุณบัณฑิตกล่าว คือ “ความคิดนอกกรอบ” เพราะปัญหาที่เกิดในปัจจุบันทุกคนคิดไปในกระแสเดียวกันหมดและเป็นกระแสที่เขี้ยวกรากมาก เมื่อไม่นานมานี้มีศัพท์ใหม่ 2-3 คำ เช่น new world order ที่หมายความว่า ต่อไปในอนาคตสังคมจะมีระบบใหม่ที่เป็นระเบียบดีขึ้น ระบบเศรษฐกิจโลกจะมีประสิทธิภาพขึ้น มีอิสระเสรีขึ้น กระแสเงินไหลไปมาระหว่างประเทศภายในพริบตาเดียวโดยการกดปุ่มคีย์บอร์ด

Washington Consensus เป็นอีกแนวคิดที่ผ่านการกลั่นกรองจนท้ายสุดกลายเป็น conventional wisdom 3-4 เรื่อง

Liberalization เปิดเสรีหมดทุกอย่าง มีการแข่งขันกันให้มากที่สุด โชติช่วงชัชวาลสถาพรเท่าเทียมกันทั่วโลก

Deregulation ดึงอำนาจออกจากภาครัฐ ยกเลิกกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้แก่ภาคธุรกิจใหญ่และประชาชน จัดการ new world order ใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแถววอลล์สตรีท

Globalization นำระทึกใจ

Privatization ใ้ไก่ไม่เบา

และอะไรต่ออะไรอีกมากมายที่ดูแล้วคิดว่าดี

อะไรเกิดขึ้นในช่วง 8-9 ปีที่ผ่านมา เคยมีรถเฟอร์ารีในถนนที่มีรถติดเต็มไปหมด เคยมีคนไปฮอลิเดย์ที่ยุโรปหรืออเมริกาปีละ 4-5 ครั้ง บิน business หรือ first class ทั้งนี้ มีข่าวว่าคนไทยไปทะเลาะกันในร้านนาฬิกาที่สวิส เพื่อแย่งโรเล็กซ์ฝั่งเพชร

ที่เหลือเพียงสามเรือน

เมื่อ 2-3 ปีมานี้ ธนาคารไทยได้มีชื่อฝรั่งพ่วงต่อท้าย เช่น ดีบีเอสไทยทูน เอปียเอ็นเอ็มโรเอเชีย และสแตนดาร์ดชาร์เตอร์นครธน ยูโอบีรัตนสิน เป็นต้น เราได้ธนาคารใหม่รัตนสินที่ต้องการจะเป็น good bank แต่มีผู้พูดว่าหากรัตนสินเป็น good bank เมื่อไทยก็คงจะไม่ bad bank

มนุษย์ทองคำในภาคการเงินกลายเป็นมนุษย์ตะกั่ว ภัทรสินกลายเป็นเมอริ ลินซ์ภัทรสิน บีทีเอสผ่านมือชโรเดอร์ ต่อไปอาจจะไปอยู่กับ Credit First Boston

2-3 สัปดาห์ก่อน ปตท. พยายามจะลดค่าการตลาดลงมาบาละละหนึ่ง ดอลลาร์สหรัฐ ทำให้น้ำมันขายปลีกลดราคาลงนิดหน่อย แต่บริษัทน้ำมันต่างชาติ ขนาดยักษ์บอกว่านี่คือการแทรกแซงตลาดของรัฐบาล ขนาดที่เรายังมี ปตท.อยู่ ยังเป็นเช่นนี้ ถ้าจะขาย ปตท. เหมือนเช่นที่เคยคิดขายบางจากจะเป็นอย่างไร

ทุกสิ่งเกิดขึ้นรวดเร็วมาก องค์การโทรศัพท์กำลังจะถูกขาย การสื่อสารแห่งประเทศไทยกำลังจะถูกขาย ไม่มีใครพูดถึงเพราะกำลังมีการแบ่งผลประโยชน์กัน ถามสหภาพแรงงานว่ากำลังปกป้องแรงงานหรืออยู่เปล่า หรือว่าพูดไม่ได้เพราะไปรับหุนจอบไว้แล้ว

การไฟฟ้านครหลวงและการไฟฟ้าภูมิภาคกำลังเตรียมทำ privatization อยู่ การประปานครหลวงกำลังแบ่งโซนพื้นที่ให้บริการเป็นฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก ถ้าขายฝั่งตะวันตกให้ต่างชาติแล้วเกิดผลดีเพราะจะเกิดการแข่งขันทำให้คนไทยเพิ่มประสิทธิภาพขยันทำงานขึ้น อัตราค่าน้ำฝั่งหนึ่งถูกกว่าอีกฝั่ง ถามว่าจะทำให้มี คนเอารถมาบรรทุกน้ำจากฝั่งที่ถูกกว่าไปใช้หรือไม่

แนวคิดเรื่อง privatization น่าสนใจมากเพราะนำไปยัง foreign investment แต่ น่าแปลกใจว่าเหตุใดทุนต่างชาติไม่ซื้อโรงงานรองเท้า หรือโรงงานเย็บเสื้อผ้าเพื่อ ส่งออกไปขายแข่งในต่างประเทศ

เหตุใดจึงอยากจะทำเพียง 5-6 รายการ เช่น ธนาคาร ไฟแนนซ์ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ทางด่วน น้ำมัน ซึ่งล้วนเป็นกิจการผูกขาดมาก่อนทั้งสิ้น

คงต้องทบทวนค่า foreign investment กันว่าลึกลับแล้วเป็นอะไรแน่ foreign take over ใช้หรือไม่ ที่รัฐบาลพูดตลอดเวลาคือ Globalization แต่เหตุใดจึงลงที่ธนาคาร ไฟแนนซ์ ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ การสื่อสาร ฯลฯ

เป็น Globalization ที่แท้จริงหรือเปล่า สิ่งเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นแต่ในกรุงเทพฯ เกิดขึ้นในจาร์กาด้า ซิดนีย์ รีโอเดอจาเนโร ปราการ และที่ต่างๆ อีกมาก การยึดครองประเทศในปัจจุบันนี้ไม่ใช่การเอาเรือมายึดปากอ่าวเหมือนสมัย ร.ศ. 112 เพื่อเจรจาขอสิทธิสภาพนอกอาณาเขต แต่ใน พ.ศ. นี้เพียงยึดเส้นเลือดใหญ่ของประเทศเช่นที่กล่าวก็ยึดทั้งประเทศไทยได้เรียบร้อยแล้ว นี่คือนโยบาย colonialism การล่าอาณานิคมแบบใหม่หรือเปล่า เราจะต้องถามตัวเอง

ที่ผ่านมาเรามักงายกับ Globalization ไม่มีใครไตร่ตรอง จึงต้องถามตัวเองว่าท้ายสุดจะนำประเทศไทยไปสู่การตกเป็นเบี้ยล่างต่างชาติหรือเปล่า หากเราตาม Washington Consensus โดยไม่คิด เอาแต่ Globalization โดยไม่ลืมนตาและกลั่นกรอง ท้ายสุดเราจะเป็นอย่างไร

ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเศรษฐกิจแบบธารินทร์ ศุภชัย พิสิฐ หรืออภิสิทธิ์ ล้วนแต่มีรากฐานมาจากตะวันตกทั้งสิ้น ทุกอย่างเกี่ยวกันภายในกรอบ แต่วันนี้ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องคิดนอกกรอบ หมายความว่า เอา Washington Consensus มาผนวกกับความคิดแบบไทยๆ ได้มาเป็นแนวคิดใหม่ที่เอาประชาชนเป็นที่ตั้ง เศรษฐศาสตร์แบบที่เป็นไทแก่ตัวเอง สร้างความอิสระให้สังคมไทย แบบ small is beautiful แบบที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

ถึงเวลาแล้วที่จะมี Bangkok Consensus โจทย์คือ ทำอย่างไรจึงจะสร้าง sufficient economy ขึ้นมาให้ได้

ปัจจุบันนี้มีคนทุกข์ยากมากมาย ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีที่ทำกิน ต้องอพยพเข้ากรุงเทพฯ มาขายแรงงาน ในขณะที่เรามีป่าเสื่อมโทรมและป่าชุมชนมากมาย ทั้งที่กำลังถูกบุกรุกและจะถูกบุกรุกในอนาคต ทำไมเราไม่นำป่าดังกล่าวสัก 100 แห่งๆ ละหั่นไม้มาแบ่งเป็นแปลงๆ ให้ครอบครัว 500-600 ครอบครัวอาศัยทำกินและดูแลป่าเพื่อเป็นแหล่งนิเวศวิทยา เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ให้แบ่งพื้นที่ออกเพื่อประโยชน์ต่างๆ เช่น เป็นป่าอนุรักษ์ ปลูกพืชโตเร็ว เช่น กระจิฉัตรหรือเทพา ประมาณ 3-5 ปีก็ตัดไม้ขายได้ นำไปทำเฟอร์นิเจอร์หรือทำกระดาษ บางส่วนให้ปลูกข้าวและพืชไร่ต่างๆ อีกส่วนให้เลี้ยงสัตว์ และมีอ่างเก็บน้ำเพื่อการบริโภคในพื้นที่ด้วย สังคมเช่นนี้จะเป็นสังคมที่พอเพียง

คำว่า “พอเพียง” หมายถึง 4 ประการ คือ
หนึ่ง อาหารพอเพียง เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช สามารถจะเลี้ยงคน 500-600 ครอบครัว
ในพื้นที่ได้

สอง ที่อยู่อาศัยพอเพียง มีที่อยู่ครบทุกครอบครัวอย่างสุขสบาย ไม่ต้องมาอยู่
ในชุมชนแออัดหรือแฟลตสูงในเมือง มีวัสดุสร้างบ้านที่หาได้ในละแวกนั้น

สาม พลังงานพอเพียงสำหรับการหุงต้มทำอาหาร หาได้จากต้นไม้เปลือกไม้
สี่ การเงินพอเพียง มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากับระบบเศรษฐกิจที่อยู่นอก
ชุมชน โดยการนำสิ่งที่มีในชุมชนไปขาย

หากพื้นที่หนึ่งหมื่นไร่สามารถจะเลี้ยงดูคนได้ 600 ครอบครัว ไม่ว่าจะ set index
จะเป็นอย่างไร เศรษฐกิจกรุงเทพฯ จะหกละเม่นแค่ไหน ไม่ว่าจะจอร์จ บุช หรืออัล กอร์
จะเป็นประธานาธิบดี ก็บาทจะเท่ากับหนึ่งดอลลาร์ 600 ครอบครัวนี้ก็อยู่รอดปลอดภัย

หากเรามีชุมชนเช่นนี้ 100 แห่ง คน 60,000 ครอบครัวก็อยู่รอด หากมีเพิ่มอีก
50 เท่า คน 3 ล้านครอบครัวก็ปลอดภัย ถ้าครอบครัวมีขนาด 5 คน 3 ล้าน
ครอบครัวก็เท่ากับ 15 ล้านคน ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่ส่วนของประชากรไทย

แนวคิดนี้เห็นอกว่าความพยายามสร้างชาติโดยผู้ทั้งหมดไว้กับ Globalization
ที่ห้องทุ่งสุดลูกหูลูกตาปลูกแต่พืชชนิดเดียวกันเพื่อจะส่งออกไปยังต่างประเทศ ถ้า
เราสร้างเศรษฐกิจพอเพียงคู่ขนานกันไป หนึ่งในสี่ของคนในชาติก็ปลอดภัยในขณะที่
ที่เผชิญกับปัญหาโลกาภิวัตน์ เปรียบเหมือนมีไข่สี่ใบ แยกออกมาหนึ่งใบใส่ใน
ตะกร้าที่เรียกว่าเศรษฐกิจพอเพียง

ณ วันนี้เราต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วว่า แทนการขายธุรกิจให้ต่างชาติมาลงทุนซึ่ง
จะเป็นลักษณะของ neo colonialism นั้น หากขายให้ประชาชนไทยแทนจะได้หรือไม่
เป็นการ peoplelization นำรายชื่อผู้ใช้น้ำของการประปานครหลวงมาแล้วเสนอขาย
หุ้นการประปานครหลวงให้ แม้วันหน้าค่าน้ำประปาจะแพงเพราะมีกำไรมาก แต่
ท้ายสุดผู้ได้ก็คือผู้บริโภคในฐานะที่เป็นเจ้าของกิจการนั่นเอง คือออกมาในรูปของ
เงินปันผล

ถ้าการประปานครหลวงทำได้ รัฐวิสาหกิจอื่นๆ ก็ต้องทำได้ ที่บอกว่าทำไม่ได้
เพราะคนไทยไม่มีเงิน เพราะเศรษฐกิจไทยวิกฤติ เพราะภาคธุรกิจแข็ง ไม่เป็นความ
จริง วันนี้เรามีเงินฝากในธนาคารและไฟแนนซ์ต่างๆ 5 ล้านล้านบาท ใหญ่กว่า GDP

หลายเท่า ไม่รู้จะนำไปทำอะไร ดูได้จากธนาคารแห่งประเทศไทยออกหุ้นกู้ออกมาที่ไร คนซื้อเหยียบกันจนรองเท้าแตะขาดก็มี

ที่บอกว่าต้องขายให้ฝรั่งต่างชาติเพราะจะทำให้เพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร เหตุใดจึงไม่เอาส่วนที่มีปัญหาเรื่องประสิทธิภาพมากที่สุดขายออกไป ทุกครั้งที่พูดถึง privatization พูดแต่ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ กสท. ไม่มีการพูดถึง ชสมก. รพท. หรือ ร.ส.พ.

หากเราจะขายหุ้นแล้วที่ฝรั่งจะมา เป็น president, EVP, SVP, VP, AVP และคนไทยเป็นเสมียน แคชเชียร์ นี่ไม่ใช่ชีวิตที่จะได้ know how ยกตัวอย่างโรงแรมฮิลตัน อินเตอร์เนชั่นแนล ที่เป็นของคนไทยแต่มีฝรั่งมาบริหาร ใช้มาตรฐานฝรั่ง นี่คือการซื้อเทคโนโลยีที่เร็วที่สุด เรียนรู้เร็วที่สุดคือการเป็นเจ้าของเองแต่จ้างเขามาบริหาร มีปัญหาเชิงธุรกิจเมื่อใดเรียกลูกจ้างมาคุย ให้อธิบายให้ฟัง ทำไม่ได้กรุณาหางานใหม่

โดยสรุป คือ ถึงเวลาแล้วที่เราต้องเปลี่ยนทิศทาง ไม่ใช่การเดินตาม Washington Consensus หรือ Globalization แบบไม่ลืมหูลืมตา เราไม่อาจปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ได้แต่อาจจะต้องสร้าง Bangkok Consensus ขึ้นมาใหม่ นำ Washington Consensus มารวมกับ sufficient economy สร้างระบบเศรษฐกิจใหม่เป็นหลังพิง ขอไขหนึ่งใบแยกออกมาใส่อีกตะกร้าได้ไหม หยุดการขายทุกอย่างได้ไหม เพราะเส้นเลือดใหญ่ของระบบเศรษฐกิจประเทศ คือ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ ธนาคาร น้ำมัน ทางด่วน หากรัฐบาลไม่สามารถจะถือต่อไปได้ ขายให้ประชาชนเถิด อย่าขายให้ฝรั่งต่างชาติเลย

ดร.ชัยอนันต์ กล่าวเสริมว่า ปัญหา คือ ขายให้ประชาชนอาจจะมีมูลค่าคอมมิชชั่น จึงขอเตือนว่าขณะนี้ประชาชนกำลังจับตาสິงต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่ แม้ว่ากฎหมายเงินทุนรัฐวิสาหกิจจะออกมาใช้แล้วก็ตาม

คุณโมสิต ได้เสริมว่า ความคิดเรื่องโลกาภิวัตน์มีเบื้องหลังคือการเปิดเสรี แต่อย่างไรก็ตามต้องมีกรอบทำหน้าที่รับผิดชอบ สาเหตุที่ยุ่งก็เพราะกรอบนี้สามารถจะกำหนดว่าผลประโยชน์จะตกอยู่กับใคร กรอบนี้ทำให้ประเทศที่กำลังพัฒนาเช่นไทยตกอยู่ในภาวะที่เดินหน้าก็ลำบาก ถอยหลังก็ไม่ได้ เพราะประเทศที่มีพลังอำนาจเป็นผู้กำหนดกรอบ เขาย่อมกำหนดโดยยึดผลประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง

สิ่งนี้เป็นสัจธรรม ไม่ว่าจะเรียกว่า Washington Consensus, Bangkok Consensus หรืออะไรก็แล้วแต่ ไม่ว่าจะใครจะกำหนดกรอบ ย่อมคำนึงถึงผลประโยชน์ของตน ประเทศชาติของตน ปัญหาของไทย คือ การที่เราปรับโลกาภิวัตน์มาใช้โดยไม่มีการรอบของตนเอง

เรากรอบจนไม่อยู่ในสภาพที่จะรับกรอบของใครมา แต่เราก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องใช้เวลาทำความเข้าใจกับประเทศที่กำลังพัฒนาเหมือนกันเช่นฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และโยงไปสู่อุดที่จะมีผลประโยชน์ร่วมกัน

มีประเด็นเพียงเล็กน้อยในทางปฏิบัติ คือ ถ้ากำหนดกรอบกันดัง ก็จะถูก (ประเทศมหาอำนาจ) ดู เราจะเสียความมั่นใจ แต่ถ้ากำหนดกันเจ็บบๆ ก็ไม่มีใครรู้ สิ่งที่ดี วิรพงษ์ เสนอในตอนต้นคือไปกำหนดกันดังๆ ร่วมกันหลายๆ ประเทศ จึงเป็นสิ่ง ที่ถูกต้อง

การใช้โลกาภิวัตน์จึงต้องยึดประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ ต้องคิดก่อนจึงตัดสินใจ ไม่ใช่ตัดสินใจไปแล้วค่อยรู้ว่าเสียประโยชน์ ในการบริหารต้องคิดถึงผลประโยชน์ของชาติก่อนโลกาภิวัตน์

อีกประการที่คุณบัณฑิต กล่าวไว้ชัดเจน คือ การเลือกปฏิบัติ หากใช้กติกาเสรี แต่เลือกปฏิบัติย่อมเกิดปัญหาแน่นอน ในสมัยประธานาธิบดีเรแกน มีคำพูดว่า “Free and fair trade” ตลอดเวลา ไม่เคยมีแต่ free trade อย่างเดียว ต้อง fair กับคนในประเทศ ประเทศใครก็แฟร์สำหรับคนชาตินั้น นี่ต้องเป็นกรอบในการคิดและปฏิบัติ

ดร.ชัยอนันต์ กล่าวว่า จากอำนาจในการกำหนดชะตากรรมของตนเอง ก็มาถึงเรื่องการตลาดที่ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงแล้ว มีประชาชนเป็นส่วนสำคัญของตลาด ในความสัมพันธ์ต่างๆ ที่ได้กล่าวมาในวันนี้จะต้องมีเรื่องของอำนาจอธิปไตยร่วมด้วยหรือไม่ เพราะอำนาจอธิปไตยอาจจะเป็นสิ่งเดียวที่สามารถรับแรงปะทะได้

ดร.เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้ตอบคำถามนี้โดยออกตัวก่อนว่าในชีวิตไม่เคยทำธุรกิจเลย เคยแต่ได้รับฟังว่าเขาทำอะไร จึงไม่อยากจะออกความเห็นมาก แต่ก็ได้สัมผัสถึงทุกซอ้นของคนไทยเช่นเดียวกับผู้อื่น แต่อย่างไรก็ตามมีความเห็นว่าภาพของสังคมไทยก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจไม่ใช่สังคมไทยในอุดมคติ จึงไม่ควรที่

จะโยยหาสภาพนั้น เพราะเป็นภาพลวงตา

ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจสังคมไทยเสื่อมโทรมที่สุด เสื่อมลึกลงไปถึงจิตวิญญาณ เราทอดทิ้งกันเอง เหลือเงินคะนองเงิน แต่ละรุ่นของนักศึกษามหาวิทาลัยที่ออกไป แสดงลักษณะที่สะท้อนภาพสังคม มีการโกงกันในการสอบในการเรียน เพื่อให้จบออกไปเร็วกว่ากำหนดจะได้ออกไปหาเงินเร็วขึ้น มีบางคนคำนวณออกมาว่าถ้าจบเข้าไปหกเดือนจะสูญเสียเงินเท่าไร

ในที่สุดก็เกิดวิกฤติ เป็นวิกฤติโดยรวมของทั้งสังคม เผยให้เห็นความอ่อนแอของสังคมไทย

การกล่าวถึงขีดความสามารถในการร่วมขบวนโลกาภิวัตน์ คือ การเรียกร้องให้มีความเข้มแข็ง หากอ่อนแอจะเสียเปรียบ ถูกกระทำ เป็นลูกน้องเขา ตลอดเวลาของวิกฤติ 3 ปี สิ่งที่มองเห็น คือ ไทยไม่อยู่ในฐานะที่จะเท่าเทียมเป็นหุ้นส่วนกับทุนข้ามชาติหรือกระแสโลกาภิวัตน์ได้ วิกฤติที่เกิดขึ้นสะท้อนความอ่อนแอของทั้งประเทศ ตั้งแต่รัฐ ระบอบการเมืองการปกครอง ผู้นำในสังคม ไปจนถึงสังคม เพราะเราไม่ได้ส่งเสริมศักยภาพและความสามารถในการผลิต ในการสร้างคุณสมบัติต่างๆ ของเงื่อนไขทางวัตถุขึ้นมา

รากฐานของเศรษฐกิจทั้งหมดทุกระบบคือกระบวนการที่จัดเงื่อนไขทางวัตถุเพื่อสร้างคุณค่าและคุณภาพชีวิตให้มนุษย์ ในระยะเศรษฐกิจพอสงปู่เราไม่ได้ผลิตอะไรเพิ่มเติมขึ้นมาเลย ในขณะที่กู่เงินเข้ามามากมาย เกิดเป็นโลกทัศน์ว่ามีเงินแล้วยังชีพได้โดยไม่ต้องผลิต มีตัวอย่างความคิดเช่นนี้มากมายเต็มไปหมดรวมทั้งในมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาหลายคนคิดว่าใช้วิชาamarเล็กน้อยก็สามารถหาเงินใช้ได้ อย่างสบาย ไม่จำเป็นต้องเรียน สิ่งนี้ได้ลามเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน ไม่มีใครอยากเรียนวิชาที่เป็นรากฐาน เช่น จุดหมายของเศรษฐศาสตร์ หรือเศรษฐกิจคืออะไร ทุกคนอยากจะทำเรียนเทคนิค how to คือ ทำอย่างไรจึงจะเข้าไปอยู่ในขบวนการแย่งเงินกัน

ขอล่าว่าอ้างอาจารย์ทวี หมื่นนิกร ที่ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ท่านเคยบอกว่าไม่มีใครอยากเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ท่านสอน จึงมีความพยายามที่จะบีบให้ออกจากหลักสูตรของคุณะ ภาพนี้สะท้อนการศึกษาด้านอื่นเช่นกันว่ามีกรบีบโดยสิ่งแวดล้อม ไม่ต้องการเรียนวิชาที่สร้างสรรค์ เช่น ดนตรี วาดเขียน เพราะมอง

ว่าเป็นเรื่องล้าสมัยไม่ทันต่อเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังเจริญรุดหน้า

ดร.เสกสรรค์ได้กล่าวว่า ตนเองได้ถูกให้สอนในวิชาการเมืองการปกครองไทย ปรัชญาการเมือง ผู้นำการเมือง ฯลฯ ที่เป็นวิชาบังคับแต่ไม่สามารถจะนำไปใช้ทำเงินได้ ผู้มาเรียนจึงเรียนด้วยความจำใจ สภาวการณ์นี้ทำให้ภูมิปัญญาสังคมไทยหยุดชะงัก ไม่มีมีการคิดอะไรใหม่ เพราะมีแต่การไปขอเทคนิค how to มาเท่านั้น

การพังทลายของเศรษฐกิจสะท้อนความอ่อนแอต่างๆ ของรัฐ ผู้นำ การศึกษา วัฒนธรรม ฯลฯ จึงไม่สามารถจะแก้เฉพาะปัญหาเศรษฐกิจได้ จะต้องแก้ไขปัญหาสังคมคู่กันไปด้วย

การรุกรานจากนอกประเทศที่เรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์หรือทุนข้ามชาติ มีความสลับซับซ้อนเชิงรูปแบบและเทคโนโลยี แต่ไม่ต่างไปจากการรุกรานเอเชียโดยชาติตะวันตกในปลายศตวรรษที่ 19 หรือต้นศตวรรษที่ 20 ที่ประเทศจีนถูกเป็นไฟเมื่อฝรั่งเอาเรือปืนเข้ามา ไม่ว่าจะป็นอำนาจรัฐ จอหงวน หรือแม้กระทั่งไสยศาสตร์ของกบฏนักมวยก็ไม่สามารถจะต้านทานได้

การที่มาประชุมกันในวันนี้จึงเป็นเรื่องดีที่จะมาทบทวนกันถึงปัญหาต่างๆ ได้ มีโอกาสรับฟังความเห็นต่างๆ กัน ตั้งแต่อีคอมเมิร์ซไปจนถึงเศรษฐกิจพอเพียง อย่างน้อยก็มีศรัทธาว่าเราจะแก้ไขปัญหาคือขอแต่ว่าอย่าให้เมื่อจบแล้วต่างคนต่างไปตัวใครตัวมัน

คนส่วนใหญ่ของประเทศไม่อยู่ในสถานะภาพที่จะหนีไปไหนได้ การแก้ไขปัญห เศรษฐกิจจึงเป็นกระบวนการที่ต้องสะสางข้อบกพร่องที่สะสมมากกว่า 100 ปี ตั้งแต่สัญญาเบาริ่งมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งที่จริงแล้วคณะราษฎรก็ได้แก้ไขไปครั้งหนึ่งแล้ว แต่มีบางคน บางกลุ่มสร้างให้เกิดใหม่อีกโดยการเซ็นสัญญากับต่างชาติ จึงควรต้องถือโอกาสนี้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิรูปสังคมไทยทุกๆ ด้าน

คำถาม คือ หนึ่ง จะเริ่มต้นตรงไหน และสอง จะรักษาลักษณะของความเป็นประเทศไทยไว้ได้มากน้อยแค่ไหนในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป มีสิ่งหนึ่งที่สะท้อนสังคมไทยตั้งแต่ผู้นำประเทศ ผู้ตัดสินใจ ผู้กำหนดนโยบาย จนกระทั่งผู้ที่อยู่ในตำแหน่งของอำนาจ อาจจะไม่เห็นด้วยกับกระบวนการโลกาภิวัตน์กระทั่งมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ สิ่งเหล่านี้สะท้อนความเป็นชาติอย่างไร

ในศตวรรษที่ 21 ที่กำลังมาถึง เราจะบอกว่าชาติยังป็นฐานของการใช้อำนาจ

หรือไม่ ที่ผ่านมารัฐกล่าวเช่นนี้มาตลอดไม่มีใครค้าน แต่เวลาดัดสินใจจริงๆ คนในชาติจำนวนไม่น้อยไม่มีหุ้นส่วนที่เป็นรูปธรรมในผลประโยชน์นั้นเลย เช่น กลุ่มสมาชิกคนจนที่มาอยู่ในที่ประชุมวันนี้

ดร.เสกสรรค์ กล่าวว่า ตนชอบกล่าวว่าประเทศไทยเป็นของตน ทั้งที่ความจริงไม่มีที่ดินแม้แต่ตารางนิ้วเดียว การเป็นเจ้าของประเทศจึงไม่เป็นรูปธรรม คือ เป็นเจ้าของประเทศซึ่งเป็นในลักษณะนามธรรม แม้แต่คำนิยามคำว่า “ชาติ” ก็จะต้องพิสูจน์ได้ ไม่ใช่คำกล่าวอ้างลอยๆ ต่อนี้ไปเมื่อรัฐอ้างคำว่า “ทำเพื่อชาติ” จะมีความหมายถึงการแบ่งปันกันอย่างไร จะเชื่อมรอยต่อกันอย่างไรให้คนในชาติรู้สึกว่าเป็นเจ้าของชาติไปแล้ว มีการกำหนดนโยบายไปแล้ว ทุกคนสามารถได้รับ สิ่งนี้ไม่ใช่ง่ายและยังต้องมีกระบวนการการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง

ที่ผ่านมากการตัดสินใจกำหนดนโยบายเป็นเรื่องของการใช้อำนาจรัฐ รัฐไทยเป็นรัฐที่เข้ามาแทรกแซงเศรษฐกิจมาก กำหนดตั้งแต่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติไปจนกระทั่งนโยบายการเงิน-การคลัง เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแล้วรัฐก็ยังมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย และในขณะเดียวกันก็ยังมีเจ้าหน้าที่ของรัฐออกมาเก็บผลประโยชน์มาตลอดทำให้รัฐมีบทบาทสูงมาก มีอิทธิพลสูงต่อทิศทางเศรษฐกิจของชาติ ทั้งยังมีผลประโยชน์มาก สังคมต้องสนับสนุนรัฐเพื่อให้รัฐสามารถดำเนินกิจการอยู่ได้ เหตุนี้สังคมไทยจึงควรวิเคราะห์ พิจารณา ปรับปรุงแก้ไข ดัดแปลงขบวนการนี้ก่อนที่จะแก้ไขเรื่องอื่นๆ เพราะนี่คือค่าใช้จ่ายมหาศาลของประเทศ

เราจะทำอย่างไรกับสังคมที่มีความแตกต่างทั้งทางปัจเจกบุคคลและทางความคิด อาจมีส่วนหนึ่งเห็นด้วยกับความคิดของ ดร.วุฒิพงษ์ ที่ร้องขอให้ปิดประตูอย่างน้อยหนึ่งในสี่ของชาติไม่ให้ใครเข้ามายุ่ง แต่ ดร.เสกสรรค์ ไม่แน่ใจว่าจะทำได้จริงแค่ไหน วันแต่จะต้องมีกำลังติดอาวุธล้อมรอบสัก 15 ล้านคน

ดร.เสกสรรค์ ได้ยกประสบการณ์ของตนในขณะที่อยู่ในป่า 6 ปี ว่า ประสบปัญหาคือไม่มีใครชอบวิธีการนั้น พวกที่อยู่ข้างนอกก็จะเข้ามาทำลาย พวกข้างในก็อยากหนี เพราะในความเป็นจริงของสังคมคนที่เก่งมีความสามารถยอมมีทางออกทางรอด เช่น การทำงานกับบริษัทข้ามชาติ เป็นต้น

สิ่งที่ควรจะทำในลำดับแรกๆ ก็คือ ทำความชัดเจนว่าชาติไทยยังคงมีอยู่หรือไม่ หากมี อำนาจที่ควบคุมชาติต้องสนองต่อผลประโยชน์ของชาติ แล้วจึงดูว่าจะ

ปกป้องหรือเข้าหาขบวนการที่เป็นกระแสโลกอย่างไร โดยการทำความตกลงร่วมกัน ไม่ใช่การตัดสินใจโดยพลการแล้วบอกว่านี่คือผลประโยชน์ของชาติ

บางเรื่องอาจจะดูว่าเป็นเทคนิคหรือเป็นมาตรการ แต่ส่วนใหญ่แล้วคือปัญหาการจัดสรรผลประโยชน์ทั้งสิ้น เรื่องนี้ยอมมีคนได้คนเสีย ดังนั้นจะปล่อยให้รัฐดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียวยอมไม่ได้ ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ประชาชนถูกทรยศมานานแล้ว ปัญหาใหญ่ คือ จะแบ่งอำนาจกันอย่างไร

ยกตัวอย่างเรื่องท่อก๊าซที่สงขลาหรือโรงไฟฟ้าที่หินกรูด มีทั้งคนที่ต้องการและไม่ต้องการ สักคมไทยจะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร เราจะอยู่ในครอบครัวเดียวกัน จะร่วมกันเผชิญหน้าด้วยกระบวนการอย่างไร ถ้าตกลงกันไม่ได้ เราไม่สามารถจะเป็นระบอบเศรษฐกิจใดๆ ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะแบบพอเพียงหรือแบบอื่นใด

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเป็นรัฐธรรมนูญที่ประหลาดเมื่อเทียบกับหลายๆฉบับที่เคยมีมา เพราะเป็นรัฐธรรมนูญ 2 เล่มในเล่มเดียวกัน เล่มที่หนึ่งเริ่มตั้งแต่หมวด 5 ตั้งแต่มาตราที่ 71-89 เป็นเรื่องของชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชน การพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของการแข่งขันเสรี กระแสโลกาภิวัตน์ สองส่วนนี้ขัดแย้งกัน แต่ได้มีการร่างให้พบกันครึ่งเล่ม ไม่ใช่ครึ่งทางแล้วกลายเป็นเงื่อนไขตายบางอย่างที่จะสร้างปัญหาในอนาคต เพราะต่างฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันสามารถยกรัฐธรรมนูญมาเป็นข้ออ้างได้ สิ่งนี้ควรจะต้องแก้ไข

ประเด็นจึงอยู่ที่ก่อนจะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจหรือบางที่อาจจะต้องทำคู่กันไป คือ การสะสางกระบวนการใช้อำนาจในสังคม สะสางความเข้าใจร่วมกันว่าจะอะไรคือหน่วยของผลประโยชน์ร่วมกัน เรื่องนี้จะต้องตกลงกันให้ได้ก่อนที่จะกำหนดนโยบายร่วมกัน ก่อนที่จะจัดการกับระบบทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ขณะนี้เมื่อเราพูดถึงคำว่า “เรา” ความหมายแตกออกเป็น 2 ส่วน ฝ่ายหนึ่งคือ ผู้ไม่มีเงื่อนไขและอยู่นอกกระบวน อีกฝ่ายหนึ่ง คือ พวกที่อยากจะมีส่วนร่วมส่วนแบ่งในกระแสโลก ในขณะที่ก็ไม่อยากจะถูกรังแกโดยกระแสโลก และบางที่อาจจะมี “เรา” อื่นๆ อีกมากมาย ฉะนั้นจึงต้องสร้างนิยามหรือลงรายละเอียดของคำว่า “เรา” ให้ชัดเจนก่อนว่าหมายถึงใคร หมายถึงรัฐบาล หรือรัฐ หรือประเทศชาติทั้งหมด

ท้ายที่สุด ดร.เสกสรรค์ กล่าวว่า ตนเองยังนึกไม่ออกว่าจะนิยามคำนี้ได้อย่างไร จึงขอให้ประชาชนทุกคนร่วมกันกำหนดความหมายของ “เรา” ขึ้นมาก่อน เพื่อไม่

ให้มีการแอบอ้างซึ่งจะนำไปสู่การโกรธกัน แต่ในส่วนตัวแล้วเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้สะท้อนความห่วงใยในชุมชนท้องถิ่น ในขณะที่อีกกระแสห่วงใยเรื่องธุรกิจเสรี ดังนั้นในความเห็นส่วนตัวแล้ว จุดอ่อนของรัฐธรรมนูญคือความเป็นชาติ ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่มีมาตลอดของประเทศไทย ดังนั้นจึงต้องนิยามความเป็น “เรา” กันให้ชัดเจนก่อนที่จะคิดแก้ไขปัญหาคือ

คุณอัมรินทร์ คอมันตร์ ได้พูดในลำดับสุดท้ายก่อนที่จะมีการหยุดพักรับประทานอาหารกลางวัน ได้กล่าวว่า ในวันนี้แม้ไม่ต้องการจะถล่มรัฐบาล แต่การพูดความจริงนั้นยิ่งกว่าการถล่มอีก แต่ก็เห็นว่าจำเป็นที่จะต้องพูดความจริงเพื่อความอยู่รอดของชาติ

ก่อนจะเข้าสู่ประเด็นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจจะต้องตั้งสติหาต้นตอของสาเหตุที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากความไม่โปร่งใสหรือการคอร์รัปชันในรัฐบาลที่ผ่านมาหรือเปล่า หรือว่าเกิดเพราะกระแสโลกาภิวัตน์ โลกไร้พรมแดนเช่นที่ชาติตะวันตกกำลังพูดกัน หากปัญหาเกิดจากความไม่โปร่งใส เพราะการคอร์รัปชัน เหตุใดเกิดวิกฤติเศรษฐกิจแล้วประเทศชาติจึงยังไม่พัง

ปัญหาการคอร์รัปชันหรือความไม่โปร่งใสในชาติมีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา มาจนถึงรัตนโกสินทร์ เหตุใดเศรษฐกิจจึงมาพังในตอนี้ หากศึกษาถึงต้นเหตุจะเห็นว่าเป็นแผนของต่างชาติมหาอำนาจทางเศรษฐกิจที่ต้องการเข้ามาครอบงำเศรษฐกิจและดินแดนของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคนี้ ไม่ต้องการให้ภูมิภาคนี้มีความเข้มแข็งหรือโดดเด่นทางเศรษฐกิจ จึงได้อาศัยจุดอ่อนต่างๆ ที่มีอยู่ในภูมิภาคโดยใช้เครื่องมือต่างๆ ตั้งแต่บริษัทค่าเงิน IMF, World Bank, ADB รวมไปถึงผู้บริหารประเทศที่เป็นสมุนรับใช้ต่างชาติ สร้างความวิบัติให้แก่เศรษฐกิจของชาติไทย

เมื่อรู้ข้อเท็จจริงข้อนี้ ได้เตือนบรรดาเพื่อนนักธุรกิจด้วยกันไม่ให้ตกหลุมที่เอาเงินมาเป็นเหยื่อล่อ ว่า ในที่สุดก็จะเสียหายต้องขายทุกอย่างที่มีอยู่ในมือ เพราะการบริหารที่ขาด skill ทางด้าน management นี้เป็นเล่ห์เหลี่ยมที่มีการวางไว้ตั้งแต่ต้นแล้ว

การแก้ปัญหาคือวิกฤติเศรษฐกิจจะอย่างไร หลายคนมีความรู้ด้านเศรษฐกิจมาก พูดหลายเรื่องที่เหมาะสมจะนำมาปฏิบัติ ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ชาวไทยถูก

พันธนาการด้วยโซ่ตรวน คือข้อผูกพันของ IMF คือกฎหมายที่ออกมา 11 ฉบับ

ในฐานะที่อยู่ในธุรกิจการท่องเที่ยว คุณอัมรินทร์ กล่าวว่า กฎหมาย 11 ฉบับที่ออกมาได้จำกัดศักยภาพไปหมดแล้ว รวมทั้งการค้าปลีกและส่งออก การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทั้งหมดถูกแก้ไขให้อื้อประโยชน์ต่อต่างชาติ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยไม่แก้พันธนาการดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่ไม้อาจจะทำได้ ดังนั้นจึงไม่เห็นทางที่จะใช้การท่องเที่ยวเป็นทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจดังเช่นที่ ดร.สมภพ ได้กล่าวไว้ในตอนต้น ดังนั้นจึงเห็นว่าการออกกฎหมายเหล่านั้นมีความไม่ชอบหลายประการ รวมทั้งหนังสือแสดงเจตจำนงฉบับต่างๆ ด้วย ได้นำประเทศเข้าไปผูกพันและสร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวง จึงมีหลายฉบับที่สมควรจะประกาศให้เป็นโมฆะ

เมื่อดูประเทศอื่นๆ ที่ประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจเหมือนไทย เขาแก้ปัญหาได้เพราะประเทศมีผู้นำที่เป็นชาตินิยม คำว่า “ชาตินิยม” ไม่ได้หมายความว่าแบ่งแยกเชื้อชาติ เลือกที่รักมักที่ชัง แต่หมายถึงความผูกพันต่อประเทศชาติ แผ่นดินผลประโยชน์และสิทธิของประชาชนเป็นสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น ญี่ปุ่นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หรือมาเลเซียและเกาหลีในขณะนี้ แต่อย่างไรก็ตามชาตินิยมไม่ได้หมายความว่าเฉพาะผู้นำและรัฐบาลเท่านั้น ต้องรวมถึงประชาชนในชาติด้วย และการสร้างค่านิยมไม่จำเป็นจะต้องสร้างเมื่อเกิดวิกฤติ สหรัฐอเมริกาทุกวันนี้ก็ปลูกจิตสำนึกเรื่องค่านิยมทุกวัน

สิ่งสำคัญที่สุดในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวคือการมองไปข้างหน้าว่าเกิดอะไรขึ้น สามปีที่ผ่านมานี้ประเทศไทยเสียหายอย่างมากอย่างไม่เคยประสบมาก่อน กิจกรรมธนาคารที่เคยเป็นเส้นเลือดใหญ่ของประเทศหลายแห่งได้ถูกขายให้ต่างชาติอย่างชนิดที่ไม่มีประเทศใดทำกัน ได้เห็นซึ่งเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจแข็งแกร่งมากในอาเซียนยอมให้ต่างชาติถือหุ้นธนาคารได้ไม่เกินร้อยละ 40 เท่านั้น มาเลเซียก็เช่นกัน เมื่อเกิดวิกฤติขึ้นสิงคโปร์ได้พยายามเข้ามาซื้อหุ้นกิจการโทรคมนาคม แต่รัฐบาลมาเลเซียไม่ยอมขายให้แม้กระทั่งทุกวันนี้ เหตุผลก็คือต้องการรักษาสีชาติ ผลประโยชน์ และทรัพย์สินของคนในชาติ หากขายสิ่งเหล่านี้ออกไป วันหนึ่งคงต้องสูญเสียอธิปไตยทางเศรษฐกิจและอาจจะถึงขั้นสูญเสียดินแดนด้วย

เมื่อ 3-4 วันก่อน ผู้ว่าการธนาคารชาติให้สัมภาษณ์ว่าเหตุที่ต้องขายธนาคาร

พาณิชย์บางแห่งเพราะขาดทุนอยู่เดือนละ 3 ล้าน การแก้การขาดทุนสามารถทำได้หลายวิธีโดยไม่ต้องขายธนาคาร คนไทยควรจะลุกขึ้นมารักษาสีทธิและผลประโยชน์ของชาติสมบัติของคนไทยด้วยกันเอง แต่ในขณะเดียวกัน แนวคิดเรื่องชาตินิยมไม่ได้หมายความว่าต้องเกลียดต่างชาติหรือปิดประเทศ แต่หมายถึงการรักษาสิทธิ ผลประโยชน์แผ่นดินและทรัพย์สินสมบัติต่างๆ ไว้ให้คนในชาติ ประเด็นนี้จะต้องแยกแยะให้ชัดเจน

พรรคการเมืองจึงควรจะมีนโยบายที่จะแก้ไขข้อผูกพันโดยกฎหมายทั้ง 11 ฉบับที่ทำให้คนในชาติเสียเปรียบ แล้วจึงส่งเสริมการทำมาหากินของคนทุกระดับ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้ดีที่สุด มีตัวอย่างที่เกิดขึ้นเมื่อเร็วๆ นี้ในประเทศมองโกเลีย พรรคฝ่ายค้านชนะการเลือกตั้งได้ 94 จาก 97 ที่นั่งในสภา เพราะประกาศนโยบายจะชำระบัญชีกับ IMF

มีข้อมูลว่าในช่วงปี 1964-1995 มี 86 ประเทศที่เข้าโครงการรับความช่วยเหลือด้านการเงินจาก IMF 48 ประเทศจนลงกว่าเดิม 30 ประเทศไม่ได้ดีขึ้นเลย ประเทศไทยจะต้องทบทวน ต่อรอง เจรจา ที่ผ่านมามาเราเป็นเด็กดีมาก เพียงแต่เขาเขียนจดหมายมาว่าขอให้ปิดสถาบันทางการเงิน เราก็ปฏิบัติตามทันทีปิดทุกอย่างโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ ทั้งสิ้น

ทุกวันนี้ประชาชนหลายคนรังเกียจพรรคการเมืองหรือนักการเมือง ในฐานะประชาชนไม่ควรทำเช่นนั้น หากเรารังเกียจนักการเมืองทั่วไปหมดเราก็ได้แต่นักการเมืองนำเอาเข้าสภา เราต้องสนับสนุนให้ผู้มีความรู้ ความสามารถ ซื่อสัตย์ สุจริต และมีความผูกพันต่อชาติและแผ่นดินเข้ามาในขบวนการการเมือง เสมือนเอาน้ำดีเข้าไปล้างน้ำเสีย

การที่คนไทยไปทำงานกับบริษัทต่างชาติเป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ เพราะผู้บริหารประเทศได้เคยกล่าวไว้ต่อหน้าบรรดานักธุรกิจว่า หากไม่พัฒนาก็ต้องปิดกิจการ เราจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงใหม่ในวันข้างหน้า แต่ในหลักการแล้ว ผู้นำประเทศ เช่น ดร.มหาริทธิ์ ได้พูดไว้ว่า เขาต้องการเห็นคนมาเลยทำธุรกิจของตนเองมากกว่าการไปเป็นลูกจ้างบริษัทต่างชาติที่ได้รับเงินเดือนสูงๆ เราจึงควรหาพรรคการเมืองหรือผู้นำที่มีความผูกพันกับประเทศและแผ่นดินและสามารถแถลงนโยบายและจุดยืนได้ ส่วนภาคประชาชนนั้นต้องเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในทุกๆ ระดับ

ประการสุดท้ายที่เป็นห่วง คือ การที่สื่อต่างๆ ถูกเก็บ คือ จำกัดหมด ยกตัวอย่างเช่น คุณอัมรินทร์ ได้ไปพูดในหลายที่ แต่แทบถูกทำลายประชาชนจึงไม่ได้รับข้อมูล ในขณะที่แม้แต่พระสงฆ์ก็ออกมาปกป้องผลประโยชน์ของชาติ แต่ไม่ได้รับการยกย่องจากรัฐบาล หากยังคงเป็นเช่นนี้ อีก 200 ปีต่อไป จะมีคนพูดถึงรัฐบาลชุดนี้ว่าอย่างไร

ท้ายที่สุด ดร.ชัยอนันต์ ได้กล่าวสรุปการสัมมนาในช่วงเช้าว่า หากศึกษาประวัติศาสตร์ไทยนับตั้งแต่สมัยอยุธยา มา จะเห็นว่าในอดีตเราเอาคนต่างชาติมาทำราชการเป็นลูกน้อง ไม่เหมือนขณะนี้ที่เป็นนาย ถึงเวลาแล้วที่สังคมไทยจะต้องร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาคือพื้นฐานหลายอย่าง การพูดคุยที่ผ่านมาเป็นในวงแคบๆ ของกลุ่มนักวิชาการ แต่ตอนนี้สถานการณ์จำเป็นจะต้องขยายวงกว้างออกไป และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ประเด็นหลักที่จะต้องเข้าใจ คือ “ชาติ” หมายถึง “ประชาชน” จึงต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง รัฐธรรมนูญมี 2 ส่วน คือ ส่วนของประชาชน และส่วนของการเมืองที่เกี่ยวกับความก้าวหน้า ระเบียบเศรษฐกิจโลก ทำอย่างไรจึงจะให้ “เรา” คือประชาชนไทยทั้งหมด มีส่วนแบ่ง มีทางเลือกบ้าง เศรษฐกิจเสรีไม่ได้มีปัญหาที่ความเป็นเสรี แต่ปัญหาอยู่ที่กรอบ เราจะกำหนดกรอบอย่างไรจึงเป็นปัญหาที่ต้องจัดการ

การสัมมนาในวันนี้ได้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์หลายเรื่อง นับตั้งแต่ระเบียบเศรษฐกิจโลก เศรษฐกิจภูมิภาคตามที่ ดร.วีรพงษ์ ได้กล่าวไว้ ไปจนถึงเรื่องการค้าดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ที่คุณบัณฑิต มีประสบการณ์จริง ดร.สมภพ และ ดร.วุฒิพงษ์ ได้เสนอแนวทางออกที่ชัดเจน นับตั้งแต่ไปสังคมไทยควรมีเวทีแสดงความคิดเห็นหลายๆ วง ซึ่งสถาบันนโยบายศึกษา ก็เป็นอีกวงหนึ่งที่เปิดให้ได้แสดงความคิดเห็นกันในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา จากการประชุมกลุ่มย่อย

ในภาคบ่ายผู้เข้าร่วมสัมมนาทั้งหมดได้แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มที่ 1 การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางรัฐสภา กลุ่มที่ 2 การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย กลุ่มที่ 3 การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจและการเงิน-การคลัง กลุ่มที่ 4 การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางสังคม โดยมีผู้นำแต่ละกลุ่มตามลำดับ คือ รศ.แก้วสรร อติโพธิ อาจารย์ตระกูล มีชัย รศ.ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ รศ.สมเกียรติ ใสอดสกา และคุณชัยสิริ สมุทวณิช

หลังจากที่ทั้งสี่กลุ่มย่อยได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นระดมสมองเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้น ผู้นำกลุ่มได้สรุปข้อคิดเห็นและนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่ดังนี้ คือ

กลุ่มที่ 1 การแก้ไขปัญหาโดยใช้มาตรการทางรัฐสภา

สรุปโดย รศ.แก้วสรร อติโพธิ สมาชิกวุฒิสภา

นำเสนอโดย อาจารย์ตระกูล มีชัย

มาตรการทางด้านรัฐสภาเป็นเรื่องของการเคลื่อนไหวของกลุ่มผลักดันประเด็นปัญหาให้เข้าสู่กระบวนการและกลไกในระบบรัฐสภา ซึ่งมีตั้งแต่ ส.ส. ส.ว. องค์การตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญ และพรรคการเมือง

ประเด็นสำคัญที่ที่ประชุมได้พิจารณามาก คือ หากกลุ่มประชาชนและชุมชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันปัญหาใดให้ออกมาเป็นกฎหมายผ่านทางระบบรัฐสภานั้น มีช่องทางที่จะทำได้หรือไม่ และทำได้อย่างไร

ที่ประชุมมีความเห็นว่าเกือบจะไม่มีช่องทางในปัจจุบันเลย ดังนั้นจึงมองหาทางออกว่าจะต้องทำอะไร ซึ่งได้ข้อสรุปร่วมกันเป็นข้อๆ คือ

ประการแรก กลุ่มที่เป็นเจ้าของปัญหาจะต้องเป็นผู้เคลื่อนไหวผลักดัน ต้องไม่ผลักดันผ่านตัวแทน เพราะตัวแทนย่อมไม่เข้าใจปัญหาในทุกๆ เรื่อง

สอง กระบวนการในการออกกฎหมายมีข้อจำกัด รวมทั้งการที่รัฐธรรมนูญระบุให้ประชาชน 50,000 ชื่อต้องลงลายเซ็น แต่เมื่อถึงขั้นกรรมาธิการพิจารณาร่างกฎหมายฉบับนั้น กลับถูกกีดกันและดูเหมือนว่าไม่มีความรู้พอ แม้กระทั่งในเรื่องเล็กๆ เช่น ไปนั่งที่ผิด การหาทางออกไม่ใช่การรวมตัวไปประท้วงที่ข้างถนน แต่ต้องดูว่ากลุ่มประชาชนขาดข้อมูลข่าวสารเพราะระบบราชการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนรู้มาก ไม่มีข้อมูลทางด้านวิชาการ

ที่ประชุมเห็นว่าภาคประชาชนควรจะมีสถาบันทางวิชาการ ซึ่งไม่ได้หมายความว่าถึงสถานศึกษาทางวิชาการ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่เป็นสถาบันวิชาการอิสระที่จะเข้าไปศึกษาวิจัยประเด็นปัญหาต่างๆ เช่น หากจะมีการร่างกฎหมายของประชาชน ย่อมต้องการข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปต่อสู้กับข้ออ้างทางภาคราชการ เพราะในอดีตการผลักดันในเรื่องใดๆ ก็มักจะถูกข้อมูลด้านวิชาการของภาคราชการหักล้างตลอดเวลา ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ภาคประชาชนจะต้องมีฐานข้อมูลด้านวิชาการสนับสนุน

สาม จะต้องอาศัยกลไกและกระบวนการของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การเสนอกฎหมาย การถอดถอนผู้กระทำผิด เป็นทางออกไม่ควรจะหวังให้มีอัครวินม้ชาวมารช่วยเพราะประชาชนคือพลังและเป็นเจ้าของปัญหา แต่สามารถพึ่งพาบทบาทของสื่อมวลชนในการสนับสนุนและนำเสนอข้อมูลข่าวสารหรือสกัดกั้นการกระทำบางอย่างของฝ่ายอำนาจรัฐ แต่สื่อมวลชนเองบางครั้งก็มีปัญหาด้านเงินทุน ดังนั้น การนำเสนอจะต้องเชื่อมโยง สร้างรูปแบบให้ชัดเจนว่านี่คือปัญหาสาธารณะที่ทุกคนต้องรับรู้

การสร้างระบบเครือข่ายเป็นทางออกที่สำคัญเพราะจะทำให้ไม่มีผู้นำเพียงคนเดียว ทุกเครือข่ายจะเป็นแกนนำร่วมกัน การประสานงานระหว่างเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญมาก แต่มีบทเรียนจากรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันแล้วว่าเมื่อร่างรัฐธรรมนูญ

เสร็จประกาศใช้แล้ว กลุ่มเครือข่ายได้สลายตัวหมดไป หรือแตกเป็นกลุ่มย่อยๆ ตามแนวคิดปรัชญาพื้นฐาน แม้เวลานี้จะยังไม่มีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มย่อยเหล่านี้ แต่ก็เป็นที่สงสัยว่าเหตุใดจึงไม่สามารถจะผนึกกำลังกันผลักดันปัญหาสาธารณะต่อไปได้

สี่ กลไกทางรัฐสภาปัจจุบันเชื่อถือได้หรือไม่ หวังผลจาก ส.ส. ส.ว. ได้หรือไม่ ที่ประชุมค่อนข้างจะท้อแท้ว่าตามกระบวนการและกลไกปัจจุบันในการร่างกฎหมายและตั้งกรรมาธิการคณะต่างๆ นั้นหวังได้ยาก ไม่อาจจะไปอ่อนน้อมขอร้องให้ช่วยผลักดันได้ ดังนั้น กลุ่มเคลื่อนไหวจะต้องรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนทั่วไปให้เข้าใจถึงปัญหานั้นๆ

การล่ารายชื่อ 50,000 ชื่อ เพื่อเสนอร่างกฎหมาย สิ่งสำคัญไม่ได้อยู่ที่จำนวนรายชื่อ แต่อยู่ที่ผลพลอยได้จากการรณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจถึงประเด็นปัญหา และเมื่อเข้าใจแล้ว ประชาชนจะร่วมลงชื่อเอง

ห้า มีคำถามในที่ประชุมว่าพรรคการเมืองปัจจุบันสามารถเป็นตัวแทนนำประเด็นปัญหาของภาคประชาชนมาสู่การพิจารณาในกลไกระบบรัฐสภาได้หรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีพรรคการเมืองได้รับเงินสนับสนุนจากกองทุนพัฒนาพรรคการเมือง ที่ประชุมมีความเห็นร่วมกันว่า พรรคการเมืองรวมทั้งสาขาพรรคการเมือง ไม่อาจจะทำหน้าที่ในการนำประเด็นปัญหาของประชาชนไปสู่กระบวนการพิจารณาในรัฐสภาได้ กลุ่มพรรคการเมืองยังคงดำเนินการในรูปแบบเดิม คือ ฉวยโอกาส เหยียดหยาม และสกัดกัน หากไม่มีผลประโยชน์ตอบแทนจะไม่ดำเนินการให้ภาคประชาชน

หก การให้เงินอุดหนุนพรรคการเมืองควรจะมีการแก้ไขปรับปรุงใหม่ ให้มีทุนก้อนหนึ่งสำหรับพรรคการเมืองหรือสาขาพรรคการเมืองที่ได้หยิบยกประเด็นปัญหาของประชาชนขึ้นมารณรงค์ เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม เป็นต้น

นอกจากนี้ที่ประชุมยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า ปัญหาของประเทศไทยคือการรวมตัวกันยาก หาตัวแทนกลุ่มต่างๆ ยาก จำเป็นต้องสร้างระบบเครือข่ายขึ้นมาอย่างจริงจัง โดยอาศัยการสนับสนุนจากสื่อ

ไม่ควรจะหวังหรือพึ่งมาตรการทางรัฐสภามากเกินไป แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ควรทิ้ง หากมีช่องทางใดที่จะสามารถผลักดันได้ก็ควรทำ เช่น การดำเนินการของกลุ่ม ปชป หรือสภาที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ แต่กลไกหลังนี้ต้องระวังไม่ให้กลาย

เป็นสภาที่ปรึกษาของข้าราชการหรือตัวแทนคณะรัฐบาล จะต้องเป็นของกลุ่มตัวแทนประชาชนจากกลุ่มต่างๆ

การนำข้อมูลมาสู้กับข้อมูลของภาครัฐ ควรมีโอกาสสาธารณะหรือที่ประชุมสาธารณะ ให้ทั้งฝ่ายรัฐบาลและประชาชนมาแสดงเหตุผล ไม่ควรจัดในสถานที่หวงหาคอร์ใช้สถานที่ที่ประชาชนใส่รองเท้าแตะเข้าไปได้โดยสะดวก

ท้ายที่สุด กลุ่มประชาชนควรมีที่ปรึกษาในประเด็นปัญหาแต่ละเรื่อง ทั้งนี้เพราะภาคประชาชนมีจุดอ่อนด้อยในเรื่องข้อมูลเป็นพื้นฐาน การมีที่ปรึกษาจะช่วยแก้ไขได้

กลุ่มที่ 2 การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางกฎหมาย

สรุปและนำเสนอโดย รศ.ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์

การใช้มาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจนั้น ทั้งรัฐบาลพลเอกชวลิต และรัฐบาลนายชวน ได้ออกกฎหมายเพิ่มขึ้นมาจำนวนหนึ่ง ซึ่งถือว่าค่อนข้างมากแล้ว ทั้งในรูปแบบที่เป็นกฎหมายและเป็นพระราชกำหนด นอกจากนี้ยังมีหลายฉบับที่ออกมาแล้วไม่สามารถจะปฏิบัติได้ บังคับใช้ไม่ได้ เป็นที่วิพากษ์ของสังคมพอสมควร

สิ่งที่สมควรทำก่อนที่จะออกกฎหมายใหม่ขึ้นมา คือ การนำกฎหมายที่มีใช้ในปัจจุบันมาพิจารณา ซึ่งที่ประชุมได้มีข้อสรุปว่า ในเวลาปัจจุบันนี้กฎหมายที่มีอยู่มากพอแล้ว ยังไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายใหม่ในเรื่องใด ในระยะเวลาอันจำกัดนี้ที่ประชุมคงไม่สามารถจะพิจารณากฎหมายฉบับต่างๆ ที่มีว่า มีปัญหาและข้อบกพร่องในเรื่องใด ซึ่งเรื่องนี้สมควรที่จะมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ

ที่ประชุมมีความเห็นว่า วุฒิสภาสมควรที่จะเป็นแกนนำในการพิจารณากฎหมายต่างๆ เหล่านั้น โดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตามความเหมาะสม ให้ร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์อย่างละเอียด แล้วจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อรัฐบาลชุดต่อไป

และเพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามา มีบทบาทเสนอความคิดเห็นต่างๆ ก็อาจจะใช้วิธีการเดียวกับที่เคยกระทำเมื่อ

ครึ่งร่างรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ การให้มีตัวแทนภาคประชาชนร่วมด้วยในทุกขั้นตอน

กลุ่มที่ 3 การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจและการเงิน-การคลัง สรุปและนำเสนอโดย รศ.สมเกียรติ โอสถสภา

รศ.สมเกียรติ ได้อ้างถึงบทความ “เส้นทางเศรษฐกิจไทย” ที่ได้พิมพ์แจกในวันนั้น ที่ได้เปรียบเทียบความแตกต่างของไทยกับมาเลเซีย 3 ประการ คือ หนึ่งสัดส่วนหนี้ต่อเงินลงทุนสำรอง สอง เงินทุนในประเทศ และสาม พื้นฐานทางการเมือง

การปล่อยสินเชื่อของธนาคารต่างๆ ในประเทศไทยทำให้มีหนี้สินทั้งสิ้น 120,000 ล้านเหรียญ ในขณะที่มีทุนสำรองเพียงแค่ว่าจะใช้จ่ายในการนำเข้าสินค้าต่างๆ ได้เพียงสามวันเท่านั้น ส่วนมาเลเซียมีหนี้เพียง 40,000 ล้านเหรียญ และมีเงินลงทุนสำรอง 60,000 ล้านเหรียญ จึงเห็นได้ว่าปัญหาของไทยใหญ่และร้ายแรงกว่ามาก

เมื่อเกิดวิกฤติในมาเลเซีย มีหนี้ประมาณ 700,000 ล้านบาท รัฐบาลได้ระดมทุนในประเทศจากกองทุนประกันสังคม บริษัทเปโตรนาส กองทุนไปเมกกะ และธนาคารต่างๆ ปล่อยให้กู้ สามารถจะตั้ง AMC ได้ในทันที

กิจการส่วนใหญ่ที่กล่าวข้างต้นเป็นของพรรค UMNO อยู่แล้ว จึงไม่มีปัญหาทางการเมือง

สำหรับประเทศไทยสถานการณ์ต่างกัน คือ

หนึ่ง ไทยไม่สามารถจะระดมทุนได้ เพราะเงินต่างๆ ที่มีในประเทศไม่ใช่เงินที่รัฐบาลจะนำมาช่วยได้ แต่เป็นเงินกองทุนของเอกชน เช่น เงินสหกรณ์ กองทุน กบข. เงินกองทุนหลวงพ่อด่างๆ เป็นต้น เมื่อมีหนี้สิน NPL ประมาณ 4 ล้านล้านบาท 80 เปอร์เซ็นต์เป็นหนี้ของสถาบันการเงิน แม้ภาคเอกชนจะขอร้อง แต่รัฐบาลก็ช่วยไม่ได้

สอง การแก้ปัญหาคือต้องใช้ระยะเวลายาวนาน เช่น ต้องปรับโครงสร้าง สร้างระบบใหม่ ในขณะที่มีปัญหาพร้อมกันถึง 4-5 ด้าน จะปล่อยให้ด้านหนึ่งด้านใดล้มลงไม่ได้

ปัญหาด้านแรก คือ เศรษฐกิจในภาครวมมหภาค เช่น สถาบันการเงินล้มเพราะ NPL มาก คนชนเงินออกนอกประเทศ ขบวนการยาเสพติด

ปัญหาด้านสอง มาจากปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น ราคาน้ำมัน เศรษฐกิจสหรัฐ ระเบียบการเงินโลกใหม่ที่กำหนดให้รัฐบาลค้าประกันเงินกู้ กฎของ WTO เป็นต้น ไทยไม่มีระบบเตือนภัย ระบบป้องกันภัย และได้ตอบกลับ เรามีเฉพาะแผนระยะยาวแบบ long-term ของสภาพัฒน์ฯ ซึ่งช่วยไม่ได้เมื่อกติกาต่างไปมาก

ปัญหาที่สาม เป็นภัยภายในที่สะสมมานาน คนที่เสื่อมยศ เสื่อมลาภ มีความเครียด ไม่เชื่อมั่นในสถาบันสังคม

ปัญหาที่สี่ คือ ระบบต่างๆ เช่น คอร์รัปชัน การศึกษา ฯลฯ ต้องแก้ไข ที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาและมีข้อสรุปว่า
หนึ่ง จำเป็นต้องมีองค์กรบริหารที่สามารถจะดำเนินการดูแลตอบโต้ภัยต่างๆ ให้มากขึ้น

สอง ปัญหาของชาติคือปัญหาของทุกคนที่ต้องมีส่วนร่วม จะต้องมี การนำ เสนอให้รับทราบร่วมกัน ไม่ปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของ รัฐแต่ฝ่ายเดียว

สาม บทบาทของพรรคการเมือง จะอาศัยพรรคการเมืองแต่ฝ่ายเดียวไม่ได้ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมทางการเมือง ต้องทำแผนงาน ระบุสถานการณ์ ประชุมปรึกษา

หลายคนในที่ประชุมกลุ่มเห็นว่าน่าจะเขียนสัตยาบันกันในวันนี้เลย มีข้อแนะนำดีๆ ในเรื่องราคาข้าว มีข้อเสนอแนวทางเลือกเรื่องนโยบายการเงิน แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่สามารถจะมีข้อสรุปได้ในหลายเรื่อง

ดังนั้นข้อสรุปจากกลุ่มจึงอยู่ที่ทุกคนต้องมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ รัฐบาลที่จะเกิดในอนาคตจะต้องมองสถานการณ์จริง และระดมสมองเข้าไปช่วยกัน

กลุ่ม 4 การแก้ไขโดยใช้มาตรการทางสังคม

สรุปและนำเสนอโดย คุณชัยสิริ สมุทวณิช

มาตรการทางสังคมมีหลายรูปธรรม แต่ตัวอย่างมีวิธีการหรือมาตรการที่ต่างกัน แต่โดยสรุปแล้วมีประเด็นสำคัญ 8 ประการ คือ

หนึ่ง โครงสร้างทางการศึกษา สังคมจะต้องเสริมการเรียนรู้ ไม่ใช่วิธีการจำเพื่อสอบ การเสริมความรู้เพื่อให้รู้จักตนเอง มีการเรียนรู้เป็นคุณสมบัติของตนเอง

เมื่อผู้ตัวเองก็จะสัมพันธ์กับชุมชน เรียนรู้เพื่อนำสิ่งที่รู้มาใช้ การศึกษาที่แท้จริงคือ การเน้นความเป็นมนุษย์นั่นเอง

หากการศึกษาเคลื่อนไหวในทิศทางนี้สังคมก็จะดีขึ้น

สอง ต้องยอมรับว่าสังคมโลกปัจจุบันภาครัฐจะลดบทบาทลง แต่องค์กรภาคประชาชนหรือเอกชนจะเข้มแข็งขึ้น มีการเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเองมากขึ้น จึงต้องมีระบบวางโครงสร้างและฐานรากควบคู่กันไป ภาครัฐกำหนดนโยบายจากเบื้องบน ภาคประชาชนเสนอแนวคิดขึ้นไปจากเบื้องล่าง

สาม สังคมเสื่อมโทรม สถาบันที่เป็นแกนนำด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ทugendไม่เข้มแข็ง ลัทธิความเชื่อที่ไม่เกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น การเชื่อถือโชคลาง การเสี่ยงตัวเลขเล่นหวย ฯลฯ ระบาดทุกระดับ ศาสนาไม่ได้เป็นหลักที่สอนให้คนเรียนรู้กันแท้ สอนให้คิดถึงเพื่อนมนุษย์และสังคม ศิล 5 ทุกวันนี้ตรงข้ามกับการปฏิบัติจริงในสังคม

เราไม่อาจปฏิเสธว่าวัตถุเป็นสิ่งจำเป็น แต่ศาสนาควรเน้นการยังคิด นึกถึงอีก ด้านของวัตถุคือจิตใจด้วย สถาบันศาสนาต้องยุติบทบาททำบุญทางวัตถุและใช้ศาสนาเพื่อการพาณิชย์

สี่ การเชื่อมโยงการเป็นพลเมืองกับสังคมเน้นในเรื่องใด พุทธศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา วิชาลูกเสือ เนตรนารี การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ต้องพัฒนาให้ทันสมัย การไปค่ายธรรมชาติ ค่ายกีฬา และสันตนาการ ต้องเน้นที่พุทธศึกษาและ จริยศึกษา แต่ปรับปรุงให้ไม่น่าเบื่อ

ห้า สังคมไทยวัดผล-ประเมินผล ในรูปแบบของเปอร์เซ็นต์ มีมาตรฐานวัดโอกาส คนจากปริญญาบัตรและแบ่งเกรดคน สถาบันการศึกษาจะต้องวัดผลทางสังคม จริยธรรมและการทำได้จริงควบคู่ไปกับเกรดวัดความรู้ด้วย

มาตรการที่เสนอ เช่น จบเกรด 3.5 แต่มีเกรดเฉลี่ยทางสังคมและประสบการณ์ เรียนรู้ภาคปฏิบัติครบถ้วนด้วย ใช้เป็นเครื่องมือชี้ขาดด้วยเป็นเกณฑ์ในการเข้าสู่ ตลาดแรงงาน

หก กระบวนการเพื่อประสานทุกส่วนของสังคมให้มีทิศทางเป็นพลังทางสังคม โดยมียุทธศาสตร์อนาคตที่ชัดเจน และต้องให้น้ำหนักในภาคประชาชน อย่าให้เกิดวิธีคิดที่เหมาะสมทำการเมือง เหมาะทำการศึกษา ฯลฯ โดยเพียงคนกลุ่มเดียว หรือ

รัฐบาลเป็นผู้ริเริ่ม

เจ็ด ต้องขยายขอบวงการประชาชนให้เข้มแข็ง อย่าขายรัฐวิสาหกิจให้ต่างชาติ
อย่ามองที่ต้นทุนต่ำเพราะนี่คือการทำกำไร ยกตัวอย่างเช่น หากรถไฟฟ้ามอเตอร์จะขาดทุน
แต่คนจำนวนมากสามารถไปทำงานได้สะดวก นี่คือการกำไร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดนี้มานานแล้ว เราจึงต้อง
ทบทวนคิดซ้ำอันนี้กันใหม่

บทสรุปจากการสัมมนา

การสัมมนาที่สถาบันนโยบายศึกษาจัดขึ้นครั้งนี้แม้จะมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาลักด้านต่างๆ จากที่ประชุมกลุ่มย่อยก็ตาม แต่ก็เพียงพอแล้วเท่านั้นในการที่ทุกภาคส่วนของสังคมไทยจะต้องหากลไกและกระบวนการในการร่วมมือร่วมใจกันแก้ปัญหานั้นหลากหลายและซับซ้อนต่อไปอย่างจริงจัง

วิกฤติเศรษฐกิจที่ไทยเผชิญอยู่เป็นปรากฏการณ์ซึ่งเปรียบได้กับอาการของโรค เมื่ออาการของโรคกำเริบหนักขึ้นถึงขนาด หนทางแก้ไขที่ควรก็จะต้องไปแก้ที่สมุหฐานของโรคนั้น แทนที่จะบ่นกันต่อไปเรื่อยๆ ถึงอาการของโรคนั้น

สมุหฐานของวิกฤติที่สำคัญอยู่ที่โครงสร้างทางอำนาจ ซึ่งกำหนดความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคตเป็นที่ทราบกันดีว่า สมุหฐานของวิกฤติทางเศรษฐกิจนั้นมีมิติทางสากล หรือพลังขับเคลื่อน ที่มาจากปัจจัยภายนอกเป็นส่วนสำคัญด้วย เมื่อสังคมไทยเรามีความอ่อนแอภายใน มีปัจจัยภายในที่บั่นทอนกำลังและเป็นตัวปัญหา แทนที่จะเป็นตัวแก้หรือลดปัญหาอยู่แล้ว เมื่อเผชิญกับแรงกระแทกจากภายนอก ผลสะท้อนก็ย่อมจะมีมาก และยากที่จะเยียวยาแก้ไขให้ฟื้นในเวลาอันสั้น

วิกฤติทางเศรษฐกิจในรอบ 3-4 ปีที่ผ่านมาจึงทำให้เรามีโอกาสที่จะร่วมกันคิดทบทวนความคิดแนวทางที่เราเคยคิดว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง เหมาะสม และได้นำมาปฏิบัติเป็นระยะเวลาอันนาน ซึ่งการทบทวนประสบการณ์นี้ได้มีการทำอย่างเป็นระบบในระดับหนึ่งแล้ว โดยเฉพาะในการประเมินผลที่เกิดจากการดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ฉบับต่างๆ และการเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2540-2543 นี้ มิได้มีการคาดการณ์

มาก่อนแม้จะมีการเตือนหรือวิจารณ์แนวทางการพัฒนามาบ้างแต่ก็ไม่เกิดผลในการยับยั้งและ/หรือเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาประเทศในสาระสำคัญแต่อย่างใด

การสัมมนาครั้งนี้เป็นการก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง คือ เป็นการเสนอแนะมาตรการในการแก้ปัญหา เป็นเรื่องของการมาร่วมกันคิดว่าเราจะทำอย่างไรกันต่อไป มากกว่าการที่จะมาวิเคราะห์หว่า **เหตุใด** หรือ **ทำไม** เราจึงประสบกับวิกฤติทางเศรษฐกิจเช่นนี้ ที่สำคัญก็คือ ได้มีการคิดร่วมกันถึงมาตรการที่รอบด้าน โดยไม่แยกส่วนว่าจะมุ่งเฉพาะมาตรการทางเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว ความเกี่ยวเนื่องกันระหว่าง มิติทางการเมือง มิติทางเศรษฐกิจ และมิติทางสังคม เป็นกรอบความคิดที่สำคัญในการแสวงหามาตรการที่รอบด้าน ดังที่ปรากฏในข้อเสนอนะของการประชุมกลุ่มย่อยทั้งสี่กลุ่มแล้ว

การสัมมนาของสถาบันนโยบายศึกษาในครั้งนี้ได้รวมผู้มีบทบาทสำคัญทุกภาคส่วนของสังคมมาร่วมกันคิด ร่วมกันหาทางออก นับเป็นโอกาสที่หาได้ยากในการที่ประธานกรรมการบริหาร และกรรมการผู้จัดการใหญ่ ของธนาคารสองธนาคาร อติรัฐมนตรี วุฒิสมาชิก นักวิชาการ จะมาร่วมสัมมนากับองค์กรประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนของสมัชชาคนจน สถาบันนโยบายศึกษาต้องการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดพันธมิตรของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การจัดสัมมนาเป็นรูปแบบและกระบวนการหนึ่งในการเปิดเวทีสาธารณะให้ทุกๆ ส่วนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันแสวงหามาตรการเพื่อเผชิญและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน

หนังสือเล่มนี้ได้รวมประสบการณ์ของผู้มีประสบการณ์ร่วม ซึ่งมีฐานะและบทบาท ตลอดจนความรับผิดชอบต่างๆ กัน โดยผู้มีประสบการณ์ร่วมกันนี้มีข้อสรุปร่วมกันว่า สังคมที่เข้มแข็งคือเป้าหมายที่ทุกๆ ฝ่ายจะต้องช่วยกันส่งเสริมและสร้างสรรค์สังคมที่เข้มแข็งย่อหมายถึงสังคมที่ประชาชนทุกส่วนอยู่ได้อย่างพอเพียงสามารถทานกับแรงกระแทกได้โดยไม่ล่มสลาย ทั้งนี้จะต้องมีโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะผู้ที่ด้อยโอกาสและด้อยสิทธิ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มต่างๆ จะต้องพัฒนาจากความสัมพันธ์แบบ “การต่อรองอำนาจ” ไปเป็น “อำนาจต่อรอง”

ด้วยพลังของตนเองให้ได้ และ “อำนาจต่อรอง” นี้ จะต้องมั่งคั่งในระดับสากลและในระดับชาติ-ชุมชน

บทวิจัย คำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ บทความ ตลอดจนความคิดเห็นที่ได้จากการสัมมนาครั้งนี้ ย่อมช่วยให้ผู้มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการแก้ปัญหาของชาติและประชาชนผู้เป็นส่วนสำคัญของบ้านเมือง ได้ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้ชีวิตของคนไทยทุกคนอยู่รอดและอยู่ดีอย่างพอเพียงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรงยิ่งขึ้นทุกๆ วัน

คำวินิจฉัยของนายชัยอนันต์ สมุทวณิช
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๑๑/๒๕๔๒

วันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๔๒

เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าหนังสือ
แจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงิน ที่
รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็นหนังสือสัญญา
ที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา
๒๒๔ วรรคสอง หรือไม่

ประธานรัฐสภา ได้มีคำร้องลงวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๕๔๑ เรื่องคณะกรรมการ
ป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ประธานรัฐสภาเสนอความเห็นให้
ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า หนังสือแจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือ
ทางวิชาการและการเงิน ที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็น
หนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔
วรรคสอง โดยประธานรัฐสภาเห็นว่าเป็นการโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ
องค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖
เสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ข้อเท็จจริงตามคำร้องของประธานรัฐสภา สรุปได้ว่า พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ
ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และคณะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๑๒๖
คน ได้เข้าชื่อร้องขอต่อประธานวุฒิสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๔ เพื่อให้
วุฒิสภามีมติตามมาตรา ๓๐๗ ถอดถอน นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี และ
นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ออกจากตำแหน่ง
โดยกล่าวหาว่ามีพฤติการณ์ส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๒๔
วรรคสอง เนื่องจากรัฐบาลได้มีหนังสือแจ้งความจำนงถึงกองทุนฯ โดยมีได้รับความ

เห็นชอบของรัฐสภา ประธานวุฒิสภาได้ส่งคำร้องขอถอดถอนดังกล่าวไปยังคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการซึ่งทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒๑ เพื่อดำเนินการไต่สวนตามมาตรา ๓๐๕ ซึ่งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเห็นว่า มีประเด็นที่ต้องพิจารณาเบื้องต้นว่า หนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนฯ เป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง หรือไม่ และโดยที่ประเด็นนี้มีความเห็นขัดแย้งระหว่างคณะรัฐมนตรีกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวม ๑๒๖ คน เป็นปัญหาข้อโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ จึงเสนอเรื่องพร้อมความเห็นดังกล่าวมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ตามคำร้องมีประเด็นต้องพิจารณาในเบื้องต้นว่าการที่ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยนั้น เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ หรือไม่

เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ให้องค์กรนั้นหรือประธานรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย” ดังนั้นการที่ประธานรัฐสภาได้เสนอเรื่องพร้อมความเห็น เพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยเห็นว่ากรณีนี้มีปัญหาข้อโต้แย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ จึงเป็นการเสนอตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ เพราะกรณีดังกล่าวมีปัญหาเกี่ยวกับการที่คณะรัฐมนตรีทำหนังสือแจ้งความจำนงไปยังกองทุนฯ ว่าหนังสือแจ้งความจำนงดังกล่าว เป็นหนังสือสัญญาที่คณะรัฐมนตรีจะต้องนำเสนอเพื่อขอรับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง หรือไม่ เห็นว่ากรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญเกิดขึ้นแล้วและเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ จึงรับเรื่องไว้พิจารณาวินิจฉัย

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญอาศัยอำนาจตามความในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ส่งเอกสารที่

เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้อง คือฝ่ายรัฐบาลและฝ่าย พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ กับคณะ รวม ๑๒๖ คน ได้ส่งเอกสารและความเห็นเพิ่มเติมเพื่อประกอบการพิจารณา ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ชี้แจงและส่งเอกสารแล้ว นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้ออกนั่งพิจารณาโดยเปิดเผยเพื่อฟังคำแถลงของผู้เกี่ยวข้องซึ่งทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่าย พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ต่างมอบหมายให้ผู้แทนมาแถลงและยื่นคำแถลงเป็นหนังสือด้วย

ข้อเท็จจริงจากเอกสารที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยส่งต่อศาลรัฐธรรมนูญสรุปได้ว่ากองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยความเห็นชอบของที่ประชุมว่าด้วยการเงินและการคลังของสหประชาชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความร่วมมือทางการเงินระหว่างประเทศและขยายการพาณิชย์ระหว่างประเทศ กองทุนฯ ได้มีข้อตกลงระหว่างสมาชิก เรียกว่า “ข้อตกลงว่าด้วยการเงินระหว่างประเทศ” (Articles of Agreement of The International Monetary Fund) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ ความในข้อตกลงว่าด้วยการเงินระหว่างประเทศ ข้อ ๙ มาตรา ๒ (Article IX Section 2) กำหนดให้กองทุนฯ เป็นนิติบุคคลเต็มรูปและมีความสามารถในการทำสัญญาได้มาหรือจำหน่ายซึ่งอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์ อีกทั้งดำเนินกระบวนการทางกฎหมายได้ กองทุนฯ จึงเป็น “องค์กรระหว่างประเทศ” ที่ถือเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ข้อตกลงว่าด้วยการเงินระหว่างประเทศ มีมาตรการให้ความช่วยเหลือแก่รัฐสมาชิกที่มีปัญหาการขาดดุลการชำระเงิน โดยเตรียมทรัพยากรของกองทุนฯ ไม่ว่าจะเป็น “เงิน” และ / หรือ “สิทธิพิเศษถอนเงิน” (Special Drawing Rights หรือ SDRs) ให้แก่รัฐสมาชิกที่มีปัญหาได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าวในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและการเงิน การดำเนินการตามแผนการให้ความช่วยเหลือ (Stand-by Arrangement) เป็นการดำเนินการเพื่อรองรับการให้ความช่วยเหลือทางการเงินของกองทุนฯ แก่รัฐสมาชิกอย่างหนึ่ง โดยรัฐสมาชิกที่มีปัญหาด้านดุลการชำระเงินสามารถขอใช้สิทธิตามข้อตกลงว่าด้วยการเงินระหว่างประเทศ ข้อ ๕ มาตรา ๓ (บี) (Article V Section 3 (b)) ที่กำหนดว่ารัฐสมาชิกมีสิทธิซื้อเงินตราสกุลที่ตนต้องการด้วยเงินตราสกุลของตนเอง ทั้งนี้ กองทุนฯ จะขายเงินตราดังกล่าวให้โดยมีเงื่อนไขว่ารัฐสมาชิก

จะต้องซื้อเงินตราของตนคืนไปภายในระยะเวลาที่กำหนด ในการดำเนินการตามแผนการให้ความช่วยเหลือดังกล่าว รัฐสมาชิกที่มีปัญหาการขาดดุลการชำระเงินจะต้องมีหนังสือแจ้งความจำนงไปถึงกองทุนฯ ซึ่งเจงถึงปัญหาเศรษฐกิจและการเงินที่เกิดขึ้น แผนการดำเนินการและนโยบายในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและการเงินของรัฐสมาชิก เพื่อให้กองทุนฯ ใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาอนุมัติความช่วยเหลือ โดยคณะกรรมการบริหารของกองทุนฯ จะเป็นผู้พิจารณาอนุมัติ

ก่อนที่ประเทศไทยจะลงนามเข้าเป็นสมาชิกกองทุนฯ เคยมีปัญหาข้อกฎหมายว่า การเข้าเป็นสมาชิกดังกล่าว ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือไม่ เพราะรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๔๙๐ ที่ใช้บังคับขณะที่คณะรัฐมนตรีของไทย มีมติให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนฯ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ไม่มีข้อความใดแสดงว่าการทำหนังสือสัญญาประเภทใดต้องขอความเห็นชอบของรัฐสภาก่อน แต่มาตรา ๗๐ อันเป็นบทบัญญัติว่าด้วยการประชุมร่วมกันของรัฐสภายุติว่า การให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาตามมาตรา ๘๔ เป็นกรณีที่รัฐสภาต้องประชุมร่วมกัน ซึ่งคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นว่า การเข้าเป็นสมาชิกดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ตามมาตรา ๗๐ (๖) ประกอบกับมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๐ หลังจากนั้น ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒ ซึ่งมาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สงบศึก และทำหนังสือสัญญาอื่นกับนานาประเทศ” และ วรรคสอง บัญญัติว่า “หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา” ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยเสนอความเห็นว่าการเข้าเป็นสมาชิกกองทุนฯ เป็นการลงนามหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง และไม่มีกรณีต้องเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา จึงไม่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามมาตรา ๑๕๔ วรรคสอง ต่อมาประเทศไทยจึงได้ลงนามเข้าเป็นสมาชิกกองทุนฯ เมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๔๙๒ และในปี พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้มีการตราพระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๔๙๔ และในปี พ.ศ. ๒๕๑๔

ก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติให้อำนาจและกำหนดการปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับสิทธิพิเศษถอนเงินในกองทุนการเงินระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๔ ด้วย หลังจากนั้นประเทศไทยก็ได้เคยมีหนังสือแจ้งความจำนงถึงกองทุนฯ มาแล้ว โดยไม่เคยปฏิบัติในลักษณะที่แสดงว่าหนังสือแจ้งความจำนงดังกล่าวเป็นหนังสือสัญญาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ต่อมาประเทศไทยได้ประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและการเงิน ในที่สุดรัฐบาลของ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๐ อนุมัติให้กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยเจรจาขอความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการจากกองทุนฯ ธนาคารกลางของประเทศต่างๆ และสถาบันการเงินในตลาดเงินทุนต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาการเงินการคลัง การปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา และการปรับปรุงประสิทธิภาพของธนาคารแห่งประเทศไทย และคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ อนุมัติหลักการและเงื่อนไขการขอความช่วยเหลือจากกองทุนฯ โดยมอบหมายให้นายทง พิทยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (ตำแหน่งในขณะนั้น) เป็นผู้ลงนามร่วมกัน และได้ลงนามในหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๐ โดยมีสาระสำคัญอยู่ภายใต้กรอบของแผนการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนฯ ที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติไว้ และเพื่อให้การปฏิบัติตามแผนการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนฯ สัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายและภายในเงื่อนไขเวลาที่กำหนด กระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทยได้ยืนยันแผนการขอรับความช่วยเหลือทางการเงินเป็นระยะเวลา ๓๔ เดือน ในวงเงิน ๒.๙ พันล้าน SDRs หรือประมาณ ๔ พันล้านเหรียญสหรัฐ จากกองทุนฯ โดยคณะกรรมการบริหารของกองทุนฯ ได้อนุมัติวงเงินดังกล่าวให้แก่ประเทศไทยเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๔๐ หลังจากนั้นรัฐบาลของ นายชวน หลีกภัย ก็ได้มีการเสนอหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ ๒ ถึงฉบับที่ ๖ ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑ วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑ วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๑ และวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๑ ตามลำดับ หนังสือแจ้งความจำนงแต่ละฉบับจะรายงานความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและการเงินตามที่ได้เคยแจ้งนโยบายและมาตรการไว้ฉบับก่อน และที่จะดำเนินการต่อไป รวมทั้งอาจมีการขอขยเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรการใดมาตรการ

หนึ่งโดยแสดงผลเพื่อประกอบการพิจารณาในการอนุมัติการใช้สิทธิพิเศษในการถอนเงินงวดต่อไปของกองทุนฯ ด้วย หากเหตุผลไม่เพียงพอหรือไม่ได้แสดงผลกองทุนฯ ก็อาจไม่อนุมัติวงเงินได้

ข้อเท็จจริงจากคำชี้แจง เอกสารประกอบคำชี้แจง คำแถลง และเอกสารประกอบคำแถลง ของฝ่าย พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ กับคณะ สรุปได้ว่า ในสมัย พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้นำรัฐบาลบริหารประเทศช่วงที่เกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจและสถานการณ์เลวร้าย จนต้องมีหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๐ เพื่อขอรับความช่วยเหลือทางการเงินและวิชาการตามแผนการให้ความช่วยเหลือของกองทุนฯ และเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือแจ้งความจำนงจึงได้ออกพระราชกำหนดรวม ๖ ฉบับ ซึ่งต่อมาได้นำพระราชกำหนดดังกล่าว เสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ได้อภิปรายสรุปว่า หนังสือแจ้งความจำนงที่มีไปถึงกองทุนฯ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ เพราะเป็นหนังสือสัญญาที่ต้องออกพระราชบัญญัติ (รวมถึงพระราชกำหนด) เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา จึงต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาก่อน ซึ่งนายโกศล พลกุล รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้ชี้แจงว่า หนังสือแจ้งความจำนงเป็นเพียงข้อเสนอมอบกู้เงินจากกองทุนฯ เท่านั้น และได้ชี้แจงโดยสรุปว่า รัฐบาล พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เห็นว่า แม้จะถือว่าหนังสือแจ้งความจำนงเป็นหนังสือสัญญา แต่ก็ไม่มีข้อความใดระบุให้ไปออกกฎหมาย จึงไม่มีประเด็นว่าจะขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ หรือไม่ แต่หนังสือแจ้งความจำนงตั้งแต่ฉบับที่ ๒ เป็นต้นมา จนถึงฉบับที่ ๕ ซึ่งทำในสมัยรัฐบาล นายชวน หลีกภัย มีการระบุว่า จะออกกฎหมายอะไร เมื่อใด

การที่กองทุนฯ อ้างมติที่ ๖๐๕๖-(๗๙/๓๘) ลงวันที่ ๒ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๗๙ (พ.ศ. ๒๕๒๒) ของคณะกรรมการบริหารของกองทุนฯ ยืนยันว่าแผนการให้ความช่วยเหลือของกองทุนฯ และหนังสือแจ้งความจำนงไม่เป็นสัญญา นั้น เป็นแนวปฏิบัติของกองทุนฯ ไม่เกี่ยวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายภายในสูงสุดของประเทศไทย ทั้งระบบกฎหมายไทยก็มีได้ใช้หลักว่า กฎหมายระหว่างประเทศอยู่เหนือกฎหมายภายใน การตีความคำว่าหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๒๒๔ จึงต้องหมายความว่าความตกลงใดๆ ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ นอกจากนี้ หนังสือสัญญาที่ทำตามกฎหมายระหว่างประเทศก็มีหลายรูปแบบ และมีได้เป็นรูปแบบที่จะต้องมีการประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้หนังสือสัญญานั้นเสมอไป

ข้อเท็จจริงจากคำชี้แจง เอกสารประกอบคำชี้แจง คำแถลง และเอกสารประกอบคำแถลงของฝ่ายรัฐบาล ได้ความว่า รัฐบาล นายชวน หลีกภัย มีความเห็นว่าหนังสือแจ้งความจำนงที่ รัฐบาลไทยมีไปถึงกองทุนฯ ไม่ใช่หนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ เพราะคู่กรณีคือรัฐบาลไทยและกองทุนฯ ต่างก็ไม่เคยปฏิบัติในลักษณะที่แสดงว่าหนังสือแจ้งความจำนงเป็นหนังสือสัญญา ความหมายของคำว่าหนังสือสัญญาในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ เป็นคำที่มีความหมายกว้างทำนองเดียวกับคำว่า “สนธิสัญญา” ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๙ และอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ระหว่างรัฐและองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศ ค.ศ. ๑๙๗๖ ซึ่งหมายความว่าความตกลงระหว่างประเทศที่ทำขึ้นเป็นหนังสือระหว่างรัฐต่างๆ หรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศหรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศด้วยกัน และอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ แต่หนังสือแจ้งความจำนงมิได้มีลักษณะดังกล่าว นอกจากนี้ การทำหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ ในทางปฏิบัติฝ่ายบริหารเป็นผู้ดำเนินการโดยอาศัยพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ดังนั้น จึงต้องทำเป็นประกาศพระบรมราชโองการให้ใช้หนังสือสัญญาดังกล่าว โดยมีนายกรัฐมนตรีนามรับสนองพระบรมราชโองการ และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเสมอ แต่หนังสือแจ้งความจำนงมิได้ปฏิบัติดังเช่นที่กล่าวนี้

สำหรับภาระผูกพันในเงินที่รัฐบาลไทยได้รับอนุมัติและโอนมาจากกองทุนฯ เป็นไปตามพระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนการเงินและธนาคารระหว่างประเทศ พ.ศ.๒๕๓๔ พระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนการเงินและธนาคารระหว่างประเทศ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๘ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๖๑ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๕ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้อำนาจปฏิบัติการเกี่ยวกับกองทุนการเงินและ

ธนาคารระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๔๙๔ พ.ศ. ๒๕๒๑ รวมทั้งพระราชบัญญัติให้อำนาจและกำหนดการปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับสิทธิพิเศษถอนเงินในกองทุนการเงินระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๔ และพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติให้อำนาจและกำหนดการปฏิบัติบางประการเกี่ยวกับสิทธิพิเศษถอนเงินในกองทุนการเงินระหว่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๑๔ พ.ศ. ๒๕๒๑

โดยสรุปรัฐบาล นายชวน หลีกภัย เห็นว่าหนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนฯ ไม่เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ เพราะขาดองค์ประกอบเรื่องเจตนาของคู่กรณีและขาดองค์ประกอบของการเป็นหนังสือสัญญาตามหลักกฎหมาย หลักวิชาการและประเพณีปฏิบัติ

พิจารณาข้อเท็จจริงจากเอกสารที่ประธานรัฐสภาส่งมา เอกสารที่เรียกจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เอกสารจากคำชี้แจง คำแถลง และแถลงการณ์ของผู้เกี่ยวข้องในการออกนัยพิจารณาโดยเปิดเผยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว เห็นว่ามีประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า ๑. หนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนฯ เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ หรือไม่ ๒. หนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนฯ จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ” วรรคสอง บัญญัติว่า “หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา” และมาตรา ๓ บัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” หมายความว่า พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยในการทำหนังสือสัญญาต่างๆ ตามมาตรา ๒๒๔ ไม่ว่าจะหนังสือสัญญาสันติภาพ หนังสือสัญญาสงบศึก หรือหนังสือสัญญาอื่น กับนานาประเทศ

หรือกับองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นอำนาจในทางบริหาร โดยผ่านทางคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร และหากหนังสือสัญญาดังกล่าวมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา หนังสือสัญญานั้นก็จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาด้วย

เจตนารมณ์ของมาตรา ๒๒๔ วรรคสอง ได้แก่การป้องกันมิให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการดำเนินการระหว่างประเทศ ในเรื่องที่จะมีผลในการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจรัฐ แม้ว่าฝ่ายบริหารจะมีอำนาจทำความตกลงสองฝ่ายหรือหลายฝ่ายที่ก่อให้เกิดพันธะผูกพันทางกฎหมาย ไม่ว่าจะป็นระหว่างรัฐด้วยกันหรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศก็ตาม แต่หากความตกลงที่ทำในรูปหนังสือสัญญานั้น มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องมาออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ฝ่ายบริหารจะต้องนำหนังสือสัญญานั้นมาขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน

ดังนั้น ประเด็นแรกมีข้อพิจารณา ๒ ประเด็น คือ

๑. หนังสือสัญญาที่มีลักษณะเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศโดยทั่วไปมีลักษณะอย่างไร

๒. หนังสือสัญญาฉบับหนึ่งฉบับใด โดยเฉพาะที่เข้าข่ายตามมาตรา ๒๒๔ วรรคสอง มีลักษณะอย่างไร

ในประเด็นแรกนั้น หนังสือสัญญาโดยทั่วไปที่เข้าข่ายสนธิสัญญาระหว่างประเทศตามองค์ประกอบของการเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศนั้น ได้แก่

๑. ความตกลงทวิภาคี (สองฝ่าย) หรือพหุภาคี (หลายฝ่าย) ที่ก่อให้เกิดพันธะผูกพันทางกฎหมาย

๒. ความตกลงที่มีการทำเป็นลายลักษณ์อักษร

๓. การทำขึ้นระหว่างรัฐ หรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ

๔. การอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการทำความตกลงทวิภาคีและพหุภาคีกับต่างประเทศ (รัฐและองค์การระหว่าง

ประเทศ) ดังที่มาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศ” รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง เป็นการวางหลักการจำกัดการใช้อำนาจของฝ่ายบริหารตามวรรคหนึ่ง เฉพาะในกรณีที่สัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งเข้าข่ายเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ในกรณีนี้ฝ่ายบริหารจะต้องนำหนังสือสัญญาที่เข้าข่ายตามมาตรา ๒๒๔ วรรคสอง ขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน

ประเด็นที่จะวินิจฉัยไม่ได้คือเฉพาะองค์ประกอบของการเป็นสนธิสัญญาหรือการเป็นสัญญาแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เนื่องจากมาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง มีความชัดเจนอยู่แล้ว ส่วนมาตรา ๒๒๔ วรรคสองนั้น ประเด็นสำคัญมิได้อยู่ที่การเข้าข่ายสนธิสัญญาระหว่างประเทศตามองค์ประกอบทั้งสี่ข้างต้น และไม่น่าจะเกี่ยวกับกระบวนการทำสนธิสัญญา หากอยู่ที่ข้อเท็จจริงว่าข้อตกลงที่รัฐบาลทำกับองค์การระหว่างประเทศไม่ว่าในรูปใดนั้น มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรือเขตอำนาจรัฐหรือจะต้องมาออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญาหรือข้อตกลงนั้นหรือไม่

ประเด็นหลักจึงอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจรัฐและการต้องมาออกพระราชบัญญัติซึ่งจะต้องพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ และระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศในวงกว้างกว่าการพิจารณาในวงแคบเพราะบทบาทของรัฐและองค์การระหว่างประเทศในสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงไปมากกว่าแต่ก่อน ที่สำคัญก็คือเขตอำนาจรัฐในที่นี้หมายถึงเขตอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมวัฒนธรรมด้วย มิได้หมายถึงเขตอำนาจอธิปไตยที่จำกัดอยู่เฉพาะดินแดนที่เป็นอาณาเขตทางกายภาพแต่เพียงด้านเดียว

กรณีที่จะเข้ามาตรา ๒๒๔ นั้น จึงมีทั้งสองกรณี คือกรณีทำหนังสือสัญญาซึ่งอยู่ในขอบข่ายอำนาจของฝ่ายบริหารโดยไม่เกี่ยวข้องกับฝ่ายนิติบัญญัติ กับกรณีที่แม้จะอยู่ในขอบข่ายอำนาจของฝ่ายบริหารก็ตาม แต่จะต้องให้ฝ่ายนิติบัญญัติให้ความเห็นชอบด้วย การที่จะพิจารณาว่ากรณีหนังสือแจ้งความจำนงจะอยู่ในขอบข่ายอำนาจของฝ่ายใดนั้น ปัจจัยตัดสินจึงมิใช่อยู่ที่กระบวนการจัดทำหนังสือ

แจ้งความจำนง หรือที่ความสามารถในการใช้บังคับของหนังสือแจ้งความจำนง หากอยู่ที่การที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจรัฐ หรือจะต้องมาออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญาหรือไม่ หากเป็นเช่นนั้นย่อมถือได้ว่าได้ก้าวล่วงเข้ามา อยู่ในกรณีที่จะต้องผ่านกระบวนการให้ความเห็นชอบจากฝ่ายนิติบัญญัติด้วย ฝ่ายบริหารจะต้องนำหนังสือสัญญา ไม่ว่าจะเรียกชื่อว่าอะไรก็ตาม มาขอความเห็นชอบจากรัฐสภา ก่อน ดังนั้น มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง จึงได้วางเงื่อนไขไว้เพื่อป้องกันมิให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจเกินขอบเขตที่รัฐธรรมนูญให้ไว้แล้วตามมาตรา ๒๒๔ วรรคหนึ่ง กระบวนการทางรัฐสภาจึงเป็นกระบวนการที่กำหนดไว้ในกรณีที่เข้ามาตรา ๒๒๔ วรรคสอง เพราะเงื่อนไขของการมีบทเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจรัฐ และการต้องมาออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญาหรือข้อตกลง เป็นเครื่องกำหนด กรอบของกระบวนการอีกกระบวนการหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากกรอบของกระบวนการที่ฝ่ายบริหารสามารถดำเนินการโดยลำพังได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางรัฐสภา

ในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภานั้น แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะมีการจัดแบ่งหมวดหมู่ของมาตราต่างๆ เป็นหมวดว่าด้วยรัฐสภาและหมวดว่าด้วยคณะรัฐมนตรี ก็ตาม แต่ในระบอบรัฐสภานั้น ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร ไม่อาจแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด กรณีของมาตรา ๒๒๔ ก็เช่นกัน เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญได้แก่การให้อำนาจฝ่ายบริหารได้ปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัวพอสมควร แต่ก็มีเงื่อนไขเป็นกรอบของความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจทั้งสองฝ่ายไว้เพื่อถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน

อนึ่ง ฝ่ายบริหารมีกลไกการดำเนินงาน คือ กระทรวง ทบวง กรม ซึ่งแต่เดิมมีภารกิจเฉพาะที่แต่ละกระทรวงถือปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ในอดีตการทำสนธิสัญญาส่วนใหญ่จะเป็นภารกิจของกระทรวงต่างประเทศ ต่อมาเมื่อเรื่อง การกู้เงินจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นอำนาจของกระทรวงการคลัง แต่ในปัจจุบันความ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยเฉพาะกับการเข้าร่วมสนธิสัญญาหรือข้อตกลงพหุภาคีไม่ได้จำกัดว่าเป็นภารกิจของกระทรวงหนึ่งกระทรวงใดโดยเฉพาะ แต่ครอบคลุมกิจกรรมของหลายกระทรวง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงพาณิชย์ เป็นต้น ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ นี้ ภารกิจของกระทรวงไม่ใช่ประเด็นสำคัญ

กระทรวงการคลังซึ่งเป็นกลไกของฝ่ายบริหารสามารถกู้เงินต่างประเทศและลงนามในความตกลงในหนังสือสัญญาหรือข้อตกลงใดๆ ได้โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่ให้อำนาจกู้เงินจากต่างประเทศได้ แต่อำนาจตามกฎหมายนี้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะเรื่องที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ดังนั้น ในกรณีที่มีการกู้เงินจากต่างประเทศถ้าในการกู้เงินหรือขอรับความช่วยเหลืออื่นใดนั้นมีเปลี่ยนแปลงเขตอำนาจแห่งรัฐหรือจะต้องมีการออกพระราชบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่รัฐบาลไปตกลงกับองค์การระหว่างประเทศไว้ ก็ถือว่าเข้าข่ายมาตรา ๒๒๔ วรรคสอง

ในประเด็นที่สองนั้น มีข้อพิจารณาว่าหนังสือแจ้งความจำเป็นหนังสือสัญญาที่เข้าข่ายตามมาตรา ๒๒๔ วรรคสอง หรือไม่ ตามข้อเท็จจริงมีว่าหนังสือแจ้งความจำเป็น (Letter of Intent) ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังกับผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ มี ๖ ฉบับ คือ ฉบับที่ ๑ (August 14, 1997), ฉบับที่ ๒ (November 25, 1997), ฉบับที่ ๓ (February 24, 1998), ฉบับที่ ๔ (May 26, 1998), ฉบับที่ ๕ (August 25, 1998) และ ฉบับที่ ๖ (December 1, 1998) ในจำนวนหนังสือแจ้งความจำเป็นทั้ง ๖ ฉบับนี้ ฉบับที่ ๔ และ ฉบับที่ ๕ ได้มีการกล่าวถึงมาตรการต่างๆ ที่รัฐบาลตั้งใจจะดำเนินการเพื่อฟื้นฟูปฏิรูปเศรษฐกิจ มาตรการหนึ่ง ได้แก่ การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของกรอบกฎหมายและสถาบันด้วยการปฏิรูปกฎหมายล้มละลายและกฎหมายอื่นๆ ปัญหาจึงมีว่าการกล่าวถึงมาตรการในการปฏิรูปกฎหมายทางเศรษฐกิจนี้เป็นเกณฑ์ปฏิบัติอันเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดพันธะที่รัฐบาลนำประเทศไทยไปผูกพันกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ โดยจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา หรือไม่

อย่างไรก็ดีจากการศึกษาสาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมายทั้งที่เป็นยุทธศาสตร์ นโยบายระยะต่างๆ และมาตรการที่จะใช้ในการปฏิรูประบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลได้แสดงไว้ภายใต้กรอบของแผนการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ นับตั้งแต่วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๐ (หนังสือแสดงความจำเป็นฉบับที่ ๑) จนถึงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๑ (หนังสือแจ้งความจำเป็นฉบับที่ ๖) แล้ว จะพบว่าในการฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศนั้น ย่อมจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎหมาย กฎ ระเบียบต่างๆ เป็นส่วนสำคัญที่สุด เพราะการฟื้นฟู

ปฏิรูปเศรษฐกิจจะเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อมีการปรับเปลี่ยนแก้ไขกฎหมายปัจจุบันที่เป็นกรอบกำหนดการดำเนินการกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่

การที่รัฐบาลไทยได้ตัดสินใจขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินจากกองทุนระหว่างประเทศตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๔๐ นั้น ถือได้ว่าเป็นการตัดสินใจที่รัฐบาลมีความเข้าใจในหลักการและเงื่อนไขการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศอยู่แล้ว ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (นายทงก พิทยะ) ได้รายงานผลการเจรจาขอรับความช่วยเหลือดังกล่าวแก่คณะรัฐมนตรี โดยคณะรัฐมนตรีได้พิจารณาเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ และมีมติอนุมัติในหลักการและเงื่อนไขการขอรับความช่วยเหลือ ซึ่งรวมทั้งการกู้เงินในวงเงิน ๑๒-๑๕ พันล้านเหรียญสหรัฐด้วย

แนวทางที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศใช้ในการฟื้นฟูเศรษฐกิจนั้นมาตรการที่สำคัญที่สุด จึงมิใช่มาตรการทางนโยบายหรือการปฏิบัติตามปกติซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านกฎหมาย ตรงกันข้าม มาตรการที่รัฐบาลต้องดำเนินการในระยะสั้นและระยะปานกลางเป็นสิ่งที่กำหนดนโยบายว่าจะต้องมีการปรับปรุงกฎระเบียบต่างๆ รวมถึงกฎหมายต่างๆ ตามตารางต่อไปนี้ด้วย

หนังสือแจ้งความจำนง (Letter of Intent)	สาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมาย
<p>ฉบับที่ ๑ (๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๐)</p>	<p>๑. ในปีงบประมาณ ๒๕๔๑ ประเทศไทยมีแผนจะดำเนินการแปรรูปสายการบินแห่งชาติและเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในสาขาไฟฟ้า โทรคมนาคม และก๊าซ โดยจะปรับปรุงกฎ ระเบียบต่างๆ รวมถึงกฎหมายร่วมทุน (Corporatization Law) การดำเนินการในส่วนนี้จะต้องมีการแยกบัญชีและไม่นำไปรวมในส่วนนี้ จะดำเนินการภายใต้ การปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่ IMF อย่างใกล้ชิด</p> <p>๒. จะแก้ไขกฎหมายการธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนเพื่อให้คณะกรรมการของสถาบันการเงินต้องเข้ามาดูแลการบริหารให้ใกล้ชิดมากขึ้น และกำหนดความรับผิดชอบของผู้บริหารระดับสูงและผู้สอบบัญชีของสถาบันการเงินให้ชัดเจนขึ้น</p>

หนังสือแจ้งความจำนง (Letter of Intent)	สาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมาย
	<p>๓. จะให้มีการแก้ไขกฎหมายธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน เพื่อให้มีอำนาจในการสั่งการให้สถาบันการเงินลดทุนและให้ดำเนินการตามควรในกรณีอัตราเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยงลดต่ำกว่าร้อยละ ๒ นอกจากนี้ เพื่อให้การคุ้มครองมิให้คณะกรรมการควบคุมหรือเจ้าหน้าที่ของทางการถูกฟ้องร้อง</p>
<p>ฉบับที่ ๒ (๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๐)</p>	<p>๑. แก้ไขกฎหมายล้มละลายและดำเนินการที่จำเป็นเพื่อร่นระยะเวลาในการบังคับหลักประกันภายใน ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๑</p> <p>๒. ทั้งนี้คาดว่าจะสามารถเสนอให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายที่จำเป็นในการแปรรัฐวิสาหกิจที่ยังไม่ได้แปรรูปเป็นบริษัทจำกัดภายในเดือนมิถุนายน ๒๕๔๑</p> <p>ทางการได้มีความคืบหน้าในการปรับปรุงกฎหมายต่างๆ ให้ได้มาตรฐานสากล และสอดคล้องกับแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยโดยรวม สำหรับกฎหมายทางด้านภาคการเงิน ก็ได้มีการทบทวนและแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวข้องแล้ว รวมทั้งจะได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติเงินตรา เพื่อให้การออกกฎหมายสำหรับการดำเนินการของธนาคารแห่งประเทศไทยทันสมัยขึ้น นอกจากนี้จะได้แก้ไขกฎหมายล้มละลายและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ให้เอื้อต่อการปฏิรูปโครงสร้างทางการเงินด้วย</p>
<p>ฉบับที่ ๓ (ลงวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑)</p>	<p>๑. ทางการตระหนักดีว่า เพื่อให้การจำหน่ายสินทรัพย์และการปฏิรูปธุรกิจเอกชนและสถาบันการเงินสามารถดำเนินต่อไปได้ จำต้องมีการปรับปรุงกฎหมายล้มละลายและกระบวนการบังคับหลักประกัน ขั้นตอนดำเนินการเหล่านี้ได้แก่</p> <p>๑.๑) เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างภาคธุรกิจและภาคการเงิน ทางการมุ่งมั่นที่จะกำหนดกรอบโครงสร้างทางกฎหมายที่จำเป็นให้เร็วที่สุด โดยเฉพาะกฎหมายล้มละลายและกระบวนการบังคับหลักประกัน ซึ่งจะมีการแก้ไขในเร็วๆ นี้ ตามคำแนะนำด้านวิชาการจากผู้</p>

หนังสือแจ้งความจำนง (Letter of Intent)	สาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมาย
	<p>เชี่ยวชาญด้านกฎหมายของธนาคารโลก และกองทุนการเงินฯ ทั้งนี้ คาดว่ากฎหมายล้มละลายฉบับใหม่ซึ่งจะแล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๑ จะสนับสนุนการปรับโครงสร้างของธุรกิจใหม่ (แทนที่จะต้องชำระบัญชีเพื่อปิดกิจการ) ขยายขอบเขตการเจรจาตกลงนอกศาล (โดยยกเลิกมาตรา ๙๔ (๒) ของกฎหมายล้มละลาย) และช่วยให้การปฏิบัติต่อเจ้าหนี้ที่มีความยุติธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ ทางกรยังได้ดำเนินงานธุรการเบื้องต้นเพื่อให้การบังคับหลักประกันมีผลบังคับใช้ โดยจะเสนอแก้ไขกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบังคับหลักประกันอย่างเบ็ดเสร็จภายในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๑</p> <p>๑.๒) ในเรื่องอื่นๆ เพื่อให้การดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทยมีความทันสมัยยิ่งขึ้น (ตามที่ได้ระบุไว้ในหนังสือแสดงเจตจำนงฉบับที่ ๒) ทางกรกำลังดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติเงินตราตามรูปแบบของธนาคารกลางอื่นๆ นอกจากนี้เพื่อส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศและการไหลเข้าของเงินทุน ทางกรจะเสนอแก้ไขกฎหมายเพื่ออนุญาตให้มีการถือครองอย่างเสรีขึ้น รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว</p> <p>๒. ได้มีการนำเรื่องการแก้ไขกฎหมายล้มละลาย กฎหมายที่เกี่ยวกับการบังคับหลักประกันและการทบทวนกรอบกฎหมายการธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุนไปเป็นมาตรการไว้ใน Box 2 แนบท้าย LOI โดยกำหนดวันแล้วเสร็จไว้ด้วย</p> <p>๓. ด้านการสื่อสาร ทางกรจะแก้ไขพระราชบัญญัติองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๙๗ และพระราชบัญญัติการสื่อสารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๑๙ ภายในปี ๒๕๔๑ เพื่อเตรียมการแปรรูปเป็นบริษัทจำกัดและแปรรูปรัฐวิสาหกิจภายในสิ้นปี ๒๕๔๒</p>

หนังสือแจ้งความจำนง (Letter of Intent)	สาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมาย
<p>ฉบับที่ ๔ (ลงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑)</p>	<p>๑. ปรากฏในนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ได้มีการปรับปรุง โดยให้ความสำคัญในนโยบายหลัก ๖ ประการ ซึ่งประการที่ ๔ คือ การเสริมสร้างประสิทธิภาพของกรอบกฎหมายและโครงสร้างสถาบันเพื่อให้เชื่อมต่อกระบวนการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ โดยการปฏิรูปกฎหมายล้มละลาย กระบวนการบังคับหลักประกัน และกฎหมายอื่นๆ</p> <p>๒. ในบันทึกแนวทางดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑ (Memorandum on Economic Policies of The Royal Thai Government) ได้กล่าวถึงการดำเนินการด้านกฎหมายไว้ในหลายหัวข้อ เช่นในเรื่องต่างๆ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - นโยบายด้านต่างประเทศ(จะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติเงินตรา ซึ่งจะเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารเงินสำรองระหว่างประเทศ) สาระสำคัญอยู่ใน Box A - การจำหน่ายทรัพย์สินของบริษัทเงินทุน ๕๖ แห่ง ที่ถูกปิดกิจการ (รัฐบาลไทยตั้งใจจะแก้ปัญหาอุปสรรคในการโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่ได้จากการประมูลทรัพย์สิน โดยองค์การปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ด้วยการออกพระราชกำหนดภายในเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๑) สาระสำคัญอยู่ใน Box B - การเสริมสร้างความแข็งแกร่ง ในการตรวจสอบและการกำกับดูแล (รัฐบาลกำลังทบทวนกฎหมายการธนาคารพาณิชย์และกฎหมายด้านการเงินอื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงประเด็นที่ต้องปรับปรุงและเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปกฎหมาย และระเบียบหลักเกณฑ์ภายในปี ๒๕๔๑) สาระสำคัญอยู่ใน Box A - การปรับโครงสร้างภาคเอกชน และการปฏิรูปกฎหมาย (รัฐบาลยึดมั่นในข้อผูกพันที่จะสนับสนุนกระบวนการปรับโครงสร้างภาคเอกชนโดยการปฏิรูปกฎหมายและภาษี) สาระสำคัญอยู่ใน Box C

หนังสือแจ้งความจำนง (Letter of Intent)	สาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมาย
<p>ฉบับที่ ๕ (ลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๑)</p>	<p>ความปรากฏในบันทึกแนวทางดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย (Memorandum on Economic Policies of The Royal Thai Government) ฉบับลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๑ ในหลายส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของ การปรับปรุงโครงสร้างหนี้ธุรกิจเอกชน และนโยบายเปิดตลาดเสรีซึ่งรายละเอียดของการที่ต้องไปดำเนินการด้านกฎหมายจะปรากฏอยู่ใน Box ต่างๆ แนบท้าย LOI ฉบับที่ ๕ นี้ ทั้งนี้ สำหรับในส่วนของกฎหมายล้มละลายที่ต้องตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายล้มละลายในประเด็นต่างๆ ใน Box D ได้กำหนดไว้เป็นเกณฑ์ปฏิบัติ (Performance Criterion) ด้วย</p>
<p>ฉบับที่ ๖ (ลงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๑)</p>	<p>ความปรากฏในบันทึกแนวทางดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย (Memorandum on Economic Policies of The Royal Thai Government) ฉบับลงวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๑ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ในบางส่วนของ การปรับโครงสร้างสถาบันการเงิน (Financial Sector Restructuring) ว่า “การพิจารณาทบทวนกรอบของกฎหมายที่ดำเนินการอยู่แล้วจะเสร็จสมบูรณ์ภายในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๔๒ โดยรวมเวลาในการขอความเห็นจากผู้ประกอบการเกี่ยวกับร่างกฎหมายใหม่ด้วยแล้ว และคาดว่ารัฐสภาจะผ่านกฎหมายการธนาคารพาณิชย์และบริษัทเงินทุน ประมาณกลางปี ๒๕๔๒ การแก้กฎหมายดังกล่าวจะเสริมสร้างกลไกการกำกับดูแลสถาบันการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย ให้มีประสิทธิภาพโดยเริ่มมีผลในไตรมาส ๓ ของปี ๒๕๔๒” ซึ่งรายละเอียดกลยุทธ์แก้ไขล่าสุดในเรื่องเหล่านี้ อยู่ใน Box B ๒. ในบางส่วนของ การปรับโครงสร้างหนี้ธุรกิจเอกชน (Corporate Debt Restructuring) ว่า “ในการประเมินผลครั้งล่าสุดทางการได้จัดทำหลักการปรับโครงสร้างหนี้โดยความสมัครใจตามกลไกตลาด นอกจากนี้รัฐบาลยังได้จัดอุปสรรคต่างๆ ของการปรับโครงสร้างหนี้ (อาทิเช่น อุปสรรคทางภาษีต่างๆ)

หนังสือแจ้งความจำนง (Letter of Intent)	สาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมาย
	<p>และมีการจัดตั้งองค์การเพื่อสนับสนุน กระบวนการปรับโครงสร้างหนี้และเสริมสร้างแรงจูงใจในการปรับโครงสร้างหนี้ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขกฎหมายล้มละลาย ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จในไม่ช้า)”</p> <p>“.....หลักการปรับโครงสร้างหนี้จะถูกปรับปรุงให้ครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆ โดยหลักการที่สำคัญจะเริ่มผลบังคับใช้ภายในสิ้นเดือนธันวาคม ๒๕๔๑ ดังนี้</p> <p><u>ประการที่สี่</u> ออกกฎหมายจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเครดิต (Credit Bureau) เพื่อรองรับการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างเจ้าหนี้”</p> <p>๓. ในบางส่วนของปฏิรูปกฎหมาย การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ และการเปิดตลาดเสรี (Legal Reform Privatization, and Market Opening) ว่า</p> <p>รัฐบาลยังคงยึดมั่นในการดำเนินมาตรการปรับปรุงกฎหมายในเรื่องสำคัญๆ เพื่อเร่งรัดการปรับปรุงโครงสร้างธุรกิจและสถาบันการเงิน และเพื่อสนับสนุนการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ มาตรการดังกล่าวรวมถึงการแก้ไขพระราชบัญญัติล้มละลายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว (ซึ่งรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อผ่อนปรนข้อจำกัดในการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง) การดำเนินการที่ผ่านมาต้องในระยะเวลาที่นานกว่าที่ได้คาดหมายไว้ เนื่องจากมีร่างพระราชบัญญัติอื่นๆ จำนวนมากอยู่ในการพิจารณาของรัฐสภา อย่างไรก็ตาม ทางเรามีความมั่นใจว่า สภาผู้แทนราษฎรจะให้ความเห็นชอบร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติล้มละลายและกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่งของศาลและการบังคับคดีในไม่ช้าหลังจากนั้น รัฐบาลจะร่วมมือกับวุฒิสภาเพื่อให้กฎหมายดังกล่าวข้างต้นผ่านการอนุมัติภายในสมัยประชุมนี้ โดยที่การแก้ไขพระราชบัญญัติล้มละลายเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์ปฏิบัติที่กำหนดให้แล้วเสร็จภายในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๑ จึงขอยกเลิกเงื่อนไขดังกล่าว รัฐบาลยังคงมีเจตนาที่จะดำเนิน</p>

หนังสือแจ้งความจำนง (Letter of Intent)	สาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมาย
	<p>การปรับปรุงกฎหมายเพื่อเพิ่มประเภทหลักประกันในชั้นตอนต่อไป (การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) โดยคาดว่าจะรัฐสภาจะให้ความเห็นชอบภายหลังจากการที่คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาร่างกฎหมายดังกล่าวในกลางปี ๒๕๔๒</p> <p>แผนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจของรัฐบาลมีความคืบหน้าอีกระดับหนึ่งแล้ว โดยได้กำหนดขั้นตอนสำคัญๆ ไว้ในแผนแม่บทการปฏิรูประบบรัฐวิสาหกิจ และที่สำคัญที่สุด การพิจารณาปรับปรุงระเบียบกฎหมายเพื่อกำกับให้มีการแข่งขันเพิ่มขึ้นในภาคสำคัญๆ เช่น โทรคมนาคม และพลังงาน ขณะนี้ได้ก้าวหน้าไปมาก และคาดว่าคณะรัฐมนตรีจะอนุมัติภายในไตรมาสแรกของปี ๒๕๔๒ หลังจากนั้น จะเสนอเข้าสู่การพิจารณา เพื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบ คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจแล้ว และรัฐบาลกำลังดำเนินการติดตามให้ออกเป็นกฎหมายในไม่ช้า ซึ่งจะรวมถึงการแก้ไขพระราชบัญญัติการเดินอากาศด้วย ดังนั้นจึงคาดว่าไม่มี ความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตารางเวลาการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่จะกำหนดไว้ในบันทึกแนวทางการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ ฉบับวันที่ ๒๕ สิงหาคม มาตรการในการเปิดตลาดดังกล่าวเป็นไปตามหลักการค้าเสรีที่ทางการยึดมั่นและสอดคล้องกับพันธกรณีภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) และเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA)</p>

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ระบุในหนังสือแจ้งความจำนง นับตั้งแต่ฉบับที่ ๑ (๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๐) ถึงสาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการตามกฎหมาย ซึ่งถือได้ว่ารัฐบาลได้ก่อให้เกิดพันธกิจกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศที่ก้าวล่วงเข้าไปอยู่ในข่ายของมาตรา ๒๒๔ วรรคสอง แต่รัฐบาลก็มีได้นำหนังสือแจ้งความจำนงซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือแจ้งความจำนงนั้น มาขอความเห็นชอบจากรัฐสภาแต่อย่างใด นอกจากนั้น ตามหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ ๒ (๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๐),

ฉบับที่ ๓ (๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑), ฉบับที่ ๔ (๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑), ฉบับที่ ๕ (๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๑) และฉบับที่ ๖ (๑ ธันวาคม ๒๕๔๑) ก็ยังมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือแจ้งความจำนงเช่นกัน

ไม่ว่าฝ่ายบริหารจะเป็นรัฐบาลชุดใด ในระบอบประชาธิปไตยมีการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติไว้ เพื่อให้ร่วมกันปฏิบัติงานตามระบบรัฐสภามาตรา ๒๒๔ ของรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดเงื่อนไขเป็นกรอบให้ฝ่ายบริหารปฏิบัติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การที่มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง บัญญัติว่า “หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตอำนาจแห่งรัฐ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามสัญญา ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา” นั้น เป็นการสร้างหลักประกันเพื่อป้องกัน ให้รัฐบาลนำรัฐเข้าสู่พันธกิจกับรัฐ หรือองค์การระหว่างประเทศ โดยพันธกิจนั้น เกี่ยวพันและกระทบถึงองค์ประกอบหลักของรัฐประชาชาติ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตหรือเขตอำนาจแห่งรัฐ กับการออกพระราชบัญญัติอันเป็นเขตอำนาจของรัฐสภา ซึ่งเป็นตัวแทนปวงชนเจ้าของอำนาจอธิปไตย

ในส่วนที่เกี่ยวกับเขตอำนาจแห่งรัฐนั้นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐในปัจจุบันมิใช่เป็นไประหว่างรัฐต่อรัฐเท่านั้น หากยังมีความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ และกับบรรษัทข้ามชาติอีกด้วย นอกจากนี้ รัฐประชาชาติในปัจจุบันยังจะต้องเผชิญกับแรงกดดันจากรัฐอื่น จากองค์การระหว่างประเทศ และจากบรรษัทข้ามชาติ ในการดำเนินกิจการภายใน ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมอีกด้วย เขตอำนาจรัฐจึงมิใช่กำแพงหรือปราการที่สามารถป้องกันการก้าวล่วงได้อีกต่อไป รัฐต่างๆ ในโลกปัจจุบันด้านหนึ่งจะต้องเปิดรับกับโลกภายนอก โดยในเวลาเดียวกันต้องระแวดระวังมิให้พลังภายนอกกดดันให้ปรับเปลี่ยนสังคมเศรษฐกิจ การเมือง ไปตามความปรารถนาและผลประโยชน์ของพลังภายนอก โดยเฉพาะไปตามจังหวะเวลาที่พลังภายนอกอยากให้เป็นไป กระบวนการทางรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลสามารถอาศัยเป็นเครื่องกั้นกรอง และให้ความเห็นชอบเพื่อสนับสนุนพันธกิจที่รัฐบาลจะมีกับรัฐอื่นๆ และองค์การระหว่างประเทศ การที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบในพันธกิจที่รัฐบาลจะต้องออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญากับนานาชาติประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศนั้น

ย่อมทำให้เกิดการผนึกกำลังร่วมกันระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการรับรู้ มีความเข้าใจร่วมกัน ในฐานะที่เป็นองค์ประกอบหลักของกำลังอำนาจแห่งชาติ การเผชิญกับวิกฤติในโลกปัจจุบัน มิใช่เป็นการเผชิญกับการรุกทางการทหาร หากเป็นการรุกทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความรวดเร็ว และจะต้องมีความฉับไวรีบเร่งในการแก้ไขให้ทันท่วงที แต่ก็มิได้หมายความว่าความรวดเร็วนั้นจะละเลยหรือก้าวล่วงกระบวนการทางรัฐสภา ตรงกันข้าม การให้รัฐสภาได้รับรู้ ชักถามข้อข้องใจ และให้ความเห็นชอบ กลับจะทำให้ฐานะของประเทศในการเข้าสู่ความสัมพันธ์กับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศมีความเข้มแข็งมากขึ้น

ในชั้นนี้สรุปได้ว่าหนังสือแจ้งความจำนงตั้งแต่ฉบับที่ ๑ ถึงฉบับที่ ๖ มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือแจ้งความจำนงนั้น และก่อนที่รัฐบาลไม่ว่าชุดใดจะมีการลงนามในหนังสือแจ้งความจำนงซึ่งมีลักษณะดังกล่าว ก็พึงขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนตามมาตรา ๒๒๔ วรรคสอง

ประเด็นที่ว่าหนังสือแจ้งความจำนงเป็นหนังสือสัญญาที่เข้าข่ายสนธิสัญญาระหว่างประเทศหรือไม่นั้น หากตีความอย่างเคร่งครัด ก็จะต้องดูตามองค์ประกอบของการเป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ซึ่งองค์ประกอบสำคัญในกรณีนี้ได้แก่ การเป็นความตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีที่ก่อให้เกิดพันธะผูกพันทางกฎหมาย ในประเด็นนี้มีข้อเท็จจริงว่ารัฐบาลไทยนับตั้งแต่เดือนสิงหาคม ๒๕๔๐ ได้มีหนังสือแจ้งความจำนง โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมายไปแล้วอย่างชัดแจ้ง และก็ยังไม่มีมีการขอให้กองทุนการเงินระหว่างประเทศยกเว้นเรื่องการปฏิรูปกฎหมายทางเศรษฐกิจ ออกจากเกณฑ์ปฏิบัติแต่อย่างใด トラบจนเดือนธันวาคม ๒๕๔๑ จึงมีการขอให้ยกเว้นเกณฑ์ปฏิบัติตามที่เคยระบุไว้ในหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ ๔ และฉบับที่ ๕ โดยผู้แทนของสหรัฐอเมริกาไม่เห็นด้วย

แต่ในที่สุดคณะกรรมการบริหารของกองทุน ก็ได้ตกลงประนีประนอมกันในเรื่องยกเว้นกฎหมายล้มละลายในเกณฑ์ปฏิบัติในการทบทวนครั้งนี้ ข้อเท็จจริงนี้ย่อมเป็นการยืนยันว่าหนังสือแจ้งความจำนงที่รัฐบาลไทยทำถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) มีเกณฑ์ปฏิบัติที่จะต้องมีการออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นตามสัญญานั้น มิใช่เป็นเพียงเอกสารที่ฝ่ายไทยแถลงเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ

และแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจของไทยหรือเป็นการแสดงถึงความตั้งใจในรูปนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการซึ่งสมาชิกได้ขอความช่วยเหลือทางการเงินจากกองทุนเพื่อสนับสนุนเท่านั้น ทั้งนี้ Mr.Francois Gianviti ผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมายกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๙๙ ถึงนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง แจ้งว่าการที่กองทุนอนุมติ Stand-by Arrangement เพื่อตอบคำขอความช่วยเหลือทางการเงินที่ระบุไว้ในหนังสือแจ้งความจำนง หนังสือแจ้งความจำนงมิได้สร้างพันธะทางกฎหมายที่ผูกพันระหว่างสมาชิกและกองทุน ดังนั้นการอนุมัติการจ่ายเงินช่วยเหลือโดยกองทุนซึ่งเป็นการตอบสนองต่อคำขอรับความช่วยเหลือทางการเงินที่อยู่ในหนังสือแจ้งความจำนง จึงไม่ก่อให้เกิดพันธะกรณีทางสัญญาหรือพันธะกรณีอื่นตามกฎหมายแก่สมาชิกที่จะต้องดำเนินการตามโครงการนั้น แม้ว่าประเทศสมาชิกจะไม่สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์ปฏิบัติสำหรับการเบิกจ่ายเงิน ก็อาจจะถูกระงับสิทธิในการเบิกเงินได้ เว้นแต่ว่าจะได้รับการยกเว้นจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การไม่สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์ดังกล่าวได้นั้น ไม่ถือเป็นการละเมิดพันธะที่มีต่อกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และไม่ส่งผลให้ได้รับโทษ (sanction) ภายใต้ข้อตกลงว่าด้วยกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ดังนั้น ในมติของกองทุนที่กำหนดแนวทางในการวางเงื่อนไขจึงกล่าวว่า “Stand-by Arrangements ไม่ใช่ความตกลงระหว่างประเทศ และดังนั้นจึงให้หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่สื่อความหมายให้เห็นเป็นไปได้ว่าเป็นสัญญาทั้งใน Stand-by Arrangements และในหนังสือแจ้งความจำนง”

การชี้แจงของนาย Gianviti เป็นเพียงการยืนยันว่าหนังสือแจ้งความจำนงมิได้สร้างพันธะทางกฎหมายที่ผูกพันระหว่างสมาชิกและกองทุน ไม่ใช่ประเด็นที่จะล้มล้างการกระทำของรัฐบาลไทย ที่ได้เกิดขึ้นแล้วคือการนำสาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องออกพระราชบัญญัติในหนังสือแจ้งความจำนงไปเสนอร่างพระราชบัญญัติต่างๆ แล้ว โดยไม่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการขอความเห็นชอบจากรัฐสภา เพราะแม้ตัวหนังสือแจ้งความจำนงอาจมิใช่หนังสือสัญญาตามการตีความอย่างเคร่งครัด แต่การที่รัฐบาลไม่ว่าชุดใดระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องดำเนินการด้านกฎหมาย ย่อมมีผลทำให้การกระทำดังกล่าวเข้าข่ายมาตรา ๒๒๔ วรรคสอง

ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เพราะเป็นเอกสารที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการต้องออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามเอกสารนั้น และมีผลทำให้รัฐบาลต้องมาดำเนินการออกพระราชบัญญัติ ตามข้อเท็จจริงปรากฏว่าหนังสือแจ้งความจำนงฉบับที่ ๒ (๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๐) และฉบับที่ ๓ (๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๑) ได้มีการระบุเงื่อนไขและเงื่อนไขที่รัฐบาลจะดำเนินการให้มีการออกพระราชบัญญัติ เช่น กฎหมายล้มละลายอย่างชัดแจ้ง นอกจากนั้น นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ยังมีหนังสือด่วนที่สุด ลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๔๑ เรื่องร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลาย และวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่...) พ.ศ. ถึงประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งร่างพระราชบัญญัติในเรื่องนี้ ๒ ฉบับ ความว่า “ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลาย และวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่...) พ.ศ. รวม ๒ ฉบับ ต่อรัฐสภาเป็นเรื่องด่วน เนื่องจากพระราชบัญญัติในเรื่องนี้จำเป็นต้องดำเนินการโดยเร่งด่วนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์เศรษฐกิจตามเงื่อนไขที่เจรจากับต่างประเทศ” อีกด้วย อันเป็นการแสดงอย่างชัดแจ้งว่าความจำเป็นเร่งด่วนในการเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ๒ ฉบับนั้น ก็เพื่อให้การออกพระราชบัญญัตินั้นเป็นไปตามเงื่อนไขที่เจรจากับต่างประเทศ ซึ่งหมายถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ

ด้วยเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงวินิจฉัยว่าหนังสือแจ้งความจำนงขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินที่รัฐบาลมีไปถึงกองทุนการเงินระหว่างประเทศ เป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๒๔ วรรคสอง

(นายชัยอนันต์ สมุทวณิช)

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

กฎหมายเศรษฐกิจในยุควิกฤติเศรษฐกิจ

รศ.ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นับแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา เศรษฐกิจของประเทศไทยเริ่มหยุดชะงัก ตัวเลขการส่งออกของประเทศไทยจากที่เคยเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 20 ต่อปี ลดลงเหลือ 0% เริ่มเกิดปัญหาหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือ NPL (Non Performing Loan) ซึ่งสืบเนื่องมาจากการลงทุนที่มากเกินไปในธุรกิจบ้านและที่ดิน อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งหมดเป็นผลโดยตรงมาจากการรับพันธะข้อ 8 ของ IMF ในปี พ.ศ. 2535 คือ การเปิดเสรีทางการเงินอย่างเต็มที่โดยไม่มีมาตรการรองรับ ขณะเดียวกันการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนก็ยังคงเป็นระบบตะกร้าเงิน (Basket Currency) ซึ่งผูกค่าเงินบาทไว้กับเงินดอลลาร์สหรัฐในสัดส่วนที่สูงมาก อัตราดอกเบี้ยภายในประเทศสูง ทำให้เงินทุนไหลเข้ามามากโดยไม่มีมาตรการติดตามเงินทุนไหลเข้า

เงินทุนที่ไหลเข้ามาเป็นจำนวนมากนี้ทำให้หนี้ต่างประเทศของภาคเอกชนไทยสูงถึง 75,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี พ.ศ. 2540 โดยส่วนใหญ่เป็นเงินทุนระยะสั้นที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าการกู้เงินภายในประเทศ ในที่สุดทำให้เกิดการผลิตล้มตลาดและเป็นการผลิตที่เก็งกำไร เช่น ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ หรือธุรกิจตลาดหุ้น

ปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างมากจนทำให้การขาดดุลการค้าและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดของไทยสูงขึ้น และมีแนวโน้มว่าจะขาดดุลการค้าระหว่างประเทศและดุลงบประมาณ ทำให้นักลงทุนต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจไทยและเริ่มชะลอการลงทุนประกอบกับนโยบายการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจมหภาคของประเทศในขณะนั้นไม่มีความชัดเจน ทำให้กองทุนเก็งกำไรต่างๆ เข้ามาทำการเก็งกำไรและโจมตีค่าเงินบาทโดยอาศัยฐานสำคัญจากการขาดความเชื่อมั่นของนักลงทุนที่มีต่อเศรษฐกิจไทย รัฐบาลไทยได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการนำเงินสำรองระหว่างประเทศกว่า 35,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ไปต่อสู้กับการโจมตีค่าเงินบาท มีการประมาณการกันว่าประเทศไทยต้องสูญเสียเงินในการปกป้องค่าเงินบาทไปถึง 21,200 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในที่สุดรัฐบาลที่มีพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ต้องประกาศลอยตัวค่าเงินบาทเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2540

พร้อมทั้งขอรับความช่วยเหลือทางการเงินและแนวทางแก้ไขปัญหากจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF)

ในการขอรับความช่วยเหลือทางวิชาการและการเงินของประเทศไทยจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศและสถาบันการเงินระหว่างประเทศ ผู้ให้ความช่วยเหลือก็จะปฏิบัติตนเช่น “เจ้าหนี้” คือ สร้างหลักประกันที่เชื่อได้ว่าจะได้รับเงินคืนจาก “ลูกหนี้” ขณะเดียวกันก็ต้องวางกรอบต่างๆ ให้ประเทศผู้รับต้องดำเนินตามเพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์หลัก คือ พื้นฟูและปรับสภาพเศรษฐกิจของประเทศผู้รับให้มีเสถียรภาพมากขึ้น

รัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้ใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยการจัดทำกฎหมายออกมาจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว กฎหมายเหล่านั้นส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกฎหมายที่ออกโดยฝ่ายบริหารในรูปแบบ “พระราชกำหนด” อันได้แก่

1. พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2540
2. พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน พ.ศ. 2540 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2540
3. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2540
4. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2540 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2540
5. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2540 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2540
6. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2540 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2540

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการออกพระราชกำหนดมาเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ แต่รัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ก็ไม่สามารถฝ่าฟันมรสุมเศรษฐกิจต่อไปได้ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ จึงได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 นายชวน หลีกภัย รัับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อจากพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ คณะรัฐมนตรีของนายชวน หลีกภัย เริ่มปฏิบัติหน้าที่เมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 โดยมีทีมเศรษฐกิจที่กล่าวขวัญกันว่า จะสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ คือ นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายศุภชัย พานิชภักดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ได้จัดทำกฎหมายออกมามากจำนวนหนึ่ง มาในรูปของ “พระราชกำหนด” เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ อันได้แก่

1. พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2541
2. พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินและจัดการเงินกู้เพื่อช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2541
3. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2541
4. พระราชกำหนดบรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2541
5. พระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2541
6. พระราชกำหนดการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2541
7. พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อเสริมสร้างควมมั่นคงของระบบสถาบันการเงิน พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 23

สิงหาคม 2541

8. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2541

9. พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจเงินทุนธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์ พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2541

10. พระราชกำหนดบริษัทบริหารสินทรัพย์ พ.ศ. 2541 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2541

ปี พ.ศ. 2542 นับเป็นปีที่สำคัญอีกปีหนึ่งสำหรับการเกิดขึ้นของกฎหมายเศรษฐกิจ กฎหมายเศรษฐกิจเหล่านี้มีที่มาที่กล่าวกันว่าเกิดจากข้อตกลงระหว่างรัฐบาลไทยกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เนื้อหาสาระของกฎหมายส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทย กฎหมายเหล่านี้ได้แก่

1. พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2542

2. พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2542

3. พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2542

4. พระราชบัญญัติการตอบโต้ การทุ่มตลาด และการอุดหนุนซึ่งสินค้าจากต่างประเทศ พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2542

5. พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลล้มละลายและวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2542

6. พระราชบัญญัติทางหลวงสัมปทาน พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2542

7. พระราชบัญญัติอาคารชุด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2542

8. พระราชบัญญัติการเช่าอสังหาริมทรัพย์เพื่อพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2542
9. พระราชบัญญัติกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2542
10. พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2542
11. พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2542
12. พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2542
13. พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2542
14. พระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 2542

ในปี พ.ศ. 2543 วิฤทธิเศรษฐกิจยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่องแม้ว่ารัฐบาลจะพยายามแก้ไขอย่างเต็มความสามารถแล้วก็ตาม จนถึงปัจจุบัน (กันยายน 2543) มีกฎหมายออกมาจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสามฉบับ คือ พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 และ พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543

จะเห็นได้ว่า ในระยะเวลาเพียง 2 ปีเศษ ที่ประเทศไทยประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ได้มีการ “ผลิต” กฎหมายออกมาเพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ ประมาณเกือบ 40 ฉบับ

เนื่องจากกฎหมายต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นมาจาก “ความจำเป็นเฉพาะหน้า” ที่จะแก้ไขปัญหาบางอย่างทำให้การจัดทำกฎหมายเป็นไปด้วยความรีบเร่งและขาดการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ ดังนั้น จึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจที่กฎหมายหลายๆ ฉบับ ดังปรากฏรายชื่อข้างต้น เป็นกฎหมายที่มีได้มีการนำมาใช้บังคับ และนอกจากนี้ ก็ยังมีกฎหมายอีกจำนวนหนึ่งซึ่งสร้าง “ความแตกแยก” ขึ้นในสังคมเนื่องจากเนื้อหา

ของกฎหมายที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่มหรือเพื่อประโยชน์ของต่างชาติ

การแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจด้วยการจัดทำกฎหมายในลักษณะดังกล่าว จึงไม่สามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์สูงสุด คือ ความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้

มาตรการทางกฎหมายสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้หากดำเนินการไปในทิศทางที่ถูกต้องการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงสมควรกระทำอย่างละเอียดรอบคอบและทำอย่างเป็นระบบ ซึ่งวิธีการดังกล่าว เป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันอยู่เป็นปกติในต่างประเทศ

กรณีศึกษา

กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ

กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจเป็นกฎหมายที่จัดให้มีขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือของรัฐเมื่อมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสถานะของรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบเดิมซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทองค์การของรัฐบาล ให้เป็นรัฐวิสาหกิจที่มีรูปแบบเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด การปรับเปลี่ยนโครงสร้างของทุนดังกล่าวจะทำให้ทุนของรัฐวิสาหกิจซึ่งแต่เดิมมีลักษณะเป็นก้อนกลายเป็นทุนที่มีลักษณะเป็นหุ้นของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด การปรับเปลี่ยนดังกล่าวจะทำให้สามารถระดมทุนจากตลาดทุนเพื่อเข้ามาซื้อหุ้นได้อย่างสะดวก ซึ่งก็หมายความว่าทำให้การแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่มีการแปลงทุนเป็นหุ้นนั้นเป็นไปอย่างสะดวก

เมื่อรัฐบาลได้เสนอร่างกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจต่อรัฐสภาในปีพ.ศ. 2540 ก็ได้รับการคัดค้านจากบุคคลหลายฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อันได้แก่พนักงานรัฐวิสาหกิจผู้ไม่ต้องการที่จะให้รัฐวิสาหกิจที่ตนทำงานอยู่ได้รับการแปรรูปไปเป็นของเอกชน เนื่องจากห่วงใยและวิตกกังวลถึงสถานภาพของตนเองในอนาคต หรือฝ่ายอื่นๆ ซึ่งมีความเป็นห่วงว่าแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยวิธีการตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจจะเป็นการแปรรูปรัฐวิสาหกิจด้วยวิธีที่ผิดซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดการ “ขาย (สมบัติของ) ชาติ” อย่างไม่เป็นธรรมขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อกฎหมายดังกล่าวผ่านการพิจารณาของรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยผู้ที่มีพลังทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ จึงน่าจับตาตามกฎหมายดังกล่าวต่อไปว่าจะสามารถทำการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติหรือเกิดผลประโยชน์ต่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากกว่ากัน

ก. สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ

กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจประกอบด้วยสาระสำคัญดังนี้ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงสภาพของรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 3 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจได้ให้คำนิยามของบริษัทในกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจไว้ว่า หมายความว่า บริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชน ดังนั้น เมื่อรัฐวิสาหกิจที่ได้ดำเนินการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจจะต้องเปลี่ยนแปลงสภาพจากรัฐวิสาหกิจในรูปแบบเดิมมาเป็นรัฐวิสาหกิจในรูปแบบบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชน แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมของรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่ง

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากมาตรา 4 ของกฎหมายดังกล่าวที่กล่าวว่า ในกรณีที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของรัฐวิสาหกิจใดมาเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัทก็สามารถทำได้แล้ว จะเห็นได้ว่า ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการ คือ **ประการแรก**นั้น กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจมิได้บังคับให้ทุกรัฐวิสาหกิจต้องเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นบริษัท แต่เป็นช่องทางที่จะให้รัฐวิสาหกิจที่มีความประสงค์ที่จะเปลี่ยนรูปแบบจากรัฐวิสาหกิจที่เป็นองค์กรของรัฐบาลไปเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนได้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นบริษัทได้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับดังกล่าว ส่วน**ประการที่สอง**นั้น การนำทุนของรัฐวิสาหกิจมาเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นหุ้นสามารถทำทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ซึ่งจะส่งผลทำให้รัฐวิสาหกิจหนึ่งที่จะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นสามารถจัดตั้งเป็นบริษัทหลายบริษัทก็ได้

2. องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้น

กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจได้กำหนดให้องค์กร 3 องค์กรมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้น องค์กรเหล่านั้น ได้แก่ คณะรัฐมนตรี คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ และคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัท

2.1 คณะรัฐมนตรี มาตรา 16 ของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจกำหนดให้

คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการอนุมัติให้มีการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้น กล่าวคือ เมื่อรัฐวิสาหกิจได้ต้องการที่จะนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของตนมาเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัท ก็จะต้องทำเรื่องเสนอไปที่กระทรวงเจ้าสังกัดเพื่อขอความเห็นชอบก่อนจากนั้นก็จะต้องเสนอเรื่องต่อไปยังคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ ดังจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไป เมื่อคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจพิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องดังกล่าวแล้วก็จะต้องเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติในหลักการและแนวทางให้ดำเนินการนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของรัฐวิสาหกิจมาเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัท จากนั้นจึงค่อยดำเนินการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจต่อไป

คณะรัฐมนตรีจะเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นอีกครั้งหนึ่งดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 21 ของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ คือ เมื่อคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการและแนวทางให้ดำเนินการนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของรัฐวิสาหกิจมาเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัทดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ก็จะมีการตั้ง “คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัท” ขึ้นมาเพื่อดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้น เมื่อคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทปฏิบัติภารกิจเสร็จแล้ว ก็จะต้องเสนอรายงานรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัทต่อคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจเพื่อพิจารณา เมื่อคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจพิจารณาเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะต้องเสนอไปยังคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติให้เปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นหุ้นและจัดตั้งบริษัทต่อไป

2.2 คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจกำหนดให้จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจขึ้นเพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

องค์ประกอบของคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจนั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 5 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ คือ นายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เป็นประธานรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 15 คน ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 6 คน¹ เป็นกรรมการ โดยมีปลัดกระทรวงการคลังเป็นกรรมการและเลขานุการ และมีผู้แทนกระทรวงการคลังเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจนั้นบัญญัติไว้ใน มาตรา 13 ดังต่อไปนี้ คือ

(1) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติในหลักการและแนวทางให้ดำเนินการนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของรัฐวิสาหกิจมาเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัท

(2) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้น และการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทตามที่คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทเสนอตามมาตรา 21

(3) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการกำหนดรัฐมนตรีที่จะกำกับดูแลในด้านนโยบายของบริษัทที่จะจดทะเบียนจัดตั้งตาม (2)

(4) เสนอแนะเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา 26 ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของธุรกิจประเภทนั้น

(5) กำกับดูแลให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 19

(6) ปฏิบัติการอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น การจัดทำระเบียบว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

(7) พิจารณาเรื่องอื่นๆ ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

¹กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจได้กำหนดคุณสมบัติสำหรับกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้หลายประการในมาตรา 6 ถึงมาตรา 10 เช่น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระดำรงตำแหน่ง คราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งใหม่ได้ ห้ามเป็นข้าราชการการเมือง ห้ามเป็นหรือภายในระยะเวลาสามปีก่อนวันได้รับแต่งตั้ง เคยเป็นกรรมการหรือผู้บริหารหรือผู้มีอำนาจในการจัดการหรือมีส่วนได้เสีย ในนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้รับสัมปทาน ผู้ร่วมทุน หรือมีประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับกิจการของรัฐวิสาหกิจที่จะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้น เป็นต้น

นอกจากนี้ ในมาตรา 12 ของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ยังได้กำหนด “ข้อจำกัด” ของผู้เป็นกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจไว้ว่า ภายในระยะเวลาสามปีนับแต่พ้นจากตำแหน่ง กรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจจะเป็นผู้ถือหุ้นหรือเป็นกรรมการผู้มีอำนาจในการจัดการ ที่ปรึกษาการเงิน หรือที่ปรึกษาการจัดการ จำหน่ายหุ้นหรือผู้ทำหน้าที่จัดจำหน่ายหุ้น หรือได้รับเงินหรือประโยชน์ใดๆ เป็นพิเศษนอกเหนือจากธุรกิจหรือการงานตามปกติของนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้รับสัมปทาน ผู้ร่วมทุน หรือบริษัทที่จัดตั้งขึ้นโดยการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทนั้นมิได้ เว้นแต่เป็นกรณีของข้าราชการประจำที่ได้รับมอบหมายจากทางราชการ หรือรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง

2.3 คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัท คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทนับได้ว่าเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้น กล่าวคือ คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทจะดำเนินการเตรียมการจัดตั้งบริษัทตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ โดยจะทำหน้าที่ประเมินราคาทรัพย์สิน ประเมินราคาหุ้น จำนวนหุ้น กำหนดชื้อบริษัท และโครงสร้างของบริษัท พร้อมนี้คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทก็มีอำนาจที่จะชี้ว่าทรัพย์สินของรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในความครอบครองของรัฐควรจะติดไปกับบริษัทหรือส่งกลับคืนกระทรวงการคลัง

องค์ประกอบของคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทนั้นบัญญัติไว้ในมาตรา 16 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ คือ ประกอบด้วยปลัดกระทรวงหรือทบวงที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงหรือทบวงนั้นเป็นผู้กำกับดูแลรัฐวิสาหกิจที่จะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ อธิบดีกรมทะเบียนการค้า ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ผู้บริหารสูงสุดของรัฐวิสาหกิจ อันได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการหรือผู้อำนวยการ หรือผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับตำแหน่งดังกล่าว ผู้แทนพนักงานของรัฐวิสาหกิจนั้น 1 คน และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกิน 3 คน เป็นกรรมการ โดยมีผู้แทนกระทรวงการคลังเป็นกรรมการและเลขานุการ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนพนักงานของรัฐวิสาหกิจดังกล่าวมาแล้ว แต่งตั้งโดยประธานกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทและกรรมการโดยตำแหน่ง โดย

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒินั้นจะต้องแต่งตั้งจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการเงินและการบัญชี และในกิจการหรือการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจที่จะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นอย่างน้อย 1 คน ส่วนผู้แทนพนักงานนั้นจะต้องแต่งตั้งจากนายกสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจหรือพนักงานที่คณะกรรมการของรัฐวิสาหกิจนั้นเสนอในกรณีที่รัฐวิสาหกิจนั้นไม่มีสมาคมพนักงานรัฐวิสาหกิจ

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทนั้นบัญญัติไว้ในมาตรา 19 ของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ คือ มีหน้าที่เสนอแนะรายละเอียดเกี่ยวกับบริษัทที่จะจัดตั้งขึ้นโดยการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทนั้น **ตามหลักการและแนวทางที่คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติ** โดยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดกิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิดชอบ และสินทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจ ส่วนที่จะโอนให้แก่บริษัทที่จะจัดตั้งขึ้น และส่วนที่จะให้ตกเป็นของกระทรวงการคลัง
- (2) กำหนดพนักงานที่จะให้เป็นลูกจ้างของบริษัท
- (3) กำหนดทุนเรือนหุ้นหรือทุนจดทะเบียนสำหรับการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท จำนวนหุ้น และมูลค่าของหุ้นแต่ละหุ้น ตลอดจนรายการต่างๆ ที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้น
- (4) กำหนดชื่อของบริษัท
- (5) กำหนดโครงสร้างการบริหารงานบริษัท รายชื่อกรรมการบริษัท และผู้สอบบัญชีในวาระเริ่มแรก
- (6) จัดทำหนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับของบริษัท
- (7) จัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา 26
- (8) จัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดเงื่อนไขเวลาขุบเลิกรัฐวิสาหกิจในกรณีมีการโอนกิจการของรัฐวิสาหกิจไปทั้งหมด
- (9) จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามระเบียบที่คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีการรับฟังความคิดเห็นในเรื่องตาม (1) (2) (3) และ (8)
- (10) พิจารณาเรื่องอื่นๆ ตามที่คณะรัฐมนตรีหรือคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจมอบหมาย

กล่าวโดยสรุป บทบาทขององค์กรทั้ง 3 องค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้น เป็นดังนี้ คือ เมื่อรัฐวิสาหกิจใดต้องการที่จะนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของตนมาเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบบริษัทก็สามารถทำได้โดยการเสนอเรื่องไปยังกระทรวงเจ้าสังกัดเพื่อให้ความเห็นชอบก่อน เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วก็ต้องเสนอเรื่องไปยังคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจเพื่อพิจารณาเบื้องต้นก่อนว่าสมควรที่จะให้มีการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นหุ้นหรือไม่ จากนั้นคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจก็จะเสนอความเห็นของตนต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติในหลักการและแนวทางให้ดำเนินการนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของรัฐวิสาหกิจมาเป็นสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัท เมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติในหลักการให้เปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัทแล้ว ก็จะต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทขึ้นมาดำเนินการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทตามหลักการและแนวทางที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ เมื่อคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องรายงานรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดตั้งบริษัทกลับไปยังคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจเพื่อพิจารณา จากนั้นก็จะต้องเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติให้เปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นหุ้นและจัดตั้งบริษัทต่อไป

3. ขั้นตอนในการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัท

กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจได้บัญญัติขั้นตอนในการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทไว้ดังนี้ คือ

3.1 เมื่อรัฐวิสาหกิจใดมีความประสงค์ที่จะนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของตนมาเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัท ให้ทำเรื่องเสนอต่อกระทรวงเจ้าสังกัดให้ความเห็นชอบก่อน จากนั้นจะต้องนำเสนอให้คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจเป็นผู้พิจารณานโยบายนั้นในเบื้องต้น² ว่าเห็นด้วยกับการเปลี่ยนทุนของ

² มาตรา 15 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ กำหนดให้คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจมีอำนาจเชิญผู้แทนจากหน่วยงานหรือบุคคลใดทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนมาหารือเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นได้

รัฐวิสาหกิจนั้นเป็นหุ้นหรือไม่ หากคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจเห็นชอบด้วย ก็จะต้องนำเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติในหลักการและแนวทางให้ดำเนินการนำทุนบางส่วนหรือทั้งหมดของรัฐวิสาหกิจมาเปลี่ยนสภาพเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัท ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 13

3.2 เมื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติแล้ว มาตรา 19 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ได้กำหนดให้ส่งรายละเอียดทั้งหมดไปยังคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัท³ เพื่อ

- ก. กำหนดกิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิดชอบ และสินทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจ ส่วนที่จะโอนให้แก่บริษัทที่จะจัดตั้งขึ้น และส่วนที่จะให้ตกเป็นของกระทรวงการคลัง
- ข. กำหนดพนักงานที่จะให้เป็นลูกจ้างของบริษัท
- ค. กำหนดทุนเรือนหุ้นหรือทุนจดทะเบียนสำหรับการจดทะเบียนจัดตั้งบริษัท จำนวนหุ้น และมูลค่าของหุ้นแต่ละหุ้น ตลอดจนรายการต่างๆ ที่เป็นส่วนของผู้ถือหุ้น
- ง. กำหนดชื่อของบริษัท
- จ. กำหนดโครงสร้างการบริหารงานบริษัท รายชื่อกรรมการบริษัท และผู้สอบบัญชีในวาระเริ่มแรก
- ฉ. จัดทำหนังสือบริคณห์สนธิและข้อบังคับของบริษัท
- ช. จัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาตามมาตรา 26
- ซ. จัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดเงื่อนไขเวลาขุบเลิกรัฐวิสาหกิจในกรณีมีการโอนกิจการของรัฐวิสาหกิจไปทั้งหมด

³ มาตรา 19 วรรคสอง แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ได้กำหนดรูปแบบการแปลงเป็นบริษัทว่าอาจทำได้หลายวิธี คือ

- (ก) รัฐวิสาหกิจหนึ่งจะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นและจัดตั้งเป็นบริษัทเพียงบริษัทเดียวทั้งหมดก็ได้
- (ข) รัฐวิสาหกิจหนึ่งจะเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นและจัดตั้งเป็นบริษัทหลายบริษัทก็ได้ และจะกระทำในคราวเดียวกันหรือไม่ก็ได้
- (ค) รวมกิจการทั้งหมดหรือบางส่วนของหลายรัฐวิสาหกิจมาจัดตั้งเป็นบริษัทเดียวหรือหลายบริษัทก็ได้

ณ. จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนตามระเบียบที่คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีการรับฟังความคิดเห็นในเรื่องตาม (ก) (ข) (ค) และ (ง)

3.3 ในการดำเนินการตามมาตรา 19 นี้ มาตรา 20 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจเปิดโอกาสให้คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทสามารถแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งหรือหลายคณะเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติกรอย่างหนึ่งอย่างใดแทนก็ได้ เพราะหน้าที่ของคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทมีอยู่มากมายหลายประการ บางภารกิจจึงต้องอาศัยคณะกรรมการซึ่งมีความคล่องตัวกว่าหรือบางภารกิจก็ต้องทำควบคู่กันไป คณะกรรมการจึงมีส่วนช่วยให้การดำเนินงานรวดเร็วยิ่งขึ้น

3.4 เมื่อคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทได้ดำเนินการตามมาตรา 19 เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะต้องรายงานรายละเอียดต่างๆ ต่อคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจเพื่อพิจารณา ในกรณีนี้ **คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจอาจแก้ไขเพิ่มเติมข้อเสนขอของคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัทได้ตามที่เห็นสมควร** หลังจากนั้น คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจต้องเสนอเรื่องดังกล่าวทั้งหมดต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติให้เปลี่ยนทุนของรัฐบาลวิสาหกิจนั้นเป็นหุ้นเพื่อจัดตั้งบริษัทเมื่อคณะรัฐมนตรีอนุมัติแล้วก็ให้นำกิจการของรัฐบาลวิสาหกิจนั้นๆ บางส่วนหรือทั้งหมด แล้วแต่กรณี ไปจดทะเบียนจัดตั้งบริษัทต่อไป

3.5 มาตรา 22 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ กำหนดให้นายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือนายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด แล้วแต่กรณี จดทะเบียนบริษัทนั้นตามรายละเอียดที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ โดยให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมใดๆ อันเกี่ยวกับการจดทะเบียนบริษัท และมีให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพและการจัดตั้งบริษัทมาใช้บังคับ พร้อมกับกำหนดให้หุ้นของบริษัทที่จดทะเบียนดังกล่าวเป็นหุ้นที่มีการชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้วและให้กระทรวงการคลังถือหุ้นดังกล่าวไว้ทั้งหมดและในระหว่างที่กระทรวงการคลังยังมีได้อोनหุ้นที่ถืออยู่ให้แก่บุคคลอื่น มาตรา 23

แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ก็ได้กำหนดไว้ว่า มิให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดในส่วนที่ว่าด้วยจำนวนผู้ถือหุ้นและจำนวนหุ้นที่ผู้ถือหุ้นแต่ละคนจะพึงถือไว้ได้มาใช้บังคับ และให้ถือว่าความเห็นของกระทรวงการคลังอันเกี่ยวกับบริษัทนั้นเป็นมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น

อนึ่ง ความเห็นของกระทรวงการคลังที่ให้แจ้งไปยังนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทหรือนายทะเบียนบริษัทมหาชนจำกัดนั้น มาตรา 23 วรรคท้าย แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจได้กำหนดให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เนื่องจากเมื่อแปลงรัฐวิสาหกิจเป็นบริษัทแล้ว กระทรวงการคลังจะเป็นผู้ถือหุ้นรายเดียวทั้งหมด การประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นตามที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัดจึงไม่จำเป็นต้องดำเนินการตามกฎหมายนี้ โดยให้ถือว่าความคิดเห็นของกระทรวงการคลังคือมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้น นอกจากนี้ มาตรา 23 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ยังได้กำหนดให้ความเห็นของกระทรวงการคลังที่แจ้งไปยังนายทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทหรือนายทะเบียนบริษัทมหาชนจำกัด เป็นมติของที่ประชุมใหญ่ผู้ถือหุ้นและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เช่น บัญชีผู้ถือหุ้น รายงานประจำปี เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อประกาศให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบถึงการดำเนินการของบริษัทนั้นๆ

3.6 ในวันที่มีการจดทะเบียนบริษัทนั้น มาตรา 24 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจกำหนดให้บรรดากิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิดชอบ และสินทรัพย์ของรัฐวิสาหกิจตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติโอนไปเป็นของบริษัทหรือเป็นของกระทรวงการคลัง แล้วแต่กรณี

3.6.1 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของรัฐวิสาหกิจนั้น มาตรา 24 วรรคสามและวรรคสี่ ได้กำหนดไว้ว่า หมายความรวมถึงสิทธิตามสัญญาเช่าที่ดินที่เป็นที่ราชพัสดุหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่รัฐวิสาหกิจมีอยู่ในวันจดทะเบียนบริษัทนั้น ส่วนสิทธิในการใช้ที่ราชพัสดุหรือสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่รัฐวิสาหกิจเคยมีอยู่ตามกฎหมายที่ราชพัสดุหรือกฎหมายอื่น ให้บริษัทมีสิทธิในการใช้ที่นั้นต่อไปตามกฎหมายเงื่อนไขเดิมแต่ต้องจ่ายค่าตอบแทนเป็นรายได้แผ่นดินตามที่กระทรวงการคลังกำหนด

3.6.2 ในส่วนที่เกี่ยวกับหนี้ของรัฐวิสาหกิจนั้น มาตรา 24 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีหนี้ที่โอนไปเป็นของบริษัทเป็นหนี้ที่กระทรวงการคลังค้ำประกัน อยู่แล้ว ให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้นั้นต่อไป โดยอาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียม การค้ำประกันก็ได้ เว้นแต่จะมีการตกลงกับเจ้าหนี้ให้ลดหรือปลดเปลื้องภาระการ ค้ำประกันของกระทรวงการคลังนั้น

ประเด็นเกี่ยวกับการให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้ของรัฐวิสาหกิจที่ เปลี่ยนสภาพไปเป็นบริษัทนั้นเป็นปัญหาที่มีการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าขัด ต่อรัฐธรรมนูญ เนื่องจากเป็นบทบัญญัติที่ให้สิทธิพิเศษแก่ภาคเอกชนที่เข้ามาซื้อ หนี้ของรัฐวิสาหกิจยิ่งกว่าเอกชนอื่นอันเป็นการเลือกปฏิบัติที่ขัดต่อมาตรา 30 ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่บัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือ สังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้” ซึ่งต่อมาศาลรัฐธรรมนูญ ก็ได้วินิจฉัยไว้ในคำวินิจฉัยที่ 50/2542 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ว่า ไม่ เป็นการเลือกปฏิบัติจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 โดยมีเหตุผลว่า เมื่อ รัฐวิสาหกิจเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นในรูปแบบของบริษัทแล้ว มาตรา 22 วรรคสาม บัญญัติให้กระทรวงการคลังถือหุ้นดังกล่าวไว้ทั้งหมด บริษัทนั้นจึงยังคงสถานะเป็น รัฐวิสาหกิจในรูปของบริษัทซึ่งยังเป็นกิจการของรัฐอยู่ และมาตรา 24 ให้โอนหนี้ ของรัฐวิสาหกิจเดิมไปเป็นหนี้ของบริษัทใหม่นี้ เมื่อนั้นนั้นกระทรวงการคลังได้ ค้ำประกันอยู่แล้ว ก็ให้กระทรวงการคลังค้ำประกันต่อไปนั้นเป็นการแปลงหนี้ใหม่ โดยเปลี่ยนตัวลูกหนี้จากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นบริษัทที่จัดตั้งใหม่ การที่มาตรา 24 บัญญัติให้กระทรวงการคลังค้ำประกันหนี้ให้บริษัทต่อไปนั้น ก็เป็นการปฏิบัติตาม การค้ำประกันที่มีอยู่แต่เดิม เพราะบริษัทที่จัดตั้งใหม่นี้ก็ยังคงดำเนินกิจการเดิมของ รัฐวิสาหกิจ และยังคงเป็นของรัฐอยู่เช่นเดิม การค้ำประกันจึงเป็นการค้ำประกันหนี้ ของรัฐ ไม่ใช่หนี้ของบริษัทเอกชน กรณีจึงมิใช่เป็นการให้สิทธิพิเศษแก่บริษัทเอกชน ไม่เป็นการเลือกปฏิบัติจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 30

4. อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้น

โดยปกติแล้วรัฐวิสาหกิจส่วนใหญ่ที่ดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะจำเป็นต้องมีการใช้อำนาจรัฐบางส่วนเพื่อให้รัฐวิสาหกิจเหล่านั้นสามารถจัดทำบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อรัฐวิสาหกิจเหล่านั้นเปลี่ยนสภาพจากรัฐวิสาหกิจในรูปแบบเดิมมาเป็นรัฐวิสาหกิจในรูปแบบบริษัท กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจก็ได้กำหนดถึงการดำเนินการเกี่ยวกับอำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจเหล่านั้นไว้ดังนี้

4.1 เมื่อมีการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทแล้ว มาตรา 26 แห่งกฎหมายทุนรัฐวิสาหกิจบัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัทหรือกฎหมายอื่น มีบทบัญญัติเกี่ยวกับรัฐวิสาหกิจดังกล่าวดังต่อไปนี้

- ก. มีบทบัญญัติให้อำนาจรัฐวิสาหกิจดำเนินการใดๆ ต่อบุคคล ทรัพย์สิน หรือสิทธิของบุคคล
- ข. มีบทบัญญัติให้การดำเนินการของรัฐวิสาหกิจนั้นได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการใด
- ค. มีบทบัญญัติให้ได้รับการยกเว้นการปฏิบัติตามกฎหมายในเรื่องใด
- ง. มีบทบัญญัติให้สิทธิพิเศษแก่รัฐวิสาหกิจนั้นเป็นกรณีเฉพาะ
- จ. มีบทบัญญัติคุ้มครองกิจการ พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ

กรณีดังกล่าวทั้ง 5 กรณีนั้น กฎหมายทุนรัฐวิสาหกิจได้บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ว่า ให้ถือว่าบทบัญญัติดังกล่าวทั้ง 5 กรณีมีผลใช้บังคับต่อไป โดยบริษัทมีฐานะเช่นเดียวกับรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม อำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์ดังกล่าวนี้อาจจำกัดหรืองดได้ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา หรืออาจกำหนดในพระราชกฤษฎีกาให้อำนาจนั้นเป็นของคณะกรรมการคณะหนึ่งคณะใด ตามที่จะกำหนดหรือจะให้แต่งตั้งโดยคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจก็ได้

พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจะต้องมีสาระที่ให้บริการที่มีอำนาจ สิทธิ หรือประโยชน์เพียงเท่าที่จำเป็นแก่การดำเนินงานที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ

ส่วนรวมโดยคำนึงถึงความเป็นธรรมในการแข่งขันทางธุรกิจ การควบคุมให้การใช้อำนาจทางกฎหมายเป็นไปโดยถูกต้องและการรักษาผลประโยชน์ของรัฐประกอบด้วย ทั้งนี้ อาจกำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาให้มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติหรือให้กรณีใดจะต้องได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการดังกล่าวมาแล้วในวรรคก่อนก็ได้ โดยกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจนี้ยังได้กำหนดไว้ในมาตรา 26 วรรค 2 ให้อำนาจคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจที่จะเสนอแนะให้ทบพวนแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจประเภทนั้นอยู่เสมอ

บทบัญญัติในมาตรา 26 วรรคแรกและวรรคสองดังกล่าวมาแล้ว จึงเป็นบทบัญญัติที่มีขึ้นเพื่อรองรับสถานะของรัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัทให้ยังคงมีอำนาจรัฐบางประการอยู่เพื่อจัดทำบริการสาธารณะได้ แต่อย่างไรก็ตามอำนาจดังกล่าวก็มีขอบเขตซึ่งคณะรัฐมนตรีจะต้องกำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกา และหากเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต คณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจก็มีอำนาจที่จะเสนอแนะคณะรัฐมนตรีให้ทบพวนแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาให้สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจประเภทนั้นได้

4.2 ในกรณีที่รัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัทได้ทำสัญญาที่มีข้อกำหนดให้บุคคลผู้เป็นคู่สัญญาได้มีสิทธิในการดำเนินกิจการใด มาตรา 26 วรรคสาม แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ได้กำหนดให้คู่สัญญาดังกล่าวมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินกิจการตามสัญญานั้นต่อไปจนกว่าสัญญาจะสิ้นสุด แม้ต่อมาจะมีกฎหมายกำหนดให้กิจการนั้นต้องจัดให้มีการแข่งขันโดยเสรีก็ตาม

4.3 อำนาจและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ใน 4.1 และ 4.2 ดังกล่าวมาแล้วนั้นจะสิ้นสุดลงได้ในสองกรณี คือ

ก. เมื่อมีการตรากฎหมายว่าด้วยการดำเนินกิจการที่บริษัทตาม 4.1 หรือคู่สัญญาตาม 4.2 ดำเนินการอยู่ โดยกิจการของบริษัทหรือของคู่สัญญาดังกล่าวต้องอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการนั้นตามหลักการแห่งความเท่าเทียมกันอย่างเป็นทางการในการแข่งขันทางธุรกิจ และในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้กิจการนั้นต้องได้รับอนุญาตหรือสัมปทานหรือต้องดำเนินการใดๆ ถ้าบริษัทหรือ

คู่สัญญาดังกล่าวมีคำขอให้อนุญาตหรือให้สัมปทาน หรือให้ดำเนินการดังกล่าวได้ สำหรับกรณีของคู่สัญญาให้มีสิทธิดังกล่าวได้เท่าระยะเวลาที่เหลืออยู่ตามสัญญา เว้นแต่คู่สัญญาจะยินยอมสละสิทธิดังกล่าว หรือคณะรัฐมนตรีมีมติให้สิทธิดังกล่าวสิ้นสุดลงโดยชัดแจ้งค่าเสียหายให้ตามความเป็นธรรม

ข. เมื่อบริษัทนั้นสิ้นสภาพการเป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ คือ รัฐมีสัดส่วนความเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบ

5. พนักงานและลูกจ้าง

มาตรา 25 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ได้ให้หลักประกันแก่พนักงานของรัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัทโดยกำหนดว่า ในวันจดทะเบียนบริษัท ให้พนักงานตามที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้เป็นลูกจ้างของบริษัทที่จัดตั้งขึ้น โดยการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจเป็นหุ้นของบริษัทและให้พนักงานเหล่านั้น รับเงินเดือนค่าจ้าง และสิทธิประโยชน์ต่างๆ ไม่น้อยกว่าที่เคยได้รับอยู่เดิม และให้ถือว่าเวลาการทำงานของพนักงานในรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นเวลาการทำงานในบริษัท โดยไม่ถือว่าการเปลี่ยนสภาพจากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นบริษัทนั้นเป็นการเลิกจ้าง ส่วนกองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับพนักงานของรัฐวิสาหกิจเดิมที่เปลี่ยนสภาพเป็นบริษัทจะยังคงอยู่ต่อไป โดยให้บริษัทมีฐานะเป็นนายจ้างร่วมกับรัฐวิสาหกิจเดิม หรือแทนรัฐวิสาหกิจเดิมแล้วแต่กรณี และโดยที่สถานภาพของบริษัทนั้นยังคงมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจเช่นเดิม พนักงานที่โอนมาเป็นพนักงานของบริษัทยังคงมีฐานะเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจภายใต้กฎหมายว่าด้วยพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์เช่นเดิม

6. การยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ

มาตรา 28 วรรคแรก แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ได้กล่าวถึงการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่มีการเปลี่ยนทุนเป็นหุ้นของบริษัทไว้ว่า **ในกรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใด ให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นอันยกเลิกตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาเพื่อการนั้น**

บทบัญญัติดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาทางนิติศาสตร์เนื่องจากมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนหนึ่งเห็นว่า มาตรา 28 บัญญัติให้ฝ่ายบริหาร**ใช้มติคณะรัฐมนตรีเพื่อยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจ** เป็นการตรวจกฎหมายขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามกระบวนการพิจารณาและออกกฎหมายในระบบรัฐสภา กล่าวคือ การจัดตั้งรัฐวิสาหกิจแต่ละแห่งนั้นมีการจัดตั้งตามกฎหมายที่แตกต่างกันโดยเฉพาะรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนด ดังนั้นถ้าฝ่ายบริหารมีนโยบายที่จะยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจฝ่ายบริหารจะต้องดำเนินการตรวจกฎหมายตามกระบวนการในระบบรัฐสภาเพื่อให้ผู้แทนของปวงชนชาวไทยได้กลั่นกรองการใช้อำนาจของฝ่ายบริหาร กรณีตามมาตรา 28 ที่บัญญัติให้**ใช้มติคณะรัฐมนตรีเพื่อยุบเลิกรัฐวิสาหกิจและให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นอันยกเลิก**จึงเป็นบทบัญญัติที่ขัดแย้งต่อกระบวนการออกกฎหมายตามรัฐธรรมนูญ

ประเด็นปัญหาดังกล่าวได้มีการขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามาตราการดังกล่าวขัดรัฐธรรมนูญ ซึ่งต่อมาศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ 50/2542 ลงวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ว่า บทบัญญัติมาตรา 28 วรรคแรกของร่างกฎหมายว่าด้วย**ทุนรัฐวิสาหกิจไม่ขัดหรือแย้งกับกระบวนการตราพระราชบัญญัติตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและไม่มีข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ** โดยให้เหตุผลว่า มาตรา 28 วรรคแรกเป็นบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการและเหตุผลในการตรา เนื่องจากเห็นว่าเป็นการสมควรให้มีกฎหมายที่จะเป็นเครื่องมือของรัฐเมื่อมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนสถานะของรัฐวิสาหกิจจากรูปแบบเดิมที่เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทองค์การของรัฐตามที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นให้เป็นรูปแบบบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด แต่ยังคงมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทหนึ่งโดยมีการเปลี่ยนทุนจากรัฐวิสาหกิจเดิมเป็นทุนของบริษัทที่รัฐถือหุ้นทั้งหมด และยังคงให้อำนาจหน้าที่เช่นเดิม รวมทั้งให้พนักงานมีฐานะเป็นเช่นเดียวกับที่เคยเป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจเดิม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินกิจการและเป็นพื้นฐานเบื้องต้น ที่จะแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นองค์กรธุรกิจอย่างเต็มรูปแบบให้กระทำได้โดยสะดวกเมื่อได้มีการเตรียมการในรายละเอียดเกี่ยวกับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเรียบร้อยแล้ว โดยการกระจายหุ้นที่รัฐถือไว้ให้แก่ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและการบริหารจัดการในกิจการที่รัฐวิสาหกิจเดิม

ดำเนินการอยู่ได้ต่อไปในอนาคต โดยมาตรา 22 กำหนดให้กระทรวงการคลังยังคงถือหุ้นดังกล่าวไว้ทั้งหมด ซึ่งหมายถึงบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดนั้น ยังคงมีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจแต่ไม่ใช่ในรูปแบบขององค์การของรัฐ จะเปลี่ยนเป็นรัฐวิสาหกิจที่มีรูปแบบการเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งมีผลทำให้รัฐวิสาหกิจในรูปแบบขององค์การของรัฐสิ้นสภาพไป การที่มาตรา 28 บัญญัติให้ในกรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใด ให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเป็นอันยกเลิกไปนั้น มิได้หมายความว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นถูกยกเลิกโดยมติคณะรัฐมนตรี แต่หมายถึงมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ยุบเลิกรัฐวิสาหกิจใดเป็นเพียงเงื่อนไข ส่วนการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจต้องเป็นไปตามเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการนั้นซึ่งเป็นเงื่อนไข และเมื่อต้องด้วยเงื่อนไขและเงื่อนไขครบทั้งสองประการแล้ว กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจจึงถูกยกเลิกโดยร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ มาตรา 28 นี้ เมื่อการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจที่เป็นพระราชบัญญัติหรือพระราชกำหนดหรือประกาศของคณะปฏิวัติได้ดำเนินการโดยร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ที่มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้ว ก็จะเป็นการยกเลิกโดยกฎหมายที่มีลำดับชั้นของกฎหมายเดียวกัน อนึ่ง การที่มาตรา 28 วรรคหนึ่ง กำหนดให้มติคณะรัฐมนตรีที่ให้ยุบเลิกรัฐวิสาหกิจเป็นเงื่อนไขและพระราชกฤษฎีกากำหนดระยะเวลาเป็นเงื่อนไข เพื่อให้มาตรา 28 มีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ในการยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจเป็นการทั่วไป โดยให้อำนาจในส่วนที่เป็นเงื่อนไขและเงื่อนไขของการให้กฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจแต่ละฉบับยกเลิกเมื่อใดไปให้คณะรัฐมนตรีเพื่อให้คณะรัฐมนตรีซึ่งขึ้นฝ่ายบริหารที่ต้องบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาพิจารณาในเรื่องนี้ เมื่อเห็นว่าได้มีการดำเนินการครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ของร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ และไม่มีกรณีที่รัฐวิสาหกิจเดิมจะต้องดำเนินการต่อไปแล้ว โดยจะต้องตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและรายงานต่อสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามร่างพระราชบัญญัติทุนรัฐวิสาหกิจฯ จึงเห็นว่ข้อความในมาตรา 28 วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ข. ปัญหาของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ

จากการศึกษากฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ากระบวนการตามกฎหมายดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดผลร้ายต่อประเทศชาติมากกว่าผลดีโดยมีเหตุผลสนับสนุนความคิดดังกล่าว ดังต่อไปนี้

(1) กระบวนการจัดทำกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจขาดการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจก็เป็นเช่นเดียวกับกฎหมายสำคัญอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย คือ ขาดการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบที่ว่าขาดการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบนั้นหมายความว่า ร่างกฎหมายส่วนใหญ่ถูกจัดทำขึ้นโดยความคิดริเริ่มของหน่วยงานหรือของรัฐบาลที่ได้มีการศึกษาวิจัยถึงผลดีผลเสียของกฎหมายหรือกระบวนการต่างๆ ที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งมิได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบถึงกฎหมายลักษณะดังกล่าวกับประสบการณ์ของต่างประเทศที่มีมาก่อน

ข้าพเจ้าจึงมีความเห็นว่า กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจนี้แม้รัฐบาลจะจัดความสำคัญให้กับกฎหมายดังกล่าวว่าเป็นหนึ่งในบรรดากฎหมายที่มีขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจและวิกฤติทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่กฎหมายดังกล่าวก็เกิดขึ้นโดยกระบวนการแบบ “เดิมๆ” กล่าวคือ กระบวนการจัดทำกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจเป็นกระบวนการที่ไม่สามารถทำให้กฎหมายดังกล่าวมีความสมบูรณ์ได้ เนื่องจากการจัดทำร่างกฎหมายโดยฝ่ายบริหารมีความรีบเร่ง ขาดการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ ขาดการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายและประสบการณ์ของต่างประเทศที่ได้ดำเนินการแปรรูปรัฐวิสาหกิจมาก่อนประเทศไทยเป็นเวลานาน ดังนั้นจึงเป็นกฎหมายที่เกิดขึ้นมาเพื่อ “ทดลอง” ทฤษฎีและวิธีการใหม่ของประเทศไทยในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจว่าจะสามารถทำได้หรือไม่อย่างไร ซึ่งคงไม่มีใครยืนยันได้ว่าผลการทดลองดังกล่าวจะเกิด “ผลดี” หรือ “ผลเสีย” ต่อประเทศชาติ

(2) กระบวนการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่ไม่ครบขั้นตอน กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจเป็นกฎหมายที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจให้เป็นหุ้นบริษัท กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจมิได้มีเนื้อหาสาระที่ก้าวล่วงลงไปถึงรายละเอียดของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจแต่อย่างใดทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อ

รัฐวิสาหกิจใดที่ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจอย่างครบถ้วนแล้ว รัฐวิสาหกิจนั้นก็จะกลายเป็นรัฐวิสาหกิจในรูปแบบของบริษัทที่มีทุนเป็นเรือนหุ้น ส่วนที่ว่าจะแปรรูปรัฐวิสาหกิจนั้นไปอย่างไร คงต้องทำความเข้าใจก่อนว่า การแปรรูปรัฐวิสาหกิจคือการทำให้ “ความเป็นเจ้าของ” ของรัฐหมดไป รัฐวิสาหกิจในรูปแบบบริษัทที่มีทุนเป็นหุ้นจะถูกแปรรูปได้ก็แต่โดยการขายหุ้นให้แก่เอกชนจนสัดส่วนความเป็นเจ้าของของรัฐน้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ฉะนั้น หัวใจสำคัญของการแปรรูปรัฐวิสาหกิจในรูปแบบบริษัทที่มีทุนเป็นหุ้นคือนำหุ้นของรัฐวิสาหกิจนั้นออกขาย แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจกำหนดไว้แต่เพียงวิธีการแปลงทุนของรัฐวิสาหกิจให้เป็นหุ้น มิได้ก้าวไปถึงการขายหุ้นดังกล่าวให้กับเอกชน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจเป็นกฎหมายทำการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่ไม่ครบขั้นตอน คือ ไม่สามารถใช้กฎหมายดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้แล้วเสร็จได้ทันที

ดังนั้น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจในประเทศไทยจึงยังไม่อาจเกิดขึ้นได้จากกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ทำให้ไม่สามารถ “มองเห็นได้ด้วยตาเปล่า” ว่า การแปรรูปรัฐวิสาหกิจของไทยจะเป็นอย่างไร ทั้งนี้ เพราะกระบวนการต่อไปที่เกิดขึ้นภายหลังการเปลี่ยนทุนของรัฐวิสาหกิจไปเป็นหุ้นของบริษัทแล้ว รัฐจะทำการอย่างไรกับการนำหุ้นของบริษัทที่เป็นรัฐวิสาหกิจอยู่ออกขาย และจะมีมาตรการอย่างไรในการกำกับดูแลการขายหุ้นของรัฐวิสาหกิจที่เป็นบริษัทเพื่อมิให้เกิดภาวะการ “ขายชาติ” ด้วยการขายหุ้นของรัฐวิสาหกิจนั้นให้กับต่างชาติจนสัดส่วนความเป็นเจ้าของกิจการนั้นกลายเป็นของคนต่างชาติ

(3) เนื้อหาสาระของกฎหมายที่ “ซ่อนเร้น” วัตถุประสงค์บางอย่าง เมื่อพิจารณาวิธีการจัดทำกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ โครงสร้างของกฎหมาย อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจ การถ่ายโอนสิทธิประโยชน์ของรัฐวิสาหกิจในรูปองค์การของรัฐไปยังรัฐวิสาหกิจในรูปบริษัท การยกเลิกกฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจว่าด้วยการตราพระราชกฤษฎีกา รวมทั้งการกำหนดให้กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นกฎหมายที่ทุกคนเข้าใจว่าเป็น “กฎหมายกลาง” ในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ไม่กล่าวถึงกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการแปลงทุน

ของธุรกิจให้เป็นที่หนึ่งของบริษัท จะเห็นได้ว่า ทั้งหมดมีส่วนร่วมสัมพันธ์กันอย่าง เป็นระบบจนไม่อาจทำให้เข้าใจได้ว่าเกิดจากความบังเอิญ นั่นคือ **การมีส่วนร่วมของ ฝ่ายการเมือง**

“ฝ่ายการเมือง” ที่มีอำนาจอยู่ในช่วงเวลานี้อย่อมมีความประสงค์ที่จะ ใช้อำนาจที่ตนมีนั้นให้ “เกิดประโยชน์” มากที่สุด ข้าพเจ้าคงไม่สามารถไป “กล่าวหา” ฝ่ายการเมืองได้ว่าเป็นผู้ “วางแผน” ในการหาผลประโยชน์จากการแปรรูปธุรกิจ แต่เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาสาระของกฎหมายว่าด้วยทุนธุรกิจแล้ว คงไม่อาจ เปลี่ยนความเข้าใจให้เป็นอย่างอื่นได้นอกจากตั้งข้อสงสัยว่า กฎหมายว่าด้วยทุน ธุรกิจมีเนื้อหาสาระที่ “ซ่อนเร้น” วัตถุประสงค์บางอย่าง กล่าวคือ

(3.1) การจัดทำกฎหมายเป็นไปอย่างรีบเร่ง ขาดการศึกษาวิเคราะห์ถึงผล ดีผลเสียและผลกระทบที่จะเกิดจากการแปลงทุนของธุรกิจให้เป็นที่

(3.2) ไม่มีการนำเอากระบวนการแปรรูปธุรกิจที่ใช้กันอยู่ในต่างประเทศและประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีมาปรับใช้ กลับสร้างกระบวนการขึ้นมา ใหม่โดยยังมีได้ทำการศึกษาว่าจะเกิดผลสำเร็จหรือไม่

(3.3) โครงสร้างของกฎหมายเอื้อประโยชน์ให้กับฝ่ายการเมืองอย่างมาก เริ่มตั้งแต่ให้คณะรัฐมนตรีเป็นผู้มี “อำนาจในการเลือก” ธุรกิจที่จะนำมาแปลง ทุนเป็นที่ให้การให้คณะกรรมการนโยบายทุนธุรกิจซึ่งประกอบด้วยฝ่ายการเมือง เป็นส่วนใหญ่ การให้อำนาจคณะกรรมการนโยบายทุนธุรกิจที่จะ “ควบคุม” การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยทุนธุรกิจทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการเสนอแนะ ต่างๆ ต่อคณะรัฐมนตรี รวมทั้งการแก้ไขเพิ่มเติมข้อเสนองานของคณะกรรมการเตรียม การจัดตั้งบริษัทได้ซึ่งในประการหลังนี้ทำให้อาจกล่าวได้ว่า คณะกรรมการนโยบาย ทุนธุรกิจซึ่งประกอบด้วยคณะบุคคลไม่เกิน 26 คน **ที่มาจากบุคคลในคณะ รัฐมนตรีประมาณ 16 คน มาจากผู้ทีคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกิน 6 คน และ มาจากข้าราชการประจำอีก 5 คน** เป็นคณะกรรมการที่มีอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เกี่ยวกับการดำเนินการแปลงทุนของธุรกิจให้เป็นที่ของบริษั

นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีกรให้อำนาจฝ่ายการเมืองแทรกอยู่ตามส่วนต่างๆ ของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ ไม่ว่าจะเป็นการให้คณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งบริษัท กำหนดกิจการ สิทธิ หนี้ ความรับผิดชอบและสินทรัพย์ของวิสาหกิจส่วนที่จะโอนให้แก่บริษัทที่จะจัดตั้งขึ้น การกำหนดจำนวนหุ้นและมูลค่าหุ้น การกำหนดรายชื่อกรรมการบริษัทซึ่งคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจสามารถแก้ไขเพิ่มเติมสิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้ รวมถึงการให้อำนาจคณะกรรมการนโยบายทุนรัฐวิสาหกิจที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาใช้อำนาจพิเศษของวิสาหกิจที่ได้แปลงเป็นบริษัทแล้วด้วย

สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วและปรากฏอยู่ในเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ จึงทำให้เข้าใจได้ว่า กฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นกฎหมายที่ “ซ่อนเร้น” วัตถุประสงค์สำคัญอย่างหนึ่ง คือ มีการกำหนดไว้ในกฎหมายให้อำนาจกับฝ่ายการเมืองที่เป็นรัฐบาลที่จะทำการแปลงทุนของวิสาหกิจให้เป็นหุ้นและนำหุ้นของวิสาหกิจนั้นออกขายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งก็ต้องเป็นภาระของประชาชนที่จะต้องรับผิดชอบไปว่า การกระทำดังกล่าวนั้นทำเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติหรือของฝ่ายการเมืองที่เป็นรัฐบาล

(4) การยกเลิกกฎหมายจัดตั้งวิสาหกิจโดยฝ่ายบริหาร ประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่ถือว่า “รุนแรง” และ “ร้ายแรง” ที่สุดประเด็นหนึ่งที่ก่อให้เกิดกระแสความขัดแย้งในสังคม แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยออกมาแล้วว่าสามารถทำได้ แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำลายความเข้าใจในระบบ “ลำดับศักดิ์ของกฎหมาย” ที่มีอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านานแล้ว และเมื่อได้พิจารณาเหตุผลของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางท่านที่ให้ความเห็นว่า การยกเลิกกฎหมายจัดตั้งวิสาหกิจตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้ว ก็ยังทำให้เห็นภาพของนักกฎหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

หากจะตั้งคำถามว่าทำไมกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจจึงไม่บัญญัติให้การยกเลิกกฎหมายจัดตั้งวิสาหกิจที่แปลงทุนเป็นหุ้นและจดทะเบียนเป็นบริษัททำให้โดยกฎหมายระดับเดียวกับกฎหมายจัดตั้งวิสาหกิจนั้น คำตอบคงมีอยู่สองประการ คือ ประการแรก การจัดทำกฎหมายยกเลิกกฎหมายจัดตั้งวิสาหกิจ

ระดับพระราชบัญญัติต้องทำเป็นพระราชบัญญัติ ซึ่งต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภาที่มักจะอ้างกันอยู่เสมอว่าจะต้องใช้ระยะเวลาานาน ไม่ทันความต้องการของรัฐบาล กับคำตอบประการที่สอง คือ ต้องการให้อำนาจแก่ฝ่ายการเมืองที่เป็นรัฐบาลที่จะ “รวบรัด” การดำเนินการต่างๆ ทั้งหมดให้อยู่ที่ฝ่ายของตนแต่เพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น ความประสงค์ดังกล่าวจึงแสดงออกมาในมาตรา 28 แห่งกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจที่ว่า “ในกรณีที่มีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจใด ให้ถือว่ากฎหมายจัดตั้งรัฐวิสาหกิจนั้นเป็นอันยกเลิกตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาที่ตราขึ้นเพื่อการนั้น”

บทบัญญัติดังกล่าวได้ทำลายระบบลำดับศักดิ์ของกฎหมายในประเทศไทยลงอย่างสิ้นเชิง และเมื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าวจากคำวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญบางท่านประกอบด้วยแล้ว จะเห็นได้ว่า ปัจจุบันประเทศไทยไม่มีลำดับศักดิ์ของกฎหมายหลงเหลืออยู่อีกแล้ว ความชอบธรรมต่างๆ สามารถเกิดขึ้นได้จากการเขียนกฎหมายตามความต้องการของตนเองแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงจารีตประเพณีหรือสิ่งอื่นๆ ที่ปฏิบัติกันอยู่มาเป็นเวลานาน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การให้อำนาจฝ่ายบริหารยุบเลิกรัฐวิสาหกิจได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางรัฐสภา แม้จะเป็นการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่ทำโดยไม่ต้องมีการตรวจกฎหมายหลายฉบับ แต่ก็เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมและไม่สมควรรวมทั้งยังเป็นการให้อำนาจ “คณะรัฐมนตรี” อีกประการหนึ่ง อย่างเกินความจำเป็นซึ่งจะส่งผลกระทบตามมาในวันข้างหน้าอย่างมาก

(5) กระบวนการตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจทั้งหมดไม่มีความโปร่งใส ข้อสังเกตทั้ง 4 ประการดังกล่าวข้างต้นนำมาซึ่งบทสรุปของข้อสังเกตในประการสุดท้าย คือ ความไม่โปร่งใสในกระบวนการต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจ

จากข้อมูลที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ทำให้ทราบว่า รัฐวิสาหกิจจำนวนกว่า 60 แห่ง มีสินทรัพย์รวมกันกว่า 4 ล้านล้านบาท มีพนักงานกว่า 1 ล้านคน มีงบประมาณรวมกันปีละประมาณ 1 ล้านล้านบาท ทำรายได้ให้แก่รัฐประมาณปีละ 20,000 ล้านบาท จากข้อมูลดังกล่าวทำให้เราเห็นภาพว่า รัฐวิสาหกิจ ก็คือ “ขุมทรัพย์”

หนึ่งของประเทศไทย ชุมทรัพย์นี้มีได้เกิดขึ้นมาจากการเนรมิตหรือความบังเอิญ แต่เกิดขึ้นมาจากรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมาได้ทุ่มเทเงินงบประมาณจำนวนมาก เพื่อให้รัฐวิสาหกิจเหล่านั้นสามารถดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจหรือการ “ขาย” รัฐวิสาหกิจเหล่านี้ จึงต้องดำเนินการอย่างรอบคอบเพื่อวัตถุประสงค์สองประการ คือ มิให้รัฐและประชาชนที่ต่างก็มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับรัฐวิสาหกิจต้องเสียประโยชน์

แต่อย่างไรก็ตามเนื้อหาของกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจมิได้ตอบสนองสิ่งสองสิ่งที่กล่าวไปข้างต้น คือ ประโยชน์ของรัฐและประโยชน์ของประชาชน รัฐได้ลงทุนไปในรัฐวิสาหกิจเป็นอย่างมาก แต่เมื่อจะ “ขาย” รัฐวิสาหกิจ กลับทำโดยการใช้กฎหมายไม่กี่มาตราและคนไม่กี่คน ซึ่งคนไม่กี่คนเหล่านั้นเป็น “ฝ่ายการเมือง” ที่เรามากจะตั้งข้อสงสัยว่าเข้ามาทำงานเพื่อประโยชน์ของตนและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ของประเทศชาติ ข้อกล่าวอ้างดังกล่าวมิได้เกิดจากข้าพเจ้า หากตรวจสอบเหตุผลในการปฏิวัติรัฐประหารแทบทุกครั้ง ก็พบว่าเกิดจากที่คณะปฏิวัติรัฐประหาร “ทนไม่ได้” กับการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเกิดขึ้นก็ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ ต้องการวางมาตรการและกลไกในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง ดังนั้น จึงไม่มีเหตุผลใดเลยที่จะมอบอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดทุกขั้นตอนในการ “ขาย” รัฐวิสาหกิจให้กับนักการเมือง เพื่อให้เข้ามาดำเนินการดังกล่าว ซึ่ง “เสี่ยง” ต่อการทำให้รัฐต้องเสียประโยชน์ซ้ำแล้วซ้ำเล่าต่อไปอีกไม่รู้จบสิ้น นอกจากนี้ ในกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจเองก็มิได้มีบทบัญญัติหรือมาตรการใดมารองรับหรือเป็นหลักประกันให้กับประชาชนทั้งหลายว่าเมื่อ “ขาย” รัฐวิสาหกิจเหล่านั้นไปแล้ว ประชาชนยังได้รับบริการที่ดีและราคาไม่แพงเหมือนครั้งที่รัฐวิสาหกิจเป็นผู้จัดทำโดยอาศัยงบประมาณของรัฐหรือไม่

จึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยใช้มาตรการตามกฎหมายว่าด้วยทุนรัฐวิสาหกิจมีปัจจัยความเสี่ยงสูงที่จะทำให้รัฐขาดประโยชน์และประชาชนก็เช่นกันที่จะต้องประสบปัญหาต่างๆ ทั้งนี้ เนื่องมาจากกระบวนการของกฎหมายฉบับนี้ไม่โปร่งใส ให้อำนาจฝ่ายการเมืองอย่างมากตั้งแต่เริ่มต้น

คัดเลือกรัฐวิสาหกิจที่จะนำมา “ขาย” การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการดำเนินการทุกขั้นตอนรวมทั้งในต่อนจบสามารถมีมติคณะรัฐมนตรียุบเลิกรัฐวิสาหกิจได้ กระบวนการต่างๆ ที่ให้อำนาจฝ่ายการเมืองอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจึงเป็นกระบวนการที่รวบรัดและไม่โปร่งใส อันอาจส่งผลทำให้ประเทศชาติและประชาชนต้องเสียประโยชน์ได้

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์

ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กันยายน 2543

เส้นทางเศรษฐิกิจไทย

รศ.สมเกียรติ ใสสุภา

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความแตกต่างระหว่างไทยกับมาเลเซีย

1. ปี 1984 มาเลเซียสูญเสียสำรองเงินตราถึงหนึ่ง (10 พันล้านเหรียญ) ในการเข้าต่อสู้ในตลาดเงิน ผู้ว่าการธนาคารชาติถูกปลด ดร.มหาธีร์ เห็นว่าเป็นการกั่นแก้งของอเมริกาต่อकारที่ตนไม่แสดงท่าทีอ่อนน้อม และมีนโยบายที่ไม่สอดคล้องกับที่อเมริกาต้องการ นับแต่นั้นมา มาเลเซียจึงสนใจศึกษาตลาดการเงินระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิดเพราะเห็นว่ามีอันตราย จัดตั้งสถาบันยุทธศาสตร์ต่อสู้กับสงครามข้าวสาร สงครามภาพพจน์ สงครามเศรษฐกิจ สงครามวัฒนธรรม การรวมกลุ่มประเทศ แทนการเตรียมพร้อมด้านการทหารประการเดียว เมื่อเกิดการโจมตีเงินบาทของไทย มาเลเซียจึงมีความพร้อมทั้งการดำ จัดเวทีแสดงความเห็น และมีระบบป้องกันภัย ในครั้งหลังนี้มาเลเซียเสียเงินในการต่อสู้เพียง 3.5 พันล้านเหรียญ ประมาณ 4-5% ของสำรองที่มีอยู่ และหยุดเมื่อรู้ว่าสู้ไม่ได้ ปล่อยให้เงินริงกิตลอยตัว แต่มาเลเซียแสดงให้เห็นว่าระบบกลไกการเงินโลกอย่างดีมาก ดีกว่าไทยมาก

2. มาเลเซียเข้าโครงการ IMF หลังปี 1984 ใช้เวลา 10 ปีจึงฟื้นตัวได้ในปี 1994 มาเลเซียจึงเรียนรู้เงื่อนไข IMF Conditionalities อย่างดี คือ 1) ลดค่าเงิน 2) เกินดุลการค้า 3) เปิดเสรีการค้า การลงทุน การเงิน 4) แปรรูปรัฐวิสาหกิจ โปร่งใสธรรมรัฐ ยกเลิกระบบพรรคพวก มาเลเซียรู้ว่าเงื่อนไข IMF ขัดแย้งกับวัตถุประสงค์แห่งชาติของประเทศตน คือ

ก. รัฐพึงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากร เช่น ที่ดิน บ้าน ธุรกิจ สัมปทาน เพื่อจัดแบ่งให้แก่ชาวมาเลย์พื้นเมืองตามสัดส่วนประชากร คือตั้งเป้าหมายไว้ 50% (ชาวมาเลย์มี 70%) บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ต้องมีชาวมาเลย์ถือหุ้น 30% โดยเปิดให้ต่างชาติถือได้ 30% ในภาคการเงิน

ข. ในสมัยอาณานิคม ทรัพย์สินเป็นของชาวต่างชาติ 100% ปัจจุบัน มาเลเซียเป็นเจ้าของทรัพย์สิน 50% ของประเทศ อย่างไรก็ตาม ทรัพย์สินเหล่านี้

ส่วนใหญ่เป็นของชาวจีน รัฐบาลตั้งระบบให้ต่างชาติมีส่วนแบ่งลดลงเหลือ 30% ชาวจีน 30% มาเลเซีย-อินเดี-ไทย อีก 40% ดังจะเห็นได้ว่าการลงทุนในหลักทรัพย์ของต่างประเทศลดลงทุกปี ตลาดหุ้นจึงควบคุมได้ง่าย ในภาวะวิกฤติชาวจีนถูกสั่งห้ามขายหุ้นบลูชิพ ที่ประกอบกันเป็นดัชนีหุ้น KLSE

ตารางเปรียบเทียบสถานการณ์วิกฤติไทย-มาเลเซีย ค.ศ.1997

	<u>ไทย</u>	<u>มาเลเซีย</u>
1. หนี้ต่างประเทศ		
1.1 จำนวนพันธล้นหรือหนี้รัฐ (bill)		
1992	41.8	20.0
1997	120.0	42.7
1.2 สัดส่วนหนี้ระยะสั้น (%)	53.3	57.1
1.3 สำรองระหว่างประเทศ (bill)		
1996	32.0	40
1997	0.8	60 (ระดมเงินฝากกลับจากสิงคโปร์)
1.4 จำนวนหนี้ที่ต้องชำระทันที (bill) (1997-1998)	64.0	20.0
1.5 จำนวนหนี้ปัจจุบันรอชำระ (2000)	98.0	n.a.
1.6 หนี้ต่างประเทศภาครัฐ	35	n.a.
1.7 หนี้ต่างประเทศภาคเอกชน	30	n.a.
1.8 หนี้ IMF	13	n.a.
1.9 หนี้ลงทุนในต่างประเทศโดยเอกชน	20	n.a. (ค้นพบในปี 2000)
1.10 หนี้ภาคเอกชนที่ต้องชำระเพิ่ม	10	n.a.
2. โครงสร้างเงิน ทุนไหลเข้า		
(1989-1996) % ของ GDP ต่อปี		
2.1 ลงทุนทางตรง	1.8	6.6
2.2 ตลาดหุ้น	1.7	-1.0
3. การให้กู้ยืมของธนาคาร		
3.1 การเพิ่มของสินเชื่อธนาคารเปรียบเทียบกับ GDP (1989-1996) %	89	46 (แสดงว่า FDI ของมาเลเซียเกิดจากทุนนำเข้า มิใช่การค้าในประเทศ)
3.2 สัดส่วนสินเชื่อสั่งหาทรัพย์สิน	35-40	30 (คุณภาพต่างกัน)

	ไทย	มาเลเซีย
4. NPLs %		
1997 20-25	3.7	
1999 80	20.0	
4.1 เปลี่ยนแปลง	4 เท่า	5 เท่า
4.2 ปัจจุบัน	30	AMC (UMNO)

เปรียบเทียบสาเหตุวิกฤติเศรษฐกิจไทยกับเกาหลี (%)

	ไทย	เกาหลี
1. ญี่ปุ่นไม่เปิดให้นำสินค้าบริการเข้าประเทศ	25	15
2. เงินเข้าสู่ตลาดส่งออก ตลาดทุน	10	5
3. ความสามารถในการแข่งขันของสหรัฐฯ เพิ่มขึ้น (เทียบกับญี่ปุ่น)	15	15
4. นโยบายอัตราแลกเปลี่ยนและการคอร์รัปชั่น (ผลต่อการใช้เงินกู้)	20	30
5. พฤติกรรมนักลงทุนต่างประเทศ	10	5
6. นโยบายรัฐ-ธุรกิจ (ปกป้องโดยรัฐ)	0	30
7. โครงสร้างธุรกิจการเมือง-ระบบอุปถัมภ์-ยาเสพติด	20	0
	<u>100</u>	<u>100</u>

ค. เงินขา IMF ไม่สอดคล้องกับเงินขาการเมืองภายใน ประวัติศาสตร์ และขีดจำกัดของประเทศ หากปล่อยให้เปิดเสรีต่างชาติและคนจีนจะยึดทั้งหมด กลายเป็นอาณานิคมอีกครั้ง มาเลเซียไม่ส่งเสริมแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพราะถือเป็น กลไกการแบ่งปันผลประโยชน์ให้ชาวมาเลย์ท้องถิ่น

ง. มาเลเซียถือว่าภาคการเงินเป็นหัวใจสำคัญ ยอมให้ต่างชาติถือหุ้น ได้ไม่เกิน 30% หากเปิดเสรีสิ่งคไปริยัดไปหมด กลายเป็นเมืองขึ้นของเทศนั้น

จ. ในสังคมที่มีหลายชนเผ่า สงครามกลางเมืองเกิดได้ง่าย (เช่น ในปี 1965 ทำให้แยกประเทศกับสิงคโปร์) มาเลเซียเห็นว่าจำเป็นต้องใช้ระบบกึ่งเผด็จการ มี UMNO เป็นศูนย์กลาง UMNO ดูแลอุปถัมภ์บริษัทลูกของ UMNO และผู้สนับสนุน

อื่นจึงเปิดเสรีให้ต่างชาติไม่ได้

จ. เนื่องจากมาเลย์พื้นเมืองส่วนใหญ่ทำงานอยู่ใน nontradable sector ภาคที่ไม่ค้าขายกับต่างประเทศ ส่วนใหญ่เป็น SMEs จึงต้องสร้างกฎเกณฑ์ อุปถัมภ์ค้าชู้ จะปล่อยให้ธุรกิจถูกทำลายไม่ได้

3. มาเลเซียมีหนี้ต่างประเทศน้อย หนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้ในประเทศ กู้จากสถาบันการเงิน คือ มีหนี้ต่างประเทศ 42.7 พันล้านเหรียญ เป็นหนี้ระยะสั้นประมาณ 22 ล้านเหรียญ (ต้องใช้คืนใน 1 ปี) มาเลเซียมีสำรองเพียงพอ (40 พันล้านเหรียญ) และยังมีเงินที่ชาวจีนในมาเลเซียนำไปฝากซื้อหุ้นในสิงคโปร์อีก 30 พันล้านเหรียญ เงินจำนวนนี้ถูกส่งให้มากลับประเทศ โอนหุ้นของชาวมาเลเซียในสิงคโปร์กลับประเทศ และยังคงให้ผู้มีทรัพย์สิน (FDI) ในต่างประเทศ ขายกิจการบางส่วน นำเงินกลับประเทศ สถาบันการเงินในประเทศมีเงินออมพอปล่อยกู้

ดังนั้น มหาธีร์ ไม่จำเป็นต้องกู้เงิน IMF เพราะมีสำรองเพียงพอ บทเรียนปี 1984 ทำให้เน้นการออมในประเทศ ทรัพยากรการเงินของประเทศมีเพียงพอ

4. รัฐบาลมาเลเซียเป็นผู้ถือครองทรัพย์สินและเงินออมส่วนใหญ่ของประเทศ เมื่อเกิดวิกฤติสามารถระดมเงินได้ทันที 1.7 ล้านล้านบาท เป็นเงินจากบริษัทน้ำมัน Petronas 300,000 ล้านบาท กองทุนประกันสังคมและ กนช. 1,300,000 ล้านบาท กองทุนสงเคราะห์ชาวมุสลิมแห่งชาติ 60,000 ล้านบาท เงินเหล่านี้ถูกนำไปช่วยกิจการรถยนต์แห่งชาติ นอกจากนั้น บริษัท Petronas เร่งการผลิตน้ำมันออกจำหน่ายเพิ่ม 200,000 บาเรล เงินออมเหล่านี้เกิดจากการสร้างวัฒนธรรมและองค์กรตั้งแต่สมัยอังกฤษปกครอง เงินเหล่านี้มีเพียงพอจัดตั้ง Asset Management Company (AMC) และ Special Purpose Vehicle เพิ่มทุนธนาคารให้ได้มาตรฐาน 8% ของ BIS มาตรฐานนี้สำคัญ มิฉะนั้นจะไม่ได้รับความเชื่อถือในการทำนิติกรรมการค้าระหว่างประเทศ ออก bond ไม่ได้ เพราะอันดับความน่าเชื่อถือต่ำ

มาตรการ Capital control และห้ามขายบลูชิพ ทำให้ลดเงินทุนไหลออกได้มาก องค์กรของรัฐดูแลการขายหุ้นโดยรับซื้อต่อ หุ้นของชาวมาเลย์ซื้อในราคาสูงของชาวจีน เช่น ธนาคารซื้อในราคาต่ำ หากต่างประเทศขายหุ้นให้ขายในราคาตลาด (ต่ำ) หากชาวมาเลย์ขายจะบวมสมทบให้ ทำให้ต่างประเทศไม่ยอมขายเพราะขาดทุน

5. ภาคธนาคารของมาเลเซียไม่เสียหายหนักเช่นในประเทศไทย ตลอด 10 ปีก่อนหน้าวิกฤติ อัตราการปล่อยสินเชื่อของไทยสูงกว่ามาเลเซียร่วมเท่าตัว ไทยปล่อยสินเชื่อให้กิจการอสังหาริมทรัพย์ประมาณ 40% มาเลเซีย 30% แต่โดยที่อสังหาริมทรัพย์ในมาเลเซียมีกฎระเบียบควบคุมเข้มงวด คือ เจ้าของโครงการทำอะไรได้ไม่เกิน 20% ราคาจึงต่ำกว่าในประเทศไทย ที่ดินส่วนใหญ่เป็นของรัฐบาล (ป้องกันคนจีนยึด) ราคาที่ดินจึงไม่ต่ำมาก เพราะรัฐบาลควบคุม supply มีระเบียบป้องกัน FDI มิให้กู้เงินในประเทศมากเกินไป

เมื่อเกิดวิกฤติ NPL ของมาเลเซีย 3.8% ในปี 1997 และเพิ่มเป็น 20% ในปี 1999 ในขณะที่ NPL ของไทยเริ่มที่ 20% ในปี 1996 ขยายเป็น 80% ในช่วง 1999

เหตุที่ NPL ในมาเลเซียต่ำกว่าเป็นเพราะธุรกิจที่แข่งขันไม่ได้ต้องออกจากตลาด (Exit) แต่เน้นๆ เช่น ลดพื้นที่ปลูกยางพารา เลิกปลูกโกโก้ทั้งหมด

โดยสรุป ประเทศไทยมีเงินออมน้อย ไม่สามารถตั้ง AMC ได้ ทุนที่พอระดับได้ คือ กนข. 100,000 ล้านบาท กองทุนประกันสังคม 200,000 ล้านบาท สหกรณ์ต่างๆ ประมาณ 200,000 ล้านบาท การนำเงินเหล่านี้ไปใช้จะต้องมีอำนาจเด็ดขาด เช่น มหาธีร์ ไทยมีระบบธนาคารพาณิชย์ที่เร็วกว่า จำนวนมากกว่า รวมถึง บ.ประกันภัย บ.เงินทุนหลักทรัพย์ ภาคอสังหาริมทรัพย์ขาดระบบควบคุมการก่อสร้างที่ดินซื้อขายได้เสรี ปล่อยสินเชื่อเกินความต้องการจำนวนมาก เช่น บิมน้ำมัน การลงทุนทางตรงจากต่างประเทศไม่ให้นำเงินทุนเข้ามาอาศัยหลักทรัพย์ในประเทศ ไทยกู้จากธนาคารของไทย ทำให้มีหนี้สูงมาก ยิ่งรับการลงทุนมากยิ่งต้องกู้มาก ต่างจากมาเลเซียที่การลงทุนทำให้เงินออมต่างประเทศเคลื่อนเข้าสู่ในประเทศ

แนวทางแก้ปัญหาของมาเลเซีย

มาเลเซียใช้วิธีรับซื้อกิจการมีปัญหาโดยจัดตั้ง AMC ตั้งองค์กรช่วยเพิ่มทุนธนาคารตามกฎ BIS เงินลงทุนแก้ปัญหาใช้เงินออมของประเทศ เศรษฐกิจจึงฟื้นตัวเร็ว ผู้สูญเสียคือพ่อค้าชาวจีน วิกฤติทำให้นโยบายภูมิบุตรขยายตัว ธุรกิจของชาวจีนถูกปล่อยให้ล้มลง มหาธีร์เห็นว่าวิกฤติคือโอกาสในการยึดทรัพย์คืนจากต่างชาติและชาวจีน ทำให้เกิดจลาจล

ปัจจัยสนับสนุนการฟื้นเศรษฐกิจมาเลเซีย

1. มีเงินออมของตนเองเพียงพอบริหารสถานการณ์วิกฤติ และความผันผวนจากภายนอก
2. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบไม่ประมาท ติดตามความรู้ในสถานการณ์สากล มีระบบเตือนภัย ป้องกันภัย และตอบโต้ภัย ทุกรูปแบบ
3. คำนึงถึงปัจจัยวัฒนธรรม การเมือง ชีตจำกัด และจุดมุ่งหมายแห่งชาติ
4. การแก้ไขปัญหานั้นความเฉียบขาด กิ่งเผด็จการ มีทิศทางชัดเจน
5. ธุรกิจที่มีอยู่ต้องแข่งขันได้ ส่วนที่แข่งไม่ได้ต้องออกจากตลาด (exit) เพื่อเริ่มสร้างใหม่
6. ปัญหาของมาเลเซียไม่รุนแรงเช่นไทย เช่น NPLs, การขยายตัวของสินเชื่อภาระหนี้ต่างประเทศ การคอร์รัปชัน ความไร้ระเบียบกฎเกณฑ์ด้านอสังหาริมทรัพย์ การบริหารการถือครองที่ดิน ระบบพรรคพวกในการตั้งสถาบันการเงิน ความย่อหย่อนในการจัดบันทึกหนี้ การตรวจสอบสถาบันการเงิน ราคาที่ดินในไทยเพิ่มถึง 100 เท่าใน 10 ปี

แนวทางแก้ไขปัญหาของไทย

1. สถานการณ์ 1997

1. หนี้สิ้นล้นพันตัว 120,000 ล้านดอลลาร์ ธนาคารชาติเพิ่งมีตัวเลขหนี้ภาคเอกชน 80,000 ล้านดอลลาร์ในเดือนสิงหาคม 1996 และค้นพบหนี้ในปี 2000 อีก 20,000 ล้านดอลลาร์ เป็นการบันทึกภาระหนี้ที่ซ้ำที่สุดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลก
2. เมื่อถูกโจมตีค่าเงินบาท สำรองที่ใช้ได้ลดเหลือเพียง 800 ล้านดอลลาร์ เพียงพอส่งสินค้าเข้าได้ 3 วัน เป็นการคงเหลือสำรองที่น้อยติดอันดับโลกเช่นกัน
3. สัดส่วนหนี้ต่อสำรองสูงจำนวน ? เท่า
4. เนื่องจากระดับความน่าเชื่อถือต่ำ หนี้ส่วนใหญ่ของภาคเอกชนจึงเป็นหนี้ระยะสั้น ต้องใช้คืนใน 1 ปี ภาระหนี้จึงหนักเช่นเดียวกับอินโดนีเซีย
5. หากแม้จะไม่ชำระหนี้ (moratorium) จะต้องลดการปลูกพืช ผลิตสินค้าแทบทั้งหมด เพราะเป็นประเทศส่งออกมาก นำเข้ามาก เทียบกับ GDP

6. จำนวนหนี้ที่ต้องชำระทันที 64 พันล้านเหรียญ
7. ความต้องการสำรองจาก IMF 30,000 ล้านดอลลาร์ IMF ช่วยเพียง 4,000 ล้านดอลลาร์ รวมจากประเทศอื่น ๆ ได้ 17,000 ล้านดอลลาร์ ขาดความคล่องตัว 13,000 ล้านดอลลาร์
8. เนื่องจากเน้นการขายตัวของตลาดหุ้น เงินจึงไหลออกมาก ตลาดหุ้นไทยขาดมาตรการป้องกันภัย และควบคุมภัยเช่นในมาเลเซีย
9. สินเชื่อธนาคาร ในโครงการอสังหาริมทรัพย์คิดเป็น 40% ของทั้งหมด NPLs จึงสูง เกิดสภาวะ bank run
10. ประเทศไทยเป็น classic case เกิดการชุมนุมโดยมิได้นัดหมายของทุกปัญหา คือ สภาวะ bank run, NPLs 80% สูงสุดของโลก สำรองเงินตราหมด, ตลาดหุ้นพัง, เจ้าหนี้ทวงถามหนี้ 64,000 ล้านดอลลาร์ สัดส่วนเงินลงทุนในอสังหาริมทรัพย์สูง 40% คุณภาพการก่อสร้างต่ำ ที่ตั้งไม่เหมาะสม
11. เงินออมในประเทศมีน้อยและนำมาใช้ไม่ได้ เพราะมีเจ้าของดูแลอยู่ เช่น กนข. สหกรณ์ เงินฝากของรัฐ
12. หากนำเงินออมของประชาชนรายย่อยมาช่วยรับซื้ออสังหาริมทรัพย์ โดยตั้ง AMC ให้คนไทยซื้อสายเงินในกรุงเทพฯ จะเกิดปัญหาเชื้อชาติ จะต้องช่วยคนจนเป็นหลัก
13. ต่างประเทศไม่ให้สินเชื่อ เครดิตต่ำ ทำให้ขายพันธบัตรกู้เงินมาใช้ตั้ง AMC ไม่ได้ในช่วง 2-3 ปีแรก สถาบันการเงินในประเทศให้กู้ไม่ได้เพราะประชาชนถอนเงิน
14. รัฐบาลสามารถกู้เงินจากแหล่งอื่นมาได้ประมาณ 10,000 ล้านดอลลาร์ (400,000 ล้านบาท) จากแหล่งเงินที่มีกฎเกณฑ์เฉพาะ เช่น ธนาคารโลก (ช่วยคนจน) ADB (ปรับโครงสร้างเกษตร) Miyazawa (พัฒนาชนบท) JICA เป็นต้น แหล่งทุนเหล่านี้ห้ามนำเงินไปใช้ตั้ง AMC

2. แนวทางประเทศไทย 1997-2000 (เหตุผลฝ่ายรัฐบาล)

1. เกมอำนาจกับมหาอำนาจ

การระบอบของต้มยำกุ้งสู่ศูนย์กลางทุนนิยมโลก ทำให้

- ราคาน้ำมันลดจาก 25\$ สู่ 10\$ - ลดต้นทุนเกษตรกร การขนส่ง เงินเพื่อดูแลการค้า และค่าใช้จ่ายของธุรกิจ

- IMF ยอมผ่อนผัน conditionalities - ยกเลิกการเกินดุลการคลัง, การขึ้นราคาน้ำมัน เพื่อเพิ่มรายได้รัฐบาล, การเปิดเสรี

- สหรัฐฯ ยอมขาดดุลปีละ 300,000 ล้านดอลลาร์ ป้องกันการพังทลายของเศรษฐกิจโลก ทำให้เศรษฐกิจเอเชียขยายตัว การส่งออกฟื้นตัว ประเทศในเอเชียได้ดุลการค้า สามารถนำเข้าวัตถุดิบ และชำระหนี้

- มหาอำนาจตรึงค่าเงินเยน หยวน ดอลลาร์ ทำให้เงินบาทไม่ผันผวน

- ยอมให้ญี่ปุ่นมีบทบาทปล่อยเงินกู้ ADB, World Bank, Miyazawa เพิ่มสภาพคล่องในประเทศ เพื่อทดแทนเงินชำระหนี้ รักษาเสถียรภาพค่าเงิน

- ประเทศในเอเชียร่วมมือ ประสานงานติดต่อกัน เพื่อป้องกันผลกระทบต้มยำกุ้ง ทำโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยขาดดุล พร้อมกัน

2. กู้เงิน IMF

จำเป็นต้องเข้าโครงการ IMF เพราะมีได้ทำ capital control ในปี 1996/1997 ไม่มีเงินสำรองพอส่งซื้อวัตถุดิบได้เกิน 1 อาทิตย์

3. ลดค่าเงิน

เพราะไม่มีสำรองเหลือในประเทศ การลดค่าเงินช่วยการส่งออกบ้าง แต่ผลส่วนใหญ่เกิดจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจเอเชีย เพราะสหรัฐฯ ยอมขาดดุล

4. กระตุ้นเศรษฐกิจโดยขาดดุล

เพื่อป้องกันการหดตัวของเศรษฐกิจ อัลดิจเงิน Miyazawa เข้าสู่ระบบเพราะเงินขาด 100,000 ล้านบาท ต้องการความรวดเร็ว

5. ดอกเบี้ยสูง

ดอกเบี้ยใช้เวลานานก่อนจะลงจากระดับสูง เพราะไม่สามารถกู้เงินนอกประเทศมาตัดหนี้กองทุนฟื้นฟู กองทุนฟื้นฟูกู้เงินจากระบบวันละ 10,000 ล้านดอลลาร์ การถอนเงินจากสถาบันการเงิน หากไม่ชำระหนี้จะเกิดภาวะ bank run ทุกธนาคารต้องปิดธนาคารทั้งหมด เหตุที่กู้ไม่ได้ เพราะประเทศไทยไม่มีควมน่าเชื่อถือทางการเงิน ธนาคารต่างประเทศไม่ให้กู้

6. BIS. 8%

หากไม่บรรลุเป้าหมาย ธนาคารไทยไม่สามารถทำกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศ การส่งออก-นำเข้าหยุดชะงัก ต้องให้ธนาคารต่างประเทศหรือธนาคารสิงคโปร์ค้ำประกัน นักธุรกิจส่วนใหญ่จะถูกตัดจากระบบการค้า

7. ประกันเงินฝาก/เงินกู้

หากไม่ประกันเงินกู้ IMF จะไม่ให้ความช่วยเหลือและไม่มีแหล่งเงินกู้อื่น การประกันเงินฝากเพื่อป้องกัน bank run แต่ก่อให้เกิดหนี้กองทุนฟื้นฟูสถาบันการเงิน กลายเป็นหนี้สาธารณะของประเทศ หากไม่ประกันผู้ฝากเงินนี้จะลดลง แต่อาจจะเกิดสภาวะ bank run ธุรกิจล้ม เกิดวิกฤติรอบ 2 คนย้ายไปฝากเงินในต่างประเทศ หรือถือดอลลาร์แทนเงินบาท

8. ประนอมหนี้ โดย debt rescheduling, M&A, takeover etc.

การระบอบของต้มยำกุ้งสู่ศูนย์กลางทุนนิยมโลก ทำให้

● รัฐบาลไม่มีเงินออมในประเทศที่นำมาใช้ตั้ง AMC แม้จะยังมีเงินทุน กนข. กองทุนประกันสังคม เงินออมของสหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร เงินฝากของวัด จะนำมาใช้ได้ต้องมีอำนาจแบบมหาธีร์

- ขาดองค์กร บุคลากร บริหารปัญหาการทุจริต
- ธนาคารพาณิชย์ มีความรู้ความเชี่ยวชาญกว่าราชการ

9. ขายหุ้นรัฐวิสาหกิจ

● รัฐบาลไม่มีเงินสนับสนุนรัฐวิสาหกิจ ซึ่งขาดทุนทุกปี

● หากรัฐวิสาหกิจชำระหนี้ไม่ได้ รัฐบาลต้องรับภาระจ่ายหนี้ที่ค้ำประกัน และไม่ค้ำประกันเกิน 1.4 ล้านล้านบาท

● หากรัฐวิสาหกิจ default จะเกิดปัญหาบริการสาธารณสุขมีปัญหาลักษณะในฟิลิปปินส์ และการนำทรัพย์สินรัฐวิสาหกิจไปเ่ว่ายเช่นในกัมพูชา

10. หาเงินทุนชำระหนี้ต่างประเทศ และเพิ่มการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

- การท่องเที่ยว
- การส่งออก
- เงินเพิ่มทุนของบริษัทแม่ให้บริษัทลูก
- เงินกู้ 10 billions จากแหล่งต่างๆ

- เงินกู้ IMF
- เงินเพิ่มทุนขายหุ้นของรัฐกิจ - ขายรัฐกิจให้ต่างประเทศ

11. การสร้างความสามารถในการแข่งขัน

- เงินกู้และเงินงบประมาณ

คำถามของประเทศไทย

1. จะป้องกันอันตรายจากภายนอก ทั้งด้านเศรษฐกิจและอื่นๆ มิให้ส่งผลกระทบต่อการฟื้นตัวได้อย่างไร
2. จะป้องกันความเครียด ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจทางนโยบาย และการต่อต้านผลกระทบของฝ่ายต่าง ๆ ได้อย่างไร เช่น ลูกหนี้
3. จะตั้งเป้าหมาย แนวทางของสังคมอย่างไร โดยเฉพาะการแบ่งปัน การรับภาระของการฟื้นตัว เช่นที่เกิดขึ้นในมาเลเซีย
4. จะแก้ไขปัญหาเดิมอย่างไร เช่น การศึกษา คอร์รัปชัน
5. จะระดมทุนเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างไร ต้องการทุนจำนวนเท่าใด แหล่งทุนมาจากที่ใด
6. จะตั้งระบบบริหาร แนวทางการปฏิบัติงานให้คล่องตัวกว่านี้ได้ได้อย่างไร รัฐธรรมนูญเป็นอุปสรรคหรือไม่
7. สังคมไทยเน้นการแบ่งปัน หรือต้องการการขยายตัวสู่แนวทางเดิม หรือควรสร้างระบบใหม่
8. สัดส่วนของทุนต่างประเทศ ทุนชาติ ทุนสหกรณ์ ทุนหมู่บ้าน แบ่งปันอย่างไร ในโครงสร้างเศรษฐกิจ การนำปัญหาเชื้อชาติเข้าพิจารณาเช่นในกรณีมาเลเซียหรือไม่

ระยะเวลาในการฟื้นเศรษฐกิจไทย

เศรษฐกิจที่จะขยายตัวได้อย่างมีเสถียรภาพ ไม่สะดุดชะงัก และหลุดตัวรุนแรง ภาครัฐมีหน้าที่กำกับให้เกิดเงื่อนไขต่อไปนี้

1. เกินดุลการค้าในระยะยาว เพื่อมีรายได้ขยายการผลิต การลงทุน ทดแทนการเสื่อมราคาเครื่องมือ เครื่องจักร ทดแทนทรัพยากรมนุษย์เดิม การนำเงินเข้าประเทศโดยกู้และรับลงทุนจากต่างประเทศโดยไม่รอบคอบเป็นการเพิ่มหนี้สินก่อให้เกิดการพังทลายของเศรษฐกิจ

2. มีความสมดุลระหว่างกำลังการผลิตสินค้าและบริการกับความต้องการเช่น ไม่ผลิตต่อสั่งหาปริมาณทรัพย์ พลังงาน ส่งเสริมการลงทุนเกินกว่าความต้องการ เพราะเมื่อกิจการเหล่านี้ขาดทุนจะส่งผลต่อสถาบันการเงิน และเศรษฐกิจโดยรวม

3. ในระยะยาวภาครัฐสามารถระดมเงินออมในรูปแบบของกองทุนบำเหน็จ บำนาญข้าราชการ กองทุนประกันสังคม กองทุนประกันสุขภาพ เพื่อนำมาใช้ในการสร้างเสถียรภาพพื้นฐานของตลาดหุ้น ตลาดทุน มูลค่าทรัพย์สิน และค่าเงินของประเทศ สภาพการณ์นี้เกิดขึ้นได้ต่อเมื่อรัฐวิสาหกิจไม่ขาดทุน การลงทุนภาครัฐมีประสิทธิภาพให้ผลตอบแทนตามที่มุ่งหวัง มีระบบงบประมาณที่ดี และทำงานในสิ่งที่ตนถนัดเท่านั้น รวมถึงมีอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสม

4. สามารถกำหนดทิศทางการลงทุนและระบุโครงการลงทุนที่ผู้ลงทุนได้รับผลตอบแทนพอสมควร โดยเป็นมูลค่าเพิ่มแท้จริงมิใช่การแสวงหากำไรจากการกู้เงิน การเพิ่มมูลค่าหุ้นอย่างผิดปกติเช่นที่เคยเป็นมา

5. รัฐกำกับดูแลการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง รักษาทรัพยากรธรรมชาติด้านสิ่งแวดล้อมมิให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายแก้ปัญหา เช่น กรณีเขื่อนปากมูล รวมถึงลงทุนสร้างทรัพยากรใหม่ ที่เป็นประโยชน์จริง เช่น บริการโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ โดยสูญเสียต่ำสุด

6. ระมัดระวังมิให้ภาคประชาชน ภาคเอกชน บริษัท รวมถึงภาคสถาบันการเงินสร้างหนี้ในระดับสูงเกินความจำเป็น นั่นคือ รัฐต้องกำกับดูแลการใช้จ่ายการลงทุนการผลิตเพื่อส่งออก ให้อยู่ในสถานะที่มีกำไรพอสมควร ไม่ก่อให้เกิดการลงทุนที่ไม่มีผลตอบแทนมากเกินไป

ภายใต้เงื่อนไขทั้ง 6 ข้อ จะเห็นได้ว่า ประเทศไทยได้บริหารเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความล้มเหลว และจะต้องใช้เวลาแก้ไข

ขั้นตอนการฟื้นตัวจากวิกฤติเศรษฐกิจ

ขั้นที่ 1: การฟื้นตัวทางการผลิต

= ผลผลิตรวม/ยอดขายเพิ่มขึ้น

ภาครัฐบาล : GDP เพิ่ม

ภาคธุรกิจ : ดัชนีการผลิต/ยอดขายเพิ่ม

ประชาชน : การว่างงานลดลง

การฟื้นตัวแบบปกติ

- ฟื้นโดยรัฐบาลไม่ขาดดุลเพิ่ม กู้เพิ่ม ขายทรัพย์สิน
- ภาคธุรกิจ - ผลิต/ขายเพิ่ม โดยไม่มีขาดทุนต่อหน่วยเพิ่ม ขายทรัพย์สิน
- ประชาชน - สัญญาจ้างงานปกติ, รายได้พอกับรายจ่าย, ไม่ขาดทุนเมื่อเทียบกับต้นทุนการศึกษา-ค่าใช้จ่ายในการออกทำงาน

ขั้นที่ 2: การฟื้นตัวทางการเงิน แบ่งเป็น 2 ขั้น

- ขั้นที่ 2.1
- เศรษฐกิจภาครวม - เกินดุลบัญชีเดินสะพัด สามารถชำระหนี้ได้
สัดส่วนหนี้สิน : ทุนลดลง สู้เป้าหมาย 1:1
 - เกินดุลการค้า สามารถชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องขึ้นภาษี ขายทรัพย์สิน หนี้สินคิดเป็น 40% ของ GDP
 - ภาคธุรกิจ - กำไรเพิ่มขึ้น สามารถชำระหนี้ได้ สู้เป้าหมาย
สัดส่วน หนี้สิน: ทุน สู้เป้าหมาย 1:1
 - เกินดุลการค้า สามารถชำระหนี้ได้โดยไม่ต้องขึ้นภาษี

- ประชาชน - รายได้เพียงพอรายจ่าย ได้รับผลตอบแทนจากค่าการศึกษา

- ขั้นที่ 2.2
- เศรษฐกิจภาครวม - ชำระหนี้ได้ระดับ 1:1 เพิ่มการลงทุน ขยายหนี้เงินกู้ในโครงการที่ให้ผลตอบแทนคุ้ม
 - ภาคธุรกิจ - หนี้สิน: ทุนระดับพอใจ กู้เงินจากสถาบันการเงิน ขยายกิจการในโครงการที่ให้ผลตอบแทนสูง
 - ภาคธุรกิจ - ค่าแรงเพิ่ม
- ราคาสินทรัพย์เพิ่ม
- เงินออมเพิ่ม

ขั้นที่ 3: การฟื้นตัวของฐานะเศรษฐกิจ

- เพิ่มค่าจ้างให้ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ
- ราคาหุ้นเพิ่มขึ้น
- มีงานทำเต็มที่ เงินออมเพิ่ม
- หนี้สินไม่เป็นปัญหา ได้รับความเชื่อถือจากเจ้าหนี้

ภัยในสถานการณ์วิกฤติ 10 ปี

จุดหมายของสังคมไทยในสถานการณ์วิกฤติ (10 ปี)

1. สร้างสังคมที่มีความรู้ความเข้าใจถึงภัยอันตรายทั้งปวงที่เกิดจากสถานการณ์นอกประเทศที่เกิดจากความขัดแย้งในช่วงวิกฤติของสังคม เสนอทางเลือก ทางออก ในการแก้ไขปัญหา และผลกระทบต่อทุกฝ่าย โดยเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของประเทศที่เคยประสบปัญหา และในประเทศเอเชีย เพื่อสร้างความยอมรับในความยากลำบากที่ต้องร่วมกันใน 10 ปีข้างหน้า

2. สร้างสังคมที่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ในด้านความคิด ความรู้ ประสบการณ์ของหลายฝ่าย ยอมลดการนำของภาคราชการ และนักการเมือง พรรคการเมือง เพื่อสามารถจัดตั้งองค์การบริหารยามวิกฤติที่ควรจะเป็น เพื่อให้การแก้ไขเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. พุ่มเทร่พพยากรในการเตือนภัย ป้องกันภัย และปฏิบัติการตอบโต้ภัยจากภายนอก พุ่มเทร่พพยากรในการระงับความขัดแย้งภายในประเทศ (ดังระบุในเอกสาร) อย่างเต็มที่ จัดทำแผนปฏิบัติการที่มีขั้นตอนระยะยาวที่คนเข้าใจได้

4. สร้างสังคมที่สามารถสื่อสารเพื่อจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหา มิใช่การทะเลาะวิวาท แย่งชิงอำนาจการเมือง ลดแรงกระตุ้นให้เสียขวัญ กำลังใจ หรือเร่งทวีความขัดแย้งของสังคม

5. จัดสร้างระบบสังคมเศรษฐกิจใหม่ ที่สะท้อนถึงเงื่อนไขทางเศรษฐกิจของประเทศ ธุรกิจ และประชาชน ให้มีความหลากหลายยิ่งกว่าเดิม เช่น ระบบสถาบันการเงินแบบใหม่ ระบบสินเชื่อใหม่ ระบบอุตสาหกรรม ระบบการศึกษา ราชการ เป็นต้น เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย

6. ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ต้องรักษาประชาชนทุกฝ่ายให้บรรลุถึงความ

จำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น ระวังการขาดดุริตของราชการ มีอาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ความปลอดภัย งาน การศึกษา บริการโครงสร้างพื้นฐาน และโอกาสก้าวหน้าในชีวิต เพื่อป้องกันกฎ จลาจล การแยกประเทศ และความขัดแย้งในทุกรูปแบบ

7. วางแผนแนวทางสร้างประเทศ สังคมใหม่ ด้วยกลยุทธ์ที่ชัดเจน เพื่อบรรลุผลใน 10 ปี ข้างหน้า ที่ครอบคลุมถึงภาคที่เชื่อมต่อกับต่างประเทศ อุตสาหกรรมของชาติ ของภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน สร้างประเทศไทยยุคใหม่

ภัยในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ 2540-2542

- ทุนสำรองเงินตราเหลือพอนำเข้า 1 อาทิตย์
- ถูกตัดขาดจากเศรษฐกิจโลก หากประกาศระงับชำระหนี้
- มหาอำนาจ และ IMF ให้เงินกู้เพียง 8,000 ล้านดอลลาร์ จากความต้องการ 30 พันล้านเหรียญ
- ราคาน้ำมันพุ่ง 25 เหรียญ/บาเรล
- ค่าเงินบาทลดสู่ระดับ 56 บาท และจะลดต่อไป
- คนตื่นตระหนกถอนเงินจากธนาคาร จนธนาคารรับภาระไม่ได้ (bank run)
- เงินไหลออกจากประเทศอย่างรวดเร็ว เนื่องจากกู้สิ้นเงินภาระของสำรองฯ
- ภัยจากเงินเฟ้อ เนื่องจากราคาน้ำมันสูง และเงินบาทอ่อน เกิดวงจรเงินเฟ้อ
- ภัยจากการกักตุนสินค้าของพ่อค้า
- ความขัดแย้งระหว่างคนไทยกับคนไทยเชื้อสายจีน เช่น ในอินโดนีเซีย
- ขาดความเชื่อถือจากประเทศคู่ค้า-ปัญหาในการส่งออก นำเข้า
- สถาบันการเงินถูกลดความน่าเชื่อถือ ไม่สามารถออก L/C ที่ยอมรับได้
- การต่อต้าน (เบ้ยวหนี่) สถาบันการเงิน
- การย้ายฐานผลิตของทุนต่างประเทศออกนอกประเทศ
- สถานะตกต่ำของรัฐบาลไทย ธุรกิจไทย และคนไทยในประชาคมโลก เช่น การขอวีซ่า

- การติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ
- การจัดหาวัตถุดิบ เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ให้แก่เกษตรกร โดยเงินเชื่อ
- การสร้างความเชื่อมั่น และความสามัคคีในชาติ
- ธุรกิจปิดกิจการ คนว่างงาน นักเรียนขาดโอกาสศึกษาต่อ
- ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด
- การรักษาสถาบันการเงิน
- ทุนของ ธกส. และสหกรณ์ เนื่องจากวัตถุดิบเกษตรแพงขึ้น
- ผู้ส่งออกไม่นำเงินเข้าประเทศ
- การกักตุนดอลลาร์

เตือนภัย : สถานการณ์เลวร้ายที่สุดของประเทศไทย (Worst Case Scenario)

สาเหตุ

1. ราคาน้ำมันโลกพุ่งทะยาน 40-50 \$ นำไปสู่การเก็งกำไรค่าเงินบาท
2. เศรษฐกิจสหรัฐฯ พองสบู่แตก ดอลลาร์เสื่อมค่า (ประมาณต้นปี 2544)
3. ประเทศไทยพ่ายแพ้ต่อขบวนการยาเสพติด ภายในปี 2546
4. สถานการณ์ยูโกสลาเวียในไทย พ.ศ. 2545-2547
5. ระบบการตลาดสินค้าเกษตรพังทลาย พ.ศ. 2544-2545
6. การลุกขึ้นต่อต้านอำนาจรัฐ การแยกตัวจากอำนาจรัฐ พ.ศ. 2543-
7. ความสามารถในการชำระหนี้สาธารณะต่ำกว่าเป้า (5% ต่อปี) พ.ศ. 2544-
8. การพังทลายของสถาบันการเงิน (bank run) รอบ 2
9. การขนเงินออกนอกประเทศ (capital flight)
10. รัฐวิสาหกิจขาดทุนเพิ่มจนชำระหนี้ไม่ได้-เพิ่มหนี้สาธารณะ 2543-
11. การรวมตัวของลูกหนี้ปฏิเสธรการชำระหนี้สถาบันการเงิน
12. แนวทาง New World Order ของสหรัฐฯ
13. ระเบียบการเงินโลกใหม่ 2542-

14. การรับเงินเข้า WTO
15. อินเดียเข้าสู่ระบบบรรษัทข้ามชาติโลก 2543
16. ภัยจากเส้นทางเศรษฐกิจเชื่อมประเทศเพื่อนบ้าน (จีนตอนใต้ ลาว กัมพูชา เวียดนาม) 2535-
17. สงครามเขตแดน 2544-2545
18. การว่างงานของผู้มีการศึกษา
19. สินค้าเกษตรและ SME ของคนไทยเสียความสามารถในการแข่งขัน
20. แนวทางแก้ไขปัญหาเกษตรกรไร้ที่ทำกิน (landless farmers) และเกษตรกรรายขอบ (marginal farmers)
21. การขยายตัวของพืช GMO ในสหรัฐฯ จีน อินเดีย และประเทศนำเข้าสินค้าเกษตรอื่นๆ
22. ดุลบัญชีเดินสะพัดอาจลดลงมาก
23. วงเงินอุดหนุนแทรกแซงสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรมถูกจำกัด พ.ศ. 2545

**ช่วงอันตรายของเศรษฐกิจไทย-จำแนกตามดัชนี
(ไม่มีอันตรายจากสถานการณ์ภายนอก)**

ประเด็นปัญหา	พ.ศ.	หมายเหตุ
1. การชำระหนี้ต่างประเทศกู้ โดยภาคเอกชน	2539-2544	บริหาร FDI 20 b. ไม่สามารถชำระ 20 b.
2. การชำระหนี้ IMF ของ ธนาคารชาติ	2544-2546	
3. การชำระหนี้ของรัฐวิสาหกิจ	2543	ไม่เพิ่มประสิทธิภาพรัฐวิสาหกิจ
4. การชำระหนี้กองทุนฟื้นฟู	2543-2553	
5. การชำระหนี้ราชการ	2543-	
6. เสถียรภาพค่าเงินบาท	2539-2546	
7. สภาวะ bank run	2540-2541	
8. ความเสี่ยงการอยู่รอดของ สถาบันการเงิน	2540-2544	
9. ความเสี่ยงของ AMC การคลัง รัฐบาล	2543-2553	
10. สถานการณ์ NPLs สูงกว่า 10%	2540-2544	
11. วิกฤติดุลบัญชีเดินสะพัด (ไม่ควบคุม)	2544-2545	
12. ราคาสินทรัพย์	2540	

สมมติฐาน

1. ควบคุมความเสี่ยงสงบเรียบร้อย ความขัดแย้งในประเทศได้
2. ไม่มีผลกระทบจากสถานการณ์ภายนอกเลย เช่น ราคาน้ำมัน เศรษฐกิจ US. ชะลอตัว เศรษฐกิจเอเชียหดตัว
3. เจ้าหนี้ของ FDI ไทย ไม่เรียกชำระหนี้เพิ่มเติม 800,000 ล้านบาท
4. ธุรกิจไทยชำระหนี้ไม่ได้ 800,000 ล้านบาท แปลงหนี้เป็นทุน หรือร่วมรับผิดชอบความสูญเสียเจ้าหนี้ต่างประเทศ-ไทย

5. ธนาคารชาติมีสำรองดอลลาร์ที่สามารถชำระหนี้ได้ โดยไม่กระทบอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทรุนแรง
6. รัฐวิสาหกิจทั้งระบบขาดทุนต่อเนื่อง แต่ไม่ถึงขนาดปิดกิจการ
7. รัฐบาลและผู้เสียภาษีรับชำระหนี้ให้กองทุนฟื้นฟูทั้งหมด สามารถบริหารธนาคารที่ปิดให้อยู่รอดได้
8. Rollover หนี้ราชการ
9. ดอกเบี้ยต่ำพอจะช่วยการขาดทุนของธนาคาร รัฐรับซื้อ AMC บางส่วน 250,000 ล้านบาท
10. AMC ของรัฐไม่ขาดทุน
11. รัฐตั้ง AMC 250,000 ล้านบาท

แรงกระทบจากสถานการณ์ภายนอก

1. เศรษฐกิจสหรัฐฯ ชะลอตัว	2544-	
2. ราคาน้ำมันดิบ ราคาโรงกลั่นเพิ่ม (ภาษี + ความเสี่ยง)	2542-	ประเทศนำเข้าลดภาษี
3. เศรษฐกิจ EU ชะลอตัว	2544-	
4. เศรษฐกิจญี่ปุ่นถดถอย	2532-	
5. ขบวนการยาเสพติดยึดประเทศไทยได้	2544-2545	
6. เงินเข้า WTO	2545-	
7. อินเดียบริษหายโครงการ IT	2542-	
8. ราคาสินค้าเกษตรโลกและ GMO	2543-	
9. ความขาดแคลนน้ำ	2550-	
10. สถานการณ์ลักษณะ Kosovo ในไทย	2546-	

ผลกระทบจากปัญหาการบริหาร เศรษฐกิจมหภาค กรณีเลวร้ายที่สุด

ปัญหาสังคม-การเมืองที่เลวร้ายที่สุด

1. Bank Run
 - คนถอนเงินจากธนาคาร ธนาคารไม่มีเงิน กองทุน
ฟื้นฟูช่วยไม่ได้ รัฐบาลไม่มีเงิน
 - ปิดธนาคาร นำเงินที่เหลือขายทรัพย์สินธนาคารแบ่ง
ให้ผู้ฝากเงิน ความยากจนเกิดทั่วประเทศ ธุรกิจล้ม
ทั้งในเมือง-ชนบท รวม ๓๓.
 - หรือรัฐบาลจ่ายคืนเงินฝากให้โดยพิมพ์ธนบัตรที่
สำรองไม่พอ เกิดเงินเฟ้อ ต่างประเทศไม่เชื่อเครดิต
คนจนที่มีเงินฝากยากลำบากเพราะค่าเงินลดลง
ไม่มีการผลิตสินค้าจริง เน้นเก็งกำไรค่าเงิน
 - ธนาคารไม่มีเงินให้กู้ ไม่สามารถชำระหนี้ต่าง
ประเทศ นำหนี้ต่างประเทศออกประมูลขาย
 - เกิดการว่างงาน ความยากจน อาชญากรรมโดยทั่วไป
ข้าราชการรายได้ลดลงบรชการไม่พอจ่ายเงินเดือน
 - กรณีศึกษา อาร์เจนตินา เปรู บราซิล เยอรมัน
เวียดนาม
2. Default หนี้ต่างประเทศ
 - ต่างประเทศอาจเลิก trade credit, L/C ธนาคารไม่ได้
BIS condition รับความน่าเชื่อถือ สั่งวัตถุดิบเข้าไม่ได้ ไม่มี order นำ
เข้าจากต่างประเทศ ส่งออกไม่ได้
 - ลดการผลิตข้าว 50% มั่นสำปะหลังและยางพารา

95% รวมถึงสิ่งทอ ยกเว้นกิจกรรมของต่างประเทศ
ที่จะพบปัญหาวัตถุดิบภายใน เงินบาทแลกเปลี่ยน
ไม่ได้

- ตัวอย่าง เกาหลีเหนือ พม่า เวียดนาม รัสเซีย

3. Capital Flight

- คนหมดความเชื่อถือในขนาดของประเทศ ทั้งค่าเงิน
แนวโน้มเศรษฐกิจ การนำของพรรคการเมือง แนวโน้ม
bank run, default ขนเงินออกนอกประเทศ ต่าง
ประเทศขายเงินบาทนำหน้าออกประมูลขาย เมื่อเงิน
ไหลออกนอกประเทศ (มิใช่ขำระหนี้) จะเกิดการ
ทวงหนี้กะทันหันจากต่างประเทศและคนในประเทศ
ถูกหนึ่งจ่ายหนี้ทั้งใน-นอกประเทศ ธนาคารล้ม
ตลาดหุ้นล้ม พันธบัตรไม่มีค่า เกิดผลถึง 1 และ 2

4. ค่าเงินอ่อนมาก

- หนี้ต่างประเทศเพิ่ม ผู้นำเข้าขาดทุน เกิด NPLs อีก
ครั้ง ภาคพ่อค้าคนกลาง การค้ามีปัญหา ภาครัฐ
ต้องตัดโครงการเกิดปัญหาธุรกิจล้ม เช่นปี 2541
ดอกเบียจะสูงมากเพราะความเสี่ยงสูง แม้ดอกเบีย
ทางการจะต่ำ ดอกเบียจริงนอกระบบจะสูงกว่า
หลายเท่า เกิดปัญหาเงินเฟ้อเป็นวงจร

5. Narcotic Industrial Complex (NIC)

- ผู้ติดยา 2 ล้านคน กลายเป็นผู้จำหน่าย หลอกหลวง
ให้คนติดยา ผู้ติดยาเพิ่มปีละ 1 เท่าตัว 16 ล้านคนใน
4 ปี ทุกระอบครัวจะยากจน ต้องออกจากงาน มีโรค
เอดส์ การลงทุนด้านการศึกษาไม่คุ้มทุน ต่างประเทศ
และไทยถอนทุน ปิดโรงงาน
- ผู้ติดยาร่วมการก่อจลาจล กบฏ ต่อสู้กับตำรวจ ทหาร
เกิดเป็นเขตปลดปล่อย ประเทศถูกปิดล้อม
- การค้ากับต่างประเทศหยุดชะงัก ค่าประกันชีวิต-
ธุรกิจสูง เช่น อาณาจักรมาเฟีย ทหารเข้ายึดประเทศ

เกิดสงครามชายแดน

6. สถานการณ์ลักษณะ
Kosovo ในไทย

- ตัวอย่าง โคลัมเบีย อเมริกากลาง อิตาลี (บางช่วง)
- แรงงานต่างชาติจะเข้ามาแทนแรงงานไทยในสัดส่วนเดียวกับผู้ติดยา เมื่อวันหนึ่งกองทัพผลักดันออกนอกประเทศ จะกลายเป็นยูโกสลาเวีย ต้องปล่อยให้พม่าเป็นอัลบาเนียไทยถูกโจมตีโดยกองทัพสหประชาชาติ ถูกแบ่งแยกดินแดนและบริหารโดยสหประชาชาติ
- ตัวอย่าง ยูโกสลาเวีย

7. Meltdown

- ธุรกิจเล็กกิจการจำนวนมาก เนื่องจากกำลังผลิตเหลือเพื่อโดยขายสินทรัพย์เพื่อเพิ่มดีมานด์ในประเทศ (ที่ไม่มีแรงผลักดันจากเงินกู้) เช่น อสังหาริมทรัพย์ ปิมน้ำมัน โรงงาน เปโตรเคมี การก่อสร้าง SMEs หรือธุรกิจที่ไม่ได้ผลตอบแทน เช่น บริษัทจำนวนมากในตลาดหลักทรัพย์ สภาวะนี้ก่อให้เกิดความรุนแรง การต่อสู้ระหว่างทุนชาติกับทุนต่างประเทศ ทุนต่างจังหวัดกับทุนภาครัฐ

8. Balancing Act

- การบริหารประเทศคำนึงถึงความอ่อนไหวของทุกฝ่ายในสังคมหรือไม่ ? ในภาวะที่ประชาชนเกิดปัญหาความแตกแยกในสังคม มีความยากจนของคนบางกลุ่ม และการแตกแยกในชาติ
- การออกจากตลาดของธุรกิจที่แข่งขันไม่ได้ เกิดขึ้นโดยสันติวิธี หรือก่อให้เกิดความรุนแรงในระบบ

9. Sovereignty

- ขอบเขตการยอมรับ สัดส่วนของต่างประเทศในกิจกรรม เศรษฐกิจ มิฉะนั้นจะกลายเป็นการต่อสู้ระหว่างทุนชาติกับทุนต่างประเทศ เกิดสถานการณ์ซ้ำๆ เช่น ในฟิลิปปินส์ ละตินอเมริกา

10. Parties

- การแบ่งฝ่ายเพื่อผลประโยชน์ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายในสังคม และการพังทลายของระบบเศรษฐกิจการเมือง สังคม ในที่สุด
- ตัวอย่าง ละตินอเมริกา ฟิลิปปีนส์ พม่า กัมพูชา

ปัญหาการบริหารเศรษฐกิจมหภาค

- การชำระหนี้ต่างประเทศ (การหมุนเงิน) - ดูจากบัญชีเดินสะพัด การส่งออก การนำเข้า การระดมทุนจากต่างประเทศในยามวิกฤติ
- รักษาเสถียรภาพค่าเงินภายใต้หลักการ พ.ร.บ.ธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485
- รักษาสถาบันการเงินให้สามารถทำหน้าที่การเก็บออมเงินโดยปลอดภัย ได้รับความเชื่อถือในการทำอุตสาหกรรมทางการเงินระหว่างประชาชนกับต่างประเทศ เป็นช่องทางประสานเจ้าหน้าที่กับลูกหนี้ และพัฒนาให้สามารถปล่อยสินเชื่อได้ในโอกาสต่อไป
- รักษาสถานการณ์มิให้เกิดการขนเงินออกนอกประเทศ โดยคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้น และด้วยความตื่นตระหนก
- รักษาสถานการณ์มิให้ผู้ฝากเงินถอนเงินจากสถาบันการเงินอย่างโกลาหล (bank run)
- รักษาระดับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่ำปีละ 5% เพื่อสามารถรักษาศักยภาพในการชำระหนี้สาธารณะตลอด 10 ปี
- มีมาตรการแก้ไขปัญหาเมื่อเศรษฐกิจถูกกระทบจากภายนอก เช่น ราคาน้ำมัน เศรษฐกิจสหรัฐฯ หดตัวรุนแรง
- เพิ่มประสิทธิภาพและการหารายได้ของรัฐวิสาหกิจมิให้รัฐวิสาหกิจต้องขอความช่วยเหลือภาครัฐเพิ่มขึ้น ไม่ต้องเพิ่มราคาค่าบริการ รักษาระดับคุณภาพของบริการไว้ได้ และขยายการบริการได้ตามสมควร
- สามารถลดหนี้ NPLs ได้โดยไม่ก่อให้เกิดการประจันหน้ากับลูกหนี้ และสามารถเพิ่มอัตราดอกเบี้ยได้ เพื่อมิให้ผู้ฝากเงินต้องรับภาระ NPLs มากเกินไป

- สามารถเพิ่มสินเชื่อการค้าระหว่างสถาบันการเงินกับภาคธุรกิจและระหว่างภาคธุรกิจ จากปัจจุบัน 10% ของ 6 ล้านล้านบาท กลับไปสู่ระดับเดิม
- เพิ่มราคาสินทรัพย์ของประเทศ เช่น หนี้ ที่ดิน การจัดอันดับหนี้ของประเทศ ให้มีมูลค่ามากขึ้น
- สร้างความมั่นใจในการลงทุน การบริโภค โดยเฉพาะสามารถระบุทิศทางการลงทุนใหม่ และดึงดูดทุนจากต่างประเทศ
- สามารถเพิ่มจำนวนหรือกิจกรรมธุรกิจของภาคธุรกิจในระยะกลาง ทำให้ได้เปรียบดุลบัญชีเดินสะพัดต่อเนื่อง ดุลการค้าลดลง ภาคธุรกิจมีกำไร ปรับระบบและคุณภาพคน เพิ่มการลงทุนจากภายนอกเนื่องจากเงินออมภายในมีไม่เพียงพอ
- สามารถป้องกันภัยและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจจากช่องว่างในเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
- เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสินค้า ผลิตภัณฑ์ของประเทศภายใต้เงื่อนไขการค้าใหม่
- ปรับองค์กรจากองค์กรโบราณ เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

ปัญหาความขัดแย้งในอุดมการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหา

ในกระบวนการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจไทยนับ 10 ปีจากนี้ไป ความขัดแย้งในอุดมการณ์ของสังคมและแนวทางการแก้ไขปัญหาก็จะเพิ่มทวีขึ้นอย่างรวดเร็ว ประสบการณ์จากทุกประเทศชี้ให้เห็นว่า ความต้องการเรียกร้องจากภาครัฐมีมากขึ้น ขัดแย้งระหว่างแนวทางสังคมนิยมกับทุนนิยม การพัฒนาแบบค่อนข้างปิด กับการพัฒนาแบบเปิด ระบบเลือกตั้งกับระบบกุมอำนาจบริหารเบ็ดเสร็จ แนวทาง monetarist กับแนวทาง structuralist ความขัดแย้งระหว่างภาคเศรษฐกิจ การเงิน (เจ้าหน้าที่/ผู้ฝากเงิน) กับภาคเศรษฐกิจนี้ (ลูกหนี้ ผู้ต้องการใช้เงิน) เมื่องกับชนบท คนจนกับคนไม่จนในชนบท ฯลฯ

สรุปบางปัญหาความขัดแย้งได้ดังนี้

ความขัดแย้งในนโยบายการเงิน

1. ความจำเป็นในการรวมบัญชียังมีอยู่หรือไม่? ธนาคารแห่งประเทศไทยมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้ IMF, ค่าเงินบาท อย่างไร
2. จะมีการแก้ไขพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย และพระราชบัญญัติธนาคารพาณิชย์หรือไม่? หากมีการแก้ไขจะเป็นเมื่อใด? หากไม่แก้ไข จะป้องกันจุดอ่อนของพระราชบัญญัติเดิมอย่างไรเพื่อมิให้เกิดข้อผิดพลาดเช่นในอดีต?
3. การคาดคะเนอัตราเงินเฟ้อ
4. นโยบาย inflation targetting จะยังคงอยู่หรือไม่? หน่วยราชการอื่น ๆ เข้าใจจุดมุ่งหมาย และได้มีการเตรียมงานเพื่อสนองนโยบายนี้ได้อย่างไร? ยอมให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนดแนวทางหรือไม่?
5. หากนโยบายของพรรคการเมืองต่างจากของธนาคารแห่งประเทศไทย จะมีการปรับเปลี่ยนผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยหรือไม่?
6. ธนาคารแห่งประเทศไทยในฐานะผู้กำกับดูแลธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เห็นด้วยกับการระงับชำระหนี้แก่เกษตรกร 3 ปีหรือไม่? หากไม่เห็นด้วย จะเกิดข้อขัดแย้งกับรัฐบาลหรือไม่?
7. ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกแบบสถาบันการเงินสถาบันสินเชื่อเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์เศรษฐกิจใหม่อย่างไร? ทำอย่างไรให้สถาบันการเงินครอบคลุมกิจกรรมถึงชาวเกษตรกรชายขอบ สหกรณ์ ชุมชน?
8. มีธนาคารต่างประเทศเพิ่มขึ้นในประเทศ ได้มีการออกกฎระเบียบเพื่อกำกับดูแลกิจการเหล่านี้หรือไม่?
9. หากสถาบันการเงินต่างประเทศล้มละลาย ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ธนาคารแม่ หรือกองทุนเพื่อการฟื้นฟู จะมีวิธีการบริหารหนี้หรือไม่?
10. นโยบายดอกเบี้ยเงินฝากต่ำจะคงอยู่อีกนานเท่าไร?
11. นโยบายการขายกิจการธนาคารจะคงอยู่ต่อไปหรือไม่? หากไม่ขายธนาคารจะดำเนินการแก้ไขปัญหาวินิจฉัยอย่างไร
12. จะแบ่งปันความรับผิดชอบหนี้กองทุนฟื้นฟูอย่างไร ในกรณีที่ภาครัฐไม่

สามารถชำระได้ภายใน 10 ปี เพราะอัตราความเติบโตต่ำกว่า 5% ดังที่ได้ประมาณการไว้

13. แนวทางการพัฒนาตลาดเงิน ตลาดทุน ของประเทศเป็นอย่างไร ?

14. ธนาคารแห่งประเทศไทยตั้งเป้าหมายสัดส่วนสินเชื่อในตลาดว่าจะมาจากแหล่งใด เป็นจำนวนเท่าใด ?

15. นโยบายและมาตรการด้านการเงินเพื่อสนับสนุน SMEs และแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ?

16. มาตรการส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของสินเชื่อการค้า เช่น DLC หรือระบบ factoring ?

17. สินเชื่อขยายตัวในอัตราต่ำ เหตุใดเศรษฐกิจจึงขยายตัวได้ในอัตรา 4-5%

18. เมื่อใดจะมีการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝาก ? มีมาตรการรองรับผลกระทบทางลบของการยกเลิกการค้าประกันเงินฝากอย่างไร ?

19. จะมีวิธีบริหารหนี้ต่างประเทศภาคเอกชนที่เกิดจากการลงทุนในต่างประเทศอย่างไร ?

20. ในกรณีที่มีการเก็งกำไรค่าเงิน มีเงื่อนไขใดที่ประเทศไทยใช้นโยบายควบคุมการไหลออกของเงินทุน

ความขัดแย้งในนโยบายการคลัง

1. รัฐบาลมีนโยบายรับหนี้กองทุนฟื้นฟูเป็นหนี้สาธารณะทั้งหมดหรือบางส่วน?

2. ในกรณีที่มีการจัดตั้งสถาบันประกันเงินฝากจะยังคงรับภาระหนี้กองทุนฟื้นฟูต่อไปหรือไม่ ? จะมีความเสี่ยงอย่างไรกับธนาคาร สถาบันการเงินที่ประสบปัญหา ?

3. รัฐบาลได้ค้าประกันหนี้รัฐวิสาหกิจจำนวนมากเกือบ 1 ล้านล้านบาท รัฐวิสาหกิจเหล่านี้ส่วนใหญ่ขาดทุน และรัฐบาลต้องตั้งงบประมาณหรือกู้เงินเพื่อให้ดำเนินการต่อเนื่อง จะมีวิธีลดภาระลงอย่างไร ? หากรัฐวิสาหกิจมีปัญหาจะทำอย่างไร ?

4. หนี้รัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลไม่ได้ค้าประกัน หากรัฐวิสาหกิจยังประสบปัญหา รัฐจะเข้ารับภาระหรือไม่ ?

5. หากเศรษฐกิจขยายตัวได้ต่ำกว่า 5% ต่อปี จะมีวิธีการแก้ไขปัญหานี้หรือไม่ อย่างไร ?

6. จะมีวิธีการลดความสูญเสียงบประมาณจากการคอร์รัปชันลงให้ได้ปีละ 200,000 ล้านบาท ได้อย่างไร ? ขัดแย้งกับราชการ อบต. ท้องถิ่นในระดับใด ?

7. หากการจัดงบประมาณมุ่งเน้นกิจกรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ อะไรคือกิจกรรมเหล่านั้น มีความแตกต่างจากโครงสร้างงบประมาณปัจจุบันอย่างไร ?

8. แนวนโยบายการคลัง จะใช้งบประมาณในลักษณะขาดดุลต่อไปหรือไม่ ? แหล่งเงินกู้จะมาจกภายนอกหรือภายในประเทศ ?

ความขัดแย้งในนโยบายอื่น ๆ

- นโยบายการเกษตร
- นโยบายปรับปรุงหนี้
- นโยบายต่างประเทศ
- นโยบายอุตสาหกรรม
- นโยบายการพาณิชย์
- นโยบายการศึกษา
- นโยบายมหาวิทยาลัย
- นโยบายความมั่นคง
- นโยบายฟื้นฟูชนบท
- นโยบายเฉพาะกลุ่ม
- แนวทางการฟื้นฟูเศรษฐกิจ
- นโยบายการลงทุน
- นโยบายการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
- การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจภายในประเทศ

1. ราคาน้ำมัน/ราคาแก๊สหุงต้ม/ภาวะภาษีในราคาน้ำมัน

2. ราคาข้าว/มันสำปะหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544
3. ความขัดแย้ง ชิงอำนาจในระดับหมู่บ้าน ภายใต้โครงการ Village Fund
4. แนวทางแก้ปัญหาคอนจัน ของ NGOs VS. ภาครัฐ
5. สงครามกับขบวนการยาเสพติดข้ามชาติกับผู้ติดยา
6. การผลักดันผู้อพยพต่างชาติและไร้สัญชาติ ขัดแย้งอุดมการณ์
7. รัฐไร้อำนาจ ไร้ความนับถือ ขาดการนำกับความต้องการแสดงอำนาจของรัฐ
8. ภาระหนี้กองทุนฟื้นฟูสถาบันการเงิน 1 ล้านล้านบาท ใครรับภาระ ?
9. การรักษาค่าเงินบาท ระหว่างเกษตรกับภาคที่ไม่ใช่เกษตร
10. แนวทางสถาบันการเงินชาติ สัดส่วนกรรมสิทธิ์ของไทย/ต่างชาติ
11. การปรับปรุงหนี้ในชั้นศาล 1.1 ล้านบาท และการตัดหนี้สูญ 500,000 ล้าน บาท เพื่อจัดตั้ง AMC
12. แนวโน้มการดระงับชำระหนี้ของเกษตรกร/ลูกหนี้ ปัญหาใดคือเกษตรกร
13. การจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ที่กระทบต่อมูลค่าสินทรัพย์ชาติและความมั่นคง/การเพิ่มทุนของสถาบันการเงิน กับการกระจายการถือครอง
14. การรักษาความสามารถในการชำระหนี้สาธารณะ เป็นเวลา 5 ปี
15. ผลกระทบของ M & A ต่อ Value chain ระหว่างทุนชาติกับทุนสากล
16. สภาวะกำลังขั้วตกต่ำ เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์
17. การรักษาเสถียรภาพการเมือง/สังคม ตลอด 5 ปีข้างหน้า ระหว่างกลุ่มอำนาจ
18. การแข่งขันระหว่างสื่อมวลชน
19. การปรับแนวทางงบประมาณ/ความขัดแย้งกับระบบราชการ
20. การไหลทะลักสินค้าราคาถูกจากจีนผ่านลาว เวียดนาม แม่น้ำโขง กับความเป็นมิตรระหว่างประเทศ
21. NPLs และการพังทลายของภาคเศรษฐกิจเกษตร
22. ความขัดแย้งระหว่างคนจน/คนรวย
23. ระบบการเกณฑ์ทหาร
24. ความออยู่รอดของรัฐวิสาหกิจ กับการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ

25. ความขัดแย้งระหว่างแรงงานรุ่นใหม่/แรงงานเก่า
26. Exit Strategy ของผู้ที่แข่งขันไม่ได้ จะรักษาไว้หรือล้มละลาย ใช้เงินจากแหล่งใด
27. ระหว่างการเปิดเสรี กับเสรีโดยจำกัด
28. บทบาทที่ทีมงานพรรค กับข้าราชการรัฐวิสาหกิจ
29. การแย่งชิงทรัพยากรภาครัฐ

ปัญหาภัยจากนอกประเทศ

รวบรวมปัญหาที่เป็นภัยจากภายนอกประเทศได้ 15 ปัญหาหลัก คือ

- 1) การขยายตัวของขบวนการยาเสพติด
- 2) ราคาน้ำมันโลก
- 3) เศรษฐกิจสหรัฐฯ แตกหรือชะลอตัวรุนแรงในปี 2544
- 4) สถานการณ์โคโรนาไวรัสในไทยที่เกิดจากผู้อพยพชาวเขา 120 ล้านคน และนโยบายผลักดันชนกลุ่มน้อยออกนอกประเทศของพม่า
- 5) แนวโน้มการต่อต้านรัฐอื่นในประเทศเอเชีย
- 6) ระเบียบการเงินโลกใหม่ (new financial order)
- 7) จีนเป็นสมาชิก WTO
- 8) อินเดียมือร่วมกับบรรษัทข้ามชาติ
- 9) ภัยจากเส้นทางเศรษฐกิจเชื่อมประเทศเพื่อนบ้าน เช่น แม่น้ำโขง
- 10) ผลกระทบจากการขยายตัวของพืช GMO ในประเทศจีน อินเดีย ปากีสถาน ประเทศผู้นำเข้าสินค้าเกษตร และผลกระทบต่อเกษตรกรไทย
- 11) กฎระเบียบขององค์การค้าโลก
- 12) สงครามชายแดน
- 13) วิกฤติค่าเงินระดับโลก (อีกครั้ง)
- 14) ความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นของคู่แข่ง
- 15) ผลจากการปรับนโยบายด้านมหภาคของมหาอำนาจ เช่น อัตราดอกเบี้ยเงินเพื่อ ปัญหากลุ่มแรกต้องมีระบบเตือนภัย ป้องกันภัย ตอบโต้ภัย

ปัญหาภายในประเทศที่เป็นบุคคลิก โครงสร้าง เชื้อโรคในร่างกายประเทศอันก่อให้เกิดวิกฤติ

- 1) คอร์รัปชันในอัตราสูง
- 2) ระบบการศึกษาและทรัพยากรความรู้ที่ต่ำกว่ามาตรฐานโลก
- 3) ระบบสินเชื่อเพื่อคนเฉพาะกลุ่ม
- 4) ความยากจนของ marginalized farmers
- 5) หนี้ภาคเอกชนที่กู้จากต่างประเทศและความสามารถชำระหนี้
- 6) ปัญหาดุลบัญชีเดินสะพัด ดุลการค้า ดุลการคลัง อัตราค่าไของภาคธุรกิจ หนี้ของภาคธุรกิจ และหนี้ภาคประชาชน
- 7) โครงการลงทุนนิตินกรรมสัญญาผูกพันที่ให้ผลตอบแทนติดลบแก่ประเทศ
- 8) ความสามารถของราชการในการแก้ไขปัญหาใหม่
- 9) ความสามารถในการบริหารจัดการ และระดับความสามารถขององค์กร

ปัญหากลุ่มนี้ต้องแก้ไขไปพร้อมกันกับปัญหากลุ่มอื่น ๆ เพราะหากทิ้งไว้จะทำให้เกิดอาการวิกฤติเพิ่มเติม

ปัญหาความเจ็บปวด เสื่อมยศ เสื่อมลาภ ลดชั้นวรรณะ ความทุกข์ อันเกิดจากสภาวะวิกฤติของประเทศ

ปัญหากลุ่มนี้เป็นปัญหาที่ขยายตัวกว้างขวางในทุกประเทศที่ประสบวิกฤติ จำเป็นต้องมีมาตรการแก้ไขเพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันได้ คำถามที่เกิดขึ้นเสมอคือจะแก้ไขอย่างไร เพราะขนาดปัญหาใหญ่เกินกว่าทรัพยากรและความสามารถ

- 1) การว่างงาน ตกลงงาน เปลี่ยนงาน ไม่มั่นคงในหน้าที่การงาน
- 2) ราคาสินค้าแพงขึ้น รายได้ลดลง
- 3) ทรัพย์สินลดมูลค่า เช่น ที่ดิน หุ้น เครดิต
- 4) ความเครียด ความกลัว สิ้นหวังไม่สามารถยกฐานะได้
- 5) ขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและครอบครัวในการเอาชนะปัญหา
- 6) หมดความเชื่อถือในสถาบันสังคม เช่น ธนาครชาติ รัฐบาล นักการเมือง

สถาบันการศึกษา ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ ผู้บังคับบัญชา ธนาคาร
หน่วยธุรกิจไทย

- 7) หาทางออกโดยยาเสพติด เซ็กส์ ชายตัวให้กับสถานะที่สูงกว่า-ต่างชาติ
- 8) ความสัมพันธ์ของสถาบันครอบครัว เพื่อนฝูง วงแชร์ เครือข่ายธุรกิจ เครือ
ญาติ เครือข่ายมหาวิทยาลัย ฯลฯ ลดความสำคัญ
- 9) องค์การชาติทิศทาง ไร้การนำ
- 10) เข้าสู่สภาวะตัวใครตัวมัน เพราะเห็นว่าปัญหามีมาก และต้องใช้เวลา
นานในการแก้ไข
- 11) ความไม่มั่นใจในค่าเงิน สถาบันการเงิน ดอกเบี้ย เงินเพื่อ รัฐบาล

แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสังคมไทย

จากการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางแก้ไขเศรษฐกิจไทยเทียบกับมาเลเซีย
วิเคราะห์ขั้นตอนดำเนินงานและระยะเวลาที่ต้องใช้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวทั้งหมด จึงเห็น
ได้ว่าปัญหาที่กล่าวนี้ ล้วนเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ไม่อาจละเลยได้ เป็นภาระแห่งชาติ
เป็นพันธกิจที่สังคมไทยต้องเข้าเผชิญหน้าแก้ไข หากไม่แก้ไขจะก่อให้เกิดความยากจน
การจลาจล จนถึงการแบ่งแยกเป็นฝักฝ่าย เกิดสภาวะสงครามในหลายรูปแบบใน
สังคม เช่น สงครามข้าวสาร การแย่งชิงทางธุรกิจ ทางการเมือง แย่งชิงงบประมาณ
รัฐ การประท้วง การก่อจลาจล จนถึงการแยกพื้นที่เข้าต่อสู้กัน

ภาระแห่งชาติเหล่านี้คงจะไม่ถูกนำเสนอโดยพรรคการเมือง เพราะพรรค
การเมืองจะนำเสนอประเด็นที่คนพอใจ ละเลยสิ่งที่เป็นข้อวิตก เลื่อนนำเสนอ
ปัญหาที่พรรคของตนมีบุคลากรแก้ไขได้ ละเลยปัญหาที่ตนไม่มีจุดแข็ง นำเสนอ
จำนวนน้อยปัญหา เพื่อให้กะทัดรัด สื่อสารได้ สำหรับประชาชนในสังคมเราไม่มี
ความจำเป็นต้องผูกมัดด้วยเงื่อนไขเหล่านั้น ประชาชนวิเคราะห์ปัญหา เสนอปัญหา
และแสวงหาทางออก เตรียมปฏิบัติการแก้ไข เพื่อความสงบสุขของประเทศ และ
ความอยู่รอดของบุตรหลานตนในอนาคต

ปัญหาที่ประเทศไทยต้องเผชิญในระยะข้างหน้า คือ

1. **ปัญหาความแตกแยกในสังคม ในด้านแนวทางแก้ไขปัญหา วิธีคิด นโยบาย มาตรการ** ความแตกแยกก่อให้เกิดการแตกความสามัคคีในชาติที่อาจถูกلامรุนแรง ที่ย้อนกลับมาทำลายเศรษฐกิจ สังคม และกระบวนการแก้ไขปัญหารวม ทั้งหมด สังคมไทยมีลักษณะเด่นที่ความสามัคคี จากจุดกลางนี้นำไปสู่การแก้ไข ปัญหาต่างประเทศ ปัญหาเศรษฐกิจภาครวม ปัญหาความสามารถในการแข่งขัน และโครงสร้าง จนถึงปัญหาการจัดองค์กรบริหาร องค์กรความรู้ และองค์กรนโยบายทั้ง 5 ส่วน สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน จึงต้องเริ่มที่การสร้างสามัคคี

2. **ปัญหาภัยจากต่างประเทศ** ในสถานการณ์ที่ไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก ภัยจากภายนอกจะมีมาในหลายรูปแบบ ทั้งภัยเศรษฐกิจและภัยอื่น เช่น ราคา น้ำมัน ขบวนการยาเสพติด เศรษฐกิจสหรัฐฯ หดตัว การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เช่น GMO เศรษฐกิจใหม่ การเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจมหภาคของมหาอำนาจ เช่น เป้าหมายเศรษฐกิจ เงินเฟ้อ หรือยุทธศาสตร์เศรษฐกิจของประเทศอื่น เช่น จีนเข้า WTO อินเดียส่งเสริม IT ล้วนส่งผลกระทบต่อไทยทั้งสิ้น

3. **ปัญหาความสามารถในการแข่งขันและโครงสร้างการผลิต/โครงสร้างสังคม**

อาฟริกา ละตินอเมริกา เคยมีความสามารถในการแข่งขันสูง แต่พ่ายแพ้แก่เอเชีย ประเทศที่ขาดความสามารถในการแข่งขันกับโลกภายนอก กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ กับเชื้อโรค กับขบวนการยาเสพติด กับสินค้าจากประเทศอื่น จะเสื่อมถอยลงไป จะยากจนมากขึ้น เตือร้อนมากขึ้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจน้อยลงทำให้จ้างงานลด ทำให้คนรวยได้ลด ย้ายไปสู่อื่นประเทศอื่น ประเทศที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจน้อยจะมีกิจกรรมทางการเมืองและการสู้รบกันเองมาก เช่น ชนเผ่า โบราณ ชาวฟิลิปปินส์ 7 ล้านคน ย้ายออกนอกประเทศ

ตัวอย่างของการสูญเสียความสามารถ เช่น จำนวนผู้ติดยา ผู้หลบหนีเข้าเมือง การทุจริต ระบบเมืองที่ไร้ระเบียบ ภาคชนบทที่ทรัพยากรทรุดโทรม ธนาคารล้ม หน่วยราชการไม่ได้รับเชื่อมั่น ตลาดหุ้นตกต่ำสะท้อนถึงภาคบริษัท มีหนี้มากทั้งรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และประชาชน คุณวุฒิการศึกษาไม่ได้รับความ

เชื้อถือในระดับสากล สะท้อนมาถึงวิกฤติเศรษฐกิจ วิกฤติสังคม

ความสามารถของหน่วยราชการ วุฒิสมาชิก สภาผู้แทนฯ เป็นดัชนีชี้วัดอนาคตของประเทศเมื่อเทียบกับองค์กรนำเหล่านี้ของประเทศอื่น

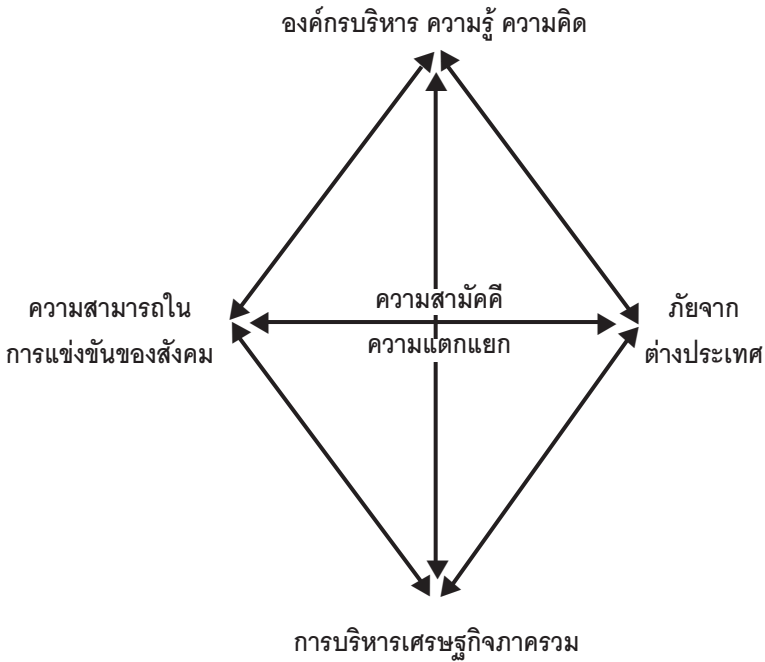
4. ปัญหาการแก้ไขเศรษฐกิจมหภาคและการสร้างความมั่นคงแก่เศรษฐกิจรวม

มาเลเซียเป็นตัวอย่างของประเทศที่สร้างเศรษฐกิจมหภาคอย่างเข้าใจ เน้นการออมของประชาชนและรัฐบาลในรูปกองทุนต่าง ๆ เช่น กองทุนประกันสังคม มีสำรองทั้งภายในและนอกประเทศ สิ่งนี้เป็นเครื่องมือช่วยป้องกันภัยจากภายนอก ธุรกิจที่ขาดทุน เก็งกำไร ต้องออกจากตลาด ไม่ปล่อยให้เกิดปัญหาจนสถาบันการเงินล้ม เน้นสร้างความรู้แก่ข้าราชการ ผู้บริหารนโยบาย คิดหาวิธีการลงทุนใหม่เพื่อสร้างกิจกรรมเศรษฐกิจที่ทำให้ชีวิตดีขึ้น

ในส่วนของประเทศไทย ปัญหาเร่งด่วน คือ บริหารมิให้สภาวะ Debt Deflation ก่อให้เกิดสถานการณ์ที่ชำระหนี้ภาครัฐ ภาคเอกชนไม่ได้ ระมัดระวังการขาดทุนของรัฐวิสาหกิจที่จะทำให้ราคาค่าบริการสูง หรือบริการสาธารณูปโภคลดปริมาณ-คุณภาพลง เกิดสภาวะเงินทุนไหลออก ปิดธนาคาร ค่าเงินตกต่ำรุนแรง เกิดการปฏิเสธชำระหนี้โดยทั่วไป ธุรกิจที่ล้มละลาย สินค้าเกษตรขายไม่ได้เพราะราคาสูง ระบบตลาดสินค้าเกษตรพังทลายจนรัฐต้องเข้าไปบริหารแทน จนท้ายที่สุดเกิดสภาวะไร้ความสงบในประเทศ

5. ปัญหาการจัดองค์กรบริหาร ระดมความรู้ ความคิด ความร่วมมือแก้ไขปัญหาระดับชาติ

จำเป็นต้องจัดรูปแบบขององค์กรบริหาร ระดมความรู้ ความคิด ความร่วมมือเข้าแก้ปัญหาระดับชาติ จำแนกว่าปัญหาใดที่ต้องใช้ระบบของต่างประเทศได้โดยไม่ต้องคิดเอง ทำเอง เช่น ระบบการศึกษา ระบบการก่อสร้าง ระบบบริหารป้องกันคอร์รัปชัน เป็นต้น ในภาคการเมือง ประเด็นปัญหาเหล่านี้จะช่วยเน้นย้ำว่าการคัดเลือกคนเข้าเป็นคณะรัฐมนตรี วุฒิสมาชิก และสมาชิกสภาผู้แทนฯ นั้น ตรงกับความจำเป็นของประเทศเพียงใด

- องค์กรบริหารที่ดี จะแก้ไขปัญหาค่าความแตกแยก/ความสามัคคี แก่ภัยจากภายนอก บริหารเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความสามารถในการแข่งขันของสังคม องค์กร สินค้า และบริการ
- การสูญเสียความสามารถในการแข่งขัน สะท้อนถึงความจำเป็นต้องสร้างองค์กรใหม่ การพังทลายของเศรษฐกิจภาครวม และความล้มเหลวในการป้องกันภัยจากต่างประเทศ
- เศรษฐกิจภาครวมที่มีปัญหา ทำให้แก้ไขภัยจากต่างประเทศได้ยาก ทำให้ได้องค์กรที่ขาดประสิทธิภาพ และไม่มีทุนเพียงพอยกระดับการแข่งขัน
- ภัยจากต่างประเทศ ทำให้เศรษฐกิจภาครวมมีปัญหา แข่งขันไม่ได้ เกิดองค์กรที่พิกลพิการ
- ดังนั้น ทางออก คือ ต้องใช้ความมุ่งมั่น ความแน่วแน่ ใช้พลังอำนาจเชิงอุดมการณ์ยิ่งกว่ากลไกตลาดกลไกภาวะเบียดเบียนที่สามารถแก้ไขให้เหมาะสมได้

กลยุทธ์ นโยบาย แผนงาน และองค์กรบริหารเพื่อสร้างใหม่

นอกจากการแก้ไขปัญหา จะต้องมองหาโอกาส ศักยภาพในการสร้างระบบใหม่ สิ่งใหม่แก่ประเทศ

1. โอกาสนอกประเทศ

สถานการณ์นอกประเทศก่อให้เกิดภัย แต่มีโอกาสอยู่มาก มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ที่ประเทศไทยยังไม่มี มีนักท่องเที่ยวที่ใช้เงินปีละ 600 พันล้านเหรียญ มี MNC 40,000 แห่ง ที่ส่วนใหญ่มีรายได้สูงกว่าประเทศไทย ควบคุมการผลิต 60% การส่งออก 80% ของโลก มีมหาวิทยาลัย ระบบการศึกษาที่ดี ที่สามารถประสานประโยชน์ได้ มีความช่วยเหลือต่างประเทศปีละ 50,000 ล้านบาท ฯลฯ

2. การเสริมสร้างเสถียรภาพเศรษฐกิจภาครวม

ประเทศไทยมีทุนประเภททรัพยากรธรรมชาติ ทุนมนุษย์ องค์กร ทิศทางเศรษฐกิจภาครวมล้วนถูกกำหนดโดยคน หากอาศัยกลไกตลาดเต็มที่ทางเลือกคือต้องอพยพ แต่หากคนในชาติมีความมุ่งมั่นยอมแก้ไขปัญหาได้ โดยพัฒนาองค์กร แผนงาน ใช้ทุนที่มีอยู่ เช่น เงินฝากของวัด (เช่นเดียวกับมาเลเซีย) เงินประกันสังคม เงินทุน กนข. ให้เป็นประโยชน์ การแสวงหาตลาดใหม่ แหล่งท่องเที่ยวใหม่ ความประหยัด ความช่วยเหลือระหว่างกันช่วยแก้ปัญหาได้

3. โอกาสและศักยภาพในการฟื้นเศรษฐกิจไทย

ประเทศไทยมีผู้มีความสามารถ มีระบบเชื่อมโยงทางสังคมดี เป็นศูนย์กลางข่าวสารองค์กรระหว่างประเทศ มีที่ตั้งที่ดี มีเงินทุนภาครัฐ ภาคเอกชน จึงสามารถปรับระบบบริหารได้

4. การพัฒนาความสามารถด้านการแข่งขัน

มีผู้มองเห็นวิธีการต่างๆ จำนวนมาก ที่เห็นผลชัดเจน หากรวมความคิดเหล่านี้จัดทำเป็นแผนงานปฏิบัติการระยะหนึ่ง ย่อมฟื้นฟูประเทศไทยได้

มาตรการและแนวทางแก้ไขบางประการ (หลายๆ ประการ)

มาตรการที่ 1: กรณีเกมอำนาจประเทศไทย: วิกฤติต้มยำกุ้ง

เมื่อเกิดวิกฤติเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 ราคาน้ำมันได้ระดับสูง 25 เหรียญต่อบาเรล เพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศไทยเชิงกลยุทธ์ วิกฤติต้มยำกุ้งจึงเกิดขึ้น การแพร่ระบาดของ การพังทลายทางเศรษฐกิจและระบบทุนนิยม ทำให้ไทยมีโอกาสแก้ปัญหา

1. **ลดราคาน้ำมันดิบ** ราคาน้ำมันลดจาก 25 เหรียญต่อบาเรล ลงเหลือเพียง 10 เหรียญ ในช่วงปี 2541-2542 ทำให้ประเทศไทยสามารถประหยัดเงินตรา ผลัก ภาระบางส่วนให้ผู้ผลิตน้ำมัน เงินเพื่อต่ำ

2. **ลดอัตราดอกเบี้ยในตลาดโลก** เนื่องจากประเทศไทยมีหนี้ต่างประเทศ ประมาณ 100,000 ล้านดอลลาร์ หากอัตราดอกเบี้ยอยู่ในระดับสูงเนื่องจากการ ขยายตัวของเศรษฐกิจโลก ประเทศไทยจะเกิดปัญหาชำระหนี้สิน

3. **ตลาดการค้า** ในระยะเริ่มวิกฤติ ประเทศต่าง ๆ มีแนวโน้มลดการค้าขาย กับไทย ซึ่งจะก่อให้เกิดวิกฤติแก่ประเทศยิ่งขึ้น การที่วิกฤติได้ลุกลามเข้าสู่สหรัฐฯ ทำให้สหรัฐฯ ยอมขาดดุลปีละ 300,000 ล้านดอลลาร์ 2-3 ปี ทำให้การส่งออกของ เอเชียและไทยขยายตัว

4. **ร่วมมือรักษาค่าเงินและความคุ้มครองปฏิบัติการของ hedge fund** เมื่อวิกฤติ ลุกลาม จึงตกลงร่วมกันต่อสู้กับ hedge fund สหรัฐฯ เริ่มควบคุมกิจกรรมเหล่านั้น และประสานการตรึงค่าเงิน หยวน ดอลลาร์

5. **ผ่อนคลายนโยบาย IMF** กฎระเบียบที่เข้มงวดของ IMF ได้รับการผ่อนคลาย ประเทศไทยมีความคล่องตัวมากขึ้น

6. **ร่วมมือกระตุ้นเศรษฐกิจโดยนโยบายการคลัง** ประเทศในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น จีน ไทย เกาหลี ประสบความสำเร็จโดยนโยบายขาดดุลเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจเอเชีย

7. **ปรับท่าทีของมหาอำนาจและประเทศเอเชีย** ในระยะแรกประเทศเหล่านี้มีท่าที “ตัดหางปล่อยัด” ประเทศไทย แต่เมื่อเป็นวิกฤติร่วมกันท่าทีความร่วมมือต่อประเทศไทยจึงดีขึ้น

แผนกลยุทธ์ การระบอบของต้มยำกุ้ง ได้ผลตามเป้าหมายทำให้ประเทศไทยมีโอกาสปรับตัวได้ในช่วงปี 2540-ปัจจุบัน น่าที่จะได้ใช้กลยุทธ์ทำนองนี้กับปัญหานอกประเทศอื่นๆ

มาตรการที่ 2: สงครามยาเสพติด

การขยายตัวขององค์กรการผลิตและเครือข่ายจำหน่ายยาเสพติดทั่วประเทศไทย เกิดขึ้นในอัตราเร็วพร้อมกับการขยายตัวของผู้ติดยา ประมาณว่ามีผู้ติดยาเสพติด 2 ล้านคนในประเทศไทย กลุ่มเป้าหมายของขบวนการค้า คือ เด็กและเยาวชน หากตั้งสมมติฐานว่า ผู้ติดยาขยายตัวในอัตราเดิมคือ 1 เท่าตัวทุก 2 ปี กำลังแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศไทยจะตกเป็นผู้ติดยาก่อนที่การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจะเกิดขึ้น และจะมีคำถามว่าฟื้นเพื่อใคร

การขยายตัวของยาเสพติดในไทยไม่ได้เป็นกลไกธรรมชาติ แต่คือกลยุทธ์และปฏิบัติการสร้างความอ่อนแอแก่ประเทศ และทำลายล้างเผ่าพันธุ์คนไทยโดยนักยุทธศาสตร์การทหารของประเทศเพื่อนบ้าน ยาเสพติดและองค์กรยาเสพติดถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการรบ เฉากเช่นเดียวกับที่องค์กร hedge fund เป็นแนวสู้รบของชาติตะวันตกด้านการเงิน

การเตือนภัยสงครามยาเสพติดเริ่มต้นตั้งแต่ปี 2535 ในขณะที่คนไทยจำนวนมากมุ่งเพียงดักตวงผลประโยชน์เศรษฐกิจจากประเทศเพื่อนบ้าน หากยาเสพติดยังขยายตัวในอัตรานี้ ผลต่อประเทศไทย คือ

1) แรงงานรุ่นใหม่ของไทยจะเป็นผู้ติดยา เป็นคนจนตลอดชีวิต ครอบครัวยุคใหม่นี้จะเป็นครอบครัวยากจน แม้เศรษฐกิจฟื้นตัว คนเหล่านี้จะไม่มีงานทำ ต้องนำคนงานเข้าจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า จีน ลาว กัมพูชา แรงงานคนงานส่วนใหญ่

จะมาจากพม่า เงินนี้ขังดังกล่าวอาจทำให้การลงทุนและการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจไม่เกิดขึ้น

2) ในประเทศที่คนส่วนใหญ่ติดยาเสพติด ย่อมมิใช่บรรยากาศการลงทุน แต่เป็นบรรยากาศของความกลัวภัยมืด การแข่งขันต่อต้านอำนาจด้วยอาวุธของขบวนการเกิดขึ้นในโคลัมเบีย อิตาลี อเมริกากลาง พม่า สถาบันครอบครัวแตกแยก ชุมชนอ่อนแอ องค์การยาเสพติดเข้ายึดกุมอำนาจรัฐในรัฐบาล รัฐสภา กองทัพ กรมตำรวจ ศาล องค์การราชการ นักวิชาการ ตลอดจนองค์กรนำระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด บางส่วนของประเทศโดยเฉพาะจังหวัดชายแดน จะเปลี่ยนเป็นเขตปลดปล่อยจากอำนาจรัฐเศรษฐกิจไทยต้องจัดสรรทรัพยากรในการทำสงครามอย่างต่อเนื่องยาวนาน เป็นสงครามระหว่างคนในชาติเดียวกัน เกิดเงินเพื่อ

3) จุดมุ่งหมายของประเทศชายแดนคือ ลดศักยภาพในการปกป้องประเทศไทย ลดศักยภาพทางเศรษฐกิจ ผลักดันชนกลุ่มน้อย 2 ใน 3 ของประเทศนั้นเข้าสู่ประเทศไทยเพื่อทดแทนแรงงานไทย สร้างระบบชนเผ่าหลักในประเทศตน สร้างความขัดแย้งระหว่างไทยกับชนกลุ่มน้อยชายแดนเพื่อทำลายทั้งไทยและชนกลุ่มน้อย ในขณะที่ตนเองเข้มแข็งและเกิดสามัคคีในชนเผ่าตน ก็จะช่วยขยายการยึดครองสู่เขตแดนของชนกลุ่มน้อยชายแดนในที่สุด

4) การขยายตัวของคนต่างชาติที่มีงานทำในประเทศกับคนไทยที่ไม่มีงานทำ จะเกิดขึ้น เนื่องจากคนต่างชาติเพิ่มรวดเร็ว เช่นที่เกิดขึ้นในยูโกสลาเวียตอนเหนือ กลุ่มธุรกิจชายแดนตกเป็นของขบวนการยาเสพติด เมื่อสังคมไทยต้องการผลักดันคนเหล่านี้ออกนอกประเทศอย่างเด็ดขาดประเทศไทยจะถูกประณามจากทั่วโลกว่าทำลายสิทธิมนุษยชน ไม่เคารพกฎระเบียบโลกต่างๆ ยูโกสลาเวียถูกกำลังของสหประชาชาติเข้ายึดครอง เมืองหลวงถูกโจมตี กองทัพไทยจะต้องต่อสู้กับกองทัพโลก และดินแดนถูกตัดขาดในที่สุด ฝ่ายตะวันตกเข้ายึดครองอีกส่วนหนึ่งของประเทศ ในขณะที่ประเทศชายแดนบรรลุเป้าหมาย ประเทศไทยและเศรษฐกิจไทยถูกตัดขาดการติดต่อกับโลกภายนอก

สภาวะเช่นว่านี้จะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศยากจน เป็นระยะเวลาหลายสิบปี สิ่งที่ได้สร้างขึ้นพังทลายไปสิ้น

ตัวอย่าง ยูโกสลาเวีย อิรัก สเปน กัมพูชา

ข้อเสนอแนะ

1. ขบวนการยาเสพติดและองค์กรต้องถูกทำลายล้างให้เสร็จสิ้นในเวลา 1 ปี ด้วยมาตรการสงครามที่กระทำกับขบวนการยาเสพติดโดยทั่วไป คือ ไม่อยู่ในกรอบของกฎหมาย แต่เป็นกรอบสงคราม อาศัยประสบการณ์ของบรรพบุรุษ ใช้วัฒนธรรมไทยในการรักษาประเทศ คือความเด็ดเดี่ยว และนอกแบบ ผู้สนับสนุนในองค์กรยาเสพติดที่มีรายชื่อในบัญชีภาครัฐจะต้องถูกทำลายเพื่อหยุดยั้งการขยายตัว ก่อให้เกิดความเกรงขามในอำนาจรัฐและเจตนารมณ์ของประชาชนไทย ทรัพย์สินต้องถูกยึดเป็นของรัฐ ประเทศไทยมีศักยภาพจะทำเช่นนี้ได้ภายใน 1-2 ปี ภายหลังจากนั้นจำนวนผู้ติดยาเกินกว่า 2 ล้านคน จะกลายเป็นกองทัพของประเทศชายแดนตะวันตกเข้าสู่รบกับอำนาจรัฐไทย

2. รัฐไทยจำเป็นต้องใช้อำนาจปกครองคุ้มครอง และสนับสนุนการดำเนินงานปกป้องประเทศและประชาชน โดยจัดองค์กรประสานงาน จัดทรัพยากรในรูปแบบประมาณ อาวุธ การบำเหน็จความดีความชอบ และไหมโฆษณาประชาสัมพันธ์ และเตรียมรับมือการตอบโต้ขององค์กรยาเสพติด

3. ลอกแบบกฎหมายของสิงคโปร์ มาเลเซีย จีน ประเทศในตะวันออกกลาง ให้มีผลหยุดยั้งองค์กรยาเสพติดได้ การที่กฎหมาย ระบบยุติธรรมของไทยมีลักษณะล้าหลังไร้ทิศทาง ทำไปวันๆ ไม่รู้สถานการณ์ ทำให้ประเทศไทยเป็นพื้นที่อนุรักษ์การค้ายาเสพติดของเอเชีย

4. จะต้องมีมาตรการรองรับการตอบโต้ขององค์กรยาเสพติดในรูปแบบต่างๆ เช่น สงครามข่าวสาร การร้องเรียนต่างประเทศ องค์กรสหประชาชาติ การต่อสู้โดยอ้างเหตุผลทางเศรษฐกิจในเขตจังหวัดชายแดน การใช้อาวุธ เช่นที่เกิดขึ้นในประเทศอื่นๆ

5. การดำเนินมาตรการผ่านกระทรวงการต่างประเทศ เป็นเพียงการชะลอให้เวลาแก่การขยายตัวขององค์กรยาเสพติด หากประเทศหนึ่งจะใช้เวลา 15 ปีเพื่อปราบยาเสพติด ประเทศไทยคงกลายเป็นสมรภูมิโคโซโวแห่งเอเชียไปแล้ว รัฐไทยจะต้องใช้อำนาจของกองทัพเข้าต่อกร โดยประกาศเขตกฏอัยการศึกในพื้นที่เสี่ยงภัยเพื่อปราบปราม และยกเลิกกฏนั้นโดยเร็วในภายหลัง พรรคการเมืองต้องมอบอำนาจเด็ดขาดแก่กองกำลังทหารและผู้รับผิดชอบ

6. รัฐบาลต้องเตรียมความพร้อม (capacity building) ในทุกด้านเพื่อแสดงให้เห็นประเทศชายแดนได้รู้ว่า ประเทศนี้จัดลำดับความสำคัญในการปราบยาเสพติดในระดับสูงสุด โดยจัดสรรทรัพยากรและสั่งการให้ทุกหน่วยงานเตรียมแผนงานสู้รบ เช่นในอดีต กองทัพต้องมียงบประมาณเตรียมการรบ กระทรวงการต่างประเทศเตรียมมาตรการในสหประชาชาติ อาเซียน ประชาคมยุโรป จีน กระทรวงมหาดไทยและฝ่ายทหารจัดการดูแลผู้หลบหนีเข้าเมือง กระทรวงด้านเศรษฐกิจเตรียมการชดเชยค่าเสียหายแก่จังหวัดชายแดน เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการทางการทูตโดยฝ่ายทหารอย่างเข้มแข็ง น่าจะหยุดยั้งการดำเนินงานของประเทศชายแดนได้

มาตรการที่ 3: ภาวะการนำของรัฐบาล

รัฐบาลต้องสามารถยืดหยุ่นการนำกระบวนการเปลี่ยนสังคม โดย

- เป็นผู้นำในการวิเคราะห์สถานการณ์สังคม แยกแยะประเด็นปัญหาที่เป็นสาเหตุ แนวทางแก้ไขปัญหา ปัจจัยหลัก ปัจจัยรอง ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่างๆ เมื่อปัจจัยหนึ่งเปลี่ยนไปอะไรจะเปลี่ยนด้วย (what is changed) ปัจจัยใดเป็นตัวกำหนด (causal factors) กลไกการเปลี่ยนแปลง (momentum of change) ความเร็วในการเปลี่ยน (rate of change) ความรุนแรงในการเปลี่ยน (extent of change) ใครได้ใครเสีย (distribution) ภาวะทางด้านการเงิน (cost-benefits)

แต่เนื่องจากสังคมแยกย่อยเป็นหลายส่วนมีปัญหาต่างกัน จุดมุ่งหมายต่างกัน ในช่วงวิกฤติสถานการณ์สังคม รัฐบาลจะวิเคราะห์ได้ไม่ครบถ้วน ทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในการนำทางความคิดและความรู้ เมื่อนั้นสังคมจะเกิดความสับสน

ในสถานการณ์ปัจจุบันรัฐบาลต้องสามารถเข้าใจสถานการณ์ทั้งภายนอกและภายในประเทศ ที่กระทบต่อเศรษฐกิจไทย ควรมีการอบรมแนวทางแก้ปัญหาแก่ ครม. ทั้งหมด เพื่อสร้างเอกภาพ

- นำในการสร้างนโยบาย แนวคิด แผนงาน มาตรการที่เป็นจริงตรงตามสถานการณ์ ตรวจสอบได้ วิเคราะห์ได้โดยดัชนีต่างๆ แผนงานนั้นจะต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนในด้านการเงิน ระยะเวลาดำเนินการ องค์การบริหาร วิธีการทำงาน บุคลากร ระบบการบริหาร การสื่อสารกับมวลชน การร่วมมือประสานงาน

ปัญหาของประเทศยามวิกฤติ คือ หน่วยราชการ รัฐวิสาหกิจขาดความรู้ในเรื่องราวจำนวนมาก เช่น การประណอมหนี้ การประสานกับ MNC การแก้ไขสถาบันการเงิน ระบบบัญชี การบริหารสินทรัพย์ การบริหารความเสี่ยง ฯลฯ โดยทั่วไปพรรคการเมืองขาดเอกสารนโยบายและแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน จึงต้องสร้างองค์กร “พิเศษ” แก้ไข มีระบบ war room

- นำในการควบคุม บริหาร ปฏิบัติกรอย่างทันเวลา ในยุคของข้อมูลข่าวสาร ประชาชนหวังเห็นผลงานทันที ซึ่งขัดแย้งกับระบบราชการ ระบบงบประมาณ
- นำในการติดตามประเมินผลและนำเสนอต่อประชาชนอย่างตรงไปตรงมา ไม่ปิดบัง และรวดเร็ว หากรัฐบาลไม่สามารถยึดกุมการนำในส่วนนี้ การทำงานจะถูกโจมตี โดยรัฐบาลขาดข้อมูลตอบโต้

มาตรการที่ 4: การมีส่วนร่วมของประชาชน

ในสถานการณ์วิกฤติ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำคัญยิ่ง

- รัฐบาลต้องอธิบายให้ประชาชนทั้งประเทศเข้าใจสถานการณ์ แผนงานของรัฐบาล ลำดับก่อนหลัง ผลที่จะเกิดขึ้น สิ่งทีประชาชนกังวล
- การกำหนดนโยบาย แผนงาน มาตรการต้องชัดเจน เปิดเผย รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ผู้รู้ ผู้มีประสบการณ์ ซึ่งความรู้ของสังคมทั้งหมดรวมกันมีมากกว่ารัฐบาล แนวทางต้องเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ รับฟังและสรุปเป็นแนวทางใหม่ประจำปี จะต้องรับฟังโดยผู้มีประสบการณ์เต็มเวลา
- ระบบราชการอาจมีขั้นตอนและปัญหา ระบบการวิเคราะห์ข้อเสนอจากหนังสือพิมพ์วิทยุ โทรทัศน์ วงสัมนาน เอกสารวิชาการ แนวคิดในต่างประเทศจึงต้องการทีมงานขนาดใหญ่ โดยที่เจ้าหน้าที่ของกรมประชาสัมพันธ์ สชก. สันติบาล ข้าราชการทหาร อาจขาดความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจเพียงพอจึงต้องจัดหน่วยพิเศษขึ้นสนับสนุน มีการฝึกอบรม รายงานเหล่านี้ต้องมีข้อสรุปถึงผู้มีอำนาจสั่งการโดยรวดเร็ว ศูนย์กลางอำนาจต้องมีบุคลากรเพื่อทำงานจำนวนมากพอ
- การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจมีปัญหา เช่น รายการวิทยุมีมากรายการ หลายรายการมุ่งเน้นความมั่น หรือฝึกฝาย หรือรับจ้าง ทำให้เกิดความสับสน จึงน่าจะมีการกำหนดคุณวุฒิของพิธีกรและมาตรฐานรายการเชิงนโยบาย

มาตรการที่ 5: องค์การบริหารเศรษฐกิจ

สถานการณ์ในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตโดยสิ้นเชิง จนถึงระดับที่อำนาจการนำของรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภาลดลงอย่างยิ่งโดยเปรียบเทียบ

1. ความรู้ในส่วนตัวเกี่ยวกับปัญหา สาเหตุ ตัวแปร วิธีการแก้ไขปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแต่ละประเด็นปัญหามีได้จำกัดอยู่เพียงในหมู่นักการเมืองหรือข้าราชการ ระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่าความรู้เหล่านี้ขึ้นอยู่กับบุคคลที่ทำงานเฉพาะด้าน ทำให้รัฐบาลจะมีความรู้ที่น้อยและกลายเป็นผู้ตามโดยรับฟังความเห็นจากฝ่ายอื่นๆ ตลอดเวลา

2. เมื่อมีประเด็นปัญหาเร่งด่วนเกิดขึ้น ระบบเครือข่ายสื่อมวลชนทั้งวิทยุ โทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ สามารถเชื่อมโยงสอบถามความเห็นสถานการณ์ในทันที ในขณะที่ภาครัฐต้องรอการประชุม 1-2 อาทิตย์ ทำให้ภาคประชาชนยึดกุมการนำในหลายกรณี ความเห็นแนวทางของภาครัฐมีความรอบรู้ ครอบคลุมน้อยกว่าที่ประชาชนรู้ ก่อให้เกิดความอ่อนแอต่อการนำซ้ำเติม

3. ระบบพรรคการเมืองคัดเลือกคนโดยสืบทายาท ส.ส. เดิมในถิ่นเดิม หรือความสามารถทางการเงิน รัฐบาลมีบุคลากรที่ขาดคุณภาพในการนำในเรื่องเฉพาะด้านจำนวนมาก ดังจะเห็นได้ว่าสมาชิกสภาผู้แทนขาดการนำแก้ไขปัญหา ก่อให้เกิดปัญหาความเชื่อถือต่อระบบรัฐสภาและตัวรัฐบาล

4. ประเด็นปัญหาที่มีความหลากหลาย ปริมาณเพิ่มขึ้น เช่น ปัญหาสมัชชาคนจน ปัญหาน้ำมัน ปัญหาธนาคาร ปัญหาหนี้สิน ความรู้เหล่านี้ไม่มีในสต็อกความรู้ของระบบราชการ ไม่มีองค์กรเฉพาะรับผิดชอบ รัฐบาลไม่มีฐานความรู้แนวทางสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ยิ่งกว่านั้น ภาคราชการ รัฐวิสาหกิจเพียงแต่รักษาตนเองให้อยู่รอด

5. ระบบองค์กรที่มีอยู่ไม่ได้จัดสรรคนที่เหมาะสมเข้าสู่ตำแหน่ง เช่น กรรมการในสภาผู้แทนฯ มิได้ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล ติดตามการดำเนินงาน และเสนอทางออกแก่ประเทศ

6. ขาดการตั้งระบบเครือข่ายองค์กรที่เชื่อมโยง ในลักษณะต่อเนื่องเพื่อแก้ไขปัญหาทางรูกนอกระบบหน่วยราชการเฉพาะด้าน

ข้อเสนอแนะ

- จัดตั้งระบบเชื่อมต่อของรัฐบาลกับเครือข่ายผู้ชำนาญการเฉพาะด้านจำนวนมาก กลุ่มระบบเครือข่ายภาครัฐต้องให้ผู้ใช้มีความรู้จำนวนมาก ทำงานเต็มเวลา
- จัดทำทะเบียน (Roster) ผู้เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ
- จัดตั้งองค์กรหรือ (Forum) ในการแก้ไขปัญหาเฉพาะเรื่องเพื่อรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะอย่างต่อเนื่อง โดยอาจให้มหาวิทยาลัย สถาบันวิชาการทำหน้าที่นี้ รัฐทำหน้าที่สนับสนุน เช่น ในมาเลเซีย เกาหลี สหรัฐฯ
- กำกับแนวทางการใช้งบประมาณการวิจัยปีละ 8,000 ล้านบาท
- องค์กรบริการวิกฤติควรจัดตั้งในลักษณะ war room
- จัดทำแผนฉุกเฉินในปัญหาที่เป็นภัยต่อประเทศ และชักซ้อมแผน
- จัดงบประมาณและเครื่องมือ บุคลากร สถานที่ แยกจากส่วนราชการ โดยจัดงบประมาณในลักษณะงบกลาง
- การจัดคนดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี ต้องคำนึงถึงภาวะการนำ การมีส่วนร่วม และความสามารถในการบริหารวิกฤติ
- ปรับเปลี่ยนงบฯ สกว. เป็นงบเพื่อแก้วิกฤติชาติ รวมถึงงบจัดจ้างศึกษาของหน่วยต่างๆ ปีละ 20,000 ล้านบาท
- มอบนโยบายที่ชัดเจนแก่กรม กระทรวงต่างๆ มอบให้อธิบดี ผอ.รัฐวิสาหกิจ จัดทำแผน และดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย เช่นในสิงคโปร์
- มีระบบประสานพลังกับภาคอื่นๆ เช่น ภาคความมั่นคง ภาคเอกชน ภาคต่างประเทศ ภาคประชาชน ภาคพิเศษ
- จัดองค์กรประมวลข่าวเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ของประเทศที่สำคัญ
- จัดองค์กรติดตามสถานการณ์สำคัญที่กระทบต่อไทย

มาตรการที่ 6: การศึกษา

การศึกษาของไทยล้ำหลังกว่าประเทศอื่นในเอเชีย เมื่อ 3 ปีที่แล้ว มีรายงานผลทดสอบภาษาอังกฤษเฉลี่ยของนิสิตจุฬาฯ พบว่านิสิตที่สอบเข้ามีคะแนนเทียบ Toefl เมื่อจบเป็นบัณฑิต คะแนนเทียบ Toefl คือ 430 ในขณะที่มหาวิทยาลัยชั้นนำของอังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฮองกง สิงคโปร์ สหรัฐฯ ต้องการระดับ 600 เพื่อเข้าศึกษาในชั้นปริญญาตรี ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีของไทยอยู่ในอันดับ 43 ต่ำกว่าจีน เวียดนาม มหาวิทยาลัยที่มีคะแนนสอบเข้าสูงสุดของประเทศ คือ จุฬาฯ ถูกจัดโดย Asia Week อยู่ในอันดับที่ 29 ปีต่อมาลดลงเหลือที่ 39

สถาบันที่มีอันดับสูงพอสมควรคือ สถาบันที่ทำหลักสูตรร่วมกับต่างประเทศ หรือสอนโดยคณาจารย์ต่างชาติส่วนหนึ่งเช่น Sasin และ AIT ในระยะหลังมหาวิทยาลัยต่างเปิดหลักสูตร International Programs กันมากเพื่อให้อาจารย์ได้มีเงินใช้ และหารายได้เข้ามหาวิทยาลัย คุณภาพของหลักสูตรเหล่านี้ไม่เคยถูกประเมิน

ความอ่อนแอของการศึกษาไทยยังแสดงได้ในหลายรูปแบบ เช่น คนไทยที่ไปตั้งรกรากในสหรัฐฯ ประสบความสำเร็จน้อยกว่าชุมชนเวียดนาม เกาหลี จีน คุณวุฒิการศึกษาไทย หากจะเรียนต่อในมหาวิทยาลัยชั้นนำในต่างประเทศต้องจบหรือเรียนชั้นปีที่ 2 มาก่อน บัณฑิตไทยมีโอกาสเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกน้อยลงเรื่อยๆ ระบบเศรษฐกิจพังทลายลงเพราะการศึกษาของข้าราชการคือตัวสะท้อนอีกทางหนึ่ง ในยุค IT เฟื่องฟู IT ของเด็กไทย คือ เข้าไปนั่งคุยกัน การระบาดของยาเสพติดติดสะท้อนความอ่อนแอ ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ทั้งระดับนโยบายและเด็ก ความบ้า shopping ของคนไทยสะท้อนหลักสูตรการศึกษามัธยมที่ขาดความเข้าใจเรื่อง impulse buying จนกระทบต่อเศรษฐกิจรวม เมื่อเศรษฐกิจพังทลาย คนไทยไม่อาจอพยพไปทำงานทำนอกประเทศได้ (ฟิลิปปินส์อพยพออก 7 ล้านคน) เนื่องจากคุณวุฒิการศึกษาของไทยไม่ได้รับการเชื่อมต่อกับสมาคมวิชาชีพระดับโลก ผู้หญิงไทยจึงต้องอพยพไปเป็นโสเภณี แรงงานไทยแข่งกับบังคลาเทศ ปากีสถาน

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีหลักสูตรระบบการศึกษาแบบฟิลิปปินส์ ประเทศอื่นๆ ในเอเชีย เช่น สิงคโปร์ ฮองกง ศรีลังกา อินเดีย ได้หัน เกาหลี ออสเตรเลีย

นิวซีแลนด์ ฟิจิ หมู่เกาะต่างๆ ล้วนใช้การศึกษาระบบอังกฤษทั้งสิ้น ในยุคสมัยรัชกาลที่ 5 มีระบบการศึกษา 2 ระบบแข่งขันกัน เรียกว่า โรงเรียนสวนกุหลาบไทย-สวนกุหลาบอังกฤษ วิวาทะระหว่างนายป๋วย อึ๊งภากรณ์ และนายประมวล กุลมาตย์ ว่าควรจัดระบบการศึกษากันอย่างไรมัน น่าที่หนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์จะได้นำมาตีพิมพ์อีกครั้ง

หลักคิดสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่แข่งขันได้ เป็นที่ยอมรับนับถือ น่าจะเป็นดังนี้

1. ราคาการศึกษา

การศึกษาที่มีคุณภาพมีมาตรฐานโลก ให้ค่าตอบแทนในระดับสากล เข้าสู่ตลาดโลกได้ มีต้นทุน ครอบคลุมที่มีกำลังซื้อยินดีจ่ายค่าศึกษานั้นยิ่งกว่าจ่ายค่าการศึกษาราคาถูก เพื่อได้บุคคลและคุณวุฒิแบบที่เป็นอยู่ ครอบคลุมทั่วโลกจึงประหยัดการใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นเพื่อการนี้ หากคนใช้จ่ายเพื่อการศึกษามาก ความฟุ่มเฟือยจะลดลง

2. อุตสาหกรรมการศึกษา

การศึกษาเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ต้องการสถานที่ บุคลากรจำนวนมาก ประเทศที่ประสบวิกฤติต่างเอาตัวรอดได้โดยพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติขึ้น เช่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐฯ อังกฤษ สิงคโปร์ มาเลเซีย เป็นต้น

3. มาตรฐานการศึกษา

ทุกประเทศยอมรับว่ามาตรฐานการศึกษาของทุกสถาบันไม่เท่าเทียมกัน จึงต้องประเมินมาตรฐานทุกปี เช่น ในอังกฤษ นิวซีแลนด์ ออสเตรเลีย สิงคโปร์ เป็นต้น ต้องจำแนกจุดแข็ง อ่อน ของแต่ละสถาบันการศึกษาให้รู้ในสาธารณะ เพื่อให้แข่งขันปรับปรุง และต้องจัดทำมาตรฐานขั้นต่ำของชาติ เช่น คอมพิวเตอร์ ภาษา อังกฤษ วิชาชีพ

4. สร้างระบบการศึกษา หลักสูตรที่ดี

ประเทศไทยเน้นคิดเองทำเอง ระบบกระบวนการ/หลักสูตรที่ดีนั้นมิทำไว้แล้ว เพียงแต่ประยุกต์ให้ครบเท่านั้น เช่น เรื่องคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา เศรษฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ พลศึกษา การสร้างจริยธรรม การสร้างทีม ศิลปะ ภาษา

เป็นต้น ต้องศึกษาแบบจำลองที่มี แล้วนำมาประยุกต์เช่นในอดีต เช่นเดียวกับการสร้างอาคาร ต้องสร้างแบบขึ้นก่อนแล้วจึงหาคนที่เหมาะสมมาทำ ในยุคสมัยปัจจุบันสื่อสารสนเทศมีอยู่เป็นจำนวนมาก

5. สร้างโรงเรียน/มหาวิทยาลัยให้ต่างกัน

นโยบายสร้างโรงเรียนให้ต่างกัน ศึกษาจากประสบการณ์ประเทศที่สำคัญบางประเทศ

มาตรการที่ 7: แนวทางการฟื้นเศรษฐกิจไทย

ขั้นตอน	
<p>1. ปลด NPLs ภาคธุรกิจ/อุตสาหกรรมในต่างจังหวัด โดยตั้ง AMC มูลค่า 350,000 ล้านบาท ด้วยเงินกู้อัตราดอกเบี้ย 2% อายุ 20 ปีของญี่ปุ่น โอนหนี้และทรัพย์สินให้อยู่ในการบริหารของรัฐ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • อุตสาหกรรม/ธุรกิจที่กู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ บริษัทหลักทรัพย์ ธนาคารของรัฐ เปลี่ยนมาเป็นลูกหนี้ของรัฐด้วยดอกเบี้ยในอัตราเงินกู้ต่างประเทศ + ค่าบริหาร • กิจกรรมต่าง ๆ สามารถทำธุรกิจ หลุดจากคดีชั้นศาล • ลูกหนี้จ่ายหนี้รายเดือน โอนทรัพย์สินเป็นของลูกหนี้เมื่อชำระหนี้ได้ทั้งหมด • ลูกหนี้ต่างจังหวัดทั่วประเทศ สามารถกู้เงินจากธนาคารได้ แก้ไขปัญหาสภาพคล่อง • บริษัทในประเทศ/ต่างประเทศเริ่มให้สินเชื่อการค้า 3 ล้านล้านบาท รวมถึงสินเชื่อการค้าระหว่างกัน • ราคาผลิตภัณฑ์สูงขึ้น เนื่องจากภาคธุรกิจ/อุตสาหกรรมสามารถทำการผลิตได้เต็มกำลังการผลิต • กำลังซื้อตกต่ำทั่วประเทศ เพิ่ม dd. ในเขต กทม. • ด้วยความยินยอมของลูกหนี้ รัฐประมูลขายทรัพย์สินบางส่วนไปก่อนใน ต.ล. ด้วยสินเชื่อของสถาบันการเงินในด้านอสังหาริมทรัพย์ • การก่อสร้างเคหสถาน ที่อยู่อาศัยเกิดขึ้น

ขั้นตอน	
	<ul style="list-style-type: none"> ● สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุนต่างจังหวัดทำหน้าทีลากจูงเศรษฐกิจ กทม. ลด NPLs สถาบันการเงิน ● รายได้จากการขายทรัพย์สิน ลดภาระของรัฐในด้านหนี้สาธารณะ เพิ่มภาษีอากร
<p>2. เงินกองทุนหมู่บ้าน/งป อบต./โครงการของรัฐ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สร้าง dd. ต่อเศรษฐกิจภาคเมืองในต่างจังหวัด ● ซื้อข้าวเปลือกเก็บเข้าธนาคารข้าวใน 35,000 หมู่บ้าน ยกระดับราคาข้าวเปลือก เพิ่มรายได้ให้ชาวนา ● เพิ่มรายได้/เงินออม โดยโครงการธนาคารวัวธนาคารควาย เรือนเพาะชำ ● สร้างทรัพย์สินชุมชนพืชชิงใบ ไม้ผล ผักสวนครัว รั้วกินได้ ปลาในหมู่บ้าน ● สถาปนิกออกแบบภูมิทัศน์ เพิ่มโครงการ beatification แบบ Samuel undong ● ธกส. ปรับหนี้ NPLs ตามเกณฑ์ปกติ
<p>3. ราคาสินค้าเกษตรสูงขึ้นเนื่องจากการเก็งกำไรในตลาดสินค้าโภคภัณฑ์ (commodities market) ทุ่มเทการรับจำนำข้าวเปลือก การส่งออกสินค้าเกษตรภาครัฐ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ยกระดับรายได้ของเกษตรกรเนื่องจากราคาสินค้าเกษตรสูงขึ้นในตลาดโลก และค่าเงินอ่อนลง ● พอดีค้าคนกลาง-พอดีค้าส่งออกมีกำลังเงินในตารางรับแปรรูปสินค้า ● เสริมด้วยมาตรการแรงจูงใจให้ผู้ส่งออก โดยกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์
<p>4. เกินดุลการค้า/การท่องเที่ยว เงินลงทุนในประเทศปีละ 400,000 ล้านบาท เนื่องจากภาระหนี้ภาคเอกชนลดลงมากเป็นการเพิ่ม dd.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ธุรกิจที่มีกำไรเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ● ราคาหุ้นสูงขึ้น ● ราคาที่ดินเพิ่มขึ้น ● การลงทุนจากต่างประเทศ

ขั้นตอน	
5. ดึงดูดการลงทุนต่างประเทศของ MNCs เพื่อเป็น Partner ในอุตสาหกรรมใหม่ เช่น electronics อุปกรณ์ telecom	<ul style="list-style-type: none"> ● เพิ่มกิจกรรมเศรษฐกิจในประเทศ ● พัฒนา international industries
6. การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ convention exhibition business travellers	<ul style="list-style-type: none"> ● เพิ่มการขยายตัวจากปีละ 8% เป็น 20%
7. ใช้ประโยชน์จากเงินทุน แผนงาน SME เชื่อมต่อกับ MNCs เช่นในรูปแบบ สิงคโปร์	<ul style="list-style-type: none"> ● เพิ่มศักยภาพธุรกิจ SME ไทย
8. ขยายงานด้าน trade credit ให้มีมูลค่า 5 ล้านล้านบาท	<ul style="list-style-type: none"> ● เพิ่มกำลังซื้อ การจ้างงาน การผลิต การ stock สินค้า การลงทุน
9. แผนงานธุรกิจ กทม.	

การขยายตัวและ
การถดถอยของพลังทางสังคม

ชัยศิริ สมุทวณิช
บรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ

ยุทธศาสตร์และมาตรการในอนาคต

ตั้งแต่การล่มสลายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย กล่าวได้ว่าเกิดผลกระทบใหญ่หลวง 2 ด้าน ต่อสังคมไทย คือ **ด้านการเมือง-การทหาร** และ**ด้านการปลดปล่อยพลังชุมชน** หรือพลังการจัดตั้งในชนบทที่ผ่านมือจากการหวังพึ่งพิงศูนย์อำนาจในเชิงอุดมการณ์ ไปสู่การรวมกลุ่มย่อยๆ หลายกลุ่มเกี่ยวโยงโดยตรงต่อการเคลื่อนไหวในลักษณะเผชิญหน้าต่อรอกกับกลไกรัฐ เช่น ข้าราชการในส่วนภูมิภาค และต่อรอกโดยตรงกับศูนย์กลางอำนาจรัฐที่มีพรรคการเมืองที่ผลัดเข้ามากุมระบบราชการที่อำนาจวินิจฉัยสั่งการ สั่งตรงจากกรุงเทพมหานคร

การรวมตัวเป็นพลังของกลุ่มต่างๆ เหล่านี้โดยนัยก่อตัวเพื่อกดดัน เพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านการจัดการ และการจัดสรรทรัพยากรระดับท้องถิ่นโดยตรง ขณะเดียวกันการสลายอำนาจของกลุ่มจัดตั้งเชิงอุดมการณ์ เช่น พรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดผลคืออย่างต่อเนื่องในเชิงอุดมการณ์ของประชาชนในชนบท กล่าวคือ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อ ‘ต่อรอก’ กับอำนาจโดยตรง **ไม่ต้องผ่านองค์กรอื่น** ซึ่งแปลกแยกกับปัญหาเฉพาะหน้าของคนยากคนจนในชนบทอีกต่อไป

ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจระหว่างกลุ่มต่างๆ ซึ่งเดิมอยู่กระจัดกระจายส่งผลให้เกิดวิธีคิดรวมศูนย์ปัญหาของพื้นที่ต่างๆ ที่มีลักษณะการต่อสู้ที่คล้ายกัน นำไปสู่องค์กรในภาคประชาชนที่พบว่าการทำงานแบบ “**เครือข่าย**” เป็นการต่อรอกที่กดดันร่วมกันเป็นกลุ่มได้มีประสิทธิภาพที่สุด รวมทั้ง**สามารถเปลี่ยนฐานะจาก “การต่อรอกอำนาจ” ไปสู่การเป็น “อำนาจต่อรอก”** ด้วยพลังของตนเอง

อย่างไรก็ตาม **การรวมกลุ่มทางวิชาชีพ** ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ที่มีระบบทุนเกื้อหนุนชัดเจน อาทิ กลุ่มเกษตรกรรสวนยาง กลุ่มผลผลิตพืชไร่ เช่น กลุ่มมัน กลุ่มอ้อยและน้ำตาล กลุ่มชาวสวน และผู้ปลูกผัก-ผลไม้ เช่น ลำไย ทุเรียน ฯลฯ เป็นกลุ่มที่ใช้อำนาจ ‘ต่อรอก’ ผ่านกลไกรัฐที่มีงบประมาณสนับสนุน ทำให้เป็นกลุ่ม

วิชาชีพที่มักประสบผลสำเร็จในการเรียกร้องค่าชดเชยหรือเงินอุดหนุน และพลังเหล่านี้โดยทั่วไปเชื่อมต่อการเมืองท้องถิ่นและฐานคะแนนจัดตั้งเป็นส่วนใหญ่ การรวมกลุ่มในลักษณะที่กล่าวมานี้เป็นการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์โดยตรงจากการแบ่งหรือจัดสรรเงินช่วยเหลือผ่านทางงบประมาณ

กลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มทำงานในมิติสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เกิดจากการรวมตัวเชิงอุดมคติ มักมีการเคลื่อนไหวในพื้นที่อนุรักษ์ในท้องถิ่น เป็นกระแสของการต่อสู้ ซึ่งเชื่อมต่อโดยตรง หรือทางแนวร่วมกับปัญญาชน ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ หลายกรณีก้าวข้ามระบบข้าราชการที่ทำงานโดยตรงด้านศิลปวัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อม แต่กลุ่มพลังส่วนนี้เป็นกลุ่มกดดัน และมีพลังต่อรองจนเรียกร้องให้เกิดกระแสประชาพิจารณ์ในโครงการใดๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตโดยทั่วไป

พลังที่เปิดเผยและคลี่คลายออกมาตามกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ เชื่อมโยงและมีลักษณะเป็นพันธมิตรผ่านลงสู่เครือข่ายที่ขยายตัวใหญ่ขึ้น โดยไม่มีระบบ “จัดตั้ง” อย่างเป็นทางการระหว่างเครือข่ายเหล่านี้

คนทั่วไปมองว่า องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นพลังที่ขับเคลื่อนและยกประเด็นการต่อสู้ กัดฉุด ตรวจสอบ ยับยั้ง และเรียกร้อง ให้ยกเลิกโครงการที่ส่วนใหญ่กำหนดจากนโยบายส่วนกลางเป็น**ด้านหลัก** ส่งผลให้การต่อสู้ของพลังเครือข่ายเหล่านี้มีอิทธิพลมากพอในกระแสสังคม ถือได้ว่าเป็นการก่อรูปขบวนการที่สามารรถ ‘ต่อรอง’ กับระบบราชการ และกลไกรัฐทั้งส่วนกลางและในท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ลักษณะร่วมกันของ ‘พลังทางสังคม’ เหล่านี้ได้กลายมาเป็นเอเจนต์ เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดของสังคมไทย จนกล่าวได้ว่าความเข้มแข็งของพลังเครือข่ายเหล่านี้ได้แทรกตัวและ ‘ต่อรอง’ อำนาจที่เป็นมิติใหม่ทางสังคม-เศรษฐกิจ และการเมืองของไทยในปัจจุบัน จนในที่สุดพัฒนาเป็นอำนาจทางสังคมที่มีพลัง และเกิดผลต่ออิทธิพลทางการเมืองทั้งในระบบข้าราชการ

การเคลื่อนไหวทั้งหมด อาจเรียกรวมกันเป็น ‘ภาคประชาชน’ และการต่อรองทุกกรณี เพื่อการเข้าไปมี ‘ส่วนแบ่ง’ ต่ออำนาจรัฐ ที่จะมียุทธิพลข้ามทศวรรษนี้ไปเป็นการเปลี่ยนแปลงหรือโอนถ่ายอำนาจเดิม ซึ่งเคยผูกขาดไว้กับระบบราชการที่

อำนาจทางการเมืองกำกับอยู่ ในยุคที่การเมืองไทยถูกผูกขาด เหมามาแทนโดยนักเลือกตั้งที่สังกัดอยู่ในพรรคการเมืองต่างๆ ซึ่งมักใช้อำนาจทางกฎหมายแก้ไขหรือออกกฎหมายจากระบบรัฐสภาไทยซึ่งปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน โดยพวกเขาอ้างอิงภาคประชาชนมาโดยตลอด ทั้งที่สิ่งที่กระทำการนั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์เฉพาะพวกพ้องหรือต่างชาติแล้วแต่กรณีฯ ไป

ดังนั้น กระบวนการนำพาไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า กระแสปฏิรูปเกือบทุกด้าน ตั้งแต่ปฏิรูปการเมือง ปฏิรูประบบเลือกตั้ง และปฏิรูปนโยบายของกระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ตั้งแต่สาธารณสุข ไปจนถึงการศึกษา การสื่อสาร และโทรคมนาคม ฯลฯ ล้วนแต่ถูกผลักดันเป็น “กระแสหลัก” ที่ได้รับพลังจากเครือข่ายในภาคประชาชนเกือบทุกกรณี

บทบาทพลังของภาคประชาชนทางประวัติศาสตร์

ปรากฏการณ์ของเครือข่ายภาคประชาชน เป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวพลังมวลชนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โคนล้มรัฐบาล ตั้งแต่ช่วงกรณี 14 ตุลาคม 2516 มาถึงยุคพฤษภาทมิฬ 2535

ลักษณะของ ‘พลัง’ ที่เกิดในยุคต้นเป็นพลังของนิสิต นักศึกษา ที่อยู่ในช่วงเคลื่อนไหวในมหาวิทยาลัย แต่หลังจากนั้นพลังเหล่านี้ขาดแกนหรือมีองค์กรในรูปเครือข่ายหลังจบการศึกษา และถูกดูดซึมเข้าสู่ระบบทุนหรือเข้าอยู่ในระบบราชการ

มีความพยายามที่จะสร้าง ‘พลังนักศึกษา’ อย่างถาวร โดย เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ที่เสนอให้พลังนิสิต นักศึกษา เข้าไปเคลื่อนไหวเชื่อมต่อกับโครงสร้างอำนาจในสภา ผ่านกรรมวิธีการฝ่ายต่างๆ คอยดูแลตรวจสอบปัญหาบ้านเมือง

ในหนังสือ ‘เอียงข้างประชาชน’ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล มองว่า นี่คือกลไกลูกสูบที่मारองพลังนักศึกษาให้ช่วยขับเคลื่อนบ้านเมืองไปสู่ความก้าวหน้า

น่าเสียดายที่วิธีคิดเมื่อปี 2517 พลังนักศึกษาถูกตัดขาดจากแกนอำนาจ หมดไปแล้ว กระบวนการเรียนรู้จากกรรมวิธีการชุดต่างๆ น่าจะส่งผลโดยตรงกับกระบวนการเรียนรู้ในสาขาวิชาต่างๆ กับพลังของระบบเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมที่เป็นจริงได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน

พลังในภาคประชาชนหลัง 14 ตุลาคม 2516 เป็นแค่ **พลังเฉพาะกิจ** แต่เปิดโอกาสให้ทุนนิยมตัดตัวเองจากระบบเผด็จการข้าราชการประจำ ที่มีกำลังกองทัพ นำการปฏิวัติรัฐประหารมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน โดยอ้างภาคประชาชนว่า เดือดร้อน

แต่ทุนนิยมไทยไม่สามารถเชื่อมต่อเข้ามาโครงสร้างของทุนข้ามชาติที่ใหญ่กว่าและการล่มสลายของระบบเศรษฐกิจไทยตั้งแต่มีการโจมตีค่าเงินบาท เป็นการล่มสลายของกลุ่มทุนนิยมภายในชาติ หรือนายทุนชาติเผด็จกติกที่ใหญ่ที่สุด จุดพาให้ประเทศไทยเข้าสู่การสูญเสียอธิปไตยในการจัดการปัญหาการเงิน การคลัง โดยตกอยู่ภายใต้ทุนโลกาภิวัตน์ที่บีบให้ประเทศไทยปรับตัวรองรับการเข้ามาปล้นสะดมทรัพย์สิน ครอบงำธุรกรรมภายในชาติที่ล่มสลาย

เราอาจชี้ได้ว่าในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะหลังปี 2516 ทุนนิยมไทยไม่ได้มีความแข็งแกร่ง แต่เปราะบางและถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องมีการปฏิวัติล้มล้างทางชนชั้นเหมือนในหลายประเทศที่เกิดการเปลี่ยนแปลง โค่นล้มโครงสร้างอำนาจที่กุมโดยชนชั้นต่างๆ

ถ้าเรามองย้อนกลับถึงการต่อสู้ในระดับโครงสร้างอำนาจในสังคม สังคมไทยขณะนี้เกิดปรากฏการณ์ครั้งสำคัญ กลุ่มทุนโดยเฉพาะกลุ่มประกอบการ กำลังเคลื่อนไหวอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มนายทุนชาติระดับต่างๆ ได้เคลื่อนเข้ามาสมทบกับภาคประชาชนได้อย่างแนบแน่น เป็นพันธมิตร เคลื่อนไหวในทิศทางชนิดที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

นอกเหนือจากนี้แล้ว พลังเฉพาะกิจ เช่น กลุ่มผู้รักชาติภายใต้ธงธรรมจักรของหลวงตามหาบัว ยังได้เคลื่อนไหวอย่างทรงพลังจนกลายเป็นพลังที่รวมตัวเพราะศรัทธาทางศาสนาที่ใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ของสังคมไทย ที่เข้าต่อสู้กับนโยบายที่เกิดจากการใช้อำนาจรัฐไปเพื่อผลประโยชน์ที่ไม่ถูกต้องและผิดด้วยเจตนาธรรม

ถ้าจะให้ชี้ขาดฟันธงลงไป พลังภาคประชาชนและพลังทางสังคมขณะนี้ได้กลายเป็นหัวหอกต่อการเปลี่ยนแปลงในลักษณะปฏิวัติ ค่อยเป็นค่อยไปจากปริมาณของกลุ่มและพลังกระจัดกระจายที่สะสมพลังเป็นคุณภาพ ซึ่งจะมีผลต่อ

การพัฒนาทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในระยะยาว ให้วัฒนธรรมในการใช้อำนาจที่ถูกละเมิดโดยกลุ่มชนชั้นปกครองถูกยับยั้งโดยตรงผ่านทางกระบวนการที่เดิน “แนวทางมวลชน” อย่างไม่เคยมีมาก่อนในระบบการเมืองไทยสมัยใหม่

แม้ว่าปรากฏการณ์ที่กล่าวมาจะเป็นการเติบโตแต่ในด้านถดถอย ภาพที่ชัดเจนก็เปิดเผยให้เห็นถึงการไม่สามารถปรับตัวของพลังเฉพาะกิจ เช่น พลังนักศึกษา เป็นที่น่าสังเกตว่า พลังนักศึกษาตามปริมาณและคุณภาพของการเคลื่อนไหวที่เป็นอยู่ปัจจุบันได้ขาดการเชื่อมต่อกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม พวกเขาพร้อมตัวกันเป็นองค์กรนักศึกษา สหพันธ์ ที่ไม่ได้เป็นบทบาทหลัก แต่เป็นบทบาทเข้าไปสมทบส่วนมากกว่าของขบวนการที่ใหญ่กว่า ทั้งนี้พวกเขาล้วนเป็นบุตร หลาน ของผู้ประกอบการ และอยู่ในสังกัดของชนชั้นที่น่าจะได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจมากที่สุด

ถ้าเรากล่าวถึง “ชนชั้นกลาง” ในรูปแบบความคิดมาร์กซิสต์เดิม สังคมไทยขาด “ชนชั้นกลาง” ที่เป็นจริง และถ้าจะมีก็มีขนาดเล็ก ข้าราชการและผู้ประกอบการวิชาชีพจำนวนมากกว่าครึ่งเป็นองค์ประกอบใหญ่ที่สุดของชนชั้นกลางที่มีลักษณะขาดการมีส่วนร่วมมากที่สุด ทั้งๆ ที่ชนชั้นกลางไทยมีพลังกดดันมากที่สุด โดยเฉพาะชนชั้นกลางในเมืองหลวงหรือหัวเมืองต่างจังหวัด ต่อบริษัทต่างๆ กำหนดจากรัฐ

แต่ชนชั้นกลางไทยเป็นชนชั้นที่ได้รับผลพวงจากการเติบโตทางทุนชาติ ทุนต่างชาติและทุนจากรัฐเป็นส่วนบ่อนความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ พลังอย่างเดียวที่เห็นเด่นชัดที่สุด คือ พลังในการบริโภค ทำให้ทุนที่เน้นพฤติกรรมบริโภคที่เปลี่ยนแปลงตามรสนิยมของ ‘ตลาด’ ระดับโลก ประสบความสำเร็จในการสร้างค่านิยมมาอย่างต่อเนื่อง เช่น การเติบโตของศูนย์การค้าขนาดใหญ่ ธุรกิจด้านบันเทิงที่เติบโตอย่างรวดเร็ว แฟชั่นทันสมัย สินค้ามีฮือธุรกิจรถยนต์ และอสังหาริมทรัพย์ในเมือง

การที่พลังชนชั้นกลางไม่ได้เชื่อมต่อกับระบบการผลิตในทางตรง แต่ชุกอยู่ภายใต้การเติบโตและการกระจายความมั่งคั่งที่รวดเร็วชนชั้นกลางระดับนำเข้าสู่ธุรกิจรวยลัดและรวยเร็ว เช่น ตลาดหุ้น บริษัทไฟแนนซ์ ธนาคารที่ขยายปริมาณเงินฝาก-กู้ และจำนวนพนักงานที่เพิ่มขึ้น

ทั้งหมดนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของการเลือกสรรทิศทางการลงทุนของลูกหลานชนชั้นกลาง เพื่อเข้าสู่ ‘ตลาดแรงงาน’ หลังจบการศึกษา คณะอักษรศาสตร์ รัฐศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ ถูกเลือกในลำดับรองจากกลุ่มชนชั้นกลางรุ่นใหม่ ที่เน้นเศรษฐศาสตร์ บัญชี และที่ชัดเจนคือนิติศาสตร์และวารสารศาสตร์ เนื่องจากธุรกิจสื่อได้รับการสนับสนุนโดยตรงจากตลาดการค้าการโฆษณาทำให้ อิทธิพลของวิทยุ โทรทัศน์ และการโฆษณา เติบโตอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบของมหาวิทยาลัยไทยที่เคยตื่นตัวทางการเมืองในช่วง 2-3 ปี หลังตุลาคม 2516 ต้องซบเซาลงในด้านมิติการเคลื่อนไหว กิจกรรมในรั้วมหาวิทยาลัย ซบเซา แต่กิจกรรมเชียร์ กิจกรรมบันเทิง และกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับการตลาด มีอิทธิพลอย่างยิ่งที่ “พลังนิสิต นักศึกษา” โอนความสนใจจากปัญหาสังคมไปสู่ กิจกรรมที่จะช่วยให้ นิสิต นักศึกษา เข้าสู่ตลาดทุน ตลาดการเงิน เศรษฐกิจและการบริหาร ตามลำดับ

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ชนชั้นกลางขยายตัวเพราะอิทธิพลของตัวเองในด้านการบริโภค แต่อาจมีจำนวนหนึ่งลงไปประกอบการ แต่โอกาสประสบความสำเร็จโดยเป็นเจ้าของกิจการที่ใช้ทุนสูงมีน้อยมาก และทุนชาติไม่ได้นหาแนวร่วมจากชนชั้นกลาง เว้นแต่เพียงฟังก์ชันภาพของการบริหารและการจัดการที่ ทุนชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมในแง่ลูกจ้าง และดำรงสถานภาพของฝ่ายจัดการ ให้ผลตอบแทนด้วยเงินเดือนและสวัสดิการที่สูงขึ้นเมื่อเทียบกับช่วงก่อนตุลาคม 2516

ทั้งหมดนี้ ส่งผลให้จิตสำนึกของพลังชนชั้นกลางในฐานะเป็นดุลยภาพเชื่อมต่อระหว่างชนชั้นบนและชนชั้นล่างแปรเปลี่ยนไป ค่านิยมสูงสุด คือ การขาย ‘ความเป็นมืออาชีพ’ แสวงหาความมั่งคั่งและหลักประกันทางทรัพย์สิน มีคุณภาพชีวิตเพื่อการบริโภค

ขณะเดียวกันในระดับล่าง กลุ่มทุนชาติซึ่งยังพึ่งพิงกลไกอุปถัมภ์จากยุคเผด็จการ ได้เข้าสู่กระบวนการเมืองมากขึ้น กลุ่มทุนสุรา กลุ่มทุนธนาคาร กลุ่มธุรกิจภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตร ขยายตัวเข้าไปเป็นกลุ่มสนับสนุนทางการเงินให้กับพรรคการเมืองทุกพรรค ทำให้เกิดฐานอำนาจทางการเมืองที่ใช้ทุนเข้าไปจัดตั้งคะแนนและการบริหารการเลือกตั้งที่นักการเมืองสร้างอำนาจต่อรอง

โดยแลกเปลี่ยนกับเงินคอรรัปชั่นผ่านสัมปทาน และงานประมูลของรัฐเกือบทุกโครงการ

อิทธิพลเช่นนี้ นำไปสู่การเติบโตของทุนท้องถิ่นที่ได้รับผลประโยชน์จากโครงการของรัฐผ่านการเข้าประมูลโครงสร้างพื้นฐาน กระทั่งกลุ่มทุนท้องถิ่นก้าวเข้ามาสู่อำนาจจัดการเลือกตั้งโดยผ่านการซื้อเสียงแลกเปลี่ยนกับการเป็นรัฐมนตรี และเข้าไปสามัคคีกับกลุ่มทุนธุรกิจ จนเกือบกลืนนับสนุน

ภาคประชาชนในกระแสการเติบโตของระบบทุน

กระแสธุรกิจการเมืองและการเลือกตั้งบ่อยทำให้อำนาจในพื้นที่เลือกตั้งเปลี่ยนจากสนับสนุนเพื่อแลกเปลี่ยนจากการเป็นปากเสียงของ ส.ส. ในสภา ได้พัฒนาไปสู่การต่อรองเพื่อแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มคะแนนกับการติดตั้งบริการโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ และการใช้ทรัพยากรที่ผ่านการจัดการ โดยมี ส.ส. และพรรคการเมืองเข้าไปอุปถัมภ์

อำนาจต่อรองที่สูงขึ้นส่งผลให้ปริมาณการใช้เงินสนับสนุนในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้น อัตราการจ่ายเงินซื้อเสียงจากประสบการณ์ของผู้ดำเนินการโครงการรณรงค์การเลือกตั้งพบว่า การจ่ายเงินรายหัวต่อหัวประมาณ 20-30 บาท พัฒนาไปสู่การทุ่มเงินระดับ 100-300 บาท และในพื้นที่แข่งขันสูง นักเลือกตั้งต้องจ่ายสูงถึง 500 บาทต่อคะแนน หรือสูงกว่านั้น

อย่างไรก็ตาม การถ่ายโอนเม็ดเงินและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในชนบทผ่านการเลือกตั้ง นำไปสู่การเสื่อมโทรมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผลักดันให้คนจนในชนบทถูกกวาดต้อนออกจากพื้นที่ทำกินจำนวนมาก โดยกลุ่มคนยากคนจนเหล่านี้อยู่ในพื้นที่ซึ่งได้รับผลประโยชน์ชั่วคราว แต่การพัฒนาทางวัตถุส่งผลให้สภาพสังคมที่มีการผลิตดั้งเดิมถูกทดแทนด้วยค่าจ้าง และแลกด้วยการขายแรงงาน เป็นผลให้เกิดการถ่ายเทแรงงานในภาคการเกษตรไปสู่แรงงานภาคอุตสาหกรรมในเมืองหลวง หรือเมืองอุตสาหกรรม กระทั่งชนบทกลายเป็นเขตยากจน และสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในยุคพลเอกเปรม

ดิณสุลานนท์ ต้องกำหนดเขตพัฒนาพิเศษ โดยแบ่งพื้นที่เขตยากจนไว้ทั่วประเทศ

ท่ามกลางกระแสเติบโตของชนชั้นกลางเป็นพลังผู้บริโภค กลุ่มกิจกรรมเชิงสังคมและอุดมคติทางการเมืองได้กลับคืนสู่ชนบทในรูปแบบขององค์กรอาสาสมัคร และกลายเป็นองค์กรพัฒนาเอกชน โดยภารกิจในการเคลื่อนไหวได้เน้นความเดือดร้อนจากการล่มสลายของทรัพยากร ที่ดินทำกิน และการพังทลายของภาคการผลิตและแรงงานในชนบท ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนเคลื่อนไหวชัดเจนยิ่งขึ้นตามลำดับ โครงการต่างๆ ของรัฐที่เข้าไปผลักดันคนยากจนให้อยู่ชิดชายขอบของการพัฒนาทางวัตถุ

ในรอบ 20 ปี การเติบโตของปัญหาสังคมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนขยายตัวลงไปสู่พื้นที่ “เคลื่อนไหว” ได้เกือบทุกด้าน ตั้งแต่เรื่องเขื่อน ป่าไม้ พลังงาน สิ่งแวดล้อม ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน อาชีพระดับกลาง เช่น ประมงพื้นบ้าน และประมงชายฝั่ง ไปจนถึงชานา ชาวไร่ ไร่ที่ดินทำกิน ซึ่งได้รับความกดดันสูง

องค์กรพัฒนาเอกชนยกระดับจากการเข้าไปสัมผัสปัญหา เป็นการเรียกร้องขอมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นผลให้เกิดการทำประชาพิจารณ์และเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยถือได้ว่ากรยกระดับเช่นนี้ทำให้องค์กรพัฒนาเอกชนและชาวบ้านก้าวข้ามขั้นตอนที่ต้อง “กดดัน” นอกกระบวน ไปสู่การ “กดดัน” ในระบบ ขณะที่รูปแบบการ “ประท้วง” เพื่อต่อรองได้กลายเป็น “เครื่องมือ” ที่ใช้ในการเคลื่อนไหว นอกเหนือจากการแสวงหาเครือข่ายต่างๆ ให้การสนับสนุน

ขอบเขต “การประท้วง” เพื่อให้ “หยุด” หรือ “ชะลอ” ขั้นตอนการทำงานของอำนาจรัฐที่ไ้กันบ่อยครั้ง นำไปสู่การเผชิญหน้ากับกลไกของรัฐและรัฐบาลที่มีวิสัยทัศน์การบริหารงานหรือทำงานด้วยระบบข้าราชการประจำ จะออกมาทำลาย “ความชอบธรรม” ของการเคลื่อนไหวผ่านองค์กรพัฒนาเอกชน หรือ ‘ภาคประชาชน’ กระทั่งเข้าใช้กำลังรุนแรง ดังจะเห็นชัดเจนในยุคที่พรรคการเมืองที่ไ้กลไกระบบรัฐเป็นเครื่องมือมักมีปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มผู้ประท้วงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะจะมีการเลือกปฏิบัติเสมอระหว่างผู้ประท้วงในพื้นที่ ซึ่งมีฐานจัดตั้งคะแนนของ ส.ส. รัฐบาลจะดำเนินการ ‘เด็ดขาด’ กับ

กลไกของรัฐ ดังตัวอย่างที่ชัดเจนจากสองกรณีประท้วงของสมัชชาคนจนกับการจลาจลที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการ “จลาจล” ซึ่งมีการทำลายทรัพย์สินอย่างชัดเจนและรุนแรง ไม่นับรัฐบาลหรืออำนาจรัฐจัดการอย่างเด็ดขาดรุนแรงตอบโต้ ขณะที่การประท้วงนอกพื้นที่ ผลประโยชน์ด้านการจัดตั้งทางการเมืองของกลุ่มสมัชชาคนจนหน้าทำเนียบฯ ถูกรัฐบาลให้ร้ายป้ายสี รวมทั้งถูกดำเนินการปราบปรามและทำลายความชอบธรรมด้วยกลวิธีของรัฐบาลที่ต้องการรักษาเสถียรภาพ

นำตั้งข้อสังเกตว่า ปรากฏการณ์เรียกร้องให้มีการต่อต้านกลุ่มผู้ประท้วงสมัชชาคนจนนั้น สื่อของรัฐพยายามปลุกกระแสกลุ่ม ‘ชนชั้นกลาง’ ซึ่งไม่มีรูปธรรมแท้จริงให้เป็นแนวร่วม แต่ท้ายสุดแล้วความโลเลอันเป็นลักษณะทั่วไปของชนชั้นกลางไม่อาจบรรลุความสำเร็จ เว้นแต่การวิพากษ์วิจารณ์ไปในเรื่องรูปแบบและเบื้องหลังการประท้วง แต่กระแสวิจารณ์เหล่านี้ก็มีได้ “เป็นแนวร่วม” กับรัฐบาล รัฐบาลเองกลับโดนวิพากษ์วิจารณ์ซ้ำลงไปว่า ขาดวิธีการแก้ปัญหามวลชนที่มีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม การประท้วงและการสร้างกระแสของกลุ่มพลังในภาคประชาชนนี้ ยังถูกกลอุบายอันแยบยลจากฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายปกครองที่สูญเสีย ‘ความชอบธรรม’ ในกรณีปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนั้น โดยลักษณะของสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะตีแผ่เหตุการณ์และเหตุผลของกลุ่มประท้วงโดยไม่เซ็นเซอร์หรือตัดตอน หรือ ‘สั่งให้เจียบ’ จากฝ่ายรัฐบาลที่สามารถมีอิทธิพล ‘บีบ หรือ กดดัน’ สื่อของรัฐไม่ได้เสนอข่าวที่ทำลายภาพของรัฐบาล

รัฐบาลที่มีอำนาจต่อภาพลักษณ์ได้ใช้กลวิธีแยบยลด้วยการส่งเสริมให้มีการ “สร้างโพลสำรวจ” โดยอ้างว่านั่นเป็น “ประชามติ” โดยตัวอย่างและวิธีการลุ่มไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนว่าใช้รูปแบบสอบถามที่ประกันความเป็นกลาง โพลเหล่านี้มีประโยชน์โดยตรงต่อรัฐบาลใช้เป็นกรอบอ้างอิง และทอดยอดแอบอ้างว่านี่คือประชามติ ทั้งๆ ที่ไม่ใช่และไม่มีส่วนที่เรียกว่าตัวแทนชอบธรรม หรือ REPRESENTATION ที่ถูกต้องและเป็นไปตามครรลองของกฎกติกาที่ใช้หรือยอมรับร่วมกัน

บทเรียนของภาคประชาชนในการสร้าง ‘กรอบอ้างอิง’ แบบเดิมที่ใช้วิธีการกดดัน น่าจะมีความพอเพียงแล้วในระดับหนึ่ง แม้พลังกดดันตามรูปแบบนี้ไม่ควรเลิกหรือทิ้ง

แต่หากต้องการยกระดับพลังทางสังคมและเข้าไปมีส่วนโดยตรงในมาตรการแก้ไข ปัญหาผ่านการมีส่วนร่วมที่เป็นจริงแล้ว ก็สมควรที่จะต้องมีการระดมสมอง และ กำหนดยุทธศาสตร์ทั้งระยะสั้นและระยะยาวอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กรอบการพิจารณา

ขณะนี้มีการเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ผ่านการรวมตัวของการรวมศูนย์ในรูปแบบขององค์กรของประชาธิปไตยเพื่อประชาชนหรือ ปชป ปราบปรามการณ์นี้ต่อเนื่องมาจากพลังดั้งเดิมที่ส่วนใหญ่เคลื่อนไหวกรณี 14 ตุลาคม 2516 โดยกลุ่มผู้สนับสนุนส่วนใหญ่บางส่วนกลายเป็นผู้ประกอบการ หรือข้าราชการระดับสูง โดยมี “แนวพันธมิตร” เกาะเกี่ยวอยู่ในระบบราชการ เช่น กลุ่มระดับอธิบดีหรือผู้กุมกลไกรัฐโดยตรง

ในการตั้งกรอบพิจารณานี้ สิ่งแรกที่ต้องศึกษา คือ ปัญหาเรื่อง “เครื่องมือ” และประสิทธิภาพของเครื่องมือเป็นลำดับแรก

มาตรการพื้นฐาน คือ สื่อและการใช้บทบาทของสื่อสารมวลชนให้ถ่ายทอดข้อเรียกร้อง กระบวนการใช้สื่อนี้เกิดจากปัญหำเสนอจำเป็นต้องมี “ช่องทาง” ในการสื่อสารโดยตรงกับรัฐบาลและแสวงหาแนวร่วมหรือความเข้าใจหรือเห็นอกเห็นใจต่อรูปแบบของการเคลื่อนไหว

ที่ผ่านมาการใช้สื่อมวลชนมีประสิทธิภาพผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์และการอาศัยสื่อมวลชนที่เปิดหน้าใหม่ ๆ ให้กับการเคลื่อนไหวในลักษณะอภิปรายปัญหาหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเปิดพื้นที่เหล่านี้ พลังภาคประชาชนมักอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและปัญญาชนเข้าร่วมสมทบในรูปแบบของการเป็นแหล่งข่าว การเป็นผู้เปิดประเด็น รวมถึงการเป็นต้นเรื่องหรือตั้งเวที เพื่อโยนปัญหาให้เกิดน้ำหนักผ่านวิธีการทางวิชาการ เช่น เวทีสัมมนา เวทีการวิจัย และเวทีเคลื่อนไหวกดดัน เช่น การแสดงรายชื่อผู้สนับสนุนประเด็นปัญหา บางครั้งสามารถสร้างแรงกดดันเพื่อให้กระบวนการเข้าไปสู่ขั้นตอนที่ยกระดับการเคลื่อนไหว ดังเช่น กรณี “การจัดตั้งองค์กรตรวจสอบการเลือกตั้ง” พัฒนาไปสู่การสร้างความยอมรับให้พลังทางสังคมเข้าไปตรวจสอบ “การเลือกตั้ง” และการจัดตั้งที่พัฒนาขึ้นด้วยการเกิดองค์กรอิสระเพื่อการเลือกตั้ง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง

การเข้าไปสมทบส่วนในอำนาจอิสระ

การเข้าไปมี “ส่วนร่วม” ขององค์กรกลางการเลือกตั้งทำให้ลักษณะการเป็นพลังได้รับการยอมรับเนื่องจากการวางยุทธศาสตร์ของแผนรณรงค์ ซึ่งไม่ใช่แผนประชาสัมพันธ์ที่เน้นการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรกลางเพียงอย่างเดียว

ในฐานะผู้ที่มีส่วนยกระดับยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์เพื่อเข้าไปสู่ระดับรณรงค์ ผู้เสนอบทความนี้ได้ระดมสมองโดยเฉพาะจากคณาจารย์จำนวนหนึ่งเห็นว่า มีเสียงและมีสิทธิอย่างเดียว ไม่น่ามีความพอเพียงที่จะปลุกกระแสให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งได้ ดังนั้น ภายใต้กลุ่มนักวิชาการ เช่น เสกสรรค์ ประเสริฐกุล อาจารย์แก้วสรร และขวัญจรวย อดิโพธิ และกลุ่มอาจารย์จำนวนหลายสิบคนได้วางยุทธศาสตร์ “มีเสียง มีสิทธิ และมีส่วน” โดยเผยแพร่ไปยังสื่อในระบบของรัฐเพื่อยกสภาพปัญหาในภาคประชาชนและตอกย้ำว่า การแก้ไขปัญห เชื่อมโยงโดยตรงผ่านระบบตัวแทน “ตามความต้องการของภาคประชาชน” ไม่ใช่ตามความต้องการที่ถูกกำหนดโดยนโยบายของพรรคการเมืองที่มาหาเสียงเพียงอย่างเดียว

วิธีคิดนี้ส่งผลและเกิดพลังในการตรวจสอบที่ก้าวหน้าถึงขั้นที่หลายพื้นที่ภาคประชาชนเรียกร้องเรื่องการปฏิรูปการเมือง กดดันให้พรรคการเมืองประกาศสัตยาบัน รวมทั้งยอมรับวิธีการแก้ปัญหาในภาคประชาชนตั้งแต่ต้นทาง ซึ่งมีผลให้เกิดการปลุกกระแสอย่างต่อเนื่อง จนทำให้ผู้ที่ประกาศตัวลงเลือกตั้งต้องยอมรับกระแสและยอมรับต่อหน้าสาธารณชนผ่านสื่อมวลชนทุกแขนงว่าจะดำเนินการสนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองที่เป็นรูปธรรม

หากวิธีการนี้เป็นยุทธศาสตร์ที่ถูกต้อง ย่อมเป็นไปได้สูงว่าภาคประชาชนสามารถเข้าไปอยู่ในส่วนสำคัญในคณะกรรมการ “ชุดต่างๆ” ไม่ว่าจะผ่านทางวุฒิสมาชิกหรือสภาผู้แทนราษฎร เท่ากับว่าแนวทางเดิมที่เสกสรรค์ ประเสริฐกุล นำเสนอเมื่อปี 2517 ที่เสนอสองประเด็นใหญ่ให้ปรับบทบาทของพลังนิสิต นักศึกษา เข้าไปสมทบส่วนหรือได้รับส่วนแบ่งต่อการตรวจสอบอำนาจรัฐผ่านกลไกของสภา และเป็นไปในการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เรียกร้องหลังการเรียกร้องรัฐธรรมนูญและเหตุการณ์เมื่อ 14 ตุลาคม 2516 ให้กระบวนการ “ต่อรอง” อำนาจกระทำทั้งในสภาและนอกสภา

การเปลี่ยนเครื่องมือ

ในด้านการใช้เครื่องมือ สื่อมวลชนมีความสำคัญในแง่กลไกการเผยแพร่ ขณะเดียวกันบทบาทของเครือข่ายให้การศึกษาสามารถกระทำผ่านอนุกรมมาธิการ ศึกษาปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีระบบ ผู้เขียนได้เรียกร้องให้มีการใช้เครื่องมือผ่านการจัดตั้งอนุกรมมาธิการศึกษา เช่น ศึกษาปัญหาคนจน ศึกษาปัญหาในประเด็นเกี่ยวโยงถึงภาคประชาชน โดยหากกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นมาตรการด้านข้อมูล และด้านการเคลื่อนไหวที่จะส่งผลต่อการพิจารณากฎหมายหรือนโยบายโดยตรงที่ผู้แทนประชาชนสามารถมีพื้นที่ร่วมกันกับภาคประชาชน

ขณะเดียวกันในด้านกลไกรัฐ อิทธิพลผ่านทางการเมืองย่อมส่งผลให้มีการกระจายตัวของภาคประชาชนเข้าไปคุมกลไกอำนาจรัฐในระดับกลไกปฏิบัติจริงตามภาคราชการ เพื่อให้ตอบสนองของระหว่างภาคประชาชนกับภาครัฐถูกต้องและมีผลปฏิบัติอย่างจับใจ

อย่างไรก็ตาม “ภาคประชาชน” ไม่อาจแสดงอิทธิพลได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากกีดกันยังกลไกรัฐโดยใช้อำนาจผ่านกลไกทางการเมือง มีแนวโน้มความเป็นไปได้สูงว่าการหาพันธมิตรในระดับกลไกรัฐจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการดำรงอยู่ “อย่างอิสระ” ของภาครัฐกับภาคการเมือง โดยยกระดับให้ภาคประชาชนได้ประโยชน์ที่สุด

ในแง่ยุทธศาสตร์องค์กร ขณะนี้มีแนวโน้มสูงว่าองค์กรต่างๆ ในภาคประชาชน อาจเข้าสู่ความสัมพันธ์ในเชิงขัดแย้งกับกลุ่มพลังทางการเมืองเฉพาะเช่น ผ่านการจัดตั้งที่มีทั้งกลไกรัฐหรือทุนสนับสนุน เช่น องค์กรผู้เกี่ยวข้องกับพีชไร์ พีชผลต่างๆ ที่เคยได้อำนาจการต่อรองสูงและรับงบประมาณจากการแสดงศักยภาพในการประท้วงหรือกดดัน ซึ่งก็ใช้รูปแบบไม่ต่างไปจากกลุ่มพลังบางส่วนของภาคประชาชน เช่น ประท้วง ปิดถนน หรือตั้งตัวแทนต่อรอง เช่น พวกที่กดดันผ่านสหภาพแรงงานต่างๆ

การเปลี่ยนแปลงภาคสังคมกับมาตรการปรับดุลยภาพทางเศรษฐกิจ

ลักษณะการต่อสู้ในภาคสังคมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับท่าทีของกลุ่มต่างๆ ซึ่งมีลักษณะต่างกันไป จริงอยู่ที่พลังทางสังคมเป็นเพียงการวางขอบเขตของอิทธิพล แต่เนื่องจากไม่ใช่กำลังหลักในการปรับเปลี่ยนค่านิยมทั้งหมดของสังคม แต่พลังภาคประชาสังคมอาจจะช่วยขยายผลให้เกิดสำนึกทางชุมชนและแปรเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจที่ใช้ฐานการผลิตมาจากกระดืบพื้นฐานล่างสุด เช่น การปรับประสิทธิภาพทางการผลิตด้วยวิธีการแตกต่างไปจากระบบทุน ซึ่งประเทศเดียวไม่ได้ที่จะต้องมีการเชื่อมต่อทั้งต่อสู้และเกื้อกูลเป็นปฏิสัมพันธ์กับโลกโดยรวม แต่หากมีการเสริมพลังทางสังคมให้เกิดแรงขับเคลื่อนในลักษณะชาตินิยมในการอุปโภคบริโภค รวมไปถึงการแสวงหาทรัพย์สินทางปัญญาและการตลาดที่จะแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผลผลิตดิบทางการเกษตรให้มีคุณภาพสูงเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้า ย่อมจะเกิดผลเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง และเพื่อการพึ่งพิงตนเองและช่วยจัดตั้งกำลังการผลิตในระดับที่กว้างออกไป พื้นฐานทางเศรษฐกิจที่ชุมชนกำหนด การพึ่งตนเองอาจจะสร้างกลไกระดับล่างให้แข็งแกร่งเพียงพอที่จะประคองส่วนบนของสังคมและพัฒนา ก็จะมีจุดริเริ่มจากระดับล่างสูบนานกว่าจะถูกกำหนดจากบนมาล่างเพียงฝ่ายเดียว

ทั้งหมดนี้หมายความว่า สังคมต้องมีกระบวนการปฏิรูปทั้งวิธีคิด วิธีทางการศึกษาที่เน้นภาคการผลิตจริง และสร้างปรัชญาการเรียนรู้ใหม่ที่จะส่งผลโดยตรงกับการดัดแปลงทั้งระบบการศึกษา การใช้ประโยชน์ทางวัฒนธรรมที่ปัจจุบันใช้ขายการท่องเที่ยว ให้กลับมามีคุณค่าเป็นวัฒนธรรมเพื่อการผลิตในเชิงเศรษฐกิจจริงในที่สุด

ชัยสิทธิ์ สมุทวณิช

บรรณาธิการ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ

แนวทางแก้ไขปัญหา
เศรษฐกิจ-การเมืองไทย

อัมรินทร์ คอมนันตร์

ในช่วง 2 ปี 9 เดือน ที่รัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย ได้แสดงให้เห็นเด่นชัดถึงการบริหารประเทศที่สร้างความล้มเหลวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนความมั่นคงของประเทศ ความล้มเหลวที่กล่าวไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อภาวการณ์ในปัจจุบัน แต่มีผลกระทบต่ออนาคตของประเทศอีกด้วย

หลายประเทศเขาสามารถแก้ปัญหาวิกฤติของเขาไปได้ สามารถรักษาอธิปไตยทางเศรษฐกิจและดินแดน ตลอดจนสามารถนำความผาสุก ความมั่งคั่ง กลับมาสู่ประชาชนได้ ในทางตรงกันข้าม บางประเทศไม่เพียงแต่แก้ปัญหาวิกฤติไม่ได้ แต่ยังนำพาประชาชนและประเทศชาติไปตกอยู่ในฐานะอาณานิคมแบบใหม่ให้แก่อำนาจทางเศรษฐกิจต่างๆ

ก่อนที่จะเร้าคิดหาทางแก้ไขปัญหาของชาติดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักการและวิธีการในการแก้ไขปัญหาวิกฤติของรัฐบาลไทยและรัฐบาลอื่นๆ ที่ประสบปัญหาวิกฤติในทำนองเดียวกับประเทศไทย แม้ว่าบางประเทศจะมีวิกฤติหนักกว่า บางประเทศจะประสบวิกฤติหนักน้อยกว่าประเทศไทย แต่นั่นไม่ใช่ประเด็นสำคัญ

หลักการและวิธีการแก้ปัญหาวิกฤติต่างๆ ของประเทศที่เขาประสบความสำเร็จนั้น เรามีหลักการและองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ความเป็นชาตินิยม ความเป็นชาตินิยมในที่นี้ หมายถึง การที่ผู้นำ ผู้บริหารประเทศ นักการเมือง ตลอดจนประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีความผูกพัน ห่วงเห้นต่อแผ่นดินเกิดของตน ต่อสิทธิและผลประโยชน์ของคนในชาติ สมบัติของชาติ เช่น รัฐวิสาหกิจ ธนาคาร ฯลฯ วิธีการที่สำคัญๆ บางประการ เช่น การคิดพึ่งตนเอง ยืนอยู่บนขาตนเอง จะเห็นได้ว่าอย่างน้อยผู้นำและประชาชนในสองประเทศในเอเชียที่เขาสามารถพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจได้ เช่น ประเทศมาเลเซีย และประเทศเกาหลี ผู้นำ ผู้บริหารประเทศ นักการเมือง และประชาชนส่วนใหญ่จะมีความเป็นชาตินิยมทั้งสิ้น

ในอีกด้านหนึ่ง ประเทศที่ประสบความล้มเหลวในการแก้ปัญหาวิกฤติต่างๆ ผู้นำ ผู้บริหารประเทศ นักการเมืองส่วนใหญ่เป็นพวกต่างชาตินิยม ขาดความผูกพันต่อแผ่นดิน สามารถที่จะออกกฎหมายขายแผ่นดินให้ต่างชาติ ให้ต่างชาติเข้าได้นับร้อยปี ทั้งๆ ที่ประชาชนในชาตินับล้านๆ ยังชาติที่อยู่ ที่ทำกิน เอาสมบัติของชาติ เช่น รัฐวิสาหกิจต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไฟฟ้า โทรศัพท์ น้ำประปา ธนาคารของรัฐ หรือของเอกชนที่รัฐไปยึดมา การเอาไปขายดังกล่าว เพียวโกหกหลอกลวงประชาชนว่า ต้องขายหรือออกกฎหมายแปรรูป และอ้างเหตุผลต่างๆ เช่น เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค หรือไม่ก็อ้างเหตุผลว่ารัฐวิสาหกิจต้องเพิ่มทุน แล้วแต่จะสรรหามาหลอกลวงประชาชน แต่โดยแท้จริงแล้วพฤติกรรมมันส่อไปในทางหาเงินเข้าพรรคหรือแม้กระทั่งตนเอง ประชาชนและพนักงานในองค์กรเหล่านั้นขาดความสำนึกผูกพันต่อทรัพย์สินสมบัติของชาติ ในที่สุดแผ่นดินและสมบัติต่างๆ ตลอดจนการทำมาหากินก็ถูกต่างชาติครอบงำ คนในชาติกลายเป็นประชาชนชั้น 2 ในประเทศของตนเอง สิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นในหลายๆ ประเทศ โดยเฉพาะประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้ ที่ผู้นำและนักการเมืองยอมตนเป็นสมุนรับใช้ชาติมหาอำนาจ และเครื่องมือต่างๆ ของชาติมหาอำนาจ เช่น IMF, World Bank

จากสถิติของการบริหารงาน IMF ในช่วงปี 1965-1995 ประมาณ 89 ประเทศ ที่กู้เงินจาก IMF ประมาณ 48 ประเทศ ไม่ได้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นเลย และประมาณเกือบ 32 ประเทศที่จนลงกว่าเดิม จึงเห็นได้ชัดเจนว่า IMF แย่และเลวแค่ไหน เป็นที่น่าเสียดายที่ตลอดเวลาเกือบ 3 ปี ที่ผู้นำและผู้บริหารไทยทำตัวเป็นเด็กดีของ IMF ผลที่ตามมาคือความหายนะของประชากรไทยส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะพฤติกรรมชั่วๆ ของคนไม่กี่คน

ทางแก้ไขปัญหาวิกฤติของชาติ ก่อนอื่นอย่างน้อยเราต้องตั้งสติวิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา องค์กรประกอบ สภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆ ว่า ทำอย่างไรเขาถึงแก้ปัญหาวิกฤติ และสามารถรักษาเอกราชและอธิปไตยทางเศรษฐกิจและดินแดนไว้ได้ วิธีการแก้ปัญหาและผลที่ตามมาของประเทศต่างๆ แม้ว่าในช่วงเมื่อ 3 ปี รัฐบาลภายใต้การนำของคุณชวน หลีกภัย จะได้สร้างความหายนะให้แก่คนไทยอย่างมากมาย ตั้งแต่การขึ้นดอกเบี้ยสูง เกิดภาวะเงินฝืด กิจกรรมต่างๆ ของคนไทยล้มปิดกิจการ คนตกงานเป็นจำนวนมาก ขายทรัพย์สิน ปรส. คนไทยแบกภาระอีก 5-6

แสนล้านบาท สร้างพันธนาการให้ตรวนด้วยข้อผูกพันกับ IMF และกฎหมาย 11 ฉบับ พฤติกรรมดังกล่าวจะถูกกลบเกลื่อนข่าวสาสนีให้ประชาชนได้รู้ด้วยการที่รัฐบาลเข้าไปคุมสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์แทบทุกช่อง

พอที่จะสรุปความคิดที่คนไทยจะต้องเร่งรีบในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองให้เป็นรูปธรรมอย่างเร่งด่วน ก่อนที่อธิปไตยและเศรษฐกิจจะตกไปอยู่ในมือต่างชาติมากกว่านี้ คือ

1. ประเทศไทยในวันนี้ขาดผู้นำที่มีความเป็นชาตินิยม มีความผูกพันต่อแผ่นดิน ประชาชน ประเทศชาติและราชบัลลังก์อย่างแท้จริง เมื่อไม่มีคุณสมบัติดังกล่าว เขาเหล่านั้นจะมุ่งใช้สติปัญญา ความสามารถ เพื่อผลประโยชน์ของต่างชาติ พรรคพวกและตนเอง

2. จะต้องยึดถือการแก้ปัญหาเศรษฐกิจด้วยการยืนอยู่บนขาตนเอง ฟึ่งตนเองเป็นหลัก

3. ต้องพัฒนาความอยู่ดีกินดีของประชาชนทุกระดับชั้น ตลอดจนเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นที่ทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติ

4. ประชาชนเองต้องมีความเป็นชาตินิยม รู้จักการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์และแผ่นดิน สังคมและวัฒนธรรมของชาติ มิใช่ปล่อยให้เขาโกงกิน ทำลายบ้านเมือง เป็นสมุนรับใช้ต่างชาติ เลิกหลงใหลกับคำต่างๆ เช่น โลกาภิวัตน์ เป็นสากล คนต่างชาติจะไม่มาลงทุน บรรยายากศการลงทุนจะเสีย ต่างชาติไม่ถือได้แล้ว

5. ต้องเจรจาแก้ข้อผูกพันต่างๆ ที่รัฐบาลของคุณชวน ไปสร้างความผูกพันไว้กับ IMF ทั้งนี้ ต้องถือว่าข้อผูกพันใดๆ ที่รัฐบาลคุณชวน ทำไปโดยไม่ถามประชาชนและขอความเห็นต่อประชาชนและรัฐสภา แต่ผูกพันคนทั้งชาติ มันต้องเป็นโมฆะ กฎหมายขายชาติ 11 ฉบับ ที่ขายแผ่นดินและสร้างความเสียหายเปรียบและกระทบกระเทือนแก่คนในชาติก็สมควรที่จะยกเลิกและแก้ไขใหม่ให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ

6. ถ้ารัฐบาลของคุณชวน ต้องออกไปเพราะถูกประชาชนไล่ออก ยิงจะเป็นผลดีต่อรัฐบาลต่อไปที่จะเข้ามาบริหารประเทศ จะได้มีข้ออ้างอีกข้อหนึ่งว่ารัฐบาลที่

ผ่านมากฎได้ออกไป เพราะฉะนั้นข้อผูกพันและกฎหมายต่างๆ 11 ฉบับ ควรถือเป็นโมฆะ

7. ประชาชนและองค์กรต่างๆ จำเป็นที่จะต้องสร้างแรงกดดันให้พรรคการเมืองต่างๆ กำหนดนโยบายอย่างชัดเจน เช่น จะแก้ไขข้อผูกพันกับ IMF, World Bank, ADB หรือข้อผูกพันอื่นๆ กับนานาชาติ รวมทั้งยกเลิกและแก้ไขกฎหมาย 11 ฉบับ ให้มาเป็นประโยชน์ต่อคนไทย ฯลฯ

เมื่อได้ผู้นำประชาชนที่มีความเป็นชาตินิยม มีความผูกพันต่อประเทศชาติ และแก้ ปลดปล่อยพันธนาการต่างๆ ต่อไปก็คือการวางแนวทางที่จะบริหารประเทศ และประชาชนจะต้องร่วมมือ ร่วมใจสร้างเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ยืนอยู่บนขาตนเอง มีเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งก็คือพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงแนะนำเมื่อเกิดวิกฤติใหม่ๆ ถ้าได้มีการนำมาปฏิบัติ ปานนี้บ้านเมืองไม่หายนะถึงปานนี้ และที่แน่ๆ ชาติอื่น เมืองอื่นเขาฟื้น และสามารถรักษาอธิปไตยทางเศรษฐกิจและดินแดนไว้ได้ เพราะผู้นำและประชาชนแก้วิกฤติตามแนวทางเดียวกับที่ในหลวงของเราทรงมีพระราชดำรัสแนะนำไว้ทั้งสิ้น

อัมรินทร์ คอมันตร์

สถาบันนโยบายศึกษา

Institute of Public Policy Studies (IPPS)

ความเป็นมา

สถาบันนโยบายศึกษา (Institute of Public Policy Studies) เป็นองค์การอิสระที่ดำเนินงานภายใต้มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษา (Foundation for the Promotion of Public Policy Studies) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราด อเดนาวร์ (Konrad Adenauer Foundation) แห่งประเทศสาธารณรัฐเยอรมัน นับแต่ก่อตั้งในปี 2528 จนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

สถาบันนโยบายศึกษา เป็นองค์กรเอกชนที่ดำเนินกิจกรรมโดยไม่มุ่งหวังผลกำไร มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอนโยบายสาธารณะ และดำเนินการศึกษาวิจัย เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนับตั้งแต่ที่ได้จัดตั้งในปี พ.ศ. 2528 ด้วยการสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราด อเดนาวร์ สถาบันนโยบายศึกษาได้จัดทำโครงการต่างๆ ในด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของฝ่ายนิติบัญญัติ และการให้การศึกษาทางการเมืองแก่สาธารณชน โดยร่วมมือกับสถาบันภายในประเทศ และต่างประเทศหลายแห่ง ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อกำหนดประเด็นปัญหาสำคัญในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในสังคมประชาธิปไตย และสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในประเด็นปัญหาเหล่านี้ เพื่อเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเสนอทางเลือกเชิงนโยบาย
2. ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านนโยบายและความร่วมมือระหว่างนักวิชาการ สมาชิกรัฐสภา สมาชิกสถาบันตัวแทนต่างๆ (อาทิ สมาจังหวัด สภาหอการค้า) ช่างราชการ สื่อมวลชน และองค์กรสาธารณะทั่วไป
3. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาสถาบันตัวแทนประชาชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายในทุกๆ ระดับ
4. เพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร กิจกรรมนโยบายสาธารณะ และสนับสนุนการศึกษาทางการเมืองในเรื่องนิติบัญญัติและการบริหาร ตลอดจนแง่มุมอื่นๆ ของสังคมประชาธิปไตย

5. เพื่อส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความชำนาญในกิจการนิติบัญญัติและการบริหาร ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในประเทศไทย และประเทศต่างๆ

กิจกรรม

สถาบันนโยบายศึกษา มีการดำเนินงานในรูปการจัดกิจกรรม 4 รูปแบบใหญ่ๆ คือ

1. **การจัดสัมมนาและฝึกรอบม** เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น และถกเถียง ระหว่างกลุ่มตัวแทนต่างๆ ของสังคม ต่อประเด็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญ ของรัฐบาลที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม อีกทั้งยังเป็นเวทีในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่สำคัญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อประชาชน ไม่ว่าจะเป็นสถาบันรัฐสภา และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ของสังคม

สถาบันฯ ถือเป็นหน้าที่ที่จะให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้น โดยผ่านทาง การจัดสัมมนา ดังนั้น ผู้เข้าร่วมการสัมมนาของทางสถาบันฯ จะไม่เสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

2. **วิจัย** สถาบันนโยบายศึกษา ได้ให้การสนับสนุนแก่นักวิชาการ และนักวิจัย ในการศึกษาวิจัยเชิงนโยบายในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อสาธารณชน ผลงานสำคัญๆ ที่ผ่านมา อาทิเช่น การกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิรูปการเมือง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ ซึ่งผลของงานวิจัยดังกล่าวได้มีส่วนสำคัญยิ่ง ในการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ

3. **สิ่งพิมพ์** สถาบันนโยบายศึกษา ได้ทำจดหมายข่าวรายเดือนเป็นประจำ ตั้งแต่ “ผู้แทนราษฎร” ในปี พ.ศ. 2529 ซึ่งในต้นปี พ.ศ. 2533 ได้เปลี่ยนเป็น “จดหมายข่าวปฏิรูปการเมือง” และ ปัจจุบัน คือ จดหมายข่าว “ปฏิรูปการเมือง-กระจายอำนาจ” เนื้อหาสาระของจดหมายข่าวของสถาบันฯ คือ การนำเสนอการเปลี่ยนแปลงด้านการบริหารและกฎหมาย การกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่น

นอกจากนี้ สถาบันฯ ยังจัดพิมพ์หนังสือ เอกสารนโยบาย เอกสาร ข้อมูล เอกสารวิจัย เอกสารสัมมนาต่างๆ อีกมากมายเป็นประจำทุกปี

4. **สื่อการศึกษา** สถาบันนโยบายศึกษา ได้จัดทำสื่อในหลายรูปแบบเพื่อเป็นสื่อให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนได้มากขึ้น

- โครงการศึกษานโยบายสาธารณะทางวิทยุ ดำเนินรายการทางวิทยุกระจายเสียง อ.สม.ท. เอ.เอ็ม. 1494 เป็นประจำสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ทุกวันเสาร์ ซึ่งออกอากาศระหว่างเวลา 17.00 - 18.00 น. โดยผู้ดำเนินรายการคือ ศ.ดร.สมศักดิ์ ชูโต และคุณอำนาจ สอนอิมสาตร์ ผลผลิตของรายการวิทยุ ได้ถูกรวบรวมบันทึกไว้เป็นเทปคาสเซต จัดตั้งเป็น “ธนาคารเสียง”

- ธนาคารเสียง (Voice Bank) เป็นการรวบรวมข้อมูลเสียงของบุคคลต่างๆ ในหัวข้อที่น่าสนใจไว้เพื่อใช้ประโยชน์ในการค้นคว้า อ้างอิง ข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นหลักฐานชั้นต้นทางประวัติศาสตร์ที่จะเป็นประโยชน์ยิ่งในการก่อตั้งห้องสมุดเสียง ธนาคารเสียงแบ่งออกเป็น 16 ภาค ได้แก่ 1. สถาบันพระมหากษัตริย์ 2. การเมืองต่างประเทศ 3. องค์การระหว่างประเทศ 4. ราชการ 5. เศรษฐกิจ 6. การเกษตรและประมง 7. การท่องเที่ยว และการส่งออก 8. สังคม 9. สิ่งแวดล้อม 10. กรุงเทพมหานคร 11. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 12. การศึกษา 13. ศิลปะ 14. ศาสนา 15. กีฬา 16. ทั่วไป

- ปฏิทินประวัติศาสตร์ทางการเมืองและเกมการเมือง เช่น **เกมวงเวียนประชาธิปไตย ไฟการเมือง ปฏิทินรัฐธรรมนูญไทย และเกมเลือกตั้ง** เป็นผลงานของสถาบันนโยบายศึกษาในการสร้างสรรค์มิติใหม่ในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่เยาวชน และบุคคลทั่วไป

- เว็บไซต์ของสถาบันนโยบายศึกษา เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่น่าเสนอจดหมายข่าวรายเดือน บทความเด่น รายการวิทยุประจำเดือนที่ท่านผู้ใช้อินเตอร์เน็ตสามารถเข้าชมได้โดยผ่านเว็บไซต์ <http://www.fpps.or.th/ipps.htm> ; e-mail address : ipps@ksc.th.com

สนใจสมัครเป็นสมาชิกเพื่อรับจดหมายข่าว และส่วนลดราคาสิ่งพิมพ์ และสื่อต่างๆ ของสถาบันนโยบายศึกษา (IPPS) ได้ที่ 99/146 ซอยหมู่บ้านงามวงศ์วาน ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 941 1832-3 โทรสาร 941 1834 (ค่าสมาชิก 100 บาทต่อปี)

.....

สิ่งพิมพ์สถาบันนโยบายศึกษา

- Policies of Thai Political Parties in the 1995 General Election (1995) 50 บาท
Kiratipong Naewmalee, Nattaya Kuanrak, Prachak Kongkirati, Win Phromphaet
(Translated and edited by Santhad Atthaseree, David Peters, Parichart Chotiya)
- วัฒนธรรมการเมืองและการปฏิรูป (2539) 50 บาท
วิชัย ตันศิริ
- อนาคตการเมืองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 2539) 50 บาท
ชัยอนันต์ สมุทวณิช
- สื่อมวลชนไทยกับการผลักดันนโยบาย (2539) 50 บาท
Policy Advocacy and the Media in Thailand
ดันแคน แมคคาร์โก (Duncan McCargo)
รามัยมาศ ไบว์ร่า (Ramaimas Bowra)
- ไตรลักษณ์รัฐกับการเมืองไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2 2540) 150 บาท
ชัยอนันต์ สมุทวณิช
- แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง (2540) 80 บาท
อักษะวงศ์ ปาณิกบุตร
- รัฐธรรมนูญประเทศตะวันตกและไทย : กรณีศึกษาทางประวัติศาสตร์และกฎหมาย พิมพ์ครั้งที่ 2 (2540) 80 บาท
วิชัย ตันศิริ
- ขอดเกล้ารัฐธรรมนูญไทย (2540) 35 บาท
เชาวนะ ไตรมาศ

พรรคการเมืองไทย : ภูมิหลังทางโครงสร้าง-หน้าที่ และพัฒนาการทางสถาบัน (2540) <i>เชาวนะ ไตรมาศ</i>	120 บาท
ถกรัฐธรรมนูญ 2540 (2540) <i>นันทวัฒน์ บรมานันท์</i>	300 บาท
Thai Constitutions in Brief (1997) <i>Parichart Siwaraksa, Chaowana Traimas Ratha Vayagool</i>	50 บาท
รัฐมนตรีพันธุ์ใหม่ : บริหารงานบ้านเมืองอย่างไร ให้ถูกใจประชาชน (2541) <i>เชาวนะ ไตรมาศ</i>	50 บาท
เปรียบเทียบนโยบาย 4 รัฐบาล (พิมพ์ครั้งที่ 2 2541) <i>ปาริชาติ ศิวะรักษ์</i>	60 บาท
กรอบนโยบายแม่บทของพรรคการเมืองไทยยุคใหม่ (2541) <i>เชาวนะ ไตรมาศ</i>	50 บาท
100 ปี แห่งการปฏิรูประบราชการ วิวัฒนาการ ของอำนาจรัฐ และอำนาจการเมือง (พิมพ์ครั้งที่ 3 2541) <i>ชัยอนันต์ สมุทวณิช</i>	180 บาท
กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส : ข้อคิดเพื่อการ ปรับปรุงกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญไทย (2541) <i>นันทวัฒน์ บรมานันท์</i>	160 บาท
บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมือง (2541) <i>นันทวัฒน์ บรมานันท์</i>	60 บาท
ปฏิรูปประเทศไทย...จากวิกฤตสู่สหัสวรรษใหม่ (2541) <i>วุฒิพงษ์ เปรียบเจริญวัฒน์</i>	20 บาท

มาตรการทางกฎหมายในการเสริมสร้างเสถียรภาพรัฐบาล (2541)	60	บาท
มานิตย์ จุมปา		
ทฤษฎีใหม่ : มิติที่ยิ่งใหญ่ทางความคิด (2541)	70	บาท
ชัยอนันต์ สมุทวณิช		
ข้อมูลพื้นฐาน 66 ปี ประชาธิปไตยไทย (2541)	150	บาท
เชาวนะ ไตรมาศ		
ศักยภาพทางการคลังของ อบต. (2541)	130	บาท
จรัส สุวรรณมาลา		
ประจักษ์กับการเปลี่ยนแปลง (2541)	130	บาท
ชัยอนันต์ สมุทวณิช		
Portfolio Government และ Multiple Legislative Processes	20	บาท
ข้อเสนอในการออกแบบระบบการเมืองและการบริหารใหม่ (2542)		
ชัยอนันต์ สมุทวณิช		
การเลือกตั้งและพรรคการเมือง : บทเรียนจากเยอรมัน (2542)	120	บาท
บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ		
การเลือกตั้งแบบใหม่ : ทำไมคนไทยต้องไปเลือกตั้ง (2542)	50	บาท
เชาวนะ ไตรมาศ		
บทบาทใหม่ของราชการไทย :	50	บาท
ในบริบทของรัฐธรรมนูญปัจจุบัน (2542)		
เชาวนะ ไตรมาศ		
องค์กรชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล (2542)	80	บาท
นันทวัฒน์ บรมานันท์		
ความเข้าใจเรื่องการปกครองท้องถิ่น (2543)	70	บาท
สนธิ จรอนันต์		
การแปรรูปรัฐวิสาหกิจไทย (2543)	70	บาท
นันทวัฒน์ บรมานันท์		

กัณฑ์ของสงครามความเปลี่ยนแปลง : ทางเลือกและ ทางรอดของสังคม-การเมืองไทยในสหัสวรรษใหม่ (2543) เชาวนะ ไตรมาศ	70 บาท
กัณฑ์ของสงครามความเปลี่ยนแปลง : ทางเลือกและ ทางรอดของสังคม-การเมืองไทยในสหัสวรรษใหม่ (2543) เชาวนะ ไตรมาศ	70 บาท
เลือกตั้งอย่างไรคนไทยและประเทศจึงไม่เสียโอกาส (2543) เชาวนะ ไตรมาศ	50 บาท
แนวทางแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ-การเมืองไทย (2543) สถาบันนโยบายศึกษา	100 บาท

สื่อความรู้ทางการเมืองของสถาบันนโยบายศึกษา

วงเวียนประชาธิปไตย	80 บาท
แผนที่เส้นทางประชาชน-ถนนประชาธิปไตย	25 บาท
Road of Democracy Map	40 บาท
ไฟการเมือง	100 บาท
เกมการเมือง (Political Monopoly)	200 บาท
ปฏิทินรัฐธรรมนูญไทย 2475-2540	25 บาท
เกมเลือกตั้ง	190 บาท

สนใจกรุณาติดต่อ : สถาบันนโยบายศึกษา 99/146 ซอยหมู่บ้านงามวงศ์วาน
ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 941-1832-3 โทรสาร
941-1834 E-mail: ipps@ksc.th.com

“ เป็นการเสนอแนะมาตรการในการแก้ปัญหา เป็นเรื่องของการมาร่วมกันคิดว่าเราจะทำอย่างไรกันต่อไป มากกว่าการที่จะมาวิเคราะหว่า เหตุใด หรือ ทำไม เราจึงประสบกับวิกฤตทางเศรษฐกิจเช่นนี้ ที่สำคัญก็คือ ได้มีการคิดร่วมกันถึงมาตรการที่รอบด้าน โดยไม่แยกส่วนว่าจะมุ่งเฉพาะมาตรการทางเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว ”

แนวทางแก้ไขปัญหา
เศรษฐกิจ-การเมืองไทย
ISBN 974-7215-63-2

9 789747 215632

C112
2000

100.00 บาท